

9.
SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Konu Anlatımlı

Selahattin Polat

başarılar

Kitabın Adı:

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı

Yazar:

Selahattin Polat

1. Baskı Ağustos 2020 / ISBN: 978-625-7806-03-9

Yayın ve Dağıtım:

HTM Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Arıkanlar Bulvarı Ticaret Merkezi 1495. Cadde No: 3/8
İvedik/ANKARA
Tel: (312) 223 30 92 **Mail:** htm@htmyayincilik.com

Yayıncı Sertifika No: 47539

Baskı:

Ted Matbaacılık Tasarım ve Reklam Ajansı Ticaret Anonim Şirketi
Zübeyde Hanım Mah. Kazım Karabekir Cad. No: 95/1 Altındağ/ANKARA
Matbaa Sertifika No: 43252

Yayın Hakları:

© HTM Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Sevgili Öğrenciler,

2020-2021 eğitim-öğretim yılında tüm sınıflarda ve tüm derslerde yeni müfredat ile eğitim öğretim sürecine devam edilecektir. Elinizdeki bu kitap Talim Terbiye Kurulu'nun 2020 Türk dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programına göre hazırlanmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı 9. Sınıf Kitabı, hem 9. Sınıfta hem de üniversiteye (TYT ve AYT) hazırlık aşamasında sizlere rehberlik edecek nitelikli bir kaynaktır.

Bizler Pandül Yayınları olarak sizlere nitelikli bir kitap sunmanın gururunu yaşıyoruz.

Kitabımızda her ünite de;

Okuma kazanımları çerçevesinde türün ayırt edici özellikleri ile ilgili konu anlatımına, Dil bilgisi kazanımları çerçevesinde konu anlatımı ve örneklerine, Yazma kazanımları çerçevesinde türün nasıl yazılacağına dair yazma planına ve ipuçlarına, Sözlü iletişim kazanımları çerçevesinde dinleme ve konuşma etkinliklerin nasıl yapılması gerektiğine dair plan ve ipuçlarına,

Yazım ve noktalama ile ilgili tüm sınıf düzeylerinde yararlanabileceğiniz konu açıklamalarına, örneklerine ve uygulamalara yer verilmiştir.

Ayrıca her ünite ile ilgili ölçme ve değerlendirme yapabilmek için kitabımızda;

Türle ilgili doğru-yanlış ve boşluk doldurma sorularına (Türün ayırt edici tek bir özelliği verildikten hemen sonra konuyu pekiştirmek amacıyla),

Dil bilgisi ile ilgili doğru-yanlış ve boşluk doldurma sorularına (Dil bilgisi konularının her alt bölümü ile ilgili konu anlatıldıktan sonra konuyu pekiştirmek amacıyla),

Açık uçlu sorulara, (Her ünitenin sonunda tüm üniteyi kapsayacak şekilde yazılılara, TYT ve AYT'ye hazırlamak amacıyla),

Ünite değerlendirme testine (Her ünitenin sonunda, ünitenin tamamının kavranıp kavranmadığını ölçmek amacıyla) yeni nesil sorulara (ÖSYM ve MEB'in son yıllarda tüm sınavlarda tercih ettiği soru tarzlarına) yer verilerek hem okuldaki sınavlara hazırlanmanız hem de kariyer basamaklarını sağlam adımlarla çıkmanız hedeflenmiştir.

Neden Bu Kitabı Tercih Etmelisiniz?

Kitap, hem öğrencilerimizin hem de meslektaşlarımızın her an ellerinin altında olacak şekilde hazırlanmıştır. Kitabı başka bir kaynağa gerek duymadan kendi kitabınız gibi kullanabilirsiniz.

Ders Kitaplarınızda (forma sayılarının kısıtlı olması nedeniyle) bulamadığınız türle ilgili bilgileri edinebilmek için,

Ders Kitaplarında müfredat programı gereği dil bilgisi konularının anlatımına yer verilmiştir.

Bu kitapta 9. Sınıfın tüm dil bilgisi konularıyla ilgili önce konu anlatımını ve örneklerini görmek ve yeterli uygulamayı yapabilmek için,

Yazma ve sözlü iletişim etkinlikleriyle ilgili olarak bu türde "nasıl yazabilirim?" ya da "nasıl konuşabilirim?" konusunda sıkıntı çekmemek için,

Günlük yaşamınızda, Türk dili ve edebiyatı ya da diğer derslerde yazım ve noktalamayla ilgili bir sıkıntı yaşadığınızda yararlanabilmek ayrıca yazım ve noktalama konusunda yeterli uygulamalar yapabilmek için bu kitabı tercih etmelisiniz.

Eğitim basamaklarını emin adımlarla çıkarken elinizdeki Türk Dili ve Edebiyatı 9. Sınıf Kitabı'ndan azami ölçüde faydalanmanız dileğiyle...

Selahattin Polat

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: GİRİŞ

OKUMA

Edebiyat Nedir?.....	9
Edebiyat Kelimesinin Kökeni, Terim Anlamı ve Farklı Sanatçıların Edebiyat Tanımları.....	9
Edebiyatın Güzel Sanatlarla İlişkisi.....	11
Edebiyatın Bilimle İlişkisi.....	13
Metinlerin Sınıflandırılması.....	16
Edebî ve Öğretici Metinlerin Özellikleri.....	16
Edebiyatta Türleri Sınıflandırmadaki Ölçütler.....	19

Dil Bilgisi

Standart Dil, Ağız, Şive, Lehçe ile Argo, Jargon.....	21
---	----

YAZMA

Niçin Yazıyoruz?.....	24
Nasıl Yazmalıyız?.....	25

SÖZLÜ İLETİŞİM

İletişim.....	28
İletişimin Unsurları.....	30
Açık Uçlu Sorular(Yazılı Soruları).....	32
Ünite Değerlendirme Soruları.....	34

2.ÜNİTE: HİKÂYE

OKUMA

Hikâye Nedir?.....	48
Hikâye Türü ve Özellikleri.....	48
Hikâyede Konu.....	49
Hikâyede Plan.....	49
Hikâyenin Yapı Unsurları.....	49
Hikâyede Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	51
Hikâye Türleri.....	54
Olay Hikâyesi ve Olay Hikâyesinin Genel Özellikleri.....	54
Durum Hikâyesi ve Durum Hikâyesinin Genel Özellikleri.....	54
Olay Hikâyesi ve Durum Hikâyesi Arasındaki Farklar.....	55
Hikâyede Kullanılan Anlatım Biçim ve Teknikleri.....	57

Dil Bilgisi

İsimler ve Bunların Metindeki İşlevleri.....	61
Noktalama İşaretleri.....	68

YAZMA

Hikâye Yazma Aşamaları.....	79
-----------------------------	----

SÖZLÜ İLETİŞİM

Sunu Hazırlamanın Temel İlkeleri.....	80
Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları).....	82
Ünite Değerlendirme Testi.....	85

3.ÜNİTE: ŞİİR

OKUMA

Şiir Nedir?.....	99
Manzume ve Şiir.....	99
Şiirle İlgili Kavramlar.....	99
Nazım Biçimi.....	101
Nazım Türü.....	101
Şiirde Söyleyici.....	102
Şiirde Ahenk.....	103
Konularına Göre Şiir Türleri.....	110
Şiirde İmge.....	112
Edebî Sanatlar (Söz Sanatları).....	113

Dil Bilgisi

Sıfatlar ve Bunların Metindeki İşlevleri.....	120
Yazım (İmlâ) Kuralları.....	128
Ses Olayları.....	142

YAZMA

Şiir Yazma Teknikleri.....	145
----------------------------	-----

SÖZLÜ İLETİŞİM

Şiir Dinletisi Hazırlama.....	147
Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları).....	148
Ünite Değerlendirme Testi.....	151

4. ÜNİTE: MASAL/FABL

OKUMA

Masal Nedir?.....	164
Masallarda Amaç, Tema, Dil.....	165
Masalların Özellikleri.....	165
Masal Çeşitleri.....	166
Masalda Plan.....	167
Masalda Kalıp İfadeler (Tekermeler).....	167

Masalın Yapı Unsurları	168
Dünya Masalları, Türk Masalları	169
Fabl Nedir?	171
Fabllarda Amaç, Tema	171
Fabl Türünün Genel Özellikleri	172
Fabllarda Plan	172
Fablin Yapı Unsurları	172
Dünya Edebiyatında Fabl, Türk Edebiyatında Fabl	173

Dil Bilgisi

Edat, Bağlaç ve Ünlemler ile Bunların Metindeki İşlevleri	175
---	-----

YAZMA

Masal/Fabl Yazma Aşamaları	189
----------------------------------	-----

SÖZLÜ İLETİŞİM

Dinleme Türleri ve Etkili Dinlemenin İlkeleri	191
Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları)	194
Ünite Değerlendirme Testi	197

5. ÜNİTE: ROMAN

OKUMA

Roman Nedir?	209
Roman Türleri Nelerdir?	210
Roman Türünün Genel Özellikleri	211
Romanda Tema, Plan	214
Romanın Yapı Unsurları	215
Romanda Dil ve Anlatım	217
Romanda Bakış Açısı ve Anlatıcı	217
Romanın Hikâyeden Ayrılan Yönleri	218
Romanda Kullanılan Anlatım Biçim ve Teknikleri	220

Dil Bilgisi

Zamirler ve Bunların Metindeki İşlevleri	226
--	-----

YAZMA

Bir Romanın Bir Kesitini Bakış Açısı ve Anlatıcıyı Değiştirerek Yazma	234
---	-----

SÖZLÜ İLETİŞİM

Hazırlıklı Konuşmanın Aşamaları	236
Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları)	237
Ünite Değerlendirme Testi	240

6. ÜNİTE: TIYATRO

OKUMA

Tiyatro Nedir?	252
Tiyatro Türünün Genel Özellikleri	253
Tiyatro Türleri.....	254
Trajedi (Tragedya).....	254
Komedi (Komedya).....	255
Dram	256
Geleneksel Türk Tiyatrosu.....	256
Tiyatro Terimleri	258

Dil Bilgisi

Zarflar ve Bunların Metindeki İşlevleri.....	262
--	-----

YAZMA

Kısa Oyun Yazma Aşamaları	268
---------------------------------	-----

SÖZLÜ İLETİŞİM

Oyun Sahneleme Aşamaları	269
Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları).....	270
Ünite Değerlendirme Testi	273

7. ÜNİTE: BİYOGRAFI / OTOBİYOGRAFI

OKUMA

Biyografi (Yaşam Öyküsü)	284
Tezkire	285
Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)	287
Monografi.....	289
Öz Geçmiş /CV, Portre	289

Dil Bilgisi

Filler ve Bunların Metindeki İşlevleri	291
--	-----

YAZMA

Öz Geçmiş / CV Yazma Çalışması	302
--------------------------------------	-----

SÖZLÜ İLETİŞİM

Kendimizi Tanıtma / Yakından Tanıdığınız Birini Tanıtma	305
Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları).....	306
Ünite Değerlendirme Testi	309

8.ÜNİTE: MEKTUP / E-POSTA

OKUMA

Mektup Nedir?.....	321
Mektup Türünün Özellikleri.....	321
Mektup Türleri.....	324
Mektup Türleri, Özel Mektuplarla Edebî Mektupların Karşılaştırılması.....	325
Elektronik Mektuplar (e-posta).....	326

Dil Bilgisi

YAZMA

Özel Mektup Yazma Aşamaları.....	329
E-posta Yazma Aşamaları.....	332
Dilekçe Yazmanın Kuralları.....	333
Tutanak Yazmanın Kuralları.....	334

SÖZLÜ İLETİŞİM

Açık Oturumun Genel Özellikleri.....	336
Açık Uçlu Soruları (Yazılı Soruları).....	337
Ünite Değerlendirme Soruları.....	340

9.ÜNİTE

OKUMA

Günlük (Günce) Nedir?.....	353
Günlük Türünün Özellikleri.....	354
Blog (İnternet Günlükleri).....	357

Dil Bilgisi

Filler ve Bunların Metindeki İşlevleri.....	359
---	-----

YAZMA

Günlük Yazma İlkeleri.....	368
Blog Oluşturma İlkeleri.....	368

SÖZLÜ İLETİŞİM

Açık Uçlu Sorular (Yazılı Soruları).....	369
Ünite Değerlendirme Testi.....	372

ETKİNLİK YANITLARI.....	383
-------------------------	-----

ÜNİTE 1: GİRİŞ

Edebiyat Nedir?

Edebiyatın Güzel Sanatlarla İlişkisi

Edebiyatın Bilimle İlişkisi

Metinlerin Sınıflandırılması

Edebî ve Öğretici Metinlerin Sınıflandırılması

Edebiyatta Türleri Sınıflandırmadaki Ölçütler

1. BÖLÜM

EDEBİYAT NEDİR?

Edebiyat kelimesinin kökeni: Arapça "edeb" kökünden gelen edebiyat sözcüğü; iyi ahlak, terbiye, nezaket, utanma, usul, kural... anlamlarına gelmektedir. Tanzimat Dönemi'nden sonra Türkçede bugünkü anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Türkçede edebiyat kelimesini bugünkü anlamda ilk kullanan, Tanzimat Dönemi sanatçılarından .....'dir. Tanzimatçılar, edebiyatın edeb kavramı ile ilgisine önem vermişlerdir. Onlara göre, edebiyatın amacı toplumu kalkındırmak ve yüceltmektir; bunun için edebiyat edep dışı, bayağı sözlerle yapılmamalıdır.

Edebiyat kelimesinin terim anlamı: Edebiyat, düşünce, duygu ve hayallerin söz ve yazı hâlinde güzel etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır.

Edebiyatın Farklı Tanımları

- ✓ Edebiyat, bilgi, gözlem ve deneyimlere dayalı duygular, düşünceler, hayaller yardımıyla, güzel söz ve yazı eserleri yaratma ve bilgi sanatıdır. (Ahmet Kabaklı)
- ✓ Ayna nasıl nesnelere, varlıkları olduğu gibi yansıtırsa, edebiyat da dünyayı, yaşamı yansıtır. Eski Yunan-Latin çağlarından beri edebiyat (bir anlamda şiir) güzel sanatların 5 kolundan biri sayılmış, faydalıdan ziyade güzeli öne alması ile ayırt edilebilen bu beş güzel sanat: müzik, resim, mimarlık, heykeltıraşlık ve edebiyat (şiir) tir.
- ✓ Edebiyat, kişinin duygu ve düşüncelerini, kendine özgü bir dil kullanarak, estetik kurallar çerçevesinde, yazılı ve sözlü olarak dile getirmesidir.
- ✓ Edebiyat; duygu ve düşüncelerin, insan ve toplum yaşantısının, etkili, güzel, çarpıcı bir biçimde anlatımını amaçlayan ..... dır.
- ✓ Ayna nasıl nesnelere, varlıkları olduğu gibi yansıtırsa edebiyat da dünyayı, yaşamı yansıtır. (Platon)
- ✓ Edebiyat ve sanat, hayatın aynasıdır. (G. V. Plehanoou)

Edebiyatın aynaya benzetilmesini M. Parkhomenko ve A. Myasnikov "Ayna, karşısında duran nesnelere donuk biçimde yansıtmaktan öte bir şey yapmaz oysa sanat gerçeğin özüne doğru çok inebilmek için gerçeği seçer, çözümler ve yeniden biçimlendirir." şeklinde eleştirmişlerdir.

Edebiyat, aynı zamanda bir ilim ve öğretim dalıdır. Bu yüzden nesir, nazım türlerine ve sözlü, yazılı eserlerin kurallarına dair bilgi veren eserlere edebiyat denir. Edebiyat dersi, edebiyat kitabı tamlamalarında, kelime bu anlamda kullanılır. Türk edebiyatı, Fransız edebiyatı derken de o dillerle meydana gelmiş edebiyat ürünleri ile onlara bağlı bilgiler anlatılır.

Görüldüğü gibi edebiyatın bugüne kadar çok farklı tanımları yapılmış ve bundan sonra da yapılmaya devam edecektir. Ancak bu tanımların hiçbiri kuşatıcı, değişmez, doğru denilebilecek bir nitelik taşımaz. Çünkü edebiyatın kuşatıcı, değişmez, doğru bir tanımını yapma, öncelikle edebiyat kavramı içinde yer alan tüm ürünlerin ortak ve değişmez özelliklerini bulmayı, saptamayı gerektirir. Bu da mümkün değildir. Örneğin; bir şiirle bir romanın, bir öykü ile bir oyunun, bir günce ile bir deneme ya da eleştirinin değişmez, ortak özellikleri yoktur. Bunların arasında ortak özellik gibi gözüken yönleri, temelde birer benzerlikten başka bir şey değildir. Ayrıca edebiyat, sürekli bir gelişim ve değişim içinde olduğundan değişmez, tam ve yeterli bir tanımın yapılması mümkün olamamaktadır. Örneğin dünya kadar şiirin tanımı "ölçülü ve uyaklı söz" şeklinde yapılmaktayken bugün bu tanım geçerliliğini yitirmiştir. Sanatçılar kendilerinden öncekilerin koydukları kuralları aşmaya, değiştirmeye, yenilikler yapmaya çalışırlar. Bu da ister istemez edebiyat kavramının dokusunda yenileşmeler yaratır. Eskimiş, geçerliliğini yitirmiş yönlerin yerine yenileri alır. Öyle ki bir zamanlar edebiyat kavramının içinde yer alan kimi türler (destan vb.) artık oluşturulmazken yeni türler (deneme vb.) ortaya çıkmaktadır. İşte edebiyatın her çağ ve her dönem için doğru ve geçerli bir tanımının yapılamayışı bundandır.

Edebiyatın konusu: Edebiyat ürünlerinin temel ögesi "insan"dır. İnsanoğlunun duyguları, düşünceleri, tutkuları, coşkuları, özlemleri, edimleri edebiyatı konu yönünden tek kaynaktır.

Edebiyatın işlevi: Türü ve konusu ne olursa olsun her edebiyat ürünü, insanı tanıtır. İnsanın insanla, insanın kendisi ile, insanın doğal ve toplumsal çevresi ile çatışmasını yansıtır. Edebiyatın insanı insana tanıtmaya; insanı iyiye, güzele, doğruya yöneltme; insan kişiliğini değiştirme; insanoğluna sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında coşulanmayı

öğretme de önemli bir yeri vardır. Bencilliğin yalnızlaştırıcı kiskacından, bencilliğin yirticiliğinden kurtulmanızı da yine edebiyat sağlar. Ayrıca değişik insanların durumlarını yansıtarak insan doğasını tanıtmaya, bu yolla yaşantımızı zenginleştirme nasıl edebiyatın bir işlevi sayılmışsa insan ruhunda güzellik duygusunu geliştirme, güzelin tadına ve ayırımına varma gücünü oluşturma da edebiyatın işlevlerinden biridir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) Edebiyat kelimesinin terim anlamı, düşünce, duygu ve hayallerin söz ve yazı hâlinde güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır.
- ( ) Edebiyat ve sanat dünyayı, yaşamı yansıttığı gibi aydınlatıcı ve yol gösterici bir özelliğe de sahiptir.
- ( ) Edebî eserler yalnızca sanat yapma amacıyla kaleme alınır, yararlı olma kaygısı gütmez.
- ( ) Edebiyatın temel amacı, şartlar ne olursa olsun topluma yararlı olmaktır.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- Edebiyat ürünlerinin temel ögesi ..... dır.
- Edebiyat, sürekli bir ..... ve ..... içinde olduğundan değişmez, tam ve yeterli bir tanımının yapılması mümkün olamamaktadır.
- Edebiyat kayıtsız şartsız bir sanattır fakat aynı zamanda bir ..... ve .....'nın dalıdır.
- Edebiyat sözcüğü ..... kökenli bir sözcüktür ve ..... sözcüğünden türemiştir.

2. BÖLÜM

EDEBİYATIN GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ

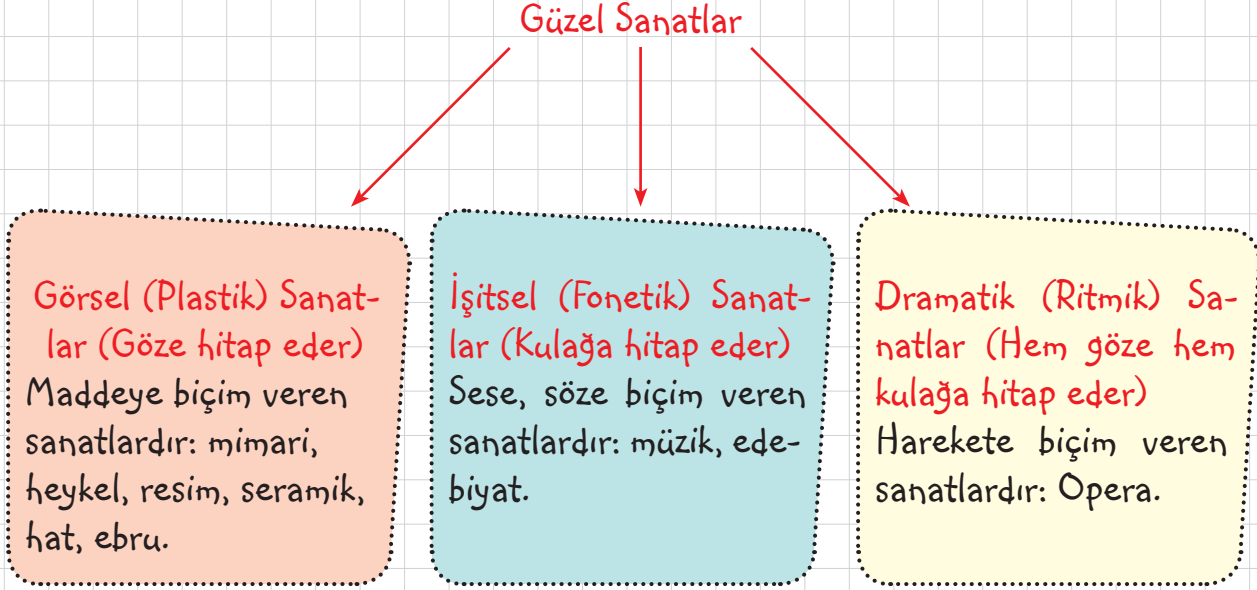
Sanat Nedir?

Sanat, insanın çevresinde görüp algıladıklarının heyecan ve güzel ..... uyan- dırarak şekilde kendi bakış açısı ve yorumu ile yeniden oluşturulmasıdır. İnsan olan her yerde ve zamanda güzel sanat etkinliklerinden söz etmek mümkündür. Çünkü insanın hayatı boyunca güzeli istemiştir, güzeli yaratmak peşinde koşmuştur. Sözüne, yazısına (edebiyat); sesine (müzik); kullanabildiği renklere (resim); yaşadığı mekâna işleyebildiği her türlü maddeye (heykel) şekil vererek duygu ve düşüncelerini bunlar aracılığıyla başkalarına iletmeye çalışmıştır. Her sanatın ham maddesi vardır. Bu ham madde şekillendirilerek sanat eseri oluşturulur. Müzisyen sesleri işleyerek insan ruhunu okşayacak melodiler bulur. Ressam, renklerin birbiriyle uyumundan faydalanır. Heykeltıraş, tabiatta

doğal olarak bulunan ____ şekillendirerek duygu ve düşüncelerini şekille ifade eder. Kullanılan malzeme ve yöntem değiştikçe sanat dalları da ortaya çıkar.

Güzel Sanatların Sınıflandırılması

Güzel sanatları seslendiği duyu organlarına göre şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

Sanat Eserlerini Özellikleri Nelerdir?

- ✓ Sanat, insanın gerçekleştirdiği bir etkinliktir. Buna göre bir yapıtın sanat eseri olabilmesi için insan elinin emeği olmalıdır. Yani doğal güzellikler bir sanat eseri değildir.
- ✓ Sanat eseri _____ gerektirir. Sanatçı dış dünyadan aldığı gerçekliği, duygu ve düşünce dünyasından geçirerek eserinde yeniden yorumlar.
- ✓ Sanat eseri güzeldir, özgündür, eşsiz ve benzersizdir. Kopya edilebilir ama asla tekrarlanamaz.
- ✓ Sanat eseri öğretmez, sezdirir, hissettirir, çağırıştırır, kendine özgü bir düşündürme ve hatırlatma biçimi vardır.
- ✓ Sanat eserinin birden çok anlamı vardır. Okunduğu, dinlendiği, duyulduğu, görüldüğü yerde kazandığı anlamlar vardır.
- ✓ Sanat eseri ortaya konulduğu dönemin birikimini kullanır ve yaratıldığı dönemden izler taşır.
- ✓ Sanat eseri estetik kaygıyla oluşturulduğundan _____ amacı gütmeyiz.
- ✓ Sanat eseri kalıcıdır.
- ✓ Sanat eseri evrenseldir. Ortaya konan tüm ürünler insanlığın ortak malıdır.

Edebiyat, güzel sanatların bir koludur. Onun malzemesi ise dildir. Edebiyat; duygu, düşünce, hayal ve olayların dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak etkili bir şekilde anlatılmasıdır. Edebiyatın insanlığın ilk dönemlerinden beri her yerde ve zamanda varlığını sürdürmesi, amacının estetik bir haz uyandırmak olması özellikleri, onun güzel sanatların bir dalı olmasını sağlamıştır.

EDEBİYATIN BİLİMLE İLİŞKİSİ

● Bilim Nedir?

Bilim, gözlem ve gözleme dayalı akıl yürütme yoluyla dünyaya ilişkin olguları birbirine bağlayan yasaları bulma çabasıdır. Bilim insanı gözlenebilir şeyleri inceler; varsayımlardan, hipotezlerden hareket eder; hükümlerden şüphelenir ve metot arar; neden-sonuç ilişkisine değer verir objeleri, objektif bir yaklaşımla değerlendirir. Bilimde eleştirel bir yaklaşım vardır; genellemeler olduğu gibi seçicilik de vardır. Bilimde her iddiayı ispatlamak önem taşır. Objelere yaklaşım nesnelidir.

Bilim ve Edebiyatın Farklı Yanları Nelerdir?

- ✓ Bilimde nesnellik zorunludur ancak edebiyatta öznellik vardır. Bir edebî eseri okuduğumuzda ona nesnel değil öznel bir anlam yükleriz.
- ✓ Bilimsellik ve doğruluk ararken ..... kaygıyla yazılmış edebî metin de doğruluk ya da yanlışlık aramayız. Edebî metinde doğru ya da yanlış değerinin yerini güzel ve çirkin kavramları alır.
- ✓ Estetik kaygıyla yazılmış edebî metinler beğenilip beğenilmemesi konusunda değerlendirilirken yargılar, bireysel olacaktır. Estetik beğeniler de farklılık göstereceğinden çok farklı değerlendirmeler ortaya çıkacaktır. Oysa bilimde tek doğru vardır.
- ✓ Sanatın işleyişinde daha çok duygusallık, bilimin işleyişinde ise akılcılık egemendir.
- ✓ Sanat yaratıcılığa, hayallere dayanırken bilim araştırmaya, incelemeye ve gerçeğe dayalıdır.
- ✓ Sanat göreceli olduğu için kesin bir tanımı yapılamaz, bilimsel bir yoruma açık değildir.
- ✓ Sanattan beklenti daha çok yaşamın estetik yönü ile ilgilidir. Herhangi bir söz veya metni, edebiyat sanatı seviyesine yükselten temel değer, okuyanı veya dinleyeni etkileyecek, sarsacak, hayranlık içinde bırakacak seviyede güzel ol-

masıdır. Böylece okuyucu veya dinleyici ondan estetik haz alabilsin. Bütün bunlar bize, edebiyat eserindeki gerçeğin, akli olmaktan ziyade hissi olduğunu hatırlatır. Edebiyat sadece akla hitap eden saf bir fikir ve felsefe değildir. O, daha çok kalbe hitap eder. Bu nedenle en eski şaheserler bugün de insanları heyecanlandırıp estetik hazlar vermektedir. Bilimden beklenti ise akılcı olması, yaşamı kolaylaştırıcı ve teknoloji üretimine katkıda bulunması ile ilgilidir.

Sanatçı ile Bilim İnsanının Farkları

- ✓ Sanatçı, doğayı güzel yapan koşulları ve hangi koşullarda güzel olduğunu araştıran ve güzelliği estetik engellere ve prensiplere bağlayan insandır. Bilim insanı ise bilimsel çalışmalarla gerçeğe ulaşmaya, ortaya koyduklarını ispatlamaya çalışır.
- ✓ Şair ve yazarın dış dünya gerçeğini birebir anlatma iddiası yoktur. Oysa mantık, felsefe, tarih, sosyoloji vb. bilimlerle uğraşan bilim insanlarının gerçeği olduğu gibi anlatmak ve bu konuda söylediklerini doğrulama mecburiyetleri vardır.
- ✓ Şair ve yazarın insanı ele almasındaki amacı, herhangi bir akılcı veri sunmak; pozitif bir gerçeği belirlemek değildir. Bilim insanının amacı ise insanlığa faydalı olmak ve insanların yaşamlarını kolaylaştırmaktır.
- ✓ İlim veya ilmî eser, gerçeği son derece yalın, açık ve düz bir biçimde ifade eder. Onda "bana göre" veya "sana göre" yoktur. Şair ve yazar, öncelikle gerçeği, kendi mizacı, dünya görüşü, ruh hâli süzgecinden geçirerek ifade eder. Dolayısıyla onun dile getirdiği gerçek, yoruma dayanan öznel bir gerçektir.
- ✓ Şair ve yazarın eserinde gerçeğin ifadesi, ilmi eserdeki gibi yalın, açık ve düz değil; bir hayli kapalı anlaşılabilir ve çoğu zaman da semboliktir.

EDEBİYATIN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

Edebiyat, birçok bilim dalı ile çok yakın ve doğrudan, bazı bilim dalları ile dolaylı yollarla ilişkilidir. Edebiyatta bir eser oluşturulurken sanatçı az ya da çok, psikoloji, sosyoloji, felsefe, tarih vb. bilim dallarının verilerinden yararlanır. Bu yüzden edebî metinleri anlama ve çözümlemede bu bilim dallarından yararlanmak gerekir. Örneğin bir yazarın roman

incelenirken, yazarın içinde bulunduğu ruhsal durum belirlenirken psikolojiden; sanatçının yetiştiği sosyal çevre incelenirken sosyolojiden; yazarın etkilendiği akımlar ve dünya görüşü belirlenirken felsefeden; eserin yazıldığı dönem incelenirken de tarih biliminden yararlanır. Bunun yanı sıra insan hayatını etkileyen, değiştiren, ona yön veren yenilikleri içeren bilim ve teknikteki gelişmeler de edebiyatı etkilemiştir. Örneğin matbaanın icadı, bilgisayarın ve Genel Ağ'ın kullanılmaya başlaması edebiyatı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir. Bir toplumun edebî eserleri incelenirken bu değişim ve gelişmeler çok rahatlıkla görülebilir.

Bilim ve sanat birbirine katkıda bulunan iki faaliyet alanıdır. Bilimsel keşifler, edebî fanteziyi teşvik etmektedir; edebî fanteziler de bilimsel faaliyetlere ivme kazandırmaktadır.

Örnek: Jules Verne'in 19. yy'da yazdığı "Aya Yolculuk", "Batonla Beş Hafta", "Deniz Altında Yirmi Bin Fersah" adlı eserlerinden ilk ilhamlarını aldıklarını ifade eden 20. yüzyıl bilginlerinin sayısı az değildir.

Örnek: Albert Einstein, gelişiminde David Hume'un "İnsan Doğası Üzerine Bir Tez" isimli eserinin büyük bir öneminin olduğunu belirtmiştir.

Edebiyat aynı zamanda insanda ..... bir duygu oluşturan her türlü edebî eseri inceleyen bilim dalıdır. Bu noktada bütün bilim dalları birbirlerinin verilerinden yararlandığı gibi, edebiyat da diğer bilim dallarının verilerinden yararlanır. Örneğin tarih bu bilim dallarının başında gelir. Edebiyat ile tarih konuları iç içe olduğundan birbirlerinden çok fazla yararlanır. Edebiyat ile bilimler arasındaki bu ilişki karşılıklıdır. Her bilim bir diğerine ışık tutar. Bilimlerin sınırları genişledikçe bu ilişkinin düzeyi de artar.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) Güzel sanatlar seslendiği duyu organlarına göre: Görsel (Plastik) Sanatlar, İşitsel (Fenotik) Sanatlar, Dramatik (Ritmik) Sanatlar biçimde sınıflandırılır.
- ( ) İşitsel (Fenotik) Sanatlar: Sese ve söze biçim veren sanatlardır: Müzik, edebiyat.
- ( ) Bilim ile edebiyatın ortak noktası objelere yaklaşımlarının nesnel olmasıdır.
- ( ) Sanat, insanın gerçekleştirdiği bir etkinliktir bu nedenle doğal güzellikler bir sanat eseri değildir.
- ( ) Sanat eseri güzeldir, özgündür, fakat eşsiz ve benzersiz değildir.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Edebî metinde bilimin doğru ya da yanlış değerinin yerini ..... ve ..... kavramları alır.
2. Her sanat kendi .....ni şekillendirerek sanat eserini oluşturur.
3. Görsel (Plastik) sanatlar, maddeye biçim veren sanatlardır; bu sanatlardan bazıları: ....., ..., ..., ...dır.
4. Edebiyatta bir eser oluşturulurken sanatçı az ya da çok ....., ..., ... vb. bilim dallarının verilerinden yararlanır.
5. Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" adlı romanı dizinden rahatsız olan bir gencin ruhsal sıkıntılarını da anlatır. Bu durumda yazar ..... ve ..... bilim dallarından yararlanmak durumunda kalmıştır.

3. BÖLÜM

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

Edebî ve Öğretici Metinlerin Özellikleri

Metin: Bir yazının biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütününe metin denir. Metin çok farklı düzeylerde dille iletişimde bulunmak amacıyla oluşturulan anlatma ve anlaşma aracıdır. Metinler cümlelerden oluşan anlamlı birimlerin, bir düzene bağlı olarak meydana geldiği bir sistemdir. Metinleri yazılış amaçları, hedef kitleleri, anlatım biçimleri, gerçeklikle ilişkileri bakımından gruplandırmak mümkündür. Bunlar arasında en yaygın gruplandırma şu şekildedir:

- ✓ **Öğretici metinler:** Bilgi vermek, bir konuya açıklık getirmek, kanıları değiştirmek, yönlendirmek, düşündürmek, haber vermek amacıyla yazılan metinlerdir. Bu tür metinlerde dil yalındır, sanatlı ve mecazlı anlatıma başvurulmaz. Kelimeler ..... anlamlarıyla kullanılır. Nesnel yargılara yer verilir. Dil, göndergesel işleviyle kullanılır.
- ✓ **Edebî metinler:** İnsanı etkileyen, düşünce ve hayalleri harekete geçiren her türlü sözlü veya yazılı esere **edebî metin** denir. Edebî metnin ana malzemesi ..... Dilin kullanımı edebî eserde en önemli meseledir. Sanatın insanın varlık şartı olduğu düşünülürse edebî metnin de varlık sebebi budur. Edebî metnin geçmişi çok eski devirlere dayanmaktadır. Edebî metin geçmişte mitoslarla, dini törenlerle, dans ve müzikle vardı; bugün roman, tiyatro, hikâye... gibi metinlerle vardır. İnsan yaşadığı sürece de varlığını sürdürecektir.

Bir edebiyat eseri bir edebî metin olabileceği gibi, bir reklam metni, bir seçim afişi, bir gazete haberi de dil, sanat görevinde kullanılmışsa edebî metindir. Bu bir "içerik (muhteva)" meselesi değildir, bu bir "biçim (şekil)" meselesidir. Edebî metinlerde anlam, mesajın bizzat biçimi aracılığıyla verilir.

Edebî eserlerde, biçim ve içeriğin, yani şekil ve muhtevanın birbirinden ayrılmaz iki unsur olduğunu unutmamak lazımdır, biçim değiştiğinde içerik de değişecektir. Aynı konuyu işleyen bir roman ile bir tiyatro eserinin anlamları daima farklı olacaktır. Edebî olmayan bir metnin anlamının özü kaybedilmeden özetlenebilir, buna karşılık edebî bir eser, anlamı bozulmadan özetlenemez, her özet, edebî bir metin anlamını az çok bozar.

Örnek:

"Bizim pencereler yele karşıdır
Muhabbet dediğin karşı karşıdır."

Karacaoğlan'dan alınan bu mısralar, güzel bir edebî metin örneğidir. Bu mısraları okuduğumuzda onun içeriğini hemen anlarız. Ancak, bu mısralarda dile getirilen haber yahut içerik, basit bir haberdur. Dolayısıyla hiç de edebî değildir. Şair köylerindeki pencerelerin karşı karşıya olduğunu sohbetlerinde karşılıklı olduğunu söylemektedir. Eğer şair, bu haberi, bu içeriği bir gazete haberi olarak yazsaydı, haber aşağı yukarı şöyle olacaktı: "Bizim köylerde evlerin pencereleri karşılıklı yapılıdır. Bu pencerelerden de karşılıklı muhabbet edilir." Bu haberi okuyanlar, onda hiçbir ilgi çekici yön bulamayacaklar gibi, bu basit haberin neden yayımlandığını da doğrusu anlamayacaklardır. Bu bir haberdur ama edebî metin değildir. Buna karşılık, bu haberden edebî bir metin yaratan şair, bu içeriğe eşsiz bir biçim böylece onu edebî bir metin hâline getirmiştir.

Bir metnin edebî olabilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

- ✓ Edebî eserin temel konusu .....
- ✓ Edebî metin, kelimelerden oluşan orijinal bir kompozisyondur.
- ✓ Edebî eser -genellikle- bir şey öğretmek için yazılmaz. Edebî eserde ele alınan konunun ..... uyandıracak, estetik tarzda etkili bir biçimde anlatılması önemlidir.
- ✓ Edebî metinlerde gerçek olduğu gibi aktarılmaz, dış dünyadan alınan gerçeklik sanatçının duygu ve düşünce süzgecinden geçirilerek yeniden .....
- ✓ Ebedî eserde sanatçı, çağrışım yoluyla veya doğrudan doğruya hem kendi nesline hem de gelecek nesillere mesajlar verir.

- ✓ Kendi içinde bütünlük taşıyan edebî eser parçaları, her türlü ayrıntı, bütün içinde bir anlam taşır.
- ✓ Edebî metinde dil doğal dilden hareketle oluşturulur. Yazar, anlatımını etkili kılmak için her düzeydeki dil öğelerine yeni anlamlar yükler.
- ✓ Edebî metinler daha önce ortaya konulmuş metinlerden hareketle oluşturulur.
- ✓ Edebî metnin tek bir anlamı değil; okuyan kişilere, mekâna, zamana göre değişen anlamları vardır.
- ✓ Edebî metinde dil heyecana bağlı ve şiirsel işlevleriyle kullanılır.
- ✓ Edebî eserler içinde doğduğu kültür ve yazıldığı dil açısından, mahalli, dinî veya millî özellikler taşır. İnsan tabiatını yakaladığı ve bütün kültürler için geçerli olan mesajlara ulaştığı vakit ..... bir özellik kazanır.
- ✓ Malzemesi dile dayanan edebî eserler bir kültür taşıyıcısıdır.

Edebî Metinlerle Bilimsel Metinlerin Farkları

EDEBÎ METİN	BİLİMSEL METİN
Edebî metnin temelini kurgusal düzlem oluşturur. Sanatçı, üzerinde yaşadığı çevreyi, dış dünyayı kendi sanat gücüne göre değişim ve dönüşüme uğratar.	Bilgi verme ve kaynaklık etme amacı taşıyan bilimsel metinde esas olan gerçekleri objektif bir biçimde yansıtmaktır.
Edebî metnin dili; günlük dilden farklı, sanatlı ve estetik bir dildir.	Bilimsel metinlerde dilin temel anlama dayalı göndergesel işlevi kullanılır.
Edebî metinlerde, okuyucunun o anda içinde bulunduğu ruh hâli, dünya görüşü, bilgi ve kültür seviyesi edebî metnin anlamını değiştirir. Çünkü edebî metinlerdeki sözler veya söz grupları yalnızca sözlük anlamlarıyla metinde yer almaz, buldukları bağlama (ortama) göre anlam değeri kazanır.	Bilimsel metinlerde anlam herkes için aynıdır. Hiçbir yerde ve durumda değişmez. Sözcükler gerçek anlamında kullanılır, sözcüklere yeni anlamlar yüklenmez. Terimlere yer verilir.
Edebî metinlerde anlatım öznelidir.	Bilimsel metinlerde nesnel bir anlatım benimsenir. Kişisel düşünceler ve yorumlar anlatıma katılmaz.
Duygu, hayal ön plandadır.	Akılcıdır, ortaya konan nesnel görüşler ise sağlam kaynaklara dayandırılır ve bu kaynaklar yazının sonunda belirtilir.

EDEBİYATTA TÜRLERİN SINIFLANDIRILMASI

Sınıflandırma öğrenmeyi, öğretmeyi, araştırmayı kolaylaştırmak için yapılır. Bilim alanlarında sınıflama yapmak oldukça kolay ve yararlıdır. Fakat edebiyatta sınıflandırma yapmak oldukça zordur. Edebî türlerin tarih içinde çizdiği tablo, değişimler kompleksidir. Bu kompleksin tanımı çeşitli güçlükler arz eder. Çünkü her bir türün yapısal özellikleri sayıca çoktur, ayrıca bir türün tipik özellikleri değil de yan olarak nitelendirilen özellikleri daha da çoktur. Buna şu da eklenebilir: Okuyucunun belleğinde yer etmiş türlerin tarihsel çeşitliliği her dönem için ayrı ayrı belirlenmek zorundadır. Sıralanan bu güçlükler edebî türlerin değişim olgusunu bir sisteme bağlama çabasını yok etmemiştir. Başka bilimlerin gelişim, değişim konusuna yaklaşımlarından zaman zaman yararlanma yoluna gidilmiştir.

Edebiyat eserlerinin biçimlerine, konularına ve teknik özelliklerine göre ayrılmış çeşitlerine "edebiyat türleri" denir.

Dünyada ve ülkemizde edebî türlerinin sınıflandırılması ile ilgili farklı yöntemler kullanılmıştır:

- ✓ Anlatım yolu bakımından (nesir-nazım; sözlü-yazılı oluşları),
- ✓ Konu seçimi ve konuyu uygun iletim tekniği bakımından,
- ✓ Boyutları bakımından (eserin uzun-kısa veya yoğun oluşu) olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır.

Edebiyatta türler, sınıflara ayrılırken toplumların geçirdiği sayısız değişim sürecine göre değil, başlangıçtan günümüze değin, değerini yitirmeyen, temel ortaklıklar esas alınmalıdır. Bu esaslar çerçevesinde edebî türleri ana başlıkları ile şöyle de sınıflandırabiliriz:

- ✓ **Şiir:** Konusuna göre, lirik şiir, didaktik şiir, pastoral şiir, satirik şiir ve epik şiir olarak da adlandırılmaktadır.
- ✓ **Tiyatro:** Anlatım türleri içerisinde yer alan tiyatro; trajedi, komedi ve dram olmak üzere üç farklı anlatım özelliğine sahiptir. Tiyatro, yazım teknikleri ve yazılış amacı bakımından diğer edebî türlerden ayrılır.
- ✓ **Anlatı türleri:** İster sözlü ister yazılı olsun anlatıma dayalı türlerin hiçbiri nazım değildir. Roman, hikâye, masal ve efsaneyi bu türe örnek olarak sayabiliriz.
- ✓ **Düşünce türleri:** Belli bir düşünceyi paylaşmak veya o düşünceyi kabul ettirmek amacıyla kaleme alınan eserler bu gruba girmektedir. Makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özdeyiş, gezi yazıları, anı ve röportajı bu tür içerisinde değerlendirebiliriz.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

Edebiyat biliminde de biyoloji ile benzer bir sınıflandırmaya gitme, türlerin geçmişini, birbirleriyle akrabalıklarını araştırma çabasına girilmiştir. Edebî türlerin değişiminde de çevre koşulları, toplum beklentileri, başka türlerle yarışma etkili olabilmektedir.

Örnek: Dünyayı algılayış tarzının değişimiyle "destan" türünün terk edilmesi, romanın doğuşunu ütopyanın yerini bilim-kurgu türünün alışı... Bazı türlerde (özellikle belirleyici kuralları esnek olanlar) mesela polisiye romanlar değişime dayanabilmiş yaşamaya devam etmiştir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Metinleri yazılış amaçları, hedef kitleleri, anlatım biçimleri, gerçeklikle ilişkileri bakımından sanat metinleri ve öğretici metinler olmak üzere ikiye ayırırız.
2. ( ) Öğretici metinlerde dil yalındır, sanatla ve mecazlı anlatıma başvurulmaz. Kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılır. Nesnel yargılara yer verilir. Dil göndergesel işleviyle kullanılır.
3. ( ) İnsanı etkileyen, düşünce ve hayalleri harekete geçiren her türlü sözlü veya yazılı esere öğretici metin denir.
4. ( ) Edebî eser -genellikle- bir şey öğretmek için yazılmaz. Heyecan uyandıracak, estetik tarzda etkili bir şekilde anlatılması önemlidir.
5. ( ) Bilimsel metinlerde anlam herkes için farklıdır. Her yerde ve durumda değişik anlamlar kazanır. Sözcükler gerçek anlamının dışında kullanılır.

6. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleri ile oluşturan kelimelerin bütününe ..... denir.
2. İnsanda estetik haz uyandıran, düşünce ve hayalleri harekete geçiren her türlü sözlü veya yazılı esere ..... denir.
3. Öğretici metinlerde ..... yargılara sanatsal metinlerde ise çoğunlukla ..... yargılara yer verilir.

4. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

Dil: İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus konuları olan ve ancak bu konular çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar zinciri, seslerden örülmüş toplumsal bir kurumdur.

Bir dil tarih boyunca bulunduğu sosyal çevreye, bölgeye göre farklılıklar gösterir. Bu değişiklikler, söyleyiş ile bazı ___ ve ___ ayrılıkları etrafında toplanır ve o dilin lehçe, şiiir ve ağızlarını oluşturur. Türkçenin de lehçe, şive ve ağızları vardır.

Lehçe: Bir dilin bilinmeyen ve belgelerle takip edilemeyen tarihinde (karanlık bir devrinde) kendisinden ayrılmış, yeni bir dil olma yolunu tutmuş kollarına denir. Çuvaşça ve Yakutça Ana Altaycanın lehçeleridir.

Örnek:

Türkiye Türkçesi	Yakut Lehçesi
Aşk insanı kör eder.	Taptaltan kihi haralğan.
Ölen ölmüştür, ölen ile ölünmez.	Ölbüt ölbütünen, ölbütü kıtla ölor suoh.

Örneklerde görüldüğü üzere bu kollar arasında ses yapısı, şekil yapısı ve kelime hazinesi bakımından çok büyük ayrılıklar vardır.

Şive: Bir dilin, bilinen tarihî seyri içinde ayrılmış olup belgelerle takip edilebilen, birbirleri ile anlaşabilen kollarıdır. Çok geniş coğrafyaya yayılmış olan Türkçenin başlıca şiveleri: Türkiye Türkçesi, Kazak, Kırgız, Özbek, Azeri Türkçeleridir.

Örnek:

Türkiye Türkçesi:	Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla.
Balkan Türkçesi:	Kızım sanga aytama, kelinim sen eşit.
Azerbaycan Türkçesi:	Gızım sene deyirem, gelinim sen eşit.
Tatar Türkçesi:	Kızım sına eytem, kilinim sin tıngla.
Kazak Türkçesi:	Kelinim sagan aytam, kızım sen tıngda.

Örneklerde görüldüğü gibi bu kollar arasında bazı ses, şekil bilgisi ve kelime hazinesi bakımından farklılıklar vardır. Ancak bu farklılıklar lehçeler arasındaki boyutta değildir.

Ağız: Bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklarına dayanan küçük kollara bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına denir. Ağızlardaki farklılıklar konuşma dilinde görülür ve bunlar ortak bir yazı dilinde birleşirler. Türkçe Türkçesinin Erzurum ağızı, Konya ağızı, İstanbul ağızı, Karadeniz ağızı... gibi birçok ağız vardır.

Örnek:

Istanbul ağızı	Karadeniz ağızı
Köye gideceğim. Onu gelirken alırım.	Köye gideceğim. Gelurken alurum onı.

Örneklerde görüldüğü gibi ağızlardaki farklılık yalnızca sese görülür.

Argo: Bir toplumda geçerli genel dilden ayrı ama ondan türemiş olan, yalnızca belirli çevrelerce kullanılan, toplumun her kesimince anlaşılmayan, kendine özgü kelime, deyim ve deyişlerden oluşan özel dile denir.

Örnek:

Sınıfta çakmak: Sınıfta kalmak,
Bütün konuları yutmak: İyice eksiksiz olarak öğrenmek,
Bal kabağı: Aptal, beyinsiz anlamlarında kullanılır.

Jargon: Fikrî, mesleki veya belli bir kesit içinde ortak yönleri olan, ortak zevk, iş, uğraş ve birliktelik içinde olan kişilerin kullandığı dildir. Bir jargonu oluşturan sözcükler o gruba ait olmayan kişiler tarafından anlaşılmaz. Askeri jargon, tıp jargonu vb.

Örnek: "Uzmanlık için periferie gidebilirim." cümlesi "Uzmanlık için doğu illerinden birine gidebilirim." anlamında kullanılmaktadır.

Örnekte de görüldüğü gibi tıp doktorlarının ve tıp fakültesi öğrencilerinin kendi aralarında kullandığı ve tıbbi terimlerden oluşan ancak sosyal ve mizahi hayatı da ihtiva eden bir jargonları vardır. Bu jargon çok zengindir ve sadece tıp mensupları yahut konuya düşkün olan diğer meslek erbabı veya uzun süredir hasta yahut hasta sahibi olanlar tarafından (kısmen) anlaşılır.

Standart (Ölçülü) Dil: Belli bir dil ile anlaşma, o dilin standart biçimi üzerinde uzlaşılmasıyla mümkün olur. Temelde en büyük standart, yazı konusundaki uzlaşdır. Yazı dili başlangıçta bir ağıza dayandırılır ve herkes günlük yaşamında kendi bölgesindeki ağızları kullansa da iş anlaşmaya, genelde hitap etmeye geldiğinde yazı dilinin dayandırıldığı ağıza göre konuşur. Bunun sonucunda yazı diline kaynaklık eden ağız, ortak kültür dili durumuna gelir ve bu ortak kültür dili de ülkenin standart dili olarak kabul edilir. Türkçenin standart dili İstanbul Türkçesidir.

Standart dil, bir dilin kullanıldığı saha içinde iletişim alanı en geniş olan biçimdir ve farklı ağızları konuşanlar arasında bir iletişim aracı durumundadır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Çuvaşça ve Yakutça Türkçenin bilinen en eski lehçeleridir.
2. ( ) Bir dilin, bilinen tarihî seyri içinde ayrılmış olan, belgelerle takip edilebilen alt kollarına ağız denir.
3. ( ) Türkçenin başlıca şiveleri: Türkiye Türkçesi, Kazak, Kırgız, Özbek, Azeri Türkçeleridir.
4. ( ) "Kendisine söylenen yalan çıkınca dümen yapıldığını anladı." cümlesinde argo kelimeler kullanılmamıştır.

8. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına ..... denir.
2. Çok geniş coğrafyaya yayılmış olan Türkçenin başlıca şiveleri ..... Türkçesi, ..., ... Türkçeleridir.
3. Bir toplumun geniş halk kitlesi tarafından benimsenen ve konuşulan, yazı diline kaynaklık eden, ortak kültür diline ..... dil denir.
4. Bir dilin bilinen ve belgelerle takip edilebilen tarihinden önce, karanlık bir devrinde kendisinden ayrılmış olup çok büyük ayrılıklar gösteren kollarına ..... denir.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

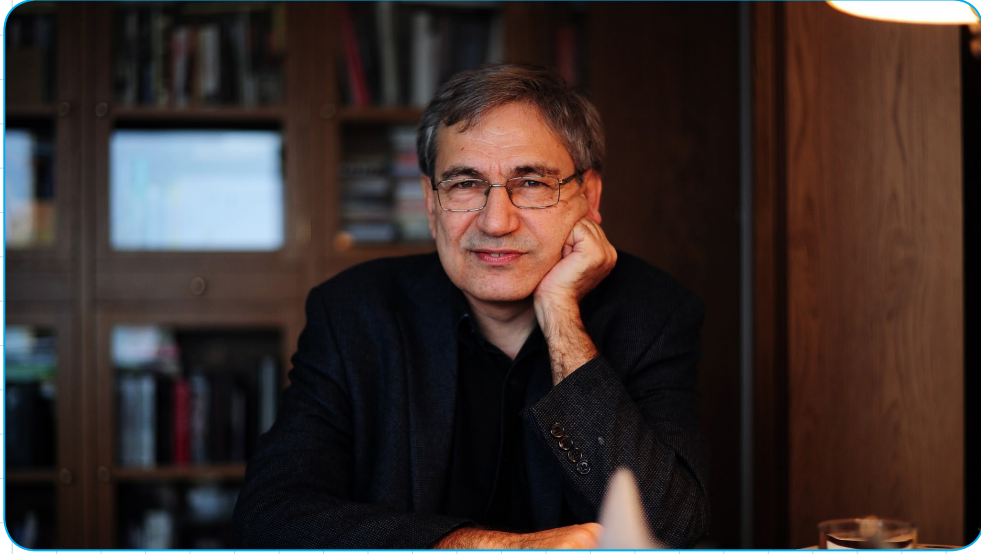

5. BÖLÜM

YAZMA

🔴 Niçin yazıyoruz?

Farklı yazarların yazma gerekçeleri ve biçimleri:

"İçimden geldiği için yazıyorum! Başkaları gibi normal bir iş yapamadığım için yazıyorum. Benim yazdığım gibi kitaplar yazılsın da okuyayım diye yazıyorum. Hepinize, herkese çok kızdığım için yazıyorum. Bir odada bütün gün oturup yazmak çok hoşuma gittiği için yazıyorum. Ben, ötekiler, hepimiz, bizler İstanbul'da, Türkiye'de nasıl bir hayat yaşadık, yaşıyoruz, bütün dünya bilsin diye yazıyorum. Kağıdın, kalemin, mürekkebin kokusunu sevdiğim için yazıyorum. Edebiyata, roman sanatına herşeyden çok inandığım için yazıyorum. Unutulmaktan korktuğum için yazıyorum. (...)" (Orhan Pamuk)

"Ancak yazıya geçmiş düşüncenin değeri vardır; geri kalanlar boş çırpınmalardan, rüzgârın alıp götürdüğü bir saatlik hayallerden, başka bir şey değildir." (Emile Zola)

"... o benim marifetliliğimden, edebiyatı bilmediğimden... Bilsem, öyle düpedüz yazar mıyım hiç? Köylü, bir şey söylerken dikine, olduğu gibi söyler... Neden? Süslemesini bilmez, benzetmesini bilmez, anlatmasını bilmez de ondan. Marifetli insanlar öyle yapmazlar. Sözlerine, yazılarına marifetlerini sokarlar, hünerlerini gösterirler." (Memduh Şevket Esendal)

“Bazen, kendimi bomboş hissettiğimde, sözcükler ağzından dökülmeyince, sayfalar dolusu karalamadan sonra aslında tek bir tümce bile yazmadığımı anlayınca kanepeme öylece yığılıveriyorum ve oracıkta şaşkınlıkla uzanıyorum, çaresizlik batağına gömülürken kendimden nefret ediyorum ve beni böylesi bir umuttan sonra kalp çarpıntıları içinde bırakan bu çılgın kibir için suçluyorum. Geçen çarşamba, yattığım yerden doğrulmak zorunda kalarak mendilimi gidip aldım; gözyaşlarım sicim gibi akıp gidiyordu suratımdan. Kendi yazdığımın duygulanmıştım; betimlediğim duygu, onu betimleyen deyiş ve o deyişi bulmuş olmanın verdiği dolgunluk; hepsi birden, en büyük hazı tecrübe etmeme neden oldu. Yaşamının orta yerini geçmiş biri olarak “Eksilmek ve daha çok aktarmak, enerjiyi bilgelikle tazelemek umuduyla yazıyorum.” (John Updike)

Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da, bir hırsız başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırsız, hiddet, neme gerekti? Yapamadım. Konuştum tütüncüye, kalem, kağıt aldım. Oturdum. Adanın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemı yonttum. (Sait Faik Abasıyanık)

Ülkemizde ve dünyada ünlü yazarların yazma gerekçelerine bakıldığında yazmanın başlıca iki esasa dayandırıldığını görmek mümkündür:

- İnsanlar, mekânlar, olaylar hakkında ne düşünüp hissettiğimizi bilmek
- Bu düşünce, duygu ve zihnimizde canlandırdığımız şeyleri okuyanlara ifade etmektir.

Nasıl Yazmalıyız?

Yazma eylemi bilinçli bir çaba gerektirir. Yazma eyleminin başarıya ulaşması ise yazının belli aşamalardan geçerek adım adım oluşturulmasına bağlıdır.

Planlı Yazma Sürecinin Temel Aşamaları

I. Hazırlık: Yazılacak metnin konusunun, amacının, hedef kitlesinin ve türünün belirlendiği aşamadır.

II. Planlama: Her çalışmada olduğu gibi yazma çalışmalarının da planlanması gerekir. Okuma, gözlem, deneyimler yoluyla elde edilen duygu düşüncelerin birbiriyle ilgili olmasına ve bunların önem derecelerine göre sıralanmasına ..... denir. Plan, yazının türüne göre değişiklik gösterir.

- Metnin ana düşüncesini/iç iletisini belirleme
- Ana düşünceyle/iletiyle bağlantılı yardımcı düşünceleri belirleme ve sıralama
- Yardımcı düşünceyi destekleyen düşünceyi geliştirme yollarını belirleme

Düşünceyi Geliştirme Yolları

a) **Tanımlama:** Yazılan yazılarda anlatılmak istenen kavram, tanıtılmak istenen nesnenin özel ve değişmez niteliklerini sıralayarak onu tanıtmak ve belirlemektir. Açıklayıcı ve ..... anlatım biçimleri kullanıldıysa tanımlamadan yararlanılabilir.

Örnek: Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür.

b) **Örneklendirme:** Düşüncelerin kanıtlanması için uygun örnekler verilmelidir. Örneklendirme yoluyla soyut olan düşünce ya da kavram ..... olur. Soyut olan bir düşüncenin, kavramın somutlanması; onun görünür hâle getirilmesi için bir kişiyi, bir olayı, bir yapıtı aktarmaya örnekleme denir. (Genellikle metnin gelişme bölümünde yer alır.)

Örnek: Yeni yazarlar, karanlık ve yalnızlık içine gömülü insanları aydınlığa çıkarmak için gerçeğin en ince ayrıntılarına önem veriyorlar: "Haseki taraflarında bir çıkmaz sokağın içinde yalnız duran üç odalı bu ev bir mezar gibi sonsuz bir sessizlik ile kuşatılmıştı." Samipaşazade Sezai'nin "Pandomima" hikâyesinin bu ilk cümlesi yazarın gerçeği anlatma amacıyla olduğunu göstermektedir.

c) **Tanık gösterme (Alıntı yapma):** Savunulan bir görüşü daha inandırıcı kılmak için yazılan konuda ..... bir kişinin görüşünü kullanmaya denir. Tanık gösterilen kişiden alıntı yapılabileceği gibi yazarın sözünün aktarılması da söz konusudur.

Örnek: Edebiyatla edebiyatın dışında kalan dilsel ürünleri ayırmanın kesin kuralları yoktur. "Şu edebiyattır, bu edebiyat değildir." gibisinden kesinlemelere gitmek zordur. Bir denemecimiz Nermi Uygur, bu karmaşık konuyu deşelerken edebiyat yapıtlarını belirlemede konunun kesin bir ölçü olamayacağını, edebiyatın konuca sınırlanamayacağını belirtiyor.

d) **Karşılaştırma:** Savunulan düşüncenin kabul görmesi için varlıkların ya da kavramların benzer ya da karşıtlarını kıyaslamaya denir.

Örnek: Eski yazarlar, çevrelerinin baskılarından kaçmak için gerçeği masallaştırmaya çalışırken yeni yazarlar, karanlık ve yalnızlık içine gömülü insanları aydınlığa çıkarmak için gerçeğin en ince ayrıntılarına önem vermektedir.

e) **Benzetme:** Aralarında ilgi bağı bulunan iki şeyden zayıf olana güçlü olanın özelliklerini yüklemektir.

Örnek: Hanım, zaten hava sıcak. Bir de sen arkama sokuluyorsun... Soluğun, tuğla koymuş gibi sırtımı yakıyor!

f) **Sayısal verilerden yararlanma:** Anlatılmak istenen düşünceyi benimsetmek amacıyla çeşitli sayısal verilerin (grafik, tablo, oran vb.) kullanılmasıdır.

Örnek: Yapılan araştırmada bir iletişim sürecinde karşı taraf üzerinde; sözlerin %7, sesin %38, beden dilinin ise %55 oranında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

g) **Somutlama:** Yalnız başına soyut anlamı olan bir sözcüğü cümle içerisinde kullandığımızda somut anlam ifade etmesidir. Somutlamalar; genellikle istiare, kişileştirme ve benzetmelerle yapılır.

“İnsan su misali, kıvrım kıvrım akar ya
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya” dizelerinde soyut bir kavram olan ömür,
suyun kıvrım kıvrım akmasına benzetilerek somutlaştırılmıştır.

III. Taslak Metin Oluşturma

Yazılacak metnin başı, ortası ve sonu olmalıdır. Düşünce yazılarında buna giriş, gelişme, sonuç bölümü denir. Esasında her yazının tekniği ve kurgusu kendine özgüdür. Bir takım bölümlenmeler yazarı sınırlasa da öğretici yazılarda giriş, gelişme, sonuç bölümleri yapmak yaygın bir uygulama hâline gelmiştir.

IV. Taslak Metni Geliştirme ve Düzeltme

Taslak metin yazıldıktan sonra okunmalıdır. Taslak metin, içerik açısından gözden geçirilirken tutarlılık, cümle ve paragraflar arası ilişki, başlık, kelime tercihleri, anlatım bozuklukları, açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık açısından değerlendirilmelidir. Taslak metin biçim açısından gözden geçirilirken de yazım, noktalama, sayfa düzeni, okunaklık vb. açıdan da değerlendirilmelidir. Taslak metin dil bilgisi ve üslup yönünden düzeltilir ve boş bırakılan yerler doldurulur. Taslak metindeki bilgi, duygu, düşünce ve bölümleri arasındaki ilişkiler kontrol edilerek taslak metin geliştirilir.

Paragrafta Anlatım Özellikleri

- ✓ **Açıklık:** Anlatılanın kuşkuya, belirsizliğe yer vermeyecek biçimde anlaşılır olma özelliğidir. Değişik yorumlara açık, hem şu hem bu anlama gelen anlatım açık bir anlatım değildir. Düşüncelerin kolayca anlaşılabilmesi; o düşüncelerin iyi düzenlenmiş, anlatımının açık seçik olmasına bağlıdır. Anlatımda açıklık; sözcüklerin, deyimlerin uygun yerde ve anlamda, noktalama işaretlerinin eksiksiz ve yerli yerinde kullanılmasıyla sağlanır. Ayrıca değişik anlamlara gelen cümleler, belirgin olmayan bağlantılar, mantıksal yapıdaki kopukluklar, anlatımın açıklığını engeller.
- ✓ **Duruluk:** Düşünceyi yeterli sözcük ya da sözcük öbeği kullanarak anlatmaya denir. Duru bir anlatımda ..... hiçbir kelimeye yer verilmez. Fazladan sözcük kullanılmaz. Duru bir anlatımdan tek sözcük çıkarılamayacağı gibi, bu anlatıma tek bir sözcük de eklenemez.
- ✓ **Yalınlık:** Yazarın anlatımının her türlü sanatsal süsten, yapmacıklık ve özentiden uzak olmasıdır. Güçlü, etkili bir anlatım; düşünceyi, dolambaçlı yollara saptanmadan doğrudan ortaya koyan, sözcükleri zorlamasız kullanan anlatımdır. Bu da yalınlıkla sağlanır.
- ✓ **Akıcılık:** Yazının kolay okunabilmesi ve rahatsız eden kelimelerin kullanılmamasını ifade eder. Düşünceler kolay anlaşılabilir bir biçimde sıralanabilmelidir. Ses sanatları, akıcılığın vazgeçilemez unsurlarından biridir. Akıcılık varsa okunulan yazıdan zevk alınır. Ayrıca anlatımda kullanılan yabancı sözcükler akıcılığı bozar.

- ✓ **Sürükleyicilik:** Anlatımda merak duygusunun uyanık tutulduğu ilgi ve dikkatin üzerinde yoğunlaşmasını sağlayan anlatımdır.
- ✓ **Özgünlük:** Konu seçimi veya konuyu anlatım tarzı bakımından sanatçının kendine özgü nitelikler taşımasıdır. Sanatçının eserine imzasını atmasıdır.
- ✓ **Yoğunluk (Özlülük):** Az sözle çok şey anlatmaktır. Özdeyişler ve atasözleri özlü sözlerdir.
- ✓ **Etkileyicilik:** Yazarın anlatımının okuyucu üzerinde iz bırakmasıdır.

V. Yazılan Metni Paylaşma

Yazdığınız metinleri sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. Yazılarınızı sınıf veya okulunuzun panosunda, elektronik ortamlarda, kitap, dergi, gazetelerde yayımlayabileceğiniz gibi yarışmalara katılarak paylaşabilirsiniz.

9. ETKİNLİK

“Niçin yazıyoruz?”, “Nasıl yazmalıyız?” soruları çerçevesinde serbest bir metin yazınız.

6. BÖLÜM

SÖZLÜ İLETİŞİM

İletişim

İletişim: Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasına denir. En genel anlamıyla iletişim, bir kaynağın ve bir alıcının bir eliti ortamında birbirlerine gönderdikleri bir mesaj (ileti) ile ortaya çıkar. İletişim kavramı; günümüzde karşılıklı haber alma, etkileşme, kültürleşme, diyalog anlamlarını da kapsamaktadır.

- ✓ İletişim her yerde ve her zaman vardır.
- ✓ Hayatımızın tüm aşamalarında da önemli rol oynamaktadır.
- ✓ İlgileriniz ve hedefleriniz ne olursa olsun, etkili iletişim kurma becerisi hayatınızı iyileştirir ve ona zenginlik katar.

İletişimin Faydaları

- ✓ Kendi kendinize bakışınızı geliştirir.
- ✓ Diğer insanların size bakışını iyileştirir.
- ✓ İnsan ilişkileri hakkında bildiklerinizin artmasını sağlar.
- ✓ Önemli yaşam becerilerini öğrenebilirsiniz.
- ✓ Mesleki yaşantınızda başarılı olmanıza yardımcı olur.
- ✓ Gittikçe farklılaşan dünyada dolaşabilmenize yardımcı olur.

İletişim Bir İhtiyaç mıdır?

İnsan ilk çağlardan beri birlikte yaşadığı diğer insanlarla konuşmak, bir bilgi veya haber alışverişinde bulunmak, duygularını karşısındakine aktarmak istediklerini belirtmek ihtiyacı duymuş ve bunun için de iletişim kurmuştur. İnsanlar, başkalarıyla bir arada olabilmek, onları anlayabilmek, kendilerini anlatabilmek ve etkileyebilmek yani toplumsallaşabilmek için iletişim kurmak zorundadır. İnsanın nefes almaya olduğu gibi, iletişime de aynı oranda ihtiyacı vardır. İletişimsizliğin sonuçları, nefes alma konusunda yaşanan olumsuzlukların sonucu kadar etkili olabilir.

İletişim Olmasaydı Ne Olurdu?

İletişimin gerçekleşmediği durumlarda her birey büyük bir yalnızlık içine girer. Oysa insan, toplum içinde yaşayan bir varlıktır. İnsan; çevresiyle duygu ve düşünce aktarımı içinde olmalı, bir şeyler paylaşmalıdır.

İletişim Becerisi Geliştirilebilir mi?

İnsanlarla anlaşmak, bireyin kendini ifade edip, karşısındakilerin anlamasını sağlamak, önemsedğini ve önemsenmek istediğini göstermek, etkili iletişim becerisi ile sağlanır. Etkili iletişim becerisi kendiliğinden var olan bir yetenek değildir, öğrenilebilir ve geliştirilebilir.

İletişimi Türleri Nelerdir?

Sözlü İletişim

İnsanlar arasında sözel olarak kurulan iletişim türüdür. Yüz yüze yapılan görüşmeler, toplantılardaki konuşmalar, sözlü brifingler... Sözlü iletişimin en büyük avantajı hızlı olması ve geri bildirim anında almaya/vermeye olanak sağlamasıdır.

Yazılı İletişim

Notlar, mektuplar, faks mesajları, elektronik postalar, bültenler ve diğer yazı aracılığıyla iletilen kelime ve sembolleri içermektedir. Yazılı iletişimin kullanılmasının en büyük nedeni kanıtlanabilir ve somut olmasıdır.

Sözsüz İletişim

Beden hareketleri, jestler, ses tonu, vurgulamalar vb. gibi sözel olmayan birçok unsur içerir. Sözsüz iletişim çoğu zaman sözlü iletişime göre daha güvenilir mesajlar verir. İnsanlar mesajlarını iletirken sözlerini değiştirebilmektedir.

En güçlü iletişim ___ ile gerçekleştirilen iletişimdir. Dille gerçekleştirilen iletişim; resim, şekil, işaret ve vücut diliyle yapılan iletişime göre daha güçlü ve etkilidir. Bu bakımdan duygu, düşünce ve istekler genellikle dil ile aktarılır.

İletişimin Unsurları

İletişimde mutlaka iki tane taraf olmalıdır:

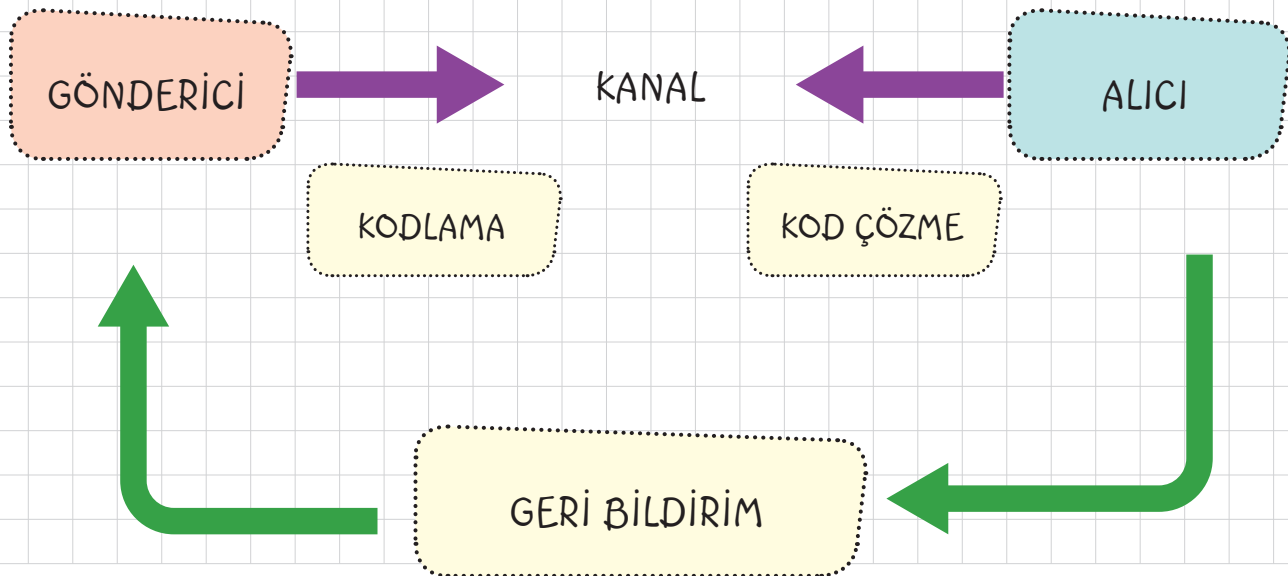
Gönderici .....> Alıcı

İletişimi oluşturan taraflar insan, hayvan veya makine olabilir:

İletişim sürecinde yer alan öğeler; (Gönderici (kaynak), ileti, kod, kanal, alıcı, geri bildirim ve gürültü) şeklinde sıralanabilir.

İletişimin Akış Şeması

Kaynak (gönderici): Duygu, düşünce ve isteğin aktarılmasında iletiyi gönderen, çizen, yayınlayan birey, kurum ya da kuruluşlardır.

Alıcı: Vericinin gönderdiği iletiyi alan ve anlamlandıran birey, kurum ya da kuruluşlardır.

İleti (mesaj, ...): Birtakım simgelerle kodlanmış karşılığı alıcı tarafından bilinen bilgi, duygu, düşünce, türlü resim, söz, vücut ve yüz hareketleri gibi tutum ve davranışlardır. Anlamı olan her şeye ileti denir.

Kanal (oluk): Bilgi, duygu ve düşüncelerin aktarımında kullandığımız kelimeler, simge, çizgi, işaret, film, giyim kuşam, gazete, kitap, dergi, televizyon, radyo sinyalleri gibi iletiyi yahut dönütü taşıyan çeşitli araçlardır.

Kod: Kaynak ile alıcının anladığı şekilde iletilen mesaj belli kurallarla bir tür şifreleniyorsa kuralları belli olan bu doğal dile kod ve yapılan işleme ..... denir.

Bağlam: İletişime iştirak eden unsurların birlikte oluşturduğu ortama denir.

Dönüt (geri bildirim): İletiyeye verilen her türlü yanıt dönüt denir.

Örnek: Aybike şehir dışında okumaktadır. Hafta sonu memleketi olan Ankara'ya gelmeye karar verir.

Babasına telefon eder:

– Babacığım yarın 14.30'da terminalde beni karşılayabilir misin?

– Tabi kızım, alırım. Ankara'ya yaklaşınca telefonumu çaldır.

Bu parçada;

Gönderici: Aybike

Alıcı: Aybike'nin babası

İleti: Beni karşılayabilir misin?

Kanal: Telefon

Kod: İstek sözcükler hâlinde düzenlenmiş, şifrelenmiştir.

Dönüt: Tabi kızım, alırım.

Bağlam: Ankara ve Aybike'nin bulunduğu şehir.

10. ETKİNLİK

Küçük Furkan Cumartesi günü televizyon izlerken reklamlarda ..... markalı çikolatadan yiyen çocuklar çabuk büyür." sloganını duyar. Birdenbire babasının yanına gelerek:

– Babacığım, ... markalı çikolatadan istiyorum.

Babası Furkan'ı kırmamak için:

– Tabi oğlum markete gidince alırsın.

Bu parçadaki iletişim unsurlarını belirleyerek aşağıya yazınız.

Gönderici:

Alıcı:

İleti:

Kanal:

Kod:

Dönüt:

Bağlam:

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Soru:

Sizce hikâye nedir? Hikâyenin günümüze kadar birçok tanımının yapılmasının nedeni ne olabilir? Açıklayınız.

1. Sorunun cevabı:

2. Soru:

Sanat nedir? Güzel sanatların sınıflandırılmasında belirleyici unsur nedir?

2. Sorunun cevabı:

3. Soru:

Bir düşünceyi ya da bir görselliği en güzel şekilde ifade edebilen kişiye sanatçı denir. Sizce her yaratıcı düşünen insana sanatçı denir mi? Bir insana sanatçı diyebilmemiz için neye ihtiyaç vardır?

3. Sorunun cevabı:

4. Soru:

Edebiyatın sanat dallarından birisi olmasının nedeninin açıklayınız.

4. Sorunun cevabı:

5. Soru:

Bilim ve edebiyat arasındaki ilişkiyi örneklerle açıklayınız.

5. Sorunun cevabı:

6. Soru:

Bir yazarla bilim insanı arasında ne gibi farklar vardır?

6. Sorunun cevabı:

7. Soru:

Her metni edebî metin olarak nitelenmek mümkün müdür? Gerekçe göstererek açıklayınız.

7. Sorunun cevabı:

8. Soru:

1. metin:

"Koca Mustâpaşa! Ücrâ ve fakir İstanbul! Ta fetihten beri mümin, mütevekkil, yoksul... Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada. Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rûyâda."

2. metin:

"Koca Mustafapaşa, İstanbul'un en eski semtlerinden biridir. Meydanı, dut ağaçları ve güvercinleri ile ünlüdür. Bu semtteki evler iki katlı ve cumbalıdır. İstanbul'un en kalabalık semtlerinden bir tanesidir."

Yukarıda Koca Mustafapaşa semtini anlatan iki metin verilmiştir. Bunlardan hangisi edebî metin, hangisi bilimsel metindir? Nedenleriyle açıklayınız.

8. Sorunun cevabı:

9. Soru:

Edebî türlerin sınıflandırılmasında dünyada ve ülkemizde kaç yöntem kullanılmıştır? Bu yöntemleri yazınız.

9. Sorunun cevabı:

10. Soru:

"Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak"
Ahmet HAŞİM

M. KAZIM: (Eşrafa) Sizde ne var ne yok ağalar?

1. EŞRAF: Bildiğin gibi, mühendis bey, ne olacak?

M. KAZIM: Daha ne olsun birader? Koca zelzele oldu.

2. EŞRAF: Ee, Allah'ın hikmeti. Ne denir? İki metin de edebî metin özelliklerini taşımasına rağmen aynı türde yer alabilirler mi? Neden?

10. Sorunun cevabı:

11. Soru:

Azeri Türkçesinde "Yaman addan ölüm yahşıdır." atasözünün Türkiye Türkçesindeki karşılığı "Adamın adı çıkacağına canı çıksın." dır. İki söyleyiş arasındaki farkı "ağız" olarak mı "şive" olarak mı değerlendirebiliriz? Gerekçesiyle açıklayınız.

11. Sorunun cevabı:

TEST 1

1. "Bilimde nesnellik zorunludur. Ancak sanatta öznellik vardır. Bir sanat eserine (bir tabloya, mimari esere veya heykele) baktığımızda ona nesnel değil öznel bir anlam yükleriz. Ancak bilimsel bir teori, hipotez ya da yasa için aranan öncelikle nesnelliktir. Bilimsellikte doğruluk ararken estetik yargılarda doğruluk ya da yanlışlık aramayız. Estetikten doğru ya da yanlış değerinin yerini güzel, çirkin kavramları alır. Estetik yargılar bireysel yargılar olduğundan estetik beğeniler de farklılık gösterir. Sanatın işleyişinde daha çok duygusallık, bilimin işleyişinde ise rasyonellik egemendir."

Bu paragrafta aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Bilim, akıl ve mantığa dayandırılarak yürütülür, sanatta ise duygular hâkimdir.
- B) Bir sanat eserini herkes kendisine göre yorumlarken bilimde tek doğru vardır.
- C) Sanat, insanlara estetik hazlar verirken bilim, insanların yaşamlarını kolaylaştırır.
- D) Bilimde doğruluk aranırken sanatta doğruluk ve yanlışlık aranmaz.
- E) Bilimdeki doğru ya da yanlış kavramının yerini sanatta güzel, çirkin kavramları alır.

2. Güzel sanatlarla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Sanat eseri estetik kaygıyla oluşturulduğundan fayda amacı gütmmez.
- B) Sana eseri millîdir. Ortaya konan tüm ürünler sadece o millete aittir.
- C) Bir ürünün sanat eseri olması için güzel, özgün ve etkileyici olması gerekir.
- D) Sanat eserinin birden çok anlamı vardır. Farklı bağlamlarda farklı yorumlanabilir.
- E) Sanat eseri öğretmez, sezdirilir, hissettirir, çağırıştırır.

3. "Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanı, 1922 yılında yayımlanmıştır. Romandaki olaylar İstanbul, Bursa, Çanakkale ve İzmir bölgelerinde geçmektedir. Bu roman, edebî bir dil ve üslup içinde eleştirel bir bakış açısıyla dönemin olaylarını günümüze kadar taşıyabilme özelliğine sahiptir." diyen bir araştırmacı, yazarın hangi bilim dalından yararlandığını düşünmektedir?

- A) Coğrafya
- B) Tıp
- C) Psikoloji
- D) Sosyoloji
- E) Felsefe

4. Aşağıdakilerden hangisi öğretici metinlerin bir özelliğidir?

- A) Yazar, anlatımını etkili kılmak için her düzeydeki dil öğelerine yeni anlamlar yükler.
- B) Duygu ve düşünceler mutlaka belli bir tür ve şekil kullanılarak anlatılır.
- C) Öğretici metinde dil heyecana bağlı ve şiirsel işlevleriyle kullanılır.
- D) Okuyan kişilere, mekâna, zamana göre değişen anlamlar vardır.
- E) Bu tür metinlerde dil yalındır, sanatlı ve mecazlı anlatıma başvurulamaz.

5. Belli bir düşünceyi paylaşmak veya o düşünceyi kabul ettirmek amacıyla kaleme alınan eserler, düşünce türleri (öğretici metinler) olarak adlandırılmıştır.

Bu tanıma göre aşağıdakilerden hangisi bu türün içinde yer almaz?

- A) Efsane
- B) Gezi yazısı
- C) Röportaj
- D) Anı
- E) Deneme

6. Metinlerin sınıflandırılması ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Edebiyatta metinlerin sınıflandırılmasının en temel amacı kargaşanın önlenmesidir.
- B) Edebî türler sınıflandırılırken metinlerin uzunluğu ya da kısalığı da bir ölçüt olarak kullanılır.
- C) Edebiyatta türler, sınıflara ayrılırken günümüze değin, değerini yitirmeyen, temel ortaklıklar esas alınmalıdır.
- D) Edebiyatta türler, sınıflara ayrılırken toplumların geçirdiği sayısız değişim süreci de dikkate alınmalıdır.
- E) Nesir-nazım, sözlü-yazılı oluşları bakımından da metinler sınıflandırılmalıdır.

7. Bir metnin edebî olabilmesi için aşağıdaki özelliklerin hangisine gereksinimi yoktur?

- A) Edebî eserin temel konusunun insan olması
- B) Konunun heyecan uyandıracak, estetik tarzda ve etkili bir biçimde anlatılması
- C) Dış dünyadan alınan gerçekliğin sanatçının duygu ve düşünce süzgecinden geçerek yeniden kurgulanması
- D) Bilgi vermek, bir konuya açıklık getirmek, kanıları değiştirmek, yönlendirmek, düşündürmek, haber vermek amacıyla yazılması
- E) Sanatçının, çağrışım yoluyla veya doğrudan doğruya hem kendi nesline hem de gelecek nesillere mesajlar vermesi

8. "Edebiyatta türler, sınıflara ayrılırken toplumların geçirdiği sayısız değişim sürecine göre değil, başlangıçtan günümüze değin değerini yitirmeyen, temel ortaklıkları esas almalıdır."

Bu esaslar çerçevesinde edebî türler sınıflandırıldığında aşağıdakilerden hangisi dışta kalır?

- A) Şiir: Konusuna göre, lirik şiir, didaktik, şiir, pastoral şiir, satirik şiir ve epik şiir olarak da adlandırılmaktadır.
- B) Tiyatro: Anlatım türleri içerisinde yer alan tiyatro, trajedi, komedi ve dram olmak üzere üç farklı anlatım özelliğine sahiptir. Tiyatro, yazım teknikleri ve yazılış amacı bakımından diğer edebî türlerden ayrılır.
- C) Anlatı türleri: İster sözlü ister yazılı olsun, bütün anlatıma dayalı, nazım olmayan türlerdir. Roman, hikâye, masal ve efsaneyi bu türe örnek olarak sayabiliriz.
- D) Düşünce türleri: Belli bir düşünceyi paylaşmak veya o düşünceyi kabul ettirmek amacıyla kaleme alınan eserler bu gruba girmektedir.
- E) Yazılış türleri: Daha önce ortaya konulmuş metinlerden hareketle oluşturulurlar.

9. Aşağıdaki terimlerin hangisinin tanımı yanlıştır?

- A) Standart dil: Bir toplumun geniş halk kitlesi tarafından benimsenen ve konuşulan, yazı diline kaynaklık eden ortak kültür dilidir.
- B) Şive: Bir dilin, bilinen tarihî seyri içinde ayrılmış olup belgelerle takip edilebilen alt kollarıdır.
- C) Ağız: Bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarıdır.
- D) Lehçe: Bir Kayserili ile Erzurumlunun konuşurken kelimeleri farklı söylemesidir.
- E) Argo: Bir toplumda geçerli olan dilden ayrı ama ondan türemiş olan; yalnızca belirli çevrelerce kullanılan; toplumun her kesimince anlaşılmayan; kendine özgü kelime, deyim ve deyişlerden oluşan özel dildir.

10. Aşağıdakilerin hangisinde iletişimin öğeleri doğru biçimde sıralanmıştır?

- A) Gönderici – belirtke – alıcı – dönüt – işlev – sonuç
- B) Gönderici – alıcı – mesaj – kanal – belirti – dönüt
- C) Gönderici – alıcı – ileti – kanal – dönüt – bağlam
- D) Kanal – belirtke – ileti – bağlam – yöntem – sonuç
- E) İleti – gönderici – alıcı – ikon – dönüt – bağlam

11. Aşağıdakilerden hangisi iletişimde kaynak kişinin mesajı sunuş biçimine verilen addır?

- A) Dönüt
- B) Alıcı
- C) Bağlam
- D) Kanal
- E) İleti

13. Aşağıdakilerden hangisi iletişimin temel öğelerinden biridir?

- A) Göndergesel işlev
- B) Sonuç
- C) İkon
- D) Amaç
- E) Kanal

12. "Öğrenme güçlüğü olan çocuklarla ilgili yapılan bir araştırmada bu çocukların %6'sının anksiyete, korku, depresyon gibi nörotik tepkiler gösterdiği belirlenmiştir. Erkek çocukların kızlara oranla 2 kat fazla sorun yaşadığı ayrıca kızlarda sosyal güçlüklerle, erkeklerde ise nörotik tepkilere daha fazla rastlandığı görülmüştür."

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangilerine başvurulmuştur?

- A) Örneklemeye – Somutlama
- B) Tanımlama – Sayısal verilerden yararlanma
- C) Tanımlama – Karşılaştırma
- D) Örneklemeye – Benzetme
- E) Karşılaştırma – Sayısal verilerden yararlanma

TEST 2

1. Aşağıdaki görselde bir çiftçinin 3 yıl içinde tarlasından daha çok hasat elde edebilmek için geliştirdiği ekim-nadas ilişkisi gösterilmiştir. (Tarla, verilen yıllarda 3 eşit parçaya bölünmüş kabul edilecektir.)

3. yıl	yaz ekinleri	nadas	bahar ekinleri
2. yıl	nadas	bahar ekinleri	yaz ekinleri
1. yıl	bahar ekinleri	yaz ekinleri	nadas

- I. Verilen süre zarfında her yıl nadas yapılmıştır.
- II. 2. yıl nadas tarımı kısa sürmüş ve bahar ekinlerine geçilmiştir.
- III. 3 yıl boyunca da bahar ve kış ekinleri yapılmıştır.
- IV. 3. yıl daha çok hasat elde etmek için 2. yıl nadas işlemiyle başlanmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler göz önüne alındığında numaralı cümlelerden hangisi tablodan çıkarılamaz?

- A) I. ve II.   B) II. ve III.
C) I. ve IV.   D) II. ve IV.
E) I. ve III.

2. ve 3. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminalinden Kars, Rize, Artvin, Ardahan ve Iğdır'a gidecek otobüsler harekete hazırlanmaktadır:

Otobüsün hareket saatleriyle ilgili şunlar bilinmektedir.

- İlk önce Artvin'e gidecek otobüs hareket edecektir.
- Kars otobüsünden sonra iki otobüs daha hareket edecektir.
- Iğdır otobüsünden hemen sonra Ardahan otobüsü hareket edecektir.
- Son kalkacak otobüs ne Rize'ye ne Iğdır'a gidecektir.
- Rize otobüsünden önce Artvin otobüsü hareket edecektir.

2. Otobüslerin hareket sırasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Rize otobüsünden sonra Kars otobüsü hareket edecektir.
B) Son hareket edecek otobüs Ardahan'a gidecektir.
C) Iğdır otobüsünden önce iki otobüs hareket etmiştir.
D) Artvin otobüsünden son dört otobüs daha hareket edecektir.
E) Ardahan otobüsünden hemen önce Iğdır otobüsü hareket etmiştir.

3. Otobüsler hareket sırasına göre aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Artvin-Kars-Rize-Iğdır-Ardahan
B) Artvin-Iğdır-Ardahan-Kars-Rize
C) Artvin-Kars-Iğdır-Ardahan-Rize
D) Artvin-Ardahan-Iğdır-Rize-Kars
E) Artvin-Rize-Kars-Iğdır-Ardahan

4. Işıl ve Zeynep kedi sahiplenmek isteyen iki arkadaştır. Bunun için aileleriyle barınağa gitmişlerdir. Işıl, daha önce kedi beslememiştir ve sakin bir yapısı vardır. Kedinin de kendisi gibi sakin olmasını istemektedir. Bir taneden fazla kediye aynı anda bakamayacağını düşünmektedir. Zeynep'in evde baktığı bir kedisi vardır. Hem kedisiyle oyunlar oynayabilecek hem de kendisi ve kardeşiyle vakit geçirmeyi sevecek hareketli bir kedi sahiplenmeyi istemektedir. Veteriner sahiplendirilecek kedilerin cinsleri ve özellikleriyle ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

Bengal: Çok aktif ve çok zekidir. Kendine güvenen, konuşkan kedi türüdür. Sürekli tetik hâindedir. Eğitilmesi kolaydır, çok çabuk yeni numaralar öğrenebilirler. Dışa dönük bir kişiliği vardır ve şefkatlidir. Suyu sever.

Ankara kedisi: Ankara kedileri uzun tüylü kedilerin atası olarak kabul edilir. Saf Türk kedisidir ve anavatanı Ankara'dır. Aklına koyduğunu yapan inatçı bir kedir. Oyuncu ve narin görünen Ankara kedisi, sahibini atletik hareketleriyle şaşırtabilir. Sahibinin dikkatini çekmek için her şeyi yapabilecek olan kedi son derece sadıktır da.

Korat: Çift katlı tüy yapısı son derece yumuşaktır. Yuvarlak patileri vardır. Son derece sevecen ve sakin bir hayvandır. Ani hareketleri ve yüksek sesi sevmez. Yavaş hareket eder ancak dikkatli ve atiktir.

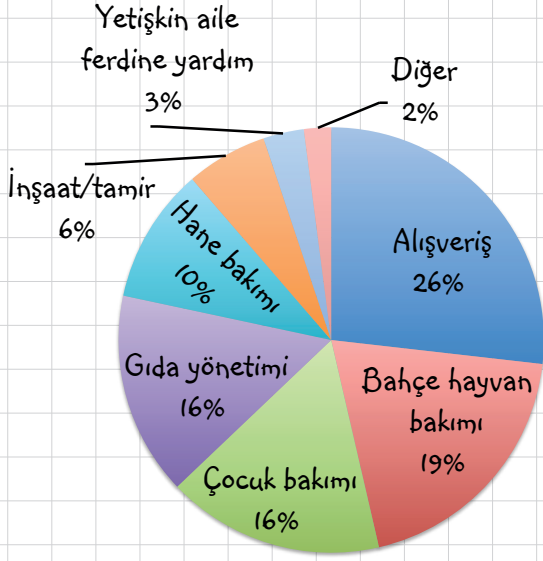
Burmilla: Tüyleri kısadır. Kulakları ve yana doğru eğimli gözleri olur. Konuşkan ve enerjiktir. Son derece hassas olur. İnsanlara ilgili ve iyi bir arkadaştır. Diğer kedilerle ve evdeki çocuklarla iyi anlaşabilir.

Birman: Orta uzunlukta olan kulaklar, geniş ve güçlü kafa yapısı vardır. Dolgun yanakları olur. Son derece evcil ve sessiz hayvanlardır. Meraklıdır, etrafındakileri incelemeyi severler. Sosyal olduklarından evde tek kedi olmak istemezler.

Buna göre, Işıl ve Zeynep'in sahiplenmesine en uygun kediler aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

	Işıl	Zeynep
A)	Korat	Burmilla
B)	Birman	Bengal
C)	Bengal	Ankara kedisi
D)	Burmilla	Birman
E)	Ankara kedisi	Korat

5. Türkiye'de yaşayan erkeklerin evde nelere zaman ayırdıkları ile ilgili bilgileri içeren grafik aşağıda verilmiştir.

Grafığe göre;

- I. Erkeklerin inşaat ve tamir işlerine ayırdıkları zaman, hane bakımı işlerine ayırdıkları zamandan daha fazladır.
- II. Erkeklerin en fazla zamanı alışverişe ayırdıkları gözlenmektedir.
- III. Erkekler bahçe ve hayvan bakımıyla ilgilenirken keyif almamaktadırlar.
- IV. Erkeklerin çocuk bakım ve gıda yönetimine ayırdıkları zaman eşittir.
- V. Erkekler, yetişkin aile ferdine yardımını toplumsal sebeplerden dolayı neredeyse yapmamaktadırlar.

Numaralandırılmış yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

- A) I. ve II.   B) II. ve III.
C) II. ve IV.   D) III ve V.
E) I. ve V.

6. - 8. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir kafeteryada bardak ve fincanla servis edilebilen içecekler aşağıda gösterilmiştir:

İçecekler	Bardak	Fincan
Limonata	+	+
Sütlü kahve		+
Rezene	+	
Sıcak çikolata	+	
Kivi çayı	+	+

Alper, Binnur, Ceyhun, Dilan ve Ebru adlı kişilerin hangi içecekleri istedikleri ile ilgili şunlar bilinmektedir:

- Herkes farklı bir içecek istemiştir.
- Dilan'ın içeceği bardakla servis edilememektedir.
- Ceyhun, rezene sipariş etmiştir.
- Ebru'nun içeceği fincanla servis edilememektedir.
- Binnur, bardakta limonata sipariş etmiştir.
- Kivi çayı fincanla sipariş edilmiştir.

6. Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi kesin olarak doğrudur?

- A) Alper, sütlü kahve sipariş etmiştir.
B) Ebru, bardakla sipariş verenlerden biridir.
C) Dilan, kivi çayını fincanla sipariş etmiştir.
D) Ceyhun içeceğini fincanla sipariş etmiştir.
E) Rezeneyi, fincanla bir erkek sipariş etmiştir.

7. İçeceğini bardakla sipariş edenlerin tamamı aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Dilan - Alper - Ceyhun
- B) Ebru - Binnur - Alper
- C) Ceyhun - Ebru - Dilan
- D) Alper - Dilan - Ebru
- E) Binnur - Ceyhun - Ebru

8. Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi kesinlikle yanlıştır?

- A) Dilan, fincanda sütlü kahve sipariş etmiştir.
- B) Ceyhun'un içeceği bardakla servis edilecektir.
- C) Alper, içeceğini bardakla sipariş etmiştir.
- D) Ebru, kivi çayı sipariş etmiştir.
- E) Alper, rezene siparişi vermemiştir.

9. Burhaniye'de bir voleybol turnuvası düzenlenmiştir. Bu turnuvada A, B, C, D, E, F, G, H adında 8 takım mücadele etmektedir. Kural gereği rakibini yenen takım bir üst tura yükselir. Tur atlayan takımlar birbiriyle oynayarak final maçını oynamaya hak kazanır. Bu turnuvada ödül olarak birinciye altın madalya, ikinciye gümüş madalya, üçüncüye bronz madalya, dördüncüye ise mansiyon ödülü verilmiştir. Bu takımlar ve turnuva ile ilgili şunlar bilinmektedir:

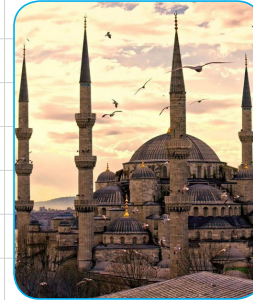
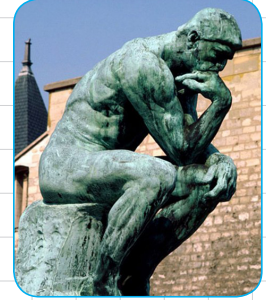
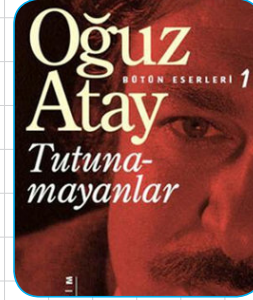
- D takımı, C takımını yenmiş ve ödül kazanmıştır.
- F takımı, ikinci turda B takımını elemiştir.
- A takımı ödül alamamış, G takımı ödül alabilmiştir.
- D takımının başarısı F takımının başarısından kötüdür.

- G takımı iki maç kazanmıştır.
- B takımı yalnız bir maç kazanmıştır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki tabloda takımların aldığı ödüller hangi seçenekte doğru verilmiştir?

	Altın	Gümüş	Bronz	Mansiyon Ödülü
A)	A	F	B	D
B)	F	G	D	B
C)	B	D	H	F
D)	H	F	D	G
E)	G	B	F	D

10.

Aşağıdaki yargılardan hangisi bu görsellerin ortak özellikleri arasında yer almaz?

- A) İnsana yararlı olma kaygısını ön plana koyma
- B) Kullanılan malzemeye göre sınıflandırılıp adlandırılma
- C) Her insanda farklı duyu ve çağrışımlar oluşturma
- D) İnsanın duyu, düşünce ve hayallerini anlatma ihtiyacından doğma
- E) Sıradan malzemelere sıra dışı ve sanatçısına özgü biçimler verme

11.

Bir Arap kabilesinin biricik oğlu Kays'ın yine bir Arap kabilesi reisinin kızı Leyla'ya daha ilkokuldayken âşık olması ve bu aşka engel olunca Kays'ın çöllere düşüp Mecnun (çılgın, deli) olması, bütün "Leyla ve Mecnun" hikâyelerinin temel olaylarıdır. Bu Arap efsanesi, 10. yüzyıldan itibaren birçok şair tarafından mesnevi olarak yazılmış ise de bugün yalnızca Fuzulî'nin 1535'te yazdığı mesnevi ölümsüz bir eser olarak karşımızda durmaktadır.

Bu parçadan hareketle sanat eseriyle ilgili,

- I. Önemli olan konu değil üsluptur.
- II. İlgî çekici olaylara dayanmalıdır.
- III. İçerikte özgünlük ve yenilik esastır.
- IV. Dil ve üslupta yaratıcı ve özgün olunmalıdır.

yargılarından hangilerine başarı ölçütü olarak ulaşılabilir?

- A) I. ve II.   B) II. ve III.
C) I. ve IV.   D) I. ve III.
E) II. ve IV.

12.

Aşağıdaki renkli kartlar sanatsal metin panosuna asılacaktır.

Uzak, çok uzağız şimdi ışıktan
Çocuk sesinden, gül ve sarmaşıktan
Dönmeyen gemiler olduk açıktan
Adımızı soran, arayan var mı?

Kraliçe: Kuzum, ne oluyorsun Hamlet?

Hamlet: Neden, ne oluyormuş?

Kraliçe: Benim kim olduğumu unuttun mu?

Hamlet: Hayır çarşıdaki İsa hakkı için unutmadım. Siz kraliçesiniz, bir de keşke olmasaydınız, annemsiniz!

Ertesi sabah Hasan Çocuk, çok daha mutlu uyanır. Sağlıklı olmak için iyi bir kahvaltı yapar. Akşam doğru Doktor Ragıp'ın gelmesi, onun mutluluğunu sona erdirir. Ragıp, oldukça yakışıklı, sağlıklı ve kibar bir gençtir.

Ah ne vardı dedi, ah ne vardı! Sonra tabakasını açıp bir tütün sardı Koca Efe. Sırtını kayaya vererek derin bir nefes aldı. Kendi kendine aynı şeyi tekrar etti: Ah ne vardı, sonun böyle olmamalıydı!

Balkan Harbi'nin getirdiği çöküntü tamdı. Bu sefer Osmanlı Avrupa'sı vilayetlerindeki Türkler, göç etmeye bile vakit bulamamıştır. Baskınlar, yağmalar ve toptan öldürmeler içinde amansız bir tasfiye başladı.

Renk kartlarından hangisi sanatsal metin tablosuna asılmaz?

- A) Mor   B) Pembe
C) Mavi   D) Sarı
E) Yeşil

13.

I.

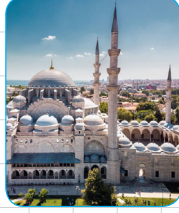
II.

III.

IV.

V.

Numaralandırılmış görsellerle ilgili olarak aşağıdaki açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- A) I. görsel, kaligrafik sanatlardandır ve dekoratif amaçlı kullanılan güzel yazı (hat) sanatını örnekler.
 B) Yukarıdaki görsellerin tamamı plastik sanatlarla ilgilidir.
 C) II. görsel iki boyutlu görsel sanatlar grubuna III. ve V. görseller ise üç boyutlu görsel sanatlar grubuna girer.
 D) III. görsel hacim, V. görsel mekân sanatları grubuna giren plastik sanatlardandır.
 E) IV. görsel dramatik sanatlar grubunda yer alır.

14. - 16. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

İki perdeden olan bir tiyatro oyununda hasta bakıcı, doktor, memur, muhtar, komşu ve çaycı rollerinde toplam altı oyuncu bulunmaktadır. İlk perdede dört farklı oyuncu ikinci perdede de beş farklı oyuncu rol almaktadır. Bu rollerdeki oyuncuların cinsiyetlerine ve rol aldıkları perdelele ilgili şunlar bilinmektedir:

- Kadın ve erkek oyuncu sayısı birbirine eşittir.

- Üç oyuncu her iki perdede de yer almıştır.
- Hasta bakıcı ve komşu rolündeki oyuncular kadın, muhtar rolündeki oyuncu erkektir.
- İki perdede de sadece bir erkek oyuncu vardır.
- Doktor rolündeki oyuncu erkektir ve her iki perdede yer almıştır.
- Çaycı ve muhtar rolündeki oyuncuların cinsiyeti aynıdır ve ikisi de ikinci perdede rol almıştır.

14.

Bu bilgilere göre iki perdede rol alan oyuncuların tamamı aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Komşu-memur-doktor-hasta bakıcı
 B) Muhtar-hasta bakıcı-memur-komşu
 C) Çaycı-doktor-komşu-muhtar
 D) Hasta bakıcı-memur-komşu-muhtar
 E) Doktor-muhtar-hasta bakıcı-çaycı

15.

İkinci perdede rol alanlardan birinin komşu olduğu biliniyorsa aşağıdakilerden hangisinin ikinci perdede rol aldığı kesin olarak söylenemez?

- A) Çaycı
 B) Memur
 C) Muhtar
 D) Doktor
 E) Komşu

16.

Bu oyundaki kadın oyuncuların tamamı aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Komşu - memur - doktor
 B) Hasta bakıcı - çaycı - muhtar
 C) Muhtar - hasta bakıcı - çaycı
 D) Çaycı - doktor - memur
 E) Memur - komşu - hasta bakıcı

17.

Halide Edip Adivar'dan "Ateşten Gömlek" ve "Vurun Kahpeye"; Yakup Kadri'den "Yaban", "Sodom ve Gomore" ve "Ankara"; Tarık Buğra'dan "Küçük Ağa"; Peyami Safa'dan "Biz İnsanlar"; Ahmet Hamdi Tanpınar'dan "Sahnenin Dışındakiler"; Aka Gündüz'den "Dikmen Yıldızı"; Samim Kocagöz'den "Kalpaklılar"; Mehmet Rauf'tan "Halas"; Mithat Cemal Kuntay'dan "Üs İstanbul"; Kemal Tahir'den "Esir Şehrin İnsanları"; Hasan İzzettin Dinamo'dan "Kutsal İsyan", "Kutsal Barış"; Talip Ayaydın'dan "Toz Duman İçinde", Atilla İlhan'dan "Allah'ın Süngüleri: Reis Paşa"; Turgut Özakman'dan "Şu Çılgın Türkler"

Yukarıdaki Kurtuluş Savaşı konulu romanları hem tarih hem de sosyoloji öğretimi üyeleri liste hâlinde öğrencilere vermiş ve bunlardan en az beş tanesinin okunmasını zorunlu tutmuştur. Bu öğretim üyelerinin böyle bir ödev vermesi aşağıdaki öğrencilerden hangisinin söylediği düşünceyi kanıtlar?

Edebiyat, toplumsal yaşamı yönlendirir.

Edebiyat eseri, yazıldığı dönemin önemli olaylarını anlatmak için yazılır.

Edebiyat eseri, oluşturulduğu dönemin tarihî ve toplumsal olayların anlaşılmasını sağlar.

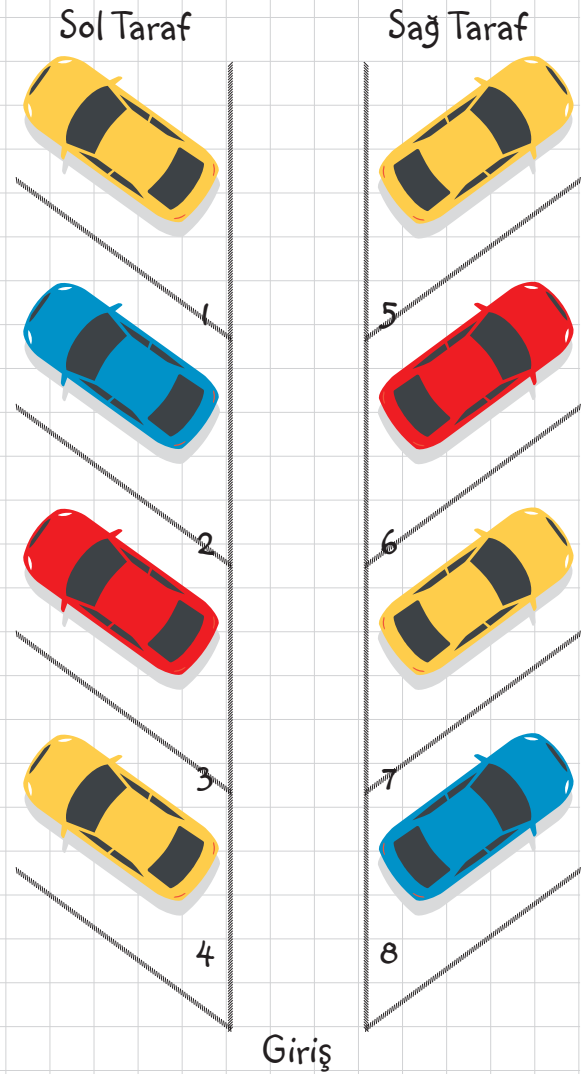

Edebiyat eserinde kurgunun bir sınırı vardır, tarihsel ve sosyal gerçekler çarpıtılmaz.

Edebiyat eseri, ulusal sorunlardan yola çıkarak evrensel bir nitelik kazanır.

18. - 19. soruları aşağıda verilen görsel ve bilgilere göre cevaplayınız.

Bir alışveriş merkezinin alt katında sağda 4, solda 4 olmak üzere 8 araçlık bir otopark bulunmaktadır. Bu otoparkta Akın, Esin, Lena, Hande, Mert, Harun, Serhat ve Ecrin araçlarını park edeceklerdir. Bu kişilerin araçlarını park edecekleri yerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- Akın, aracını sağ tarafa park etmiştir.
- Lena ve Mert araçlarını yan yana park etmiştir.
- Hande, aracını Harun ile Serhat'ın aracının arasına park etmiştir.
- Esin aracını Lena'nın aracını park etmediği tarafa park etmiştir.
- Ecrin, aracını sağ taraf 5 numaralı kısma park etmiştir.

18. Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Mert, aracını sol tarafa park etmiştir.
- B) Harun, aracını sağ tarafa park etmiştir.
- C) Hande, aracını sol taraf 2 veya 3 numaralı kısma park etmiştir.
- D) Esin, aracının sol taraf 3 veya 4 numaralı kısma park etmiştir.
- E) Akın aracını 4 numaralı kısma park etmiştir.

19. Serhat'ın aracının sol taraf 4 numaralı kısma park ettiği bilinirse Esin aracını, hangi taraf ve kaç numaralı kısma park etmiştir?

- A) Sağ taraf, 1 numaralı kısma
- B) Sol taraf, 1 numaralı kısma
- C) Sağ taraf, 2 numaralı kısma
- D) Sol taraf, 2 numaralı kısma
- E) Sağ taraf, 6 numaralı kısma

20.

Pandül Petrol'den Çekilişle

AKARYAKIT HEDİYE

10 Binlerce Kişiyi Bedava Akaryakıt!
1 Mayıs - 30 Haziran tarihleri arasında
PANDÜL Clup Smart veya PANDÜL Clup
Kart ile tek seferde yapacağınız her 100 TL
ve üzeri akaryakıt alışverişine 1 çekiliş hakkı!

Bu kampanya 1 Mayıs-30 Haziran tarihleri arasında geçerlidir.

Afişin öncelikli amacı insanların dikkatini çekmektedir. Bunun da yolu, iyi ve çarpıcı bir tasarımdan geçer. Başarıyla tasarlanmış afiş ve posterler insanları verdiğiniz mesajı okumaya davet eder. Tabii ki merak dikkati çekmekle bitmez. Bu nedenle afiş ve poster içeriği oluştururken okunaklı, anlaşılır ve ikna edici bir eğilim de yine afişinizin başarısında önemli rol oynar.

Yukarıdaki görselde afiş hazırlama ilkelerine büyük oranda uyulsa da yazıların bir bölümü çok küçük boyutta yazılmıştır.

Bu reklam afişinde yazıların bir bölümünün küçük boyutta yazılmasının asıl sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Vurgulanacak unsuru engellemesi
- B) Yoğun bilgi içermesi
- C) Yazıların önemli olmaması
- D) Sayfaya sığmayacak uzunlukta olması
- E) Yanlış punto seçilmesi

1. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y)

2. **ETKİNLİK:** 1. insan, 2. gelişim, değişim, 3. bilim, güzel sanatlar, 4. Arapça, edeb

3. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (D), 5. (Y)

4. **ETKİNLİK:** 1. güzel ve çirkin, 2. ham maddesi, 3. mimari, heykel, resim, seramik, hat, 4. tarih, felsefe, psikoloji, 5. tıp, psikoloji

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (D), 5. (Y)

6. **ETKİNLİK:** 1. metin, 2. edebî metin, 3. nesnel yargılara, öznel yargı

7. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (Y)

8. **ETKİNLİK:** 1. ağız, 2. Türkiye, Kazak, Kırgız, Özbek, Azeri vb., 3. Standart dil, 4. lehçe

9. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna ve yeteneğine bırakılmıştır.

10. **ETKİNLİK:** Gönderici: Reklamları hazırlayan kişiler

Alıcı: Çocuk

İleti: ... MARKALI ÇİKOLATADAN YİYEN ÇOCUKLAR ÇABUK BÜYÜR

Kanal: Televizyon

Kod: İstek sözcükler hâlinde düzenlenmiş ve şifrelenmiştir.

Dönüt: Tabii oğlum.

Bağlam: Furkan'ın ve ailesinin yaşadığı ev

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Hikâyenin tanımı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Hikâyenin günümüze kadar birçok tanımının yapılmasının nedeni: Edebiyat türlerinin birbirinden çok farklı özellikler taşıması, edebiyatın, sürekli bir gelişim ve değişim içinde olması, zaman içinde bazı türlerde artık eser verilmemesi ya da bu türlerin özelliklerinin değişim geçirmesidir.

2. Sanat, insanın çevresinde görüp algıladıklarını heyecan ve güzel duygular uyandıracak şekilde kendi bakış açısı ve yorumu ile yeniden oluşturulmasıdır. Güzel sanatların sınıflandırılmasında belirleyici unsur: Güzel sanatın seslendiği duyu organlarıdır.

3. Her yaratıcı düşünen insana sanatçı diyemeyiz. Bir insana sanatçı diyebilmemiz için onun orijinal, güzel, estetik haz uyandıracak bir eser vermesi gerekir.

4. Edebiyatın sanat dallarından birisi olmasının nedeni: Sanatta bir malzeme kullanılarak duygular, düşünceler, hayaller yansıtılarak bir sanat eseri oluşturulur. Oluşturulan bu ürünün sanat eseri olarak kabul görmesi için ürün güzel, özgün, eşsiz ve benzersiz olmalıdır. Diğer insanlarda bir haz duygusu uyandırmalıdır. Edebiyat, güzel sanatların bir koludur. Onun malzemesi ise dildir. Edebiyat; duygu, düşünce, hayal ve olayların dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak etkili bir şekilde anlatılmasıdır. Edebiyatın insanlığın ilk dönemlerinden beri her yerde ve zamanda varlığını sürdürmesi, amacının estetik bir haz uyandırmak olması özellikleri, onun güzel sanatların bir dalı olmasını sağlamıştır.

5. Bilim ve edebiyat arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. İnsan hayatını etkileyen, değiştiren, ona yön veren yenilikleri içeren bilim ve teknikteki gelişmeler de edebiyatı etkilemiştir. Örneğin, matbaanın icadı ile daha fazla kitap daha fazla okurla buluşmuştur. Zaman zaman bilimin de edebiyattan etkilenmesi söz konusudur. Örneğin

romanlar, felsefi düşüncelerin yayılmasına ön ayak olmuşlardır.

6. Bir yazarla bilim insanı arasındaki farklar: Sanatçı, doğayı güzel yapan koşulları ve hangi koşullarda güzel olduğunu araştıran ve güzelliği estetik imgelere ve prensiplere bağlayan insandır. Bilim insanı ise bilimsel çalışmalarla gerçeğe ulaşmaya, ortaya koyduklarını ispatlamaya çalışır. Şair ve yazarın dış dünya gerçeğini birebir anlatma iddiası yoktur. Oysa mantık, felsefe, tarih, sosyoloji vb. bilimlerle uğraşan bilim insanlarının gerçeği olduğu gibi anlatmak ve bu konuda söylediklerini doğrulama mecburiyetleri vardır. Şair ve yazarın insanı ele almasındaki amacı, herhangi bir rasyonel veri sunmak, pozitif bir gerçeği belirtmek değildir. Bilim insanının amacı ise insanlığa faydalı olmak ve insanların yaşamlarını kolaylaştırmaktır. İlim veya ilmî eser gerçeği, son derece yalın, açık ve düz bir biçimde ifade eder. Şair ve yazarın eserinde gerçeğin ifadesi, ilmî eserdeki gibi yalın, açık ve düz değil; bir hayli kapalı, anlaşılabilir ve çoğu zaman da semboliktir.

7. Her metni edebî metin olarak nitelemek mümkün değildir. Çünkü şair ya da yazarın ele aldığı içeriğe eşsiz bir biçim vermiş olması gerekir. Ayrıca günlük konuşma dilinden aldığı dili eserinde sanatsal bir şekilde kullanması gerekir.

8. Bunlardan 1. metin edebî metindir. Çünkü Koca Mustafapaşa semtini bizi bilgilendirmek için değil bu semtle ilgili duygu ve düşüncelerini aktarmak için yazmıştır. Metin herkeste farklı çağrışımlar, hazlar ve yorumlar uyandıracak şekilde yapılandırılmıştır. 2. metin ise bilimsel metindir. Çünkü bilgi vermek, bir konuya açıklık getirmek amacıyla yazılmıştır. Metnin dili yalındır, sanatlı ve mecazlı anlatıma başvurulmamıştır. Kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır.

9. Edebî türlerin sınıflandırılmasında dünyada ve ülkemizde üç yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemler:

- Anlatım yolu bakımından (nesir-nazım; sözlü-yazılı oluşları),
- Konu seçimi ve konuya uygun iletim tekniği bakımından,
- Boyutları bakımından (eserin uzun-kısa veya yoğun oluşu) olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır.

10. İki metin de edebî metin özellikleri taşımasına rağmen aynı tür içinde yer almaz. Şair ve yazar tarafından seçilen anlatım yolları (nesir-nazım) farklıdır.

11. İki söyleyiş arasındaki farkı "şive" olarak değerlendiremeyiz. Çünkü bazı ses, şekil bilgisi ve kelime hazinesi bakımından farklılıklar vardır.

TEST - 1

1. C / 2. B / 3. D / 4. E / 5. A / 6. D / 7. D / 8. E / 9. D / 10. C / 11. D / 12. E / 13. C

TEST - 2

1. B / 2. C / 3. E / 4. A / 5. C / 6. B / 7. E / 8. C / 9. B / 10. A / 11. C / 12. A / 13. B / 14. A / 15. B / 16. E / 17. C / 18. C / 19. B / 20. A

ÜNİTE 2: HİKÂYE

Hikâye Kelimesinin Kökeni

Hikâye Türleri

Hikâyede Kullanılan Anlatım Biçim ve Teknikleri

Noktalama İşaretleri

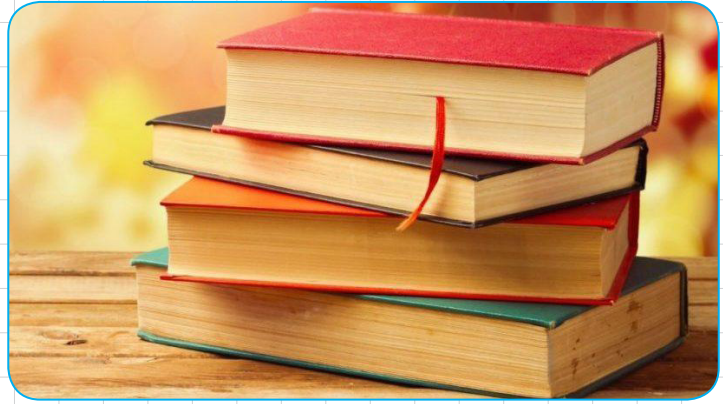
Hikâye Yazma Aşamaları

Sunu Hazırlamanın Temel İlkeleri

1. BÖLÜM

HİKÂYE KELİMESİNİN KÖKENİ

Hikâye kelimesi Türkçeye Arapçadan geçmiş olup bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılmasıdır. Türk edebiyatında bir tür adı olarak kullanılmaya başlamadan önce anlatma esasına bağlı bütün yazı türleri bu kelime ile karşılanmaya çalışılmıştır. Tarih, destan, kıssa, masal, rivayet vb. birçok tür bu başlık altında ele alınmıştır.

Tanzimat Dönemi ile birlikte kelime, bir türün adı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Batılı hikâye tarzı tercih edilmeye başlanmasıyla birlikte de hikâyeden kıssadan hisse çıkarmak, hikâyede bir fikri aşlamak amacıyla uzaklaşmıştır.

● Hikâye Nedir?

Yaşanmış ya da yaşanabilir olay ve durumların; insan, zaman ve mekân unsurları ile birlikte, kurmaca bir dünya içerisinde anlatıldığı kısa edebî metinlere hikâye (öykü) denir. Hikâye, edebiyatta, gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türüdür.

Hikâye, Türk edebiyatında ve diğer milletlerin tarihlerinde köklü bir geçmiş ve geniş bir alana sahiptir.

● Hikâye Türünün Genel Özellikleri

- ✓ Hikâyeler romana göre oldukça .....
- ✓ Kahramanları bir ya da birkaç kişiden meydana gelir.
- ✓ Öykü kahramanlarının kişilik özellikleri derinliğine verilmez.

- ✓ Yaşam serüveninin tamamı yerine kısa bir bölümü anlatılır.
- ✓ Tek bir olay etrafında gelişir.
- ✓ Hikâyede olaylar kısa bir zaman dilimi içinde geçer.
- ✓ Hikâyede geniş mekân betimlemelerine yer verilmez.
- ✓ Her hikâyede bir mesaj vardır. Mesaj bir olay ya da insanlık durumuna dönüştürülerek verilir.
- ✓ Hikâyenin en temel özelliği anlatma (hikâye etme veya tahkiye) eylemi üzerine kurulmuş olmasıdır.

🔴 Hikâyede Konu

Üzerinde söz söylenen, fikir yürütülen olay veya durumlara **hikâyenin konusu** denir. Hikâyeler konularını gerçek hayattan alır. Bir kısmı yaşanmış gerçek bir olayı, bir kısmı gerçeğe uygun olarak tasarlanmış bir olayı anlatır. Her ikisinde de gerçeğe uygunluk esastır. İnsanı ilgilendiren, okurun ilgisini çekebilen her türlü olay hikâyede konu olarak işlenebilir.

🔴 Hikâyede Plan

Olay ve konunun ele alınışına göre hikâye; serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur.

- ✓ **Serim:** Bu bölümde olayın kahramanları, yeri ve başlangıcı ile ilgili ipuçları verilir. Yazar olaya doğrudan girebileceği gibi olaya bir yerinden başlayabilir veya kişiler hakkında bilgi verebilir.
- ✓ **Düğüm:** Hikâyenin merak unsurunun en yoğun olduğu bölümdür. Okurun kafasında yoğunlaşan soru ve cevaplar bu bölümde verilir. Düğüme kadar olan her bir soru ara düğümdür. Bir hikâyede birden çok ara düğüm olabilir. Ara düğümler ana düğümü destekler, kuvvetlendirir. Buna ..... unsuru denir.
- ✓ **Çözüm:** Hikâyenin çözümlenmesinde en önemli bölümdür. Yazar olayları bir sonuca bağlar, çözülmüş olan ana düğüm ardından hikâye sonlandırılır.

🔴 Hikâyenin Yapı Unsurları

1. **Olay:** Hikâyede kişinin başından geçenlere olay denir. Hikâyede olay, hikâyenin şahıs kadrosunda bulunan en az iki kişinin, karşı karşıya gelmesi veya çatışması sonucu ortaya çıkar. Klasik hikâyede belirli bir olay vardır. Bu olayın başlaması ve belirli bir bölümde bitmesi gerekir. Genellikle sonuç okuru şaşırtmaz. Modern hikâyede ise bir olay örgüsünün bulunması şart değildir.

- ✓ **Olay örgüsü:** Hikâyede olaylar dizisine denir. Belli bir konu çerçevesinde var olan birden fazla olay, sebep-sonuç ilkesine bağlı olarak organik bir bütün oluşturur. Olay örgüsündeki olayları birbirine bağlayan en önemli unsur metnin temasıdır. Tema, hikâyenin temel duygu ve düşüncesini yansıtır.

✓ **Tema:** Bir metindeki temel duygu veya kavramdır. Temaları ifade eden kavramlar soyuttur. Tema aynı zamanda evrensel ve geneldir.

Örnek: ölüm, sevgi, yalnızlık, aşk, umut, yaşama sevinci vb. birer temadır.

Tema ile konuyu karıştırmayınız. Konu, temanın sınırlandırılıp somutlaştırılmış hâlidir. Hikâyeler de bu sınırlandırma; kişi, zaman, mekân, olay unsurları ile gerçekleştirilmektedir. Tema, işlenmeden önce vardır. Konu ise temanın işlenmesi sırasında doğar. Konu temaya göre daha sınırlı ve özeldir.

Örnek:

Tema-Konu:

Kadın sorunları: Türkiye’de göç alan şehirlerdeki kadınların sorunları

Özgürlük: Balkan Türklerinin özgürlük için verdiği mücadeleler

Ölüm: Cahit Sıtkı Tarancı’nın ölüm korkusu

Olay örgüsü, hikâyenin en vazgeçilmez unsurlarının başında gelir. Olay örgüsünün yokluğu durumunda hikâyeden söz edilemez. Diğer unsurlar (zaman, kişiler, mekân) olay örgüsü ekseninde var olur ve anlam kazanır.

Not: Hikâyede olay örgüsü; kronolojik bir sıralama içinde verileceği gibi sondan başa, ortadan sona, ortadan başa ve sonra tekrar sona doğru anlatılabilir.

Çatışma: Olay örgüsünün ortaya çıkmasını sağlayan kişilerin farklılıkları nedeniyle yaşanan anlaşmazlık durumlarına **çatışma** denir.

✓ Çatışma hikâyenin ilerlemesini sağlar.

✓ Çatışma, karakter gelişimi ve inanılır bir hikâye kurulmasında ana unsurdur.

✓ Çatışma, gerilim yaratır ve okurun hikâyeyi takip etmesini zorunlu kılar.

Hikâyelerde;

insan x insanla,

insan x toplumla,

insan x teknolojiyle,

insan x doğaüstü güçlerle,

insan x kendisiyle bir çatışma içerisine girebilir.

Mücadele ya da çatışma, zıt güçlerin arasında yaşanır. Mücadele çoğu zaman gizli ya da açık bir çatışmaya dönüştüğünde olay örgüsü de ortaya çıkar.

Örnek: “iyilik-kötülük, yardımseverlik-bencillik, bilgelik-cehalet, vb.” kavramlar; “ahlaklı-ahlaksız, tutumlu-savurgan, sadık-sadakatsiz, vb.” gibi zıt karakterler arasında çatışmalar yaşanılması kaçınılmazdır.

Not: Hikâyede çatışmanın yaşanabilmesi, olayların düğümlenebilmesi, entrika atmosferinin oluşabilmesi için asıl kahramanın karşısında karşıt bir kahramana da ihtiyaç vardır. Bu kahramana **karşı güç** denir. İnsan ve insan dışı varlıklar, durumlar (tabiat, hastalık...), değerler (gelenek, görenek...) zaman zaman karşı güç görevini üstlenebilir.

2. Kişi/kişiler: Olayla doğrudan doğruya ilgili olan kimselere **hikâye kişisi** veya **kişileri** denir. Bunlar hikâyede anlatılan olayların ortaya çıkmasını sağlayan insan ya da insan kimliğine büründürülmüş varlıklardır. Hikâyedeki olay gibi insan ya da insanlar da ..... alınmalıdır. Hikâyede kahramanın anlatılmak istenen özelliği ya da olaylarla bağlantısı olan özelliği üzerinde durulur, kişiler her yönüyle tanıtılmaz.

a) Asıl kahraman: Olay örgüsünün başlayıp gelişmesinde en önemli ve birinci derecede rol oynayan kişidir. Temanın ve konunun gerçekleştirilmesi veya vurgulanmasında asıl yükümlü durumdadır.

b) Yardımcı kişiler: Asıl kahramanın hedefine ulaşmasına yardımcı olan kişilere denir.

c) Karşıt güç: Hikâyede çatışmanın ortaya çıkması, olay örgüsünün ilerleyebilmesi için asıl kahramanla çatışma içine giren ve onun hedefine ulaşmasını engellemeye çalışan kişi/kişiler, insan dışındaki varlıklar (tabiat, hastalık) ya da değerlerdir. (töre, fakirlik)

3. Zaman: Hikâyede olayın başlama, gelişme ve sonuç evrelerini içine alan süreye **zaman** denir. Hikâye yazarı, zamanı bir düzen içinde vermeyebilir. Olayın veya durumun son bulmasından başlayarak olayın başlama noktasına doğru gelinebilir.

4. Mekân: Hikâyede olayların geçtiği yerlere **mekân** denir. Yazar anlattığı olaya bağlı olarak olayın geçtiği yerleri tanıtır. Hikâyede geniş mekân betimlemelerine yer verilmez, mekânların olaylarla ilgili olan kısımları verilir. Mekân, gerçek dünyadan olabileceği gibi, bilim kurgu hikâyelerinde hayalî yerler de olabilir.

Hikâyede Bakış Açısı ve Anlatıcı

Bakış açısı, bir hikâyede olayların okuyucuya kimin gözünden ve ağzından ulaştığı sorusuyla ilgili bir kavramdır. Bir anlatı sanatı olan hikâyede olayı, kendi sözleriyle okuyucuya sunacak bir anlatıcıya ihtiyaç vardır. Anlatıcı olup bitenler konusunda okuyucuya bir tür rehberlik eden kişidir. Hikâyenin anlatım dili ve üslubu tamamen kullanılacak bakış açısına bağlıdır. Bu çerçevede farklı anlatıcı tipleri karşımıza çıkar.

Hikâyede Anlatıcı ve Bakış Açısı Çeşitleri/Türleri

Hikâyelerde anlatım "**ben**" (birinci tekil şahıs anlatıcı), "**sen**" (ikinci tekil şahıs anlatıcı) ve "**o**" (üçüncü tekil şahıs anlatıcı) tarafından gerçekleşir.

Anlatıcı: Hikâyeyi bize anlatan varlıktır. Çoğu zaman zannedildiği gibi anlatıcı, yazar değildir ve kimi zaman yazarla karıştırılsa da tamamen kurgusal dünyaya aittir.

 Kahraman bakış açısı: Hikâyedeki olay, şahıs kadrosu ve mekâna ait özellikler kahramanlardan biri tarafından nakledilir. I. Şahıs anlatımda anlatıcı, anlattığı olayların bir parçasıdır; karakterlerden biriyle özdeşleşir; bütün bir hikâyeyi

onun penceresinden aktarır. Olaylar, hikâyenin ana kahramanı tarafından anlatılabildiği gibi geri planda olan bir karakter tarafından aktarılabilir. Kahraman bakış açısı birinci tekil şahıs ..... ağızıyla konuşur. Kahraman bakış açısı sınırlıdır; hikâye yazarı, okurun gerçeği bir dereceye kadar görmesine izin verir ve okuyucu bununla yetinir.

Örnek: "Geniş bir nefes aldım. Evime uğramadan, deniz kıyısına koştum. Bir kayığa atladım. Sadrazamın konağına gittim."

Örnekte anlatıcı, hikâye kahramanlarından birisi olduğu için bu metnin anlatımında **kahraman bakış açısı** kullanılmıştır. Anlatıcı, birinci tekil şahıs (ben) ağızıyla konuşmuştur.

✓ **İlahi (Tanrısal-Hakim) bakış açısı:** Hikâyedek her şeyi gören, her şeyi bilen hikâyeye kişilerinin kafasından geçen düşünceleri okuyan ve her an, her yerde var olabilen bir anlatıcıdır. Bu özelliklerinden dolayı bakış açısı sınırsızdır. Sağladığı imkânlar nedeniyle roman ve hikâyeye gibi türlerde de Ahmet Mithat gibi söyleyecek sözü, verilecek mesajı olan yazarlar tarafından fazlaca tercih edilmiştir. Bu anlatıcı olayların dışında durur, yaşanan değil, görendir. Üçüncü tekil şahıs (o) ağızıyla konuşur.

Örnek: "Sadrazam yavaşça dişlerini sıktı. Gözlerini süzdü. Tuttuğu kağıdı buruşturdu. Hiddetlenemiyordu. Ama hiddetlendiği zamanlarda olduğu gibi, yanaklarına bir titreme geldi. Vezirken değil, hatta daha beylerbeyi iken bile karşısında akranlarından kimse böyle dümdüz laf söyleyememişlerdi. Tekrar "Acaba deli mi?" diye düşündü."

Örnekte anlatıcı, hikâyeye kişilerinin kafasından geçenleri de okuduğu için bu metin **ilahi bakış açısı** ile yazılmıştır. Anlatıcı üçüncü tekil şahıs ağızıyla (o) konuşmuştur.

✓ **Gözlemci (Tanık-Müşahit) bakış açısı:** Hikâyeye anlatıcısının olayların gelişimine veya karakterlerin değişim ve dönüşümüne herhangi bir müdahalede bulunmadan, izlenimlerini objektif bir biçimde yansıtmaya sonucu oluşan anlatıcı türüne "gözlemci bakış açısı" denir. Gözlemci anlatıcı, bir ..... tarafsızlığıyla gördüklerini nakleder; tarafsızlığını korumak için anlatının akışını zedeleyecek müdahalelerden kaçınır. Olayların dışında olması dolayısıyla da odak noktası "dış"tır.

Sınırlı bir bakış açısına sahiptir. Hem birinci tekil şahıs (ben) hem üçüncü tekil şahıs (o) ağızıyla konuşur.

Örnek: "... Muhsin Çelebi, geniş, somaki kemerli açık kapıdan serbest adımlarla girdi. Yürüdü. Koynundan çıkardığı padişah mektubunu öptü. Başına koydu."

Örnekte anlatıcı sadece gördüklerini anlattığı için bu metin **gözlemci bakış açısı** ile yazılmıştır. Anlatıcı üçüncü tekil şahıs ağızıyla konuşmuştur.

Anlatıcı türlerinden iki veya daha fazlasının aynı eserde birlikte kullanılması eserin "çoğulcu bakış açısı"yla yazıldığını gösterir.

Hikâyede Dil ve Anlatım

Hikâyelerde diğer türlere göre daha sade bir dil kullanılır. Bu sadelik hikâyeye türünün karakterleriyle ilgilidir. Kimi zaman karakterler bulunduğu çevrenin ağız özelliklerine göre konuşurular. Hikâyelerde yer, kişiler, zaman ve mekân sınırlı olduğu için olayın kısa bir sürede tamamlanması gerekir. Konu hayali bile olsa gerçeğe uygun bir biçimde dile getirilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) Türk edebiyatında bir tür adı olarak kullanılmaya başlamadan önce anlatma esasına bağlı destan, kıssa, masal, rivayet vb. birçok tür hikâyeye kelimesiyle karşılanmaya çalışılmıştır.
- ( ) Hikâyeyi romandan ayıran en önemli farklardan bir tanesi de hikâyede yaşam serüveninin tamamına yer verilmesidir.
- Hikâyede okurun kafasında soruların yoğunlaştığı, merak unsurunun arttığı bölüme, çözüm bölümü denir.
- Hikâyede çatışma, karakter gelişimi ve inanılır bir hikâyeye kurulmasında ana unsurdur.
- Hikâyede asıl kahramana yardım eden kişiler olduğu gibi onun karşısında yer alan kişiler ya da kavramlar da olabilir.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- "Gözlerini daha beter süzdü. İçinden, "Şunun başını vurdursam..." dedi. Kapıcılara bağırarak için ağzını açacaktı." Bu metinde ..... bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıcı ..... ağzıyla konuşmuştur.
- "Denize, renk renk gruplara alışkın bu iki İstanbul çocuğu güzel manzaranın cazibesinden kendilerini hâlâ kurtaramıyorlar, içlerinden geçen bin tatlı hatıra dalmış, ağır, neşesiz yürüyorlardı. "Bu metinde ..... bakış açısı kullanılmıştır. Anlatıcı ..... ağzıyla konuşmuştur.
- Yaşanmış ya da yaşanabilir olay ve durumların; insan, zaman ve mekân unsurlarıyla birlikte kurmaca bir dünya içerisinde anlatıldığı kısa edebî metinlere ..... denir.
- Hikâyelerde; insanın insanla, insanın toplumla, insanın teknolojiyle, insanın doğüstü güçlerle yaşadığı anlaşmazlık durumlarına ..... denir.
- Hikâyede olayın başlama, gelişme ve sonuç evrelerini içine alan süreye ..... denir.

2. BÖLÜM

HİKÂYE TÜRLERİ

Dünya ve Türk edebiyatında modern hikâye, olay ve durum hikâyesi olmak üzere iki ana tarzda gelişmiştir.

Olay Hikâyesi: Belirli bir başlangıcı (serim) olan, içinde birtakım entrikalar (düğüm) barındıran, çoğu zaman şaşırtıcı sonla (çözüm) biten hikâye türüdür. Fransız sanatçı Guy de Maupassant (Gi dö Mopasan) tarafından geliştirildiği için ..... tarzı olarak da anılmaktadır. Bu tür öykülere olaya dayalı olması nedeniyle "klasik vak'a hikâyesi" de denir.

Olay Hikâyesinin Genel Özellikleri

- ✓ Gözlem yapılarak belirlenen olay ve insanla ilgili malzemeler, verilmek istenen mesaja göre düzenlenir.
- ✓ Ünitenin başında verilen olay ve olay örgüsü, daha çok Maupassant tarzı olan olay hikâyesi için geçerlidir. Bu tür öykülerde olaylar kişi, zaman, yer ögesine bağlıdır. Gücünü bu olay örgüsünden alır. Rastgele seçilmemiş bu olaylar entrik yapıya dayandırılır.
- ✓ Birtakım iniş çıkışlarla, düğümlerle okurun ..... duygusu ayakta tutulmaya çalışılır. Düğüm bölümünde oluşan merak, çözüm bölümünde giderilir. Olay örgüsü ani ve şaşırtıcı bir sonla biter.
- ✓ Şahıs kadrosu özenle seçilir. Olayın kahramanları büyük tezatlar ve çatışmalarla dolu hayat yaşarlar.
- ✓ Türk edebiyatında Ömer Seyfettin'in bu hikâye türünün öncüsü olduğu kabul edilir. Ayrıca Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar, Refik Halit Karay gibi isimler de bu türde hikâyeler yazmışlardır.

Durum Hikâyesi: Günlük yaşamın herhangi bir kesitini alıp çoğu kez bir giriş ve sonuca lüzum hissedilmeden anlatılan hikâyelerdir. Bu teknik, Rus sanatçı Anton Çehov tarafından geliştirildiği için ..... tarzı hikâye adıyla da anılmaktadır. Bu tür öykülere yaşamdan bir kesit sunması nedeniyle "kesit öyküsü" de denmektedir. Şiirsellik, şiirselliği yaratan anılar, çağrışım ve düşünceler yazara anlatımda olanaklar sağlar. Kimi kez simgelere başvurulur, gerçeküstü bir tutumun içine girildiği görülür, Türk edebiyatında ise M. Ş. Esendal ve S. F. Abasıyanık, bu türün güzel örneklerini vermişlerdir.

Durum Hikâyesinin Genel Özellikleri

- ✓ Özenle seçilmiş büyük olaylardan kaçınılır. Hikâye, daha çok duygular ve izlenimler etrafında kurulmuş olduğundan olay ve olay örgüsü arka plana atılmıştır.
- ✓ Bu tür hikâyelerde düğüm ve çözüm bölümleri çok belirgin değildir.

- ✓ Her zaman, her yerde, her insanın yaşayabileceği sıradan olaylar tercih edilir. Merak unsuru hayli düşük olan bu tür hikâyelerde büyük entrikalara yer verilmez.
- ✓ Şahıs kadrosundaki kişiler gündelik yaşamda sıkça karşılaştığımız (işçi, işsiz, köylü, balıkçı...) kişilerdir. Bu kişiler sıradan, her zaman rastlayabileceğimiz bir yaşam yaşarlar. Bunların sıradan yaşamlarının bir bölümü, bir anı, belli bir kesiti bu türde yazılmış hikâyelerin konularını oluşturur. Bu tür öykülerde öykü kişilerinin ..... durumlarını yansıtmak amaçlanır.
- ✓ Hikâye okurda çoğunlukla yarım kalmış izlenimi yaratır. Yani olay örgüsünün bitmesiyle kurgulanmış hayat bitmez. Belli bir sonla bitmemesi nedeniyle her okurda farklı bir çağrışım uyandırır.
- ✓ Bu öykülerde kişisel ve sosyal düşünceler, duygu ve hayaller ön plana çıkar. Bu öykülerde daha çok bireyin varoluşu, yalnızlık ve umutsuzluk temaları işlenir.
- ✓ Çağrışım gücü yüksek olan bu hikâyeleri her okur, kendisine çağrıştırdıkları üzerinden yorumlar.
- ✓ Bu öykülerde anlatım imgelerle örülü ve hayli kapalıdır.
- ✓ Bu öyküler okura belli bir son, sonuç, düşünce telkin etmez.

Olay Hikâyesi ile Durum Hikâyesi Arasındaki Farklar Şunlardır:

- ✓ Olay hikâyesinde olay çok önemliken durum hikâyesinde olay önemsiz hâle gelir.
- ✓ Olay hikâyesinde olay başlar, doruğa ulaşır ve biter. Durum hikâyesinde ise olay herhangi bir girişe lüzum hissedilmeden doğrudan doğruya olay örgüsü ile başlayabileceği gibi belirgin bir sonucu olmadan da bitebilir.
- ✓ Olay hikâyesinde olay özenle seçilirken durum hikâyesinde her zaman, her yerde, her insanın yaşayabileceği sıradan olaylar tercih edilir.
- ✓ Olay hikâyesinde birtakım iniş çıkışlarla, düğümlerle okuyucunun merak duygusu ayakta tutulurken durum hikâyesinde yaşamın akışını ve bütün olayların sürekli yaşandığı izlenimini yaratmak için öykünün başı ve sonu verilmez. Bu tür hikâyelerde merak unsuru hayli .....
- ✓ Olay hikâyesinin çağrışım gücünün düşük olması nedeniyle bu tür hikâyelerde genellikle okurlar aynı yorum üzerinde birleşir. Durum hikâyesinde ise her okur, kendisine çağırıştırdıkları üzerinden yorumlar.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

Durum hikâyesine benzeyen ancak kahramanın daha çok kendi ruh hâli ve hayal dünyasını yansıttığı hikâyelere ben merkezli (modern) hikâye denir. Bu hikâyelerde olaylar kahramanın anlatıcı bakış açısıyla verilir. Yazar, yaşadığı olayları kendini merkeze koyarak kendisini birey olarak ele alıp anlatır. Bu hikâyeye türünde yazar, gözlemlerden ve olaylardan hareketle bireysel bunalım ve çıkmazlara yönelir. Bu sebeple bu hikâyelere bireyi birey olarak ele alan hikâyeler de denir. Hikâye kahramanı dış dünyanın içinde bulunduğu ruh hâline göre algılar ve anlatır. Hikâye kahramanı genellikle dış dünyasına sığınır.

Bu tarzın önde gelen temsilcisi Franz Kafka'dır. Türk edebiyatındaki ilk temsilcisi Haldun Taner'dir. Bilge Karasu, Oğuz Atay ve Nezihe Meriç de ben merkezli hikâye yazarlarıdır.

Çok kısa öykü, minimal öykü olarak da bilinen "küçürek hikâye" çok kısa ama bir o kadar da yoğun bir öykü türüdür. Bu türde ilk olarak 1960'lı yıllarda Richard Brautigan ve Spencer Holst gibi yazarlar, eser vermeye başlamıştır. "Fast food" tüketim anlayışına uygun, çabuk okunabilen minik öyküler şeklinde tasarlanmıştır. Öğüt vermek, yol göstermek amaçlarına yönelmez. Ani uyarılar yaparak gerçekleri sezdirir. Yoğun ve çağrışımsal dille şiire yaklaşır. Minimal öykü, çok kası öykü, öykücük, kıpkısa öykü, ani öykü, mikro kurmaca, küçük ölçekli öykü, mesel, sınıksız öykü gibi isimler de verilen bu tür genellikle 10 kelimeyle 50-60 kelime arasında değişen bir uzunluğa sahiptir. Çarpıcı sonlar, sembolik anlatımlar ve şiirsel söylem onun vazgeçilmezleridir. Ferit Edgü'nün "Binbir Hece", "Maria ve Do Sesi", "Doğu Öyküleri", "İşte Deniz" en güzel örneklerinin toplandığı kitaplardır. Ayrıca Tezer Özlü, Haydar Ergülen, Vüsat O. Bener ve Necati Tosuner bu alanda önemli örnekler vermiştir.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Durum hikâyesinde olay çok önemliken olay hikâyesinde olay önemsiz hâle gelir.
2. ( ) Türk edebiyatında Ö. Seyfettin, R. K. Karay, R. N. Güntekin, Y. K. Karaosmanoğlu gibi sanatçılar olay hikâyesinin temsilcileri arasında yer alırlar.
3. ( ) Olay hikâyeleri içinde birtakım entrikalar barındırır, çoğu zaman şaşırtıcı sonla biter.
4. ( ) Durum hikâyesinde konular yaşamın içinden gelişigüzel seçilir.
5. ( ) Durum hikâyesinde ana düşünce ya da tez olay hikâyelerine göre daha belirgindir.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. .... hikâyesinde şahıs kadrosu özenle seçilir. Olayın kahramanları büyük tezatlar ve çatışmalarla dolu bir hayat yaşarlar.
2. Yaşamdan bir kesit sunan, herhangi bir olaya yaslanmayan, gücünü olayın ilginçliğinden almayan bu hikâyelere ..... ya da ..... denir. Bu tarz öykücülüğü dünyada ilk kez ..... kullanmıştır. Bu nedenle bu öykü türüne ..... de denir.
3. Dünya edebiyatında olay hikâyesi Fransız sanatçı ..... tarafından geliştirilmiştir.

3. BÖLÜM

HİKÂYEDE KULLANILAN ANLATIM BİÇİM VE TEKNİKLERİ

Hikâyelerde anlatımı tekdüzelikten kurtarmak için değişik anlatım biçimleri ve teknikleri kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- ✓ **Öyküleyici anlatım tekniği:** Bu teknikte ya hikâyenin bir yerinde olan kişilerin kimliği, kişiliği hakkında hikâyenin anlatıcısı tarafından bilgi verilir ya da kişilerin kimliği ve kişiliği hakkında özellikle bir ön bilgi verilmez; bunlar olayın akışı içinde davranış, diyalog, iç konuşma gibi çeşitli durum ve tekniklerle ortaya konur. Ayrıca hikâye kişilerinin davranışları, ilişkileri de okuyucuya anlatıcı tarafından aktarılır. Bu anlatım tekniği öykülemeli metinlerde başvurulan temel anlatım yöntemlerinin en eskisidir.

Örnek: "Yüksek ipek şilteleri diz çökmüş yorgun vezirler, önlerindeki halının renkli bakışlarından bakıyorlar, uzun beyaz sakallı zayıf eliyle tutan ihtiyar sadrazamın sönük gözleri, gayet uzak, gayet karanlık şeyler düşünüyor gibi, mevcut olmayan noktalara daldiyordu."

✓ **İç konuşma tekniği:** Yazar anlattığı kişinin kafasından geçenleri kahramanın kendi ağzından, kafasından geçenler şeklinde okura verir. Kahraman kendi kendine konuşuyormuş hissi uyandırır fakat konuşmalar düzenlidir. Hikâyelerde “diye düşündü, diye içinden geçirdi” gibi ifadelere başvurulmadan kahramanların içlerinden geçenin direkt verildiği tekniktir.

Örnek: “Yaşını almış bir adamın yirmi yaşındaki çocuk kederlerini, sevinçlerini yaşamış ne demektir, diye düşünüyorum: Belki bir, geç olma hadisesi. Belki de bir çeşit hazları, kederleri, çocuklukları uzatma temayülü. Ama bu uzayan yaz, kışın gelmeyeceğine alamet değil. Kış müthiş olacak, kar yolları kapayacak, bembeyaz ovada ölümlük uzayıp gidecek...”

✓ **Diyalog:** İki ya da daha çok kişinin karşılıklı konuşulmasıdır. Hikâyede yazar, anlatıcıyı ortadan kaldırarak konuşmayı, zaman zaman olay kişilerine bırakır. Bu konuşmalar aracılığıyla okur hikâyeye kişilerini daha iyi tanıyabileceği gibi hikâyedeki olaylar bu konuşmalar aracılığıyla verilebilir.

Örnek: Sadrazam bu adamı tanıımıyordu. Sordu:

- Burada mı oturuyor?
- Evet.
- Ne iş yapıyor?
- Biraz zengindir.

Betimleyici anlatım: Okurun göremeyeceği fakat hayal edebileceği bir yer, kişi ya da nesneyi ayrıntılı olarak anlatmaya, sergilemeye **betimleyici anlatım** denir. Hikâyede kişinin dış görünüşünün (boyu, saç rengi...) yanı sıra iş dünyası ve karakter özellikleri (inatçı, vatansever...) de verilebilir. Mekân betimlemelerinde ise açık mekânların (çiftlik, sokak ve çarşı...) yanı sıra kapalı alanların (mahkeme salonu, ev ve oda) tasvirlerine de yer verilebilir.

Betimleyici anlatımla öyküleyici anlatımı karıştırmayınız. Öyküleyici anlatımda bir olay akışı vardır. Betimleyici anlatımda ise olaya yer verilmez. Betimleyici anlatım, anlık bir fotoğraf karesi; öyküleyici anlatım bir film şeridi gibidir.

Örnek: Büyük kubbeli serin divan, bugün daha sakin, daha gölgeliydi. Pencerelelerinden süzülen mavi, mor, sincabi bahar ışıkları, çinilerinin yeşil derinliklerinde birikiyor, koyulaşıyordu.

● Dünya Edebiyatında Hikâyeye Türünün Gelişimi

Dünya edebiyatında bilinen ilk hikâyeye örneği İtalyan yazar Boccaccio'nun (Bokaçyo) Decameron (Dekameron) adlı eseridir. Eser temel olarak 1348 yılında İtalya'da ortaya çıkan bir veba salgınına konu alır. Rusya'da Gogol (Gogöl), Dostoyevski, Turgenyev ve Çehov'un hikâyeleri, hikâyeye türünün diğer türler arasında sağlam bir yere oturmasına büyük katkı sağlamıştır.

🔴 Türk Edebiyatında Hikâye Türünün Gelişimi

Hikâyenin Türk edebiyatında uzun bir mazisi ve zengin bir geleneği vardır. Tahir ile Zühre benzeri Türk halk hikâyeleri, Dede Korkut Hikâyeleri, Mevlana'nın mistik hikâyeleri gibi daha birçok hikâye bu geleneğin edebiyatımızdaki mazisini ve yaygınlığını göstermektedir. Bu hikâyelerin amacı insanlara yararlı bir ders vermektir. Bu tür hikâyelere geleneğimizde ..... adı verilmiştir.

Türk edebiyatına "modern hikâye" Tanzimat'tan sonra girmiştir. Türk siyasi hayatındaki Tanzimat hareketi bir "medeniyet değiştirme" meselesidir. Bunu en iyi algılayanlardan birisi Ahmet Mithat Efendi'dir. "Halkın seviyesine inmek, ona kendi diliyle ve hoşlandığı şekilde hitap etmek" gerektiğini düşünen Ahmet Mithat 1870'te **Kıssadan Hisse** ve **Letaif-i Rivayat** serileri ile yeni tarz hikâyenin ilk örneklerini verir. Ancak Ahmet Mithat bu eserlerinde "kissa" geleneğini sürdürdüğünden ilk modern hikâye, Sami Paşazade Sezai'nin "**Küçük Şeyler**" adlı eseridir. Hikâye bağımsız bir tür olma özelliğini ise Milli Edebiyat Dönemi'nde Ömer Seyfettin'le kazanmıştır. Halide Edip, Yakup Kadri ve Refik Halit Karay ise hikâyenin Anadolu'ya açılmasını sağlamışlardır.

1930'larda sıradan insan hikâyelerinin yerini almaya başladığı görülür. Çehov tarzı hikâyeleriyle Memduh Şevket Esenbal ve Sait Faik hikâyemize yepyeni bir soluk ve bakış açısı getirirler.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Tahir ile Zühre benzeri Türk halk hikâyeleri, Dede Korkut Hikâyeleri, Mevlana'nın mistik hikâyeleri vb. Türk edebiyatında hikâyenin uzun bir mazisi ve zengin bir geleneği olduğunu gösterir.
2. ( ) Cumhuriyet Edebiyatı Dönemi'nde Ömer Seyfettin hikâyeye bağımsız bir tür olma özelliğini kazandırmıştır.
3. ( ) Dünya edebiyatında bilinen ilk hikâye örneğini Rus yazar Gogol vermiştir.
4. ( ) Türk edebiyatında ilk modern hikâye Sami Paşazade Sezai'nin "Küçük Şeyler" adlı eseridir.
5. ( ) Türk edebiyatına "modern hikâye" Tanzimat'tan sonra girmiştir.

6. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. .... tekniğinde yazar anlattığı kişinin kafasından geçenleri kahramanın kendi ağzından, kafasından geçenler şeklinde okura verir.
2. .... tekniği öykülemeli metinlerde başvurulan temel anlatım yöntemlerinin en eskisidir.
3. 1870'te ..... Dönemi sanatçılarından ..... "Kissadan Hisse" ve "Letaif-i Rivayat" serileri ile yeni tarzı hikâyenin ilk örneklerini verir.
4. Muhsin Çelebi sordu:
  - Katınızda bu kadar nişancılar, katipler, hocalar var. Niçin onlardan seçmiyorsunuz?
  - Sen. Şah İsmail denen mikrobu kim olduğunu biliyor musun?
  - Biliyorum.Yukarıdaki metinde ..... tekniği kullanılmıştır.
5. "Evden kızgın çıkmıştım. Kendi kendime söyleniyordum. Belki de tıraş bıçağına sinirlenmiştim. Olur, olur! Mutlak tıraş bıçağına sinirlenmiş olacağım."
Yukarıdaki metinde ..... tekniği kullanılmıştır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

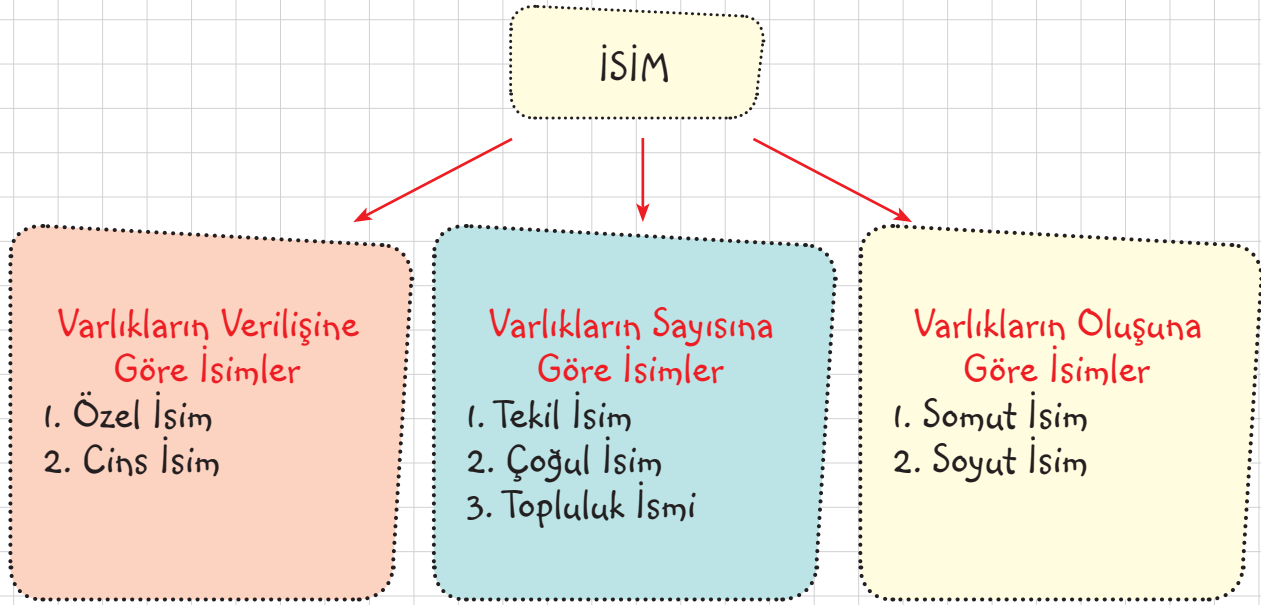
4. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

İsim (Ad): Evrendeki canlı cansız bütün varlıkları, somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözcüklere **isim** denir.

Örnek: "Cenk istemeyen padişah, Ankara'ya, Yahya Paşa'yı göndermekten başka bir şey yapmadı." cümlesinde altı çizili sözcükler birer varlığı karşıladığı için isimdir.

Adları, niteliklerine, dildeki görevlerine, şekil yapılarına, kullanılış yerlerine ve taşıdıkları diğer özelliklere göre birbirinden farklı biçimlerde sınıflandırmak mümkündür. Adlar ana nitelikleri bakımından şöylece gruplandırılabilir:

● Varlıklara Verilişine Göre İsimler

1. **Özel isim:** Bir tek varlığa verilmiş tanıtıcı sözcüktür.

Örnek: "Yayınevimiz Ömer Seyfettin'in bütün hikâyelerini ve "Efruz Bey" adlı romanını yazarın diline ve üslubuna dokunmadan, sadece Osmanlıca terkiplerini açarak ve Arapça, Farsça sözcüklerin yerlerine Türkçelerini koyarak yeniden yayımlamıştır." cümlesinde altı çizil sözcükler bir tek varlığa verilmiş isimler olduğundan bu sözcükler özel isimdir.

Özel isimler şu şekilde sınıflandırılabilir:

- ✓ **Kişi (şahıs) isimleri, soyadları ve takma isimler:** Mehmet, Yahya Kemal Beyatlı, Karacaoğlan vb.
- ✓ **Hayvan isimleri:** Tarçın, Kont, Duman, Minnoş vs.
- ✓ **Millet, devlet, topluluk, boy, oymak isimleri:** Türkler, Türk milleti, Türkiye Cumhuriyeti, Almanlar, Bayatlar, Çinliler, Özbek, Tatar, Hacımusalı vb.

- ✓ **Kıta, bölge, köy, kent, dağ, deniz, ırmak isimleri:** Amerika, Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Ankara, Amasya, Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Ege Denizi vb.
- ✓ **Dil, lehçe, din, mezhep isimleri:** Türkçe, Almanca, Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hanefilik, Katoliklik vb.
- ✓ **Kurum, kuruluş, dernek, vakıf, okul, makam, işletme isimleri:** Devlet Malzeme Ofisi, Milli Kütüphane, Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Orman Çiftliği, Çankaya Lisesi, Bakanlar Kurulu, Mehmetçik Vakfı vb.
- ✓ **Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı isimleri:** Dolmabahçe Sarayı, İshakpaşa Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Ankara Kalesi, Alanya Kalesi, Gonca Apartmanı vb.
- ✓ **Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin isimleri:** Safahat, Kendi Gök Kubbemiz, Anadolu Notları, Sinekli Bakkal, Türk Dili, Türk Kültürü, Resmî Gazete vb.

2. **Cins isim:** ..... cinsten olan varlıkların hepsine verilmiş isimlerdir.

Örnek: "İnce siyah kaşlarının altında iri gözleri parlıyordu." cümlesinde altı çizil sözcükler aynı türden olan canlı, cansız bütün varlık ve kavramlara verilmiş isimler olduğundan bu sözcükler cins isimdir.

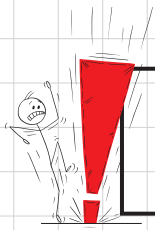
🔴 Varlıkların Sayısına Göre İsimler

1. **Tekil isim:** Bir varlığı anlatmaya yarayan isimlerdir.

Örnek: "Hanımın arabasını çeken yağız at denizden çıkmış gibi sırılsıklamdı." cümlesinde altı çizili sözcükler sayıca bir varlığı karşılayan isimler olduğundan bu sözcükler tekil isimdir.

2. **Çoğul isim:** Birden fazla varlığı anlatmaya yarayan isimlerdir.

Örnek: "Muhsin Çelebi, her türlü aşağılanmayı hazmederek makam tepelerine iki büklüm tırmanan maskara harislerden, iki yüzlü kölelerden, sürüngeçenler gibi yerlerde sürenen kirli esirlerden nefret ederdi." cümlesinde altı çizili sözcükler sayıca birden fazla varlığı karşılayan isimler olduğundan bu sözcükler çoğul isimdir.

"-lar, -ler" eki her zaman eklendiği sözcükleri çoğul yapmaz, sözcüklere değişik anlamlar katar.

"-lar, -ler" Ekinin Cümlelere Kattığı Anlamlar

a) Tamlayanı düşmüş ad takımlarında, tamlanana getirilen "-ler" takısı -kimi durumda, sonuna geldiği sözcüğün değil- tamlayanların çoğul olduğunu göstermeye yarar.

Örnek: Üç kardeş, kapı önünde oturup annelerini bekliyorlar. (Aslında anne tektir, kardeşler çoğuldur.)

b) Abartma anlamı katar.

Örnek: O, bu kadar cimriyken dünyalar onun olsa ne fark eder? (çok fazla mal)

c) Saygı veya alay anlamı katar.

Örnek: Biraz önce valideleri hanımefendiyi gördüm. (saygı)

d) Aşağı yukarı, ona yakın... gibi anlamlar katar.

Örnek: Filiz on sekiz yaşlarında güzelce bir kızdı. (yaklaşık on sekiz)

e) Geçmişe yönelik sürerlik anlamı katar.

Örnek: Ben de bir zamanlar sevilirdim.

"-lar, -ler" Ekinin Özel Adlara Kattığı Anlamlar

a) Aynı ismi taşıyanları belirtir.

Örnek: Bölükteki Aliler ayağa kalksın.

b) "ve benzerleri" anlamını katar.

Örnek: Bugünkü edebiyatımızı Namık Kemal'ler, Ziya Gökalp'ler hazırlamıştır.

c) Çoğul takısı -ler, temel anlamından sıyrılarak adlara aile anlamı katar. "-gil" ekinin yerine kullanılır ve burada yapım eki görevinde olduğu için kesme işaretiyle ayrılmaz.

Örnek: Hamdiler bu akşam mı gelecek? (Hamdi ve ailesi)

d) Topluluk kavramı bildirir.

Örnek: Oğuzlar, Türkler, Araplar, Konyalılar...

e) Abartma anlamı katar.

Örnek: Onu bulmak için Almanyalara kadar gitti.

3. Topluluk ismi: Çoğul eki almadan, birden fazla varlığın bir araya gelerek oluşturduğu grupları karşılayan isimlerdir.

Örnek: Sabahları koruda yürüyüş yapıp temiz hava alırım.

Bazı isimler tekil oldukları hâlde mecaz anlam yoluyla topluluk ismi gibi kullanılabilir.

➡ Sınıf iyice temizlendi. (tekil ad, "yer" anlamı → temel)

➡ Sınıf bugün aşı oldu. (topluluk adı, "öğrenciler" anlamı → mecaz)

Topluluk isimleri de çokluk eki alabilir. Bu durumda aynı topluluktan birden fazla olduğu ifade edilmiş olur.

Örnek: "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir!"

● Varlıkların Oluşuna Göre İsimler

1. Somut isim: Duyu organlarımızla algılayabildiğimiz ve tabiatta madde olarak var olan gerçek nesne ve varlıkların isimlerine denir.

Örnek: "Asiye Hanım ve arkadaşı kahvelerini yalının balkonunda içtiler." cümlesinde altı çizili sözcükler somut isimdir.

2. **Soyut isim:** Duyu organlarımızla algılayamadığımız varlığını ..... kavrayabildiğimiz isimlerdir.

Örnek: "Kalbini böyle şiddetle çarptıran heves sönmeyecek mi?" diye merak ediyordu. "Bu akşam bütün üzüntülerini unutmak istiyordu." cümlelerindeki altı çizil sözcükler soyut isimdir.

İsimlerde Küçültme

"-cik, -cek, -ceğiz" yapım ekleri isimlere "küçültme" anlamı katar.

Örnek: Küçük çocuk ayacıkların annesinin mor terliklerini geçirmiş evcilik oynuyordu.

"-cik, -cek, -ceğiz" yapım ekleri isimlere küçültme anlamının dışında "sevgi ve acıma" gibi anlamlar da katabilir.

Örnek: Babacığım sene herkesten çok özledim. (sevgi)
Yavrucağa her baktığımda kahrolluyorum. (acıma)

İsim Durum (Hâl) Ekleri

Çekim ekleri grubuna dahil olan "isim durum ekleri" isimlerin cümle içerisinde yüklenecikleri görev ve anlamları belirler.

Örnek: "Ayşe'yi okuldan alıp eve götürdüm." cümlesinde altı çizil ekler isim durum ekleridir.

1. **Yalın Durum:** İsmi hiçbir çekim eki almamış ve nesne görevi yüklenmemiş olan durumdur.

Örnek: "Bugün sokak, bahçe ve park temizlendi." cümlesinde altı çizili isimler yalın durumdadır.

2. **İlgi Durumu:** Eklendiği isimle başka bir isim arasında ilgi bağı kuran isim durumdur. Bu durum ya iki ismin yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten isim kök ve gövdelerinden sonra "-ın/-in/-un/ün" ünlüyle bitenlerden sonra "-nın/-nin/-nun/-nün" ekinin getirilmesiyle yapılır. Bu durumda ilgi durumu eki birinci ismin sonundadır. İkinci isim genellikle iyelik eki alır.

Örnek: "Bahçenin içi tertemiz olmuştu." cümlesinde altı çizili ek ilgi ekidir.

İlgi eki sadece "ben" ve "biz" zamirlerine eklendiğinde -im şekline dönüşür. (benim, bizim)

3. **Belirtme Durumu (-i hâli):** Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan ismin içinde bulunduğu durumdur. Bu durum ya eksiz ya da “-(y)ı/-(y)i” ekiyle karşılanır.

Örnek: “Bahçeyi onlar mı temizlemiş?” cümlesinde altı çizili ek belirtme durum ekidir.

4. **Yönelme Durumu (-e hâli):** Kelime gruplarında ve cümlede ismi fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur. -(y)e ekiyle karşılanır.

Örnek: “Onların evi parka yakındır.” cümlesinde altı çizil ek yönelme durum ekidir.

5. **Bulunma (kalma) durumu (-de hâli):** Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili isme “-da/-de” eki getirilerek karşılanır. Bu ek sert ünsüzlerden sonra getirildiğinde “-ta/-te” şekline dönüşür.

Örnek: “Kitabımı evde unuttum.” cümlesinde altı çizil ek bulunma durum ekidir.

6. **Çıkma (Ayrılma) Durumu (-den hâli):** Eklendiği isimde, fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösterme durumudur. Bu durumda, fiilin hareketi çıkma durumundaki isimden dışarıya doğru yönelmiştir. “-dan/-den” ekiyle karşılanır. Bu ek sert ünsüzlerden sonra getirildiğinde “-tan/ten” şekline dönüşür.

Örnek: “Eviden ayrılıp sokaklarda yaşamaya başladı.” cümlesinde altı çizili ek çıkma durum ekidir.

Bunların dışında vasıta durumu ve eşitlik durumu da vardır.

Örnek: “Yazın Antalya’da kışın Ankara’da yaşıyorduk.” cümlesinde altı çizili ek vasıta durum ekidir.

Örnek: “Günlerce, haftalarca onu bekledim.” cümlesinde altı çizil ek eşitlik durum ekidir.

Adlarla İyelik (Sahiplik) ve Aitlik

Bu ekler, adın karşıladığı nesnenin ..... olduğunu bildiren, sahiplik gösteren ve adlar ile adlar arasında bağlantı kuran eklerdir: “-(i)m, -(i)n, -(s)ı, -(i)miz, -(i)niz, -leri/-ları”

Örnek: “Yeni okulumu çok seviyorum.” cümlesinde altı çizil ek iyelik ekidir. -(i)m eki benim zamirinin yerini tutmuştur.

Örnek:

ev-im (1. tekil kişi)

ev-in (1. tekil kişi)

ev-i (1. tekil kişi)

ev-imiz (1. çoğul kişi)

ev-iniz (1. çoğul kişi)

ev-leri (1. çoğul kişi)

Üçüncü tekil iyelik ekiyle belirtme durum ekini karıştırmayınız. Bu ekleri birbirinden ayırmak için "-i" eki almış kelimenin başına "onun" kelimesini yerleştiriniz. Uyarsa iyelik, uymazsa belirtme durum eki olur.

Örnek: (onun) Bahçesi bu yıl pek bakımsızdı. (Uyduğu için "i" eki burada iyelik ekidir)

(onun) Bahçeyi temizledi. (Uymadığı için "i" eki burada belirtme durum ekidir)

İsimlerin Yapıları Bakımından Sınıflandırılması

Yapılarına Göre İsimler

Basit İsimler

Kök durumunda olan ve herhangi bir türetme eki almamış ve tek kelime-den ibaret isimlerdir. (Türemiş ve birleşik adların dışında kalan bütün adlar basit ad grubuna girer.)

Türemiş İsimler

İsim kök ve gövdelerine yapım ekleri getirilerek yapılan ve yeni bir kavrama karşılık olan adlardır.

Birleşik İsimler

Birden fazla kelimenin bir araya gelip yeni bir varlığı veya kavramı karşılayacak şekilde kalıplaşarak oluşturdukları, anlam ve şekil bakımından yeni isimlerdir.

Örnek: "Duvarın dibindeki taş yığınlarına çöktü." cümlesinde altı çizil isimler hiçbir yapım eki almadıkları için basittir.

Örnek: "Gökte denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı. Türk gemicisiydi. Kırk yıldır tutsak olduğunu düşündü." cümlesinde altı çizili kelimeler türemiş isimdir.

çiz-gi: "çiz-" fiil köküne "-gi" yapım eki getirilerek yapılmıştır.

gemi-ci: "gemi" isim köküne "-ci" yapım eki getirilerek yapılmıştır.

Örnek: "Akdeniz'in, kahramanlık yuvası sonsuz ufuklarına bakan küçük tepe, mini mini bir çiçek ormanı gibiydi. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen keçiyoluna düşüyordu." cümlelerinde altı çizili isimler, birden fazla kelimenin bir araya gelip yeni bir varlığı veya kavramı karşılayacak şekilde kalıplaştıklarında birleşik isimlerdir.

Akdeniz: Bir sıfatla (ak) bir ismin (deniz) birleşmesinden oluşmuş bir birleşik isimdir.

Keçiyolu: Belirtisiz isim tamlaması biçiminde yapılmış bir birleşik isimdir.

● Türkçede Birleşik İsimler Üç Yolla Yapılır

a) Anlam kayması yoluyla yapılan birleşik isimlerde ismi oluşturan kelimelerin tamamı anlam kaybına uğrar: aslan ağzı, hanımeli, kadınbudu vb.

Örnek: Aslan + ağzı: Kelimesinde aslan bir hayvan adı, ağız ise bir organ adıdır. İki kelime de anlam kaybına uğrayarak bir çiçek adı oluşturmuştur.

b) Kelimelerden sadece birincisi anlam kaybına uğrar: adamotu, alageyik, başbakan, karabiber vb.

Örnek: adam + otu: Ot kelimesi anlamını korurken insan, erkek kişi anlamına gelen insan anlamını yitirmiştir. Bu iki sözcük yeni bir varlığı (bitki adı) karşılayacak şekilde kalıplaşmıştır.

c) Kelimelerden sadece ikincisi anlam kaybına uğrar: karatavuk, yerelması, karafatma vb.

Örnek: yer + elması: Yer sözcüğü anlamını korurken bir meyve adı olan elma anlamını yitirmiştir. Bu iki sözcük yeni bir varlığı (bitki adı) karşılayacak şekilde kalıplaşmıştır.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) "Harman sonunda ambarlarını zahire ile doldurup kilerlerine pastırmalarını, avlularına odunlarını istif ederdi." cümlesinde altı çizili tüm sözcükler isimdir.
- ( ) "Baki Efendi, pencereye astığı ıslak mendilinin kurduğunu anlayınca mendilini katladı, cebine koydu." cümlesinde özel isim ve soyut isim vardır.
- ( ) "Gittiği Rusyalar, İngiltereler hızını kesmeye yetmemişti." cümlesinde "-ler" eki, eklendiği özel isimlere abartma anlamı katmıştır.
- ( ) "Yapılan törende Mehmetçiğin yaptığı gösteriler büyük alkış aldı." cümlesinde küçültme eki cümleye küçültme anlamı katmıştır.
- ( ) "Garip bir şaşkınlıkla etrafına bakıyor, her yeri başka türlü, yeni, kederli görüyordu." cümlesinde yönelme ve çıkma durum eki almış birer tane isim vardır.

8. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- "Hem bütün ayrılmalar, yalnızlıklardan sonra, uzun bir kararsızlık, bir kargaşalık ne tahammül edilmez bir rahatsızlıktı!" cümlesinde altı çizili sözcük varlıklarının oluşuna göre ..... isimdir.
- "Ormanlar bir ülkenin akciğerleridir." cümlesinde altı çizili sözcük varlıklarının sayısına göre çoğul eki almış bir ..... isimdir.
- "Bir yorgancıkla kışı geçirmeye çalışıyordu." cümlesinde "-cık" eki eklendiği sözcüğe ..... anlamı katmıştır.
- "Vakit yaklaştı, dondurmacının sesini duymaya başladı." cümlesinde altı çizili sözcük yapısı bakımından ..... isimdir.
Yukarıdaki metinde ..... tekniği kullanılmıştır.
- "Pazarda bu hafta ayşekadın bulamadım." cümlesinde altı çizili sözcük ..... yoluyla yapılan birleşik isimdir.

5. BÖLÜM

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere noktalama işaretleri kullanılır.

Noktalama işaretlerinden nokta, virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, üç nokta, soru, ünlem, tırnak, ayraç ve kesme işaretleri ait oldukları kelimelere bitişik yazılır ve kesme dışındaki işaretlerden sonra bir harf boşluğu ara verilir.

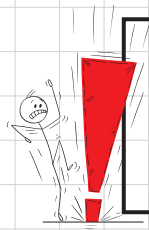
Nokta (.)

- ✓ Cümlenin sonuna konur: Beyazıt havuzunun kenarındaki kanepelerden birine oturmuş sizi bekliyorum.
- ✓ Bazı kısaltmaların sonuna konur: Ar. (Arapça), Yrd. Doç. (Yardımcı doçent), Asb. (astsubay), vb. (ve benzeri), Alm. (Almanca), Ecz. (Eczane), Av. (Avukat) vb.
- ✓ Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur: 5. (beşinci), 4. Murat, VI. yüzyıl vb.
- ✓ Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur: 2, 5 ve 7. maddeler; XII-XV. yüzyıllar arasında vb.
- ✓ Bir yazının maddelerini gösteren rakam ve harflerden sonra konur: II. 5. A. a.
- ✓ Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur: 17.10.1996
- ✓ Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur: Yarın 11.30 uçağı ile gideceğim.
- ✓ Kitap, dergi vb.nin künyelerinin sonuna konur: TANPINAR, Ahmet Hamdi, Huzur, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.
- ✓ En az üç basamaklı sayılarla 3. basamaktan sonra ve her üç basamakta bir nokta konur: 3.000, 450.218 vb.
- ✓ Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.gov.tr>
- ✓ Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır: $3 \cdot 8 = 24$ vb.

Virgöl (,)

- ✓ Birbiri ardınca sıralanan ..... kelime ve kelime gruplarının arasına konur: Ahmet, Aylin, Selim üçü de roman kahramanıdır.
- ✓ Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur: "Uğraş, didin, düşün, ara, bul, koş, atıl."

- ✓ Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur: "Mümtaz, ağabeyi dediği amcasının oğlu İhsan'ın hastalandığından beri doğru dürüst sokağa çıkmamıştı."
- ✓ Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur: "Ne Macide ne yengesi İhsan'ın annesi, hastanın başucundan ayrılmadıkları için, çocuklar haraptılar."
- ✓ Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur: "Yalvar çoban, yalvar, ilin kurtulsun."
- ✓ Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur: Bekle geliyorum, dedi.
- ✓ Konuşma çizgisinden sonraki alıntı cümlesinin bitimine konur:
  - Beyefendi, vaziyeti biliyor musunuz, diye sordu.
- ✓ Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:
  - Mümtaz yatağa eğilerek,
  - Daha gazeteleri okumadım, dedi.
- ✓ Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette gibi kelimelerden sonra konur: Başüstüne, söylerim. Pekala, şimdi anlat bakalım.
- ✓ Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır: Yaşlı, adamlara bakıyordu.
- ✓ ----- için kullanılan kelimelerden sonra konur: Sevgili kardeşim, Sayın Müdürüm, vb.
- ✓ Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılır: 25,3 (yirmi beş tam, onda üç)
- ✓ Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur: "Arkasından bakıp, iç geçirerek anlatmaya başladı."

Metin içinde zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konmaz:
Odadan koşarak çıktı.

- ✓ Özne olarak kullanıldıklarında bu, şu, o zamirlerinden sonra konur: "Bu, seni ilgilendirmez."
- ✓ Kitap, dergi vb.nin künyelerinde yazar, eser, basımevi vb. maddelerden sonra konur: Ahmet Hamdi TANPINAR, Huzur, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Yazarın soyadı önce yazılmışsa soyadından sonra da virgül konur: TANPINAR, Ahmet Hamdi, Huzur, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Virgöl Nerelerde Kullanılmaz?

- ✓ Metin içinde ve, veya, yahut, ya... bağlaçlarından önce de sonra da virgöl konmaz: "Ya bu deveyi güdeceksin ya da bu diyardan gideceksin."
- ✓ Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da/de bağlacından sonra virgöl konmaz: "Biz gidelim o da gelir nasıl olsa."
- ✓ Cümlede -ınca/-ince anlamıyla zarf-fiil görevinde kullanılan mı/mi ekinden sonra virgöl konmaz: "O Ankara'ya geldi mi Ankara cennet gibi görünüyor gözüme."
- ✓ Şart ekinden sonra virgöl konmaz: "Bir gülse güller açacak kalbimde."

● Noktalı Virgöl (;)

- ✓ Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur: "Türkiye, Japonya, Çin; Ankara, Tokyo, Pekin."
- ✓ Ögeleri arasında virgöl bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur: "Kel ölür, sırma saçlı olur; kör ölür, badem gözlü olur."
- ✓ Uzun cümlelerde virgülle ayrılmış diğer ögelerden özneyi ayırmak için konur: "Hafta sonu Özge; Emel, Demet ve Yeliz'e kartondan ayaç yaptı."

● İki Nokta (:)

- ✓ Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur: "Şimdi de yazarın önemli hikâyelerinden bazılarını sıralayalım: Huzur, Mahur Beste, Sahnenin Dışındakiler vb."
- ✓ Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur: "Dört bölümden oluşan Huzur romanının kahramanları: İhsan, Nuran, Suat ve Mümtaz'dır.", "Huzur romanı konusu: Mümtaz'ın Nuran'a olan aşkının öyküsüdür."
- ✓ Karşılıklı konuşmalarda konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur: "Doktor: "Hastan mı var?"
Delikanlı: "Öyle..."
- ✓ Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur: Kadını işaret ederek:
"Kardeşin mi?" dedim.
- ✓ Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.gov.tr>
- ✓ Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: $24 : 6 = 4$ vb.

● Üç Nokta (...)

- ✓ Anlatım olarak ..... cümlelerin sonuna konur: "Bu da kızım..."

- ✓ Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime veya bölümlerin yerine konur: "... Hastanesi'nde evlenmek üzere izne ayrılan doktorun yerine hastaları sağlık memuru... kabul ediliyor."
- ✓ Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur: "... Geçenlerde toprak ağası Aleksandır İvaniç Yegipetski gelmişti, dışı ağrıyordu. Eğitim, öğrenim görmüş bir adam..."
- ✓ Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur: "Haksızlıkların olmadığı bir dünya... İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulduğu, doyduğu bir dünya..."
- ✓ Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur: "Ağırlığı yukarıya çekmeye yarayan demir telin ucunu tutan Karahisarlı: - Ahmet... Ahmet, Haydi be!"
- ✓ Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır: "- Bir şey edemezsin diye söylendi Salih. - Görürüz... dedi öteki. - ..."
- ✓ Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime veya bölümlerin yerine konur: "Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz."

Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.

● Soru İşareti (?)

- ✓ Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur: "Dertlerimden kime ne?"
- ✓ Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur: "- Adınız?", "Kütüğe kayıtlı olduğunuz il?"
- ✓ Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüphyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için yay araç içinde soru işareti kullanılır: "Ahmet Yesevî (d. Sayram-Kazakistan, 1093?-Ö. 1166, Kazakistan), Sınavdan 100(?) almış."

mı/mi ekini alan yan cümle temel cümlenin zarf tümleci olduğunda cümlenin sonuna soru işareti konmaz: "O güldü mü ruhum adeta kanatlanır."

Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur ve her bir soru ifadesinden sonra virgül kullanılır: "Kimsin, necisin, ne istiyorsun?"

Ünlem İşareti (!)

- ✓ Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur: "Yaşasın, kazanmışım!", "Tüüü, yazık", "Ne mutlu Türk'üm diye-ne!"
- ✓ Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur: "– Haydi evlatlar, bu son. Ama çok kaldıralım. Haydi!", "Sakin!", "Sevgili çocuklar!"

Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlenin sonuna da konabilir. "Ayy! Rastıklı Ayşe'ye bak." "– Ayy rastıklı Ayşe'ye bak!"

- ✓ Alay, kinaye ve küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay araç içinde ünlem işareti kullanılır: "Yeni gelen adamın çok zeki (!) olduğu söyleniyor."

Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir: "Gündüzün sen uyursun, biz bekleriz. Belki vahşiler hücum eder!.."

Kısa Çizgi (-)

- ✓ Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur: "Bazı yapamayacağı şeyleri yapacak gibi görünüp ona yaptırmaya kalkardı."
- ✓ Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur, bitişik yazılır: "O kıştan -birbirimizi hemen tamamen kaybettiğimiz kıştan- çıkışta Odisiya'yı boyu atmış buldum."
- ✓ Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için kullanılır: Şiş-man, süt-çülük vb.
- ✓ Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır: gez-, koş-, yaşa- vb.
- ✓ İsim yapma eklerinin başına, fiil yapma eklerinin başına ve sonuna konur: -ı, -sız, -la-, -tır- vb.
- ✓ Heceleri göstermek için kullanılır: Kış-tan ya-za, in-san baş-ka tür-lü çı-kar-dı.

- ✓ "Arasında, ve, ile, ila, ... -den, ... -e" anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır: Ankara-İzmir yolu, Türk-Arap ilişkileri, Ural-Altay dil grubu, 09.30-10.30, Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, Türkçe-Fransızca Sözlük vb.

Satır sonuna sığmayan birleşik kelimelerin bölünmesinde hata yapılmamalıdır. Bu kelimeler iki ayrı kelime gibi değil tek bir kelime gibi düşünülüp hecelenerek ayrılmalıdır.

YANLIŞ	DOĞRU	YANLIŞ	DOĞRU
.....ilk- okul	.....il- kokul	.....hanım- eli	.....hanı- meli

Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz: On on beş yıl öncesine kadar bize geldi. Üç beş kişi yerinden kalktı.

Uzun Çizgi (—)

- ✓ Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna ..... de denir.
“— Anacığım! diye haykırdı, karşı köyün Ahmet’i boğulacak.”
- ✓ Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da konulabilir:
“Gönül — Hey, kara kız!”

Eğik Çizgi (/)

- ✓ Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur: “Duydum ki bizi bırakmaya az-mediyorsun, etme. / Başka bir yâr, başka bir dostu meylediyorsun, etme.”
- ✓ Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur:
Yunus Emre Mahallesi Sokak No: 15/6 Aydınlıkevler/ANKARA
- ✓ Ülke adı yazılacağına ise:
Atatürk Bulvarı No: 217
06680 Kavaklıdere/ANKARA TÜRKİYE
- ✓ Tarihlerin yazılışında, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:
03/06/2006

- ✓ Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır: -ca/-ce, -sız/-siz vb.
- ✓ Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.gov.tr>
- ✓ Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: $10 / 2 = 5$

Fizik, matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır: g/sn (gram/saniye)

● Ters Eğik Çizgi (\)

Bilişim uygulamalarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırt etmek için kullanılır: C:\Belgelerim\Türk İşaret Dil\Kitapçık.indd

● Tırnak İşareti (" ")

- ✓ Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır: Mevlana'nın Şems'in gidişi üzerine yazdığı muhteşem şiir şöyle başlar: "Duydum ki bizi bırakmaya azmediyorsun etme
Başka bir yâr başka bir dosta meylediyorsun etme"
- ✓ Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır: Bu tür hikâyelerde asıl olanın "olay" olduğunu hatırlatmakta fayda var.
- ✓ Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır: Reşat Nuri Güntekin, asıl ününü "Çalılıkusu" adlı romanıyla kazanmıştır.

Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmaz. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ilk romanı "Mahur Beste" 1944'te "Ülkü Dergisi"nde yayımlandı.

- ✓ Bilimsel çalışmalarda künye verilirken makale adları tırnak içinde yazılır: Ali Berat Alptekin, "Azerbaycan ve Türkiye'de Tanınan Ortak Âşıklar", Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, sayı 7, Ankara 1999, s. 33.

Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem vb.) tırnak içinde kalır: "İzmir üzerine dünya da bir şehir daha yoktur!" diyorlar. (Yahya Kemal Beyatlı)

🔴 Tek Tırnak İşareti (')

- ✔ Tırnak içinde verilen cümlenin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için kullanılır: Babam "Necip Fazıl'ın yaşamı zorluklarla geçti. Onun şu sözleri bunun en açık delilidir: 'Ölüm zorların zoru, yaşamak ondan da zor!' diyerek konuşmasını sürdürdü."

🔴 Denden İşareti (")

- ✔ Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen ..... sözlerin, söz gruplarının ve sayıların tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır:
  - Somut isim
  - Soyut "

🔴 Yay Ayraç (())

- ✔ Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlenin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır: Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur: "Ek-fiilin görevlerinden biri de isim soylu sözcükleri (isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, yüklem) yapmaktır."
- ✔ Özel veya cins isme ait ek, ayraçtan önce yazılır: Kaşgarlı Mahmut'un (1008-1105) Divân-ı Lügati't-Türk adlı...
- ✔ Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır: İshak – (Keseyi alır) bu nedir?.. Yakup Efendi!..
- ✔ Alıntıların aktarıldığı eseri, yazarı ve künye bilgilerini göstermek için kullanılır: "Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder Dante gibi ortasındayız ömrün." (Cahit Sıtkı Tarancı)
- ✔ Alıntılarda, alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir.
- ✔ Bir söze olay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır: "Bütün kibarlığıyla (!) bize elini uzattı."
- ✔ Bir bilginin şüpheyle karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır: 1093(?) yılında Batı Türkistan'da doğan Ahmet Yesevi...

Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayracı konur: I), III), c) vb.

☝ Köşeli Ayrac ([ ])

- ✓ Ayrac içinde ayrac kullanılması gereken durumlarda yay ayractan önce ..... kullanılır: Cingöz Recai, yazarının Server Bedii [Peyami Safa (1899-1961)] takma adıyla yayımladığı romanıdır.
- ✓ Metin aktarmalarında, çevirilerde, alıntılarda çalışmayı yapanın eklediği sözler için kullanılır: "Eldem, Osmanlıda en önemli fark[ın], mezar taşının şeklinde ortaya çık[tiğini] söyledikten sonra..." (Hilmi Yavuz)
- ✓ Kaynak olarak verilen kitap veya makalelerin künyelerine ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır: Reşat Nuri [Güntekin], Çalığışu, Dersaadet, 1922.

^ Kesme İşareti (^)

- ✓ Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır: Kurtuluş Savaşı'nı, Atatürk'üm, Türkiye'mizin, Fatih Sultan Mehmet'e, Muhabbi'nin, Gül Baba'ya, Sultan Ana'nın, Mehmet Emin Yurdakul'dan, Kâzım Karabekir'i, Yunus Emre'yi, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na vb.
- ✓ Kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur: Selami Bey'e, Nilgün Hanım'dan, İsmet Paşa'ya; Türk Dil Kurumu Başkanı'na vb.
- ✓ Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur: TBMM'nin, BM'de, ABD'yi, TV'ye vb.
- ✓ Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur: 1913'te, 1'nci madde, 2'nci kat; 7,65'lik, 657'yle vb.
- ✓ Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur: başvurular 13 Mart'a kadar sürecektir. KPSS başvurusu 11 Haziran 2018 Salı'ya kadardır.
- ✓ Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kullanılır: Bir ok attım karlı dağın ardına / Düştü m'ola sevdiğimin yurduna.
- ✓ Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur: "Ankara 13 Ekim 1923'te başkent olmuştur.", "-sız'la yapılmış isimler.", "a'dan z'ye kadar."

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

UYARILAR

- ✓ Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır: Hisar'dan, Boğaz'dan vb.
- ✓ Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce kullanılır: Kaşgarlı Mahmut'un (1008-1105)
- ✓ Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel ada, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz: Boğaz Köprümüzün güzelliği, Amik Ovasının bitki örtüsü, Kuşadamızdaki liman vb.
- ✓ Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Türk Dil Kurumunu, Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne, Türk Dil ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığına; Bakanlar Kurulunun, Danışma Kurulundan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 112'nci Birleşiminin 2'nci Oturumunda; Çizgim Kırtasiyesinden vb.

Ek getirildiğinde kesme işaretiyle ayrılan tek kuruluş adı "Avrupa Birliği"dir: Avrupa Birliği'ne üye ülkeleri sayın.

- ✓ Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz: Türklük, Türkleşmek, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Afyonlu, Ayşeler, Mehmetler, Ziya Gökalpler, Türlerin, Türlüğü vb.
- ✓ Sonunda p, ç, t, k ünsüzlerinden biri bulunan Ahmet, Çelik, Halit, Şahap; Bosna Hersek; Kerkük, Sinop, Zonguldak gibi özel adlara ünlüyle başlayan ek getirildiğinde kesme işaretine rağmen Ahmedî, Halidî, Şahabî; Bosna Herseği; Kerküğü, Sinobu, Tokadı, Zonguldağı biçiminde son ses yumuşatılarak söylenir.
- ✓ Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

9. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra ünlem işareti konur.
2. ( ) "Kümeşte tavuklar çırpınıyor, uzaktan rampaya tırmanan bir yük katırının solukları duyuluyordu. Baki sordu;" cümlesinde noktalama hatası yapılmamıştır.
3. ( ) Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kısa çizgi kullanılır.
4. ( ) "Zahmet oldu, size; çok zahmet oldu!" cümlesinde ünlem işareti kullanılmalıdır.
5. ( ) "Baki kızardı; rahatını feda etmemek, alıştığı rahattan, sakın gürültüsüz hayattan ayrılmamak için her şeye katlanmıştı." cümlesinde noktalı virgül, öğeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konmuştur.

10. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. "İhtiyar kadına haykırdı ( )"
– Keziban nine ( ) Çuvalları eşeğe sırtla da değirmene çek götürüver ( ) cümlelerinde belirtilen yerlere sırasıyla ..... işaretleri konmalıdır.
2. "Ekmek bulursa (Genelde pek bulamazdı.) yemez, ağzına alıp yavrularına taşırdı." cümlesinde yay ayraç ..... için kullanılmıştır.
3. "Genç, ateşli konuşmasına başlamıştı." cümlesinde genç kelimesinden sonra virgül (,) kullanılmasının nedeni ..... içindir.
4. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna ..... konur.
5. Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti ..... konur.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

6. BÖLÜM

YAZMA

🔴 Hikâye Yazma Aşamaları

- ✓ Konu ve temayı belirleyiniz.
- ✓ Seçtiğiniz konuya uygun hikâye kişilerini ve hikâyenizdeki işlevlerini belirleyiniz.
- ✓ Hikâyenizin olay örgüsünü ve çatışmalarını belirleyiniz. Olay örgüsünün içinde yer verdiğiniz her olayın sebep-sonuç içinde verilmesine ve bunların konuyla, ana fikirle organik bir bütün oluşturmalarına dikkat ediniz.
- ✓ Anlatıcınızı ve bu anlatıcının bakış açısını belirleyiniz.
- ✓ Anlatacağınız olayı serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir şekilde yazınız.
- ✓ Yazdığınız hikâyeyi tutarlılık yönünden değerlendiriniz.
- ✓ Yazdığınız hikâyeyi anlatım bozukluğu, yazım ve noktalama bakımından inceleyiniz. Hatalarınız varsa düzeltiniz.

🔴 Hikâye Yazarken Dikkat Etmeniz Gerekenler

- ✓ Hikâye konusu bulmak konusunda zorlanabilirsiniz. Bunun için iyi bir gözlemci olmak ve çevrede görülenler üzerinde kısaca düşünmek size bir fikir verebilir.
- ✓ Yazacağınız hikâyede çok fazla kişiye yer vermeyiniz. Kişilerini fazla derinliğe inmeden veriniz, kişilerin yaşamlarının tamamını değil bir bölümünü anlatınız.
- ✓ Olayların ilerleyebilmesi çatışmaya bağlıdır. Çatışmanın yaşanabilmesi için de asıl kahramanınızın karşısına "karşı gücü" temsil eden bir kişi, bir varlık, bir kavram koyunuz.
- ✓ Olay örgüsündeki olayları oluş sırasına göre verebileceğiniz gibi geriye dönüşler yaparak da verebilirsiniz.
- ✓ Mekânda gereksiz betimlemelerden kaçınınız. Mekânın olayla ilişkili olan kısımlarını okurun gözünde canlandırarak şekilde anlatınız.
- ✓ Hikâyenizde anlatım biçimlerini (öyküleyici, betimleyici) ve anlatım tekniklerini (diyalog, iç konuşma) kullanınız.
- ✓ Okuyucuyu sıkmamak için uzun cümlelerden ve uzun tasvirlerden kaçınınız.
- ✓ Hikâye kahramanlarını konuşurken, çok fazla "öyle dedi", "böyle dedi" demekten kaçınınız. Bunun yerine konuşmaları tırnak işaretiyle ya da konuşma çizgisiyle aktarınız.

Hikâyedeki olayları mı, yoksa duyguları mı ön plana çıkaracağınıza karar veriniz. Olayları ön plana alırsanız olay hikâyesi yazacaksınız demektir. Bu durumda olay hikâyesinin gerektirdiği gibi, duygular ön plana çıkarılacaksa durum hikâyesinin gerektirdiği gibi yazmalısınız.

II. ETKİNLİK

Yukarıdaki aşamaları dikkate alarak bir durum ya da olay hikâyesi yazınız.

7. BÖLÜM

SÖZLÜ İLETİŞİM

● Sunu Hazırlamanın Temel İlkeleri

Sunu: Bir konunun, bir bildirinin, bir araştırma sonucunun dinleyicilere aktarılmasına denir. Sunuda bir çalışmanın sonucu açıklanabileceği gibi, anket çalışmalarının sonuçları aktarılabilir ya da verilen bilgilerle kişilerin bilgileri yenilenebilir.

..... imkânların gelişmesi bilgi aktarımını da kolaylaştırmıştır. Bilginin diğer insanlara aktarılmasında kullanılan yöntemlerden biri de sunu tekniğidir. Sunu hazırlama aşamaları şu şekildedir:

1. Sunu kapak sayfası hazırlama

a. Sununun konusu ve başlığı,

b. Konuşmacının adı yazılmalıdır.

- ✓ Sunumun başlığını ve konuşmacının adını sayfayı ortalayarak yazınız.
- ✓ Kapak sayfasında yazıyı bastırmayacak bir zemin kullanınız.
- ✓ Başlıklar açık ve net olmalı ve tek bir satırı geçmemelidir. (Tercihen en fazla beş kelimedenden oluşmalıdır).

2. Sunu akışı sayfası hazırlama

Bu sayfaya sununun ana ve alt başlıkları yazılmalıdır.

- ✓ Sunu akış sayfasında ayrıntıya girmeyiniz. Sadece o sununun temel aşamalarına yer veriniz.

3. Sunuda yazı kullanımı

- ✓ Sunularda dikkati dağıtmayacak nitelikte, ... yazı karakterlerini tercih ediniz.
- ✓ Aynı yazı karakterini kullanınız.
- ✓ Yazılı, görsel ve zemin ilişkisini sağlayınız.
- ✓ Sunu akışında kullanılacak sayfalardaki zemin rengini çok parlak ve koyu renklere seçmeyiniz.
- ✓ Sunu metninde 18 puntoluk yazı kullanmaya özen gösteriniz.
- ✓ Sunu akışında kullanılacak sayfalarda satır sayısının sekizi geçmemesine dikkat ediniz.

4. Sunuda görsel ve işitsel öğelerin kullanımı

Sunuyu görsel ve işitsel öğelerle desteklemek hem konuşmanın hem de sununun niteliğini artıracak ve dinleyicinin dikkatini çekecektir. Bu amaçla sunuda verilecek bilgiler, iletilecek mesajlar görsel (grafik, resim, şema, fotoğraf vb.) ve işitsel (ses, müzik vb.) öğelerle desteklenir. Bunu yaparken

- ✓ Hedef kitleye uygun tasarımların seçilmesine özen gösteriniz.
- ✓ Seçilecek işitsel unsurların konuşmacının sesini bastırmamasına dikkat ediniz.

5. Yazı, görsel ve zemin ilişkisi

Sunuda mutlaka görseller kullanılmalıdır. Görseller slaytta iletilecek mesajla ilgili olmalı, onu güçlendirmelidir. Yazının resimle birlikte kullanımı, bilginin hatırlanabilirliğini de aynı ölçüde artırmaktadır.

- ✓ Yazıda kullandığınız rengin ve görsellerin zemin rengiyle uyumlu olmasına özen gösteriniz.
- ✓ Zemin renginin yazının okunmasına engel olmamasına dikkat ediniz.
- ✓ Grafik kullanacaksanız kullandığınız grafiklerin sizin açıklamanıza gerek duyulmadan dinleyici tarafından anlaşıldığından emin olunuz.
- ✓ Hangi grafiği kullanırsanız kullanın, fonunuz tek renkten oluşmalıdır.

12. ETKİNLİK

Yukarıdaki aşamaları dikkate alarak Türk edebiyatındaki durum ve olay hikâyeciliği ile ilgili bir sunu hazırlayınız.

AÇIK UÇLU SORULAR

YATIR

ÖZET: Rahat bir kış geçirmek isteyen köylüler kışlık her şeylerini eylül ayında hazırlarlar. Ancak harbe rastlayan o yıl delikanlılar azalmış, köyler boşalmıştır. Üstüne üstlük veba salgını ormandan odun getirecek öküzleri de telef edince köylü odun sıkıntısı çekmeye başlar. Köyde yaşayan İlistir Nuri iki yıllığına kiraladığı hamama gerekli odunu bulamazsa batacağını anlar. Odun temin edebileceği en yakın yer Maslak'taki çam korusudur. Bu küçük korunun ortasında bir yatır olduğundan köylüler saygılarından buranın ağacına dokunmazlar. O da köyde hoca diye geçinen Abdi Hoca'yı kullanarak istediğini elde etmeye çalışır. Abdi Hoca üç gündür rüyasında bir ermiş gördüğünü ermişin "Beni ferahlatın." dediğini, bunu bir şeyhe sorduğunu, şeyhin de onu Abdi Hoca'ya gönderdiğini söyler.

Abdi Hoca şaşalayarak dinliyordu, İlistir vakit kaybetmeden saf bir çehre ile hemen sordu: "Hocaya da malum olmuş muydu?" Bunu merak ediyordu. İlistir Nuri'nin bu sade fakat cevap isteyen suali karşısında hoca yutkundu, düşündü. Hayır, diyemezdi İlistir'e, Kadiri şeyhine, belki de daha başkalarına görünen velinin ona daha evvel görünmesi icap etmez miydi? Hem mademki onlara da Abdi Hoca'nın ismini vererek zahir olmuştu, vukufsuz görünmek dal budak salan şöhretine ta dibinden bir balta vurmak demekti... İyisi mi, baltayı ormana vuracaktı; hem çoktandır köylünün şurada burada yayıp geleceği ehemmiyetli bir iş, bir keramet göstermekti ara sıra kendisinden bahsettirmezse unutulacağı şüphesizdi; bu bir vesile idi; istifade etmeliydi.

Manalı yapmaya çalıştığı bir tebessümle, vakarını bozmadan İlistir'in arkasını bir daha sıvadı:

– Sen rahat ol, oğul. Ben dedenin emrini çoktan aldım!..

(...)

İşte külhanın önüne yığılan odunların hikâyesi bu idi. Lâkin bir deha kutsiliği ve ruhaniliği kaybolan mezar artık eski kuvvetini gösterememiş, baltaların hücumundan bu yakın ormanı kurtaramamıştı. O güzel çam korusundan üç sene sonra çıplak bir tepe ile çıplak bir mezar kalmıştı.

(Refik Halit KARAY)

1. - 5. soruları verilen metne (Yatır) göre cevaplayınız.

1. Soru:

Hikâyenin konusu ve teması nedir? Çatışma kimler/kavramlar arasında yaşanmıştır?

1. Sorunun cevabı:

2. Soru:

Hikâyede serim, düğüm ve çözüm bölümlerine yer verilmiş midir? Bu bölümlerde ne anlatıldığını kısaca yazınız.

2. Sorunun cevabı:

3. Soru:

Metnin olay örgüsünü belirleyiniz.

3. Sorunun cevabı:

4. Soru:

Metinde anlatılan olay nerede ve ne zaman yaşanmıştır? Anlatıcı kimdir, hangi bakış açısı kullanılmıştır?

4. Sorunun cevabı:

5. Soru:

Okuduğunuz hikâyenin hangi hikâye türünün içinde yer aldığını gerekçesiyle yazınız.

5. Sorunun cevabı:

6. Soru:

Hikâye nedir?

6. Sorunun cevabı:

7. Soru:

Hikâyeler konularını nereden alır? Hikâyeler yazıldığı dönemi temsil eder mi? Açıklayınız.

7. Sorunun cevabı:

8. Soru:

Aşağıdaki metinde hangi anlatım tekniğinden yararlanılmıştır? Gerekçesiyle açıklayınız.

“Gece yarısından sonra yağmurlu bir havada Atikali’deyim. Sözüm ona bir bulvar üstündeyim. Yürüyorum. Yağmur’da yağıyor. Evet yağmurun, yalnızlığın, Atikali’nin hakkı var: Uzaklaştıkça anamı, Panço’yu, köpeğim Arap’ı daha çok özleyorum. Şimdi üçü de uykudadır.”

(Sait Faik Abasıyanık, Öyle Bir Hikâye)

8. Sorunun cevabı:

TEST 1

1. Yazar, yeni hikâye tekniklerinin aksine, eskinin planını sürdürür. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Hikâye kişilerini özenle seçer, iyi bir gözlemcidir. Yazmaya başlamasıyla birlikte çevresindeki insanlar eserlerine konu olur. Bu durumu, eserlerinin onun yaşamıyla paralel olarak ele alınmasını gerektirir. Onun öykücülüğüne yön veren kişi Batı edebiyatından ----, Bizim edebiyatımızda ise Milli Edebiyat Dönemi yazarlarımızdan ---- olmuştur.

Bu parçada boş bırakılan yerlere, verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Anton Çehov – Reşat Nuri Güntekin
- B) Franz Kafka – Halide Edip Adıvar
- C) Guy de Maupassant – Ömer Seyfettin
- D) Guy de Maupassant – Sait Faik Abasıyanık
- E) Alphonse Daudet – Ömer Seyfettin

2. "Doğru muydu bu yargı? Belki onu se-verdim ama herhangi bir adamı? Yok, bu da doğru değildi. Hadi çekinme dedim bir yanımla: Ne o, ne bu kafanı karıştıran sorun. Yargının dayanağı hoşuna gitmedi. "İyi adam" deyimine layık mısın, değil misin? Onu düşün-medin de, saf yerine konulduğun için canın sıkıldı."

(Vüs'at O. Bener, Istakoz)

Bu parça ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Betimleyici anlatımdan yararlanılmıştır.
- B) Hâkim anlatıcının bakış açısı kullanılmıştır.
- C) Kahramanın ayrıntılı betimlemesine yer verilmiştir.
- D) Kahramanlar yöresel dille konuşturulmuştur.
- E) İç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır.

3. Meselâ olaylar bir kişinin doğumundan itibaren başlar, ölümüne kadarki hayatını sırayla anlatabilir. Anlatıcı bu sırayı, hikâyesine iyice hâkim ise değiştirebilir. Sondan başlayarak "geriye doğru" veya ortadan başlayarak "geriye ve ileriye doğru" gidebilir.

Yukarıdaki örneği veren bir kişi hikâyenin yapı unsurlarının hangisinden bahsediyor olabilir?

- A) Zaman
- B) Mekân
- C) Olay örgüsü
- D) Kişi
- E) Anlatıcı

4. • "Dul Ayşe de hazır; bir atın üstündedir. Araksında, beş yaşındaki oğlu, belinden sımsıkı sarılmış, önünde üç yaşındaki kızı bir kuşakla dizlerinden eyer bağlı, kucağında daha bir yaşına basmayan yavrusu uykuda..."
- "Gözleri eski şekerlenmiş şuruplar kadar donuk, fersiz, katı, suyu çekilmiş... dibe çökmüş bir gam tortusu."
- "Irmağa giden yol, kasabadan kurtulunca, göz alabildiğine uzanan sayısız şeftali bahçeleri arasından geçirdi."

Bu metin parçalarında hikâyenin yapı unsurlarından hangisiyle ilgili bir belirti yoktur?

- A) Mekân
B) Kişi
C) Anlatıcı
D) Zaman
E) Olay

5. Aşağıdakilerden hangisi olay hikâyesi ile durum hikâyesi arasındaki farklardan değildir?

- A) Olay hikâyesinde olay çok önemliyken durum hikâyesinde olay önemsiz hâle gelir.
- B) Durum hikâyeciliğinde hikâyenin anlatımında imgelerle örtülü bir dil kullanılır. Olay hikâyelerinde daha açık, anlaşılır bir dil kullanılır.
- C) Durum hikâyelerinde şahıs kadrosu seçilmiş ve idealize edilmiş insanlardır. Olay hikâyelerinde kişiler, her zaman çevremizde görebileceğimiz insanlardır.
- D) Olay hikâyesindeki olay özenle seçilirken durum hikâyesinde her zaman, her yerde, her insanın yaşayabileceği sıradan olaylar tercih edilir.
- E) Olay hikâyesinin çağrışım gücünün düşük olması nedeniyle bu tür hikâyelerde genellikle okurlar aynı yorum üzerinde birleşir. Durum hikâyesini ise her okur, kendisine çağrıştırdıkları üzerinden yorumlar.

6. "Karanlığın içinde düşerek, çamurlara gömülenler üstüne basılarak ezilenler çoktur. Ayşe ise hâlâ yükünü atamıyor."

Bu cümle ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Soyut isim vardır.
- B) Çoğul eki almış birden fazla isim vardır.
- C) Özel isim vardır.
- D) Yönelme durum eki almış isim vardır.
- E) Tekil isim vardır.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yalnız" sözcüğü isim olarak kullanılmıştır?

- A) – Bey, dedi, işte o günden beri ben yalnız yaşarım.
B) Bu işi kabul ederim yalnız tek bir şartım var.
C) Yanında kimsesi olmayan, yalnız çocuk parktaydı.
D) Bu karışık işi yalnız müdür çözebilirdi.
E) Gökyüzündeki yıldızlara kadar yalnızım.

8. Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizil sözcük türemiş isim değildir?

- A) Güzelliğin de senin böyle tazedir kış, yaz.
B) Sevgisiz kalan kalp ihtiyarlarmış.
C) Duruşun bakışın yaman be Ali!
D) bahara geç kavuşur, sevgilim, büyük dağlar!
E) Yaşamaz ölümü göze almayan.

9. "Sabahleyin gökyüzü parlak ufuk açıktı,
Güneşli bir havada yaylımız yola çıktı...
Bu gurbetten gurbete giden yolun üstünde
Ben üç mevsim değişmiş görüyordum üç günde."
(Faruk Nafiz Çamlıbel, Han Duvarları)

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Birleşik isim
B) Soyut isim
C) Topluluk ismi
D) Cins isim
E) Türemiş isim

10. Yükünü bir cephane sandığının üstüne indiriyor ( )

– Kurtulduk Ali ( ) diyor ( ) Kalk Ali ( ) Aliiii ( )

Ayraçlarla belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (: (,) (.) (!) (...)
B) (; (,) (.) (,) (.)
C) (; (,) (; (... (.)
D) (: (,) (.) (.) (...)
E) (,) (,) (.) (...) (!)

11. Aşağıda ayraçla belirtilen yerlerden hangisine diğerlerinden farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Post verenler yabanın hayduduna, kurduna ( )
B) Sandalyenin üstündeki vişneçürüğü rengindeki delik çoraplar ( )
C) Sinemadan çıktığım zaman yağmur yine başlamıştı. Canım bir yürümek istiyordu ki ( )
D) Kaşını kaldırdı. Yanağındaki çıban yerinde kan yoktu. Durdum. Yüzünü avuçlarıma alıp ovaladım ( )
E) Tabii! Tabii! demişti. Meşhur da laf mı? Köyün bülbülü, köyün tek insana benzeri, köyün tek ( )

12. Aşağıdakilerin hangisinde kesme işareti ( ) yanlış kullanılmıştır?

- A) Dün, TDK'nin yeni kararları açıklandı.
B) Yakalanan balık 500 kg'dan büyüktü.
C) İstanbul'u Boğaz'dan seyrettik.
D) Bu konuyu 35'inci sayfada da bulabilirsiniz.
E) Türk Dil Kurumu'ndan gelen cevabı beğendim.

13. Figen; Recep, Meliha ve Cem kadar güzel şiir okurdu.

Aşağıdakilerin hangisinde noktalı virgül (;) bu cümledeki işleviyle kullanılmıştır?

- A) At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.
- B) Onu görünce şaşırıyor; ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyorum.
- C) Kitap; televizyon, radyo, bilgisayarından farklıdır.
- D) Ankara'nın tarihî mekânlarına Roma Hamamı, Ankara Kalesi; doğal güzelliklerine ise Eymir Gölü ve Seymenler Parkı örnek gösterilebilir.
- E) Kuru fasulye, nohut, mercimek; elma, portakal ve üzüm en vazgeçilmezlerimizdir.

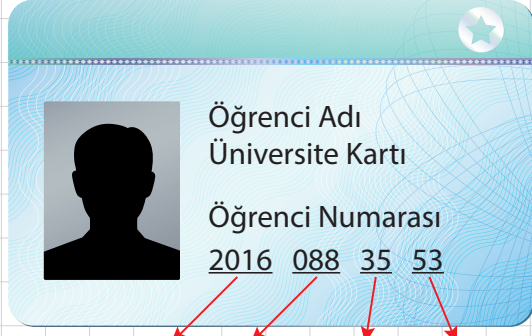
14. Sunu hazırlama ilkeleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mutlaka bir sunu kapak sayfası hazırlanmalıdır.
- B) Sunu akışı sayfası hazırlanırken detaylara yer verilmemelidir.
- C) Sade ve okunaklı yazı karakterleri tercih edilmelidir.
- D) Slayt çok fazla görsellekle doldurulmalıdır.
- E) 18 puntoluk yazı kullanmaya özen gösterilmelidir.

TEST 2

1.

Üniversiteye Giriş Yılı   Fakülte Kodu   Bölüme Giriş Sırası   Bölüm Kodu

Yukarıda öğrenci kartları verilen öğrenciler aynı üniversitenin dört yıllık bir bölümünü hiç ara vermeden dört yılda tamamlamışlardır.

Bu bilgilere göre,

- I. Hilal, Gülser'den büyük olmasına karşın bölüme giriş sırası Gülser'den geridedir.
- II. İkisi de aynı fakültede okumalarına rağmen farklı yıllarda üniversiteye girmişlerdir.
- III. Her ikisinin de bölüme giriş sıraları farklı olsa da bölümleri aynıdır.
- IV. Hilal, Gülser'den iki yıl önce mezun olsa da aynı fakülteyi iki yıl ortak olarak kullanmışlardır.
- V. Farklı bölümleri okuyan öğrenciler olsalar da her ikisi de bölümlerinde başarı gösteren öğrencilerdir.

yargılardan kaç tanesi doğrudur?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4   E) 5

2.-4 soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

(I). Mikail Tal "Riga Sihirbazı" lakaplı dünya satranç şampiyonu. Keskin, atak ve romantik stili onu tüm satranç dünyasının sevgilisi yapmıştı. (II). Tal'in "Mükemmel oynamak zorunda değilsiniz, rakibinizden daha iyi oynayın yeter!" sözü onun oyun anlayışını ifade eder. (III). Kazandığı oyunlarda yaptığı taş fedaları, günler süren analizlerin ardından çürütülebilirdi belki; ama tahta başında çok etkiliydi ve savunulması zordu. Tal'in bu kadar sevilmesinde oyun stili kadar kişiliği de etkiliydi. Alçakgönüllüydü. (IV). Kendi unvan ve konumuna aldırış etmeksizin tüm satrançseverlerle ilgilenir, amatörlerle oyun oynamaktan kaçmazdı. (V). Şu sözü gelişmiş mizah yönünü de ortaya koyuyor: "İki tür feda vardır: Sağlam olanlar ve benimkiler."

2.

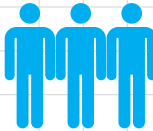
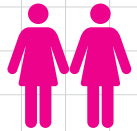

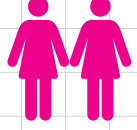
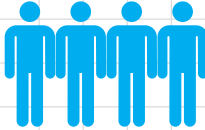
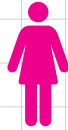
Bu metinde Mikhail Tal'in oyun anlayışını ifade eden sözü, aşağıdaki cümlelerden hangisiyle aynı doğrultudadır?

- A) Yenmek için mükemmel olmak gerekmez.
- B) Hırslarına yenilenler rakiplerine de yenilir.
- C) Kuralına göre oynamak sizi zafere götürür.
- D) Her zaman mükemmel olanı yakalamaya çalışmalısınız.
- E) Atik olmak sizi başarıya götüren tek şarttır.

3. I. Rakipleri
II. Oyun Tarzı
III. Karakteri
IV. Aile Hayatı
V. Nasıl anıldığı
VI. Kazandığı başarı
- Bu metinde, Mikhail Tal'in hakkında numaralanmış konuların hangilerine yer verilmemiştir?
- A) I ve II   B) II ve III
C) III ve VI   D) I ve IV
E) V ve VI

4. Numaralanmış cümlelerin hangisinde noktalama yanlışı yapılmıştır?
A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

5. ve 6. soruları aşağıdaki tabloya göre cevaplayınız.

Fabrika türü (1)	Erkekler (2)	Kadınlar (3)
Tekstil		
Cam (4)		
Beton		

Her lego 100 kişiyi göstermektedir. (5)

5. I. Fabrikalarda çalışan kadın sayısı erkek sayısının yarısına eşittir.
II. Beton fabrikası, kadınların çalışmayı en az tercih ettiği fabrikadır.
III. Beton fabrikasında çalışan erkeklerin sayısı, cam fabrikasında çalışan kadınların sayısının iki katına eşittir.
IV. Tekstil fabrikasında çalışan erkeklerin sayısı, diğer fabrikalarda çalışan kadınların sayısına eşittir.
- Tabloya göre yapılan bu değerlendirmelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
- A) I. ve II. doğrudur.
B) Hepsi yanlıştır.
C) III. ve IV. yanlıştır.
D) I. ve IV. doğrudur.
E) Hepsi doğrudur.

6. Numaralanmış verilerin hangisi, değerlendirmeleri etkileyecek bir bilgi içermez?
- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4   E) 5

7.

İhtiyar esir, sevincinden bayılmıştı. Kendine gelince oğlu ana:

– Ben karaya cenk için çıkıyorum. Sen gemide rahat kal, dedi.

Eski kahraman kabul etmedi:

– Hayır. Ben de beraber cenge çıkacağım.

– Çok ihtiyarsın baba.

– Fakat kalbim kuvvetlidir.

– Rahat et! Bizi seyret!

– Kırk senedir dövüşe hasretim.

Oğlu:

– Vurulursun! Vatana hasret gidersin, diye onu gemide bırakmak istedi.

Kara Memiş, o vakit, birdenbire gençleşmiş bir kaplan gibi doğruldu. Duramıyordu. Kalkan kılıç istedi.

– Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan al bayrağın dalgalandığı yer değişilidir, dedi.

Ömer Seyfettin'in "Forsa" adlı öyküsünden alınan bu metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Olay merkezli bir öyküdür.

B) Diyaloglardan yararlanılmıştır.

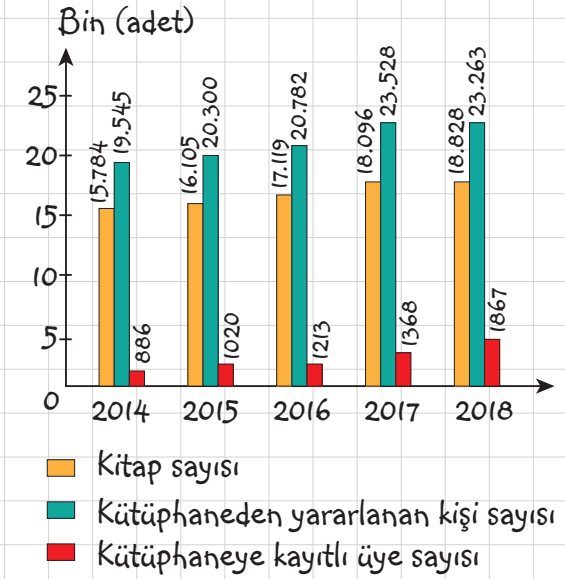
C) III. kişili anlatım kullanılmıştır.

D) Sanat için sanat anlayışıyla yazılmıştır.

E) Tema, vatan ve bayrak sevgisidir.

8.

Aşağıda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan kütüphane istatistikleri ile ilgili bir görsel verilmiştir.

Yıllara göre halk kütüphanelerindeki kitap, yararlanan kişi ve kayıtlı üye sayısı 2014-2018

Bu grafiğe göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Halk kütüphanelerinde kitap sayısı, 2018 yılında en üst düzeye ulaşmıştır.

B) Halk kütüphanelerinde, kütüphaneye kayıtlı üye sayısı bir önceki yıla göre en fazla 2018 yılında artmıştır.

C) Halk kütüphanelerinde kütüphaneden yararlanan kişi sayısı 2018 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır.

D) Halk kütüphanelerinde, kütüphaneden yararlanan kişi sayısı, düzenli olarak artmıştır.

E) Halk kütüphanelerinde 2014 yılında kütüphaneye kayıtlı üye sayısı 2015 yılında azdır.

9. ve 10. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir defilede Kemal, Burak, Sinem, Didem ve Müge adlı beş mankenin sunduğu yazlık, kışlık, ilkbaharlık olmak üzere toplam 13 giysi ile ilgili izleyici beğenileri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. Çizelgede boş bırakılan kutucuklar, giysi sunulmadığını göstermektedir.

	Yazlık	Kışlık	İlkbaharlık
1. manken	beğenildi	beğenilmedi	yorum yok
2. manken	beğenilmedi	beğenildi	beğenildi
3. manken	beğenildi	beğenildi	yorum yok
4. manken		beğenildi	beğenildi
5. manken	beğenilmedi	beğenilmedi	

- Kemal ve Müge'nin sunduğu ilkbaharlık giysilere yorum yapılmamıştır.
- Sinem ve Didem'in yazlık kıyafetleri beğenilmemiştir.
- Burak yazlık giysi sunmamıştır.
- Müge'nin sunduğu giysilerden beğenilmeyen yoktur.
- Sinem, Burak ve Müge'nin sunduğu kışlık giysiler beğenilmiştir.

9. Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Bir numaralı manken Müge'dir.
 B) Burak'ın sunduğu kıyafetlerden beğenilmeyen yoktur.
 C) Kemal'in sunduğu kışlık giysi beğenilmiştir.
 D) En çok beğenilen kıyafetler yazlık ve ilkbaharlıktır.
 E) Didem'in üç mevsimdeki kıyafeti de beğenilmemiştir.

10. Verilen bilgilerden hareketle mankenlerin sıralaması aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir.

	1. manken	2. manken	3. manken	4. manken	5. manken
A)	Kemal	Sinem	Müge	Burak	Didem
B)	Sinem	Burak	Kemal	Didem	Sinem
C)	Müge	Didem	Sinem	Kemal	Burak
D)	Burak	Müge	Didem	Sinem	Kemal
E)	Didem	Kemal	Burak	Müge	Sinem

11. Karadeniz Bölgesi'nde dar kıyı şeridinden yukarılara çıkıldıkça iklim ve bitki örtüsü doğal olarak değişmektedir. Yükseltinin düşük olduğu kıyılarda nem ve sıcaklık fazla isteyen bitkiler ve meyve-sebzeler yetişirken Karadeniz dağlarına doğru çıkıldıkça serin ve yağış isteyen, sıcaklık istemeyen bitkiler ve meyve-sebzelerin daha fazla yetiştirildiği bilinmektedir.

Buna göre Karadeniz'de yetişen aşağıdaki meyve ve sebzelerden hangisinin ilkim ve yükselti bilgisi yanlıştır?

		Düşük Yükselti	Düşük Sıcaklık	Yüksekliği Fazla	Sıcaklığı Fazla
A)	Portakal	X			X
B)	Fındık		X	X	
C)	Kivi			X	X
D)	Çay		X	X	
E)	Limon	X			X

12.

OLAY: Araştırmacının nehrin sığ yerinde altın bulması ve onu nehre geri bırakması

YER: Nehir

ZAMAN: İlkbahar, öğleden sonra

KİŞİLER: Yağmur ve köpeği

ANLATICI: III. Kişi

Aşağıdaki metinlerden hangisi bu yapı unsurlarına uygun olarak kurgulanmıştır?

- A) Bugün televizyonda nehre düşen altınını bulmak için uğraşan Yağmur'un köpeği ile verdiği uğraşları konu alan bir diziye rastladım. Nehrin sığ bölgelerindeki taşların arasında ararken Yağmur'un ayağı takıldı ve Yağmur, nehre kapıldı. 10 gramlık altın için hayatı tehlikeye giren Yağmur'u babası kurtardı. Sonra köpek altını ısırarak getirdi. Ancak bu altının kendisine uğur getirmediğini düşünen Yağmur onu geri nehre attı. Gerçekten etkileyici bir hikâyeydi
- B) Topu nehre kaçan Yağmur'un idmanına köpeği yetişti koşarak nehre doğru gitti. Topu almaya uğraşan köpek boğulmaya başladı. Bu sırada nehre atlayan küçük kız, köpeği çıkarırken gözüne sarı bir taş takıldı. Onu alarak kaçan topun üstüne doğru attı ve top nehrin karşısına çıktı. Bu olayı gören annesi attığı taşın aslında altın olduğunu söyledi. Bunun farkına varamayan Yağmur hem topu hem de altını kaybetmişti.
- C) Annem beni doğururken nehrin üstünde köprüden geçerken şiddetli bir yağmur yağıyormuş. Bu yüzden Yağmur koymuş adı mı. Bu köprü'nün benim için anlamı büyük oldu bu sebeple. Köprü'nün

kenarındaki taşlarla ilgilenmeye başladım. Yine bir bahar günü taşları incelerken köpeğim havlamaya başladı. Havladığı yerde parlayan şeyin altın olduğunu anladım ama akıntı onu alıp götürdü birden.

- D) Nehir, özellikle kıştan sonra araştırma yapmak için ideal durumdadır. Çünkü kışın yağan karlar erimeye başlar. Dağın bütün değerli taşlarını nehirlerle taşır. Öğlenin sıcaklığı durulunca köpeğini yanına alan Yağmur, suyun kenarında küçük ve sarı bir taş gördü. Buna ihtiyacım yok belki ihtiyacı olan birisi bulur diye tekrar nehre bıraktı bu güneş parçasını.
- E) Bir öğleden sonra nehrin kenarında köpeğini dolaştıran Yağmur, tam da aklından ne güzel bir gün, gökyüzü de yeryüzü de bayram yeri gibi. Çiçekler açmak için adeta birbirleriyle yarış hâlinde. "En güzel benim." dercesine kıyasıya bir mücadeleye var sanırsınız. Tam bunları düşünürken altın gibi sapsarı, ışıltılı bir çiçeğin yanına yaklaşan Yağmur araştıracağı bir bitki türünü bulmanın sevincini yaşıyordu.

13. Ankara Tren Garı'nda yola çıkacak olan Argun, Beril, Cenk, Doruk, Eliz ve Ferah adlı arkadaşlar Kars, Adana, İzmir ve Eskişehir istikametine giden farklı seferlerle seyahate çıkacaklardır. Kars ve İzmir seferleri sabah, Adana seferi öğlen, Eskişehir seferi ise akşam saatlerinde Ankara'dan kalkan trenlerle gerçekleşecektir.

- Doğu Anadolu Bölgesi'ni merak eden Doruk yanına bir arkadaşını alacaktır.
- Ferah sabah yola çıkacaktır ve Beril'i yanına alacaktır.
- Cenk yola sabah çıkmamıştır.
- Eliz yalnız seyahat etmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Cenk, Adana'ya gitmiştir.
- B) Argun, Kars'a gitmiştir.
- C) Eliz, akşam yola çıkmıştır.
- D) Doruk'un yanında Cenk seyahat etmiştir.
- E) Beril, Eskişehir'e gitmiştir.

14.-16. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Toplam 8 duraktan oluşan metro hattındaki duraklar ardışık olarak sıralanmaktadır. Bu metro hattındaki duraklara ilişkin şunlar bilinmektedir.

- İlk durak Kızılay, son durak ise AŞTİ durağıdır.
- Demirtepe durağından bir sonraki durakta Maltepe durağı bulunmaktadır.
- Tandoğan ile Bahçelievler arasında bir durak bulunmaktadır.
- AŞTİ'den üç önceki durak Beşevler durağıdır.
- Demirtepe'den beş durak sonra Emek durağı vardır.

14. Buna göre aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Kızılay'dan sonraki durak Tandoğan durağıdır.
- B) 5. durak Demirtepe durağıdır.
- C) Tandoğan durağından önce Emek durağı bulunmaktadır.
- D) Emek durağı ile Beşevler durağı arasında bir durak bulunmaktadır.
- E) Maltepe durağı 4. duraktır.

15. 4. durakta metroya binen bir kişi iki durak geçtikten sonra inerse nerede inmiş olur?

- A) Demirtepe
- B) Maltepe
- C) Emek
- D) Bahçelievler
- E) AŞTİ

16. Demirtepe durağından metroya binen bir kişi Emek durağından önceki durakta ineceğini söylüyorsa, bu kişi hangi durakta inecektir?

- A) Bahçelievler
- B) Tandoğan
- C) Maltepe
- D) Beşevler
- E) AŞTİ

17.

Pratal Lop

Dokunma, acı, basınç, sıcaklık

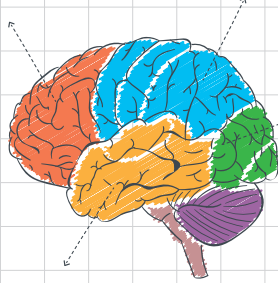
Konuşmanın anlaşılması

Ön Lob

Yazılan kelimelerin anlaşılması

Yazma-konuşma

İstemli hareketler

Oksipital Lob

Görme merkezi

Temporal Lob

Duyma ve koklama

Hafıza merkezi

Kelimelerin anlamının anlaşılması

Beyinde bulunan sinir merkezleri, farklı görevlerin yerine getirilmesini sağlar.

- I. Yazı ve görme merkezleri farklı bölümlerde bulunur.
- II. Bazı duyular, ayrı loplarda yer alır.
- III. Farklı loblar arası koordinasyon, beynin tamamı tarafından gerçekleştirilir.
- IV. Belleğinizi kullandığımız alan ile koku alma duyumuz aynı yerde yer alır.
- V. Hafızası güçlü insanların temporal lobu etkin çalışıyor denebilir.

Yukarıdaki beyin diyagramından yola çıkılarak numaralanmış yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

18.-20. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Aziz Sancar, 1946'da Mardin'in Savur kasabasında, çiftçilikle uğraşan orta gelirli bir ailenin yedinci çocuğu olarak

dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini, Ankara'da okuduğu ilkokul ikinci sınıf hariç Savur'da tamamladı. Liseyi ise Mardin'de okudu. Daha sonra Istanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden

1. birincilikle mezun oldu. TÜBİTAK bursuyla gittiği ABD'de birkaç yıl biyokimya eğitimi aldı fakat bazı sosyal uyum sorunları nedeniyle yurda döndü ve memleketi olan Savur'da bir süre doktorluk yaptı. Ancak gönlü hâlâ bilimsel çalışmalarda. Bu yüzden tekrar ABD'ye giderek Dallas'taki Teksaş Üniversitesi'nde moleküller

2. biyoloji alanında doktora başladı. Doktora sonrası araştırmalarına Yale Üniversitesi'nde devam eden

3. Aziz Sancar çok önemli buluşlar yaptı. Bu başarılarından dolayı da ABD'deki Chapel Hill North Carolina

4. Üniversitesi'nden teklif aldı.

Çalışmalarına orada da hızla ve özenle devam etti ve yine önemli buluşlara imza attı. Yaklaşık kırk yıllık araştırma kariyeri boyunca pek çok ödül alan Aziz Sancar, sonunda DNA onarım mekanizmaları konusunda yaptığı buluşlar nedeniyle 2015 Nobel Kimya Ödülü'ne layık

5. görüldü.

18. Bu metinde Aziz Sançar'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Başarılı olmak, çoğu kez geçtiğin ortamın doğal sonucudur.
- B) Zorlukların üstesinden gelmek vazgeçmemekle mümkündür.
- C) Çalışmak, insanı doğuştan getirdiği özelliklerle başarıya ulaştırır.
- D) Bir bilim insanı, insanlığa yarar getirmek için her yolu dener.
- E) Yurt dışında eğitim almak bilim insanını başarıya ulaştıran en önemli etmendir.

19.

Kurum, kuruluş adlarına getirilen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.

Numaralandırılmış yerlerin hangisinde verilen kuralın ihlali söz konusu değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

20.

1. çalışmalar

2. moleküler

3. sorunlar

4. araştırmalar

5. buluşlar

a. çocuk

b. sınıf

c. aile

● kasaba

▲ uyum

★ sorun

Metinden seçilen sözcüklerle "tekil ad-topluluk adı-somut ad" dizisinde bir şifre oluşturulmak istenirse şifre aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) 5 - a - ★
- B) 4 - c - ▲
- C) 1 - b - ●
- D) 2 - c - ●
- E) 3 - a - ▲

2. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (Y), 4. (D), 5. (D)

2. **ETKİNLİK:** 1. Kahraman, 1. tekil şahıs (ben); 2. ilahi, 3. tekil şahıs (o); 3. hikâye (öykü), 4. çatışma; 5. zaman

3. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (D), 4. (D), 5. (Y)

4. **ETKİNLİK:** 1. olay; 2. durum hikâyesi, durum hikâyesi, Anton Çehov, Çehov tarzı hikâye; 3. Guy de Maupassant;

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (Y), 4. (D), 5. (D)

6. **ETKİNLİK:** 1. iç konuşma tekniği; 2. öyküleyici anlatım; 3. Tanzimat, Ahmet Mithat; 4. Diyalog; 5. İç konuşma tekniği

7. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (Y), 5. (Y)

8. **ETKİNLİK:** 1. Soyut; 2. topluluk; 3. Küçültme; 4. Türemiş; 5. anlam kayması

9. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (Y), 4. (D), 5. (D)

10. **ETKİNLİK:** 1. (:), (!), (.); 2. cümlelerin dışında kalan ek bilgileri göstermek; 3. anlam karışıklığını önlemek; 4. üç nokta; 5 en sona

11. **ETKİNLİK:** Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

12. **ETKİNLİK:** Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. Tema: Halkın cahilliği, din duygusunun sömürülmesi

Konu: Bazı çıkarıcı kimselerin (İlistir Nuri, Abdi Hoca) Anadolu halkının bilgisizliğini ve dini duyguları kullanarak kendilerine çıkar sağlamaları

Çatışma: İlistir Nuri'nin kurnazlığı ile kasabalının saflığı ve bilgisizliği arasında yaşanmıştır.

2. Evet bu bölümlere yer verilmiştir. Hikâye giriş yapıldıktan sonra olaylar gelişmiş, merak unsuru ön plana çıkmıştır. İlistir Nuri kiraladığı hamamına odun bulabilecek mi? Abdi Hoca'yı ve köylüleri kandırabilecek mi vb. sorular okurun merak duygusunu ayakta tutmuştur. İlistir Nuri'nin istediği şeyi elde etmesiyle de olaylar sonuçlanmıştır.

3. a. İlistir Nuri, kasabada bir hamam kiralamıştır.

b. Savaş zamanı olması sebebiyle kasabada odun getirecek delikanlı kalmamıştır.

c. Kasabaya odun gelmezse İlistir Nuri hamamını işletemeyecek, iflas edecektir.

d. Kasabaya en yakın Maslak Korusu'dur, o da köylüler tarafından korunmaktadır.

e. İlistir Nuri, Maslak Korusu'ndaki ağaçları kestirmek için Abdi Hoca'yı kandırır.

f. Abdi Hoca'nın fetvasıyla korudaki tüm ağaçlar kesilir.

4. Olay, Anadolu'da bir kasabada, 1. Dünya Savaşı zamanında yaşanmıştır.

Anlatıcı: İlahi anlatıcı kullanılmış, anlatıcı 3. tekil kişi ağzıyla konuşmuştur.

5. Hikâye, olay hikâyesidir. Çünkü birtakım iniş çıkışlarla, düğümlerle okurun merak duygusu ayakta tutulmaya çalışılmış, düğüm bölümünde oluşan merak, çözüm bölümünde giderilmiş, olay örgüsü ani ve şaşırtıcı bir sonla bitmiştir. Şahıs kadrosu özenle seçilmiş, olayın kahramanları büyük tezatlar ve çatışmalarla dolu bir hayat yaşamaktadır.

6. Yaşanmış ya da yaşanabilir olay ve durumların; insan, zaman ve mekân unsurlarıyla birlikte kurmaca bir dünya içerisinde anlatıldığı kısa edebî metinlere hikâye (öykü)

denir. Hikâye, edebiyatta, gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türüdür.

7. Hikâyeler konularını gerçek yaşamdan alır. Bir kısmı yaşanmış gerçek bir olayı, bir kısmı gerçeğe uygun olarak tasarlanmış bir olayı anlatır. Hikâyeler yazıldığı dönemi temsil eder. Hikâyelerde yazıldığı dönemin gerçekliğini ve düşünce yapısını bulabiliriz.

8. Yazar anlattığı kişinin kafasından geçenleri kahramanın kendi ağzından, kafasından geçenler şeklinde okura vermiş; kahraman kendi kendine konuşuyormuş hissi uyandırılmıştır. Bu nedenle metinde kullanılan anlatım tekniği "iç konuşma" tekniğidir.

TEST - 1

1. C / 2. E / 3. A / 4. D / 5. C / 6. A / 7. E / 8. B / 9. C / 10. A / 11. D / 12. E / 13. C / 14. D

TEST - 2

1. B / 2. A / 3. D / 4. C / 5. E / 6. E / 7. D / 8. D / 9. B / 10. A / 11. C / 12. D / 13. B / 14. D / 15. C / 16. A / 17. C / 18. B / 19. E / 20. D

ÜNİTE 3: ŞİİR

Manzume ve Şiir
Konularına Göre Şiir Türleri
Edebî Sanatlar (Söz Sanatları)
Sıfat (Ön Ad)
Yazım (İmlâ) Kuralları
Ses Olayları
Şiir Yazma Teknikleri

1. BÖLÜM

MANZUME VE ŞİİR

Dilin zevkine ve kurallarına uygun, ölçülü ve kafiyeli yazılan anlatım biçimine **manzume** denir. Ancak manzumelerde şiir değeri aranmaz. Şiir, sanat değeri kazanmış olandır. Zaten şiir ile manzume arasındaki temel fark da budur. Manzumelerin okuyanda ya da dinleyende estetik haz uyandıran şahsî ve üstün bir zevkle yazılmış, zengin sembollerle, imgelerle, ritimli sözlerle ve seslerin uyumuyla oluşturulmuş biçimine şiir denir. Geçmişten günümüze kadar sayısız şiir tanımı yapılmıştır. Hemen hemen her şairin kendisine göre bir şiir tanımı vardır. Hatta Geordane Bruno (Curdana Buruno), "Kurallar şiirden çıkar; kaç çeşit gerçek şiir varsa o kadar da gerçek kural vardır." diyerek şiirin sınırsız sayıda tanımının yapılabileceğini belirtir.

Şiirle İlgili Kavramlar

Nazım Birimi: Şiiri oluşturan dize kümelerine nazım birimi denir. Nazım birimi, nazım şekillerini belirlemede temel ölçüt olarak kullanılır. Edebî eserlerin tümünde olduğu gibi şiir de içerik ve biçim bakımından ele alınır. Şiir söz konusu olduğunda biçimsel özelliklerin başında ise nazım birimi gelir.

- ✓ Nazım birimi, şiirde anlam bütünlüğü taşıyan en küçük bölümdür.
- ✓ Şiirler dizelerden oluştuğu için dize, şiirin asıl unsurudur.
- ✓ En küçük nazım birimi "-----" dır.
- ✓ Divan edebiyatında nazım birimi olarak "beyit" ve "bent", halk edebiyatında "dörtlük" kullanılmıştır. Çağdaş edebiyatta ise nazım birimi ilkesine bağlı kalınmamış, zaman zaman mısra, beyit, bent, dörtlük kullanıldığı gibi hiçbir nazım biriminin kullanılmadığı şiirler de yazılmıştır.

Dize (Mısra): Şiirdeki her bir satıra dize denir. Dize, anlamlı olan bir satırlık nazım parçasıdır. Düzyazıdaki cümle gibi düşünülebilir.

Kendi başına bir anlamı olan ve bir şiire bağlı olmayan dizelere "mısra-ı âzâde" (bağımsız dize); gerek bir şiire bağlı gerekse bağımsız olsun öz ve güzel anlamlı, kolayca anımsanabilen sağlam kuruluşlu dizelere ise "mısra-ı berceste" (seçkin mısra) ya da "şeh mısra" denir.

Örnek: "Neler çeker bu gönül söylesem şikâyet olur."

Şeyhülislam Yahya'ya ait bu dize kendi başına tam bir anlam taşıdığı ve başka dizeler ihtiyaç duymadan anlatmak istediğini anlatmayı başarabildiği için güzel bir mısra-ı âzâde örneğidir.

Örnek: "Gönüldendir şikâyet kimseden feryadımız yoktur." (Nevî)

"Zer-düz palan ursan eşek yine eşektir." (Ziya Paşa)

"Neler yapmadık bu vatan için: Kimimiz öldük, kimimiz nutuk çektik." (Orhan Veli Kanık)

Dizeleri ise öz ve güzel anlamlı, kolayca anımsanabilen, sağlam kuruluşlu dizeler olduklarından üçü de mısra-ı berceste örneğidir.

Beyit: İki dizeden oluşan, kendi içinde bağımsız bir yapısı ve anlam bütünlüğü bulunan nazım birimine denir. Beyit _____ edebiyatının nazım birimidir.

Örnek: "Âdeme âdem gerektir âdem etsin âdemi

Âdem âdem olmayınca âdem netsin âdemi." (Ziya Paşa)

Açıklaması: Adamı adam etmek için adama adam gerekir. Fakat adam adam olmayınca adam ne yapsın adamı.

Örnekte de görüldüğü gibi dizelerde bağımsız bir yapı ve anlam bütünlüğü vardır.

Bent: Şiirde üç ya da daha çok dizeden oluşan birimdir. Bentlerde kullanılan dize sayısına göre adlandırılabilir: Üçlük, beşlik, altılık vb.

Örnek:

Saçlarını kimler için bölük bölük yapmışsın Saçlarını ruhumun evliyalarınca örülen Tarif edilmez güllerin yankısı gözlerin Gözlerin kaç kişinin gözlerinde gezinir Sen kaç köşeli yıldızsın (Sezai KARAKOÇ)	Gözlerden uzaklaşınca dünya Bin bir geceden birinde güya Başlar rüya içinde rüya. (Yahya Kemal BEYATLI) (Üç dizeden oluşan bent örneği)
--	---

Divan edebiyatında bütün bentler, aynı sayıda mısradan oluşur. Bu zorunluluk modern Türk şiirinde ortadan kalkmış, buna rağmen bent terimi bazı şiir incelemelerinde kullanılmaya devam etmiştir.

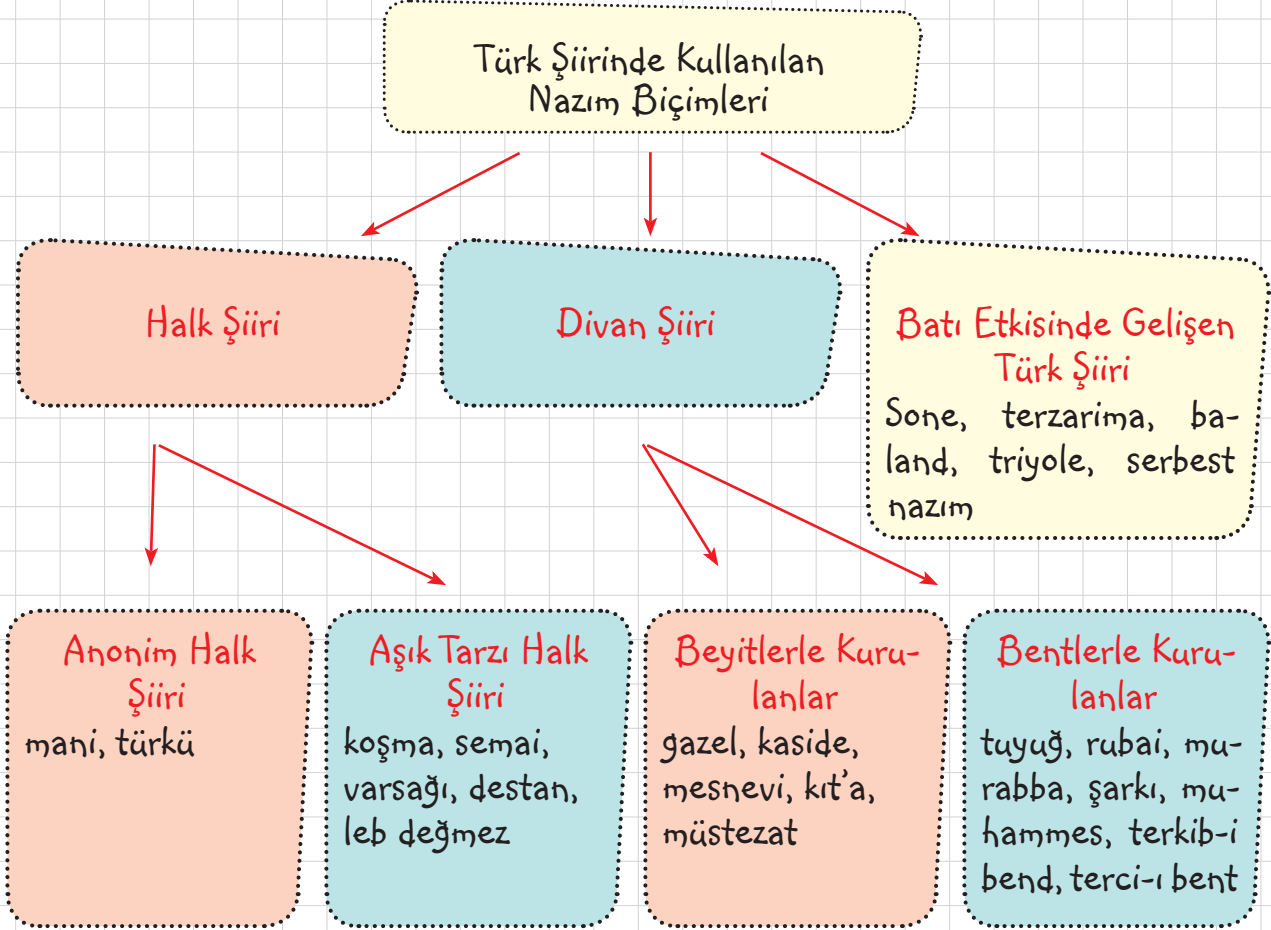
Dörtlük (Kıta): Dört dizeden oluşan nazım birimine **dörtlük** veya **kıta** denir. _____ edebiyatının temel birimidir. Fakat edebiyatımızda çağdaş şiirde de çok kullanılmıştır.

Örnek:

Vara vara vardım ol kara taşa
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebep ne, gözden akan kanlı yaşa
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm
(Karacaoğlan)

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanlı beni bekleyen bir hayal görüyorum.
(Necip Fazıl KISAKÜREK)

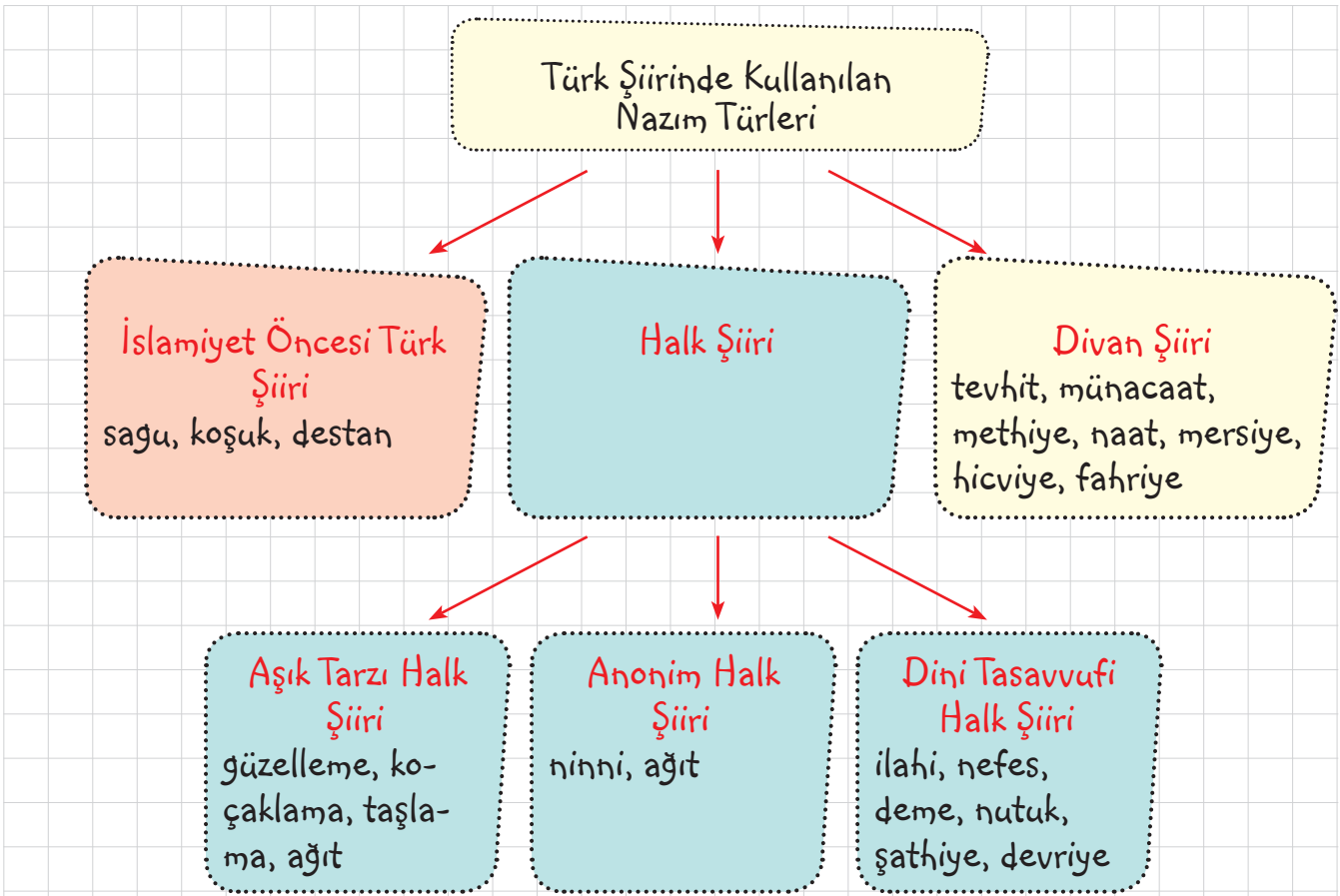
Nazım Biçimi (Nazım Şekli): Dize sayılarına ve kafiye örgüsüne göre manzumelerin aldığı biçime nazım biçimi ya da nazım şekli denir.

Nazım Türü: Bir şiirin işlediği içeriğe göre aldığı isimdir. Nazım türü belirlenirken (konu, tema vb.) dikkate alınır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

Söyleyici (Şiirsel Ben, Anlatıcı Özne): Şiirde konuşan şairin sesini ve söyleyişini emanet ettiği kişi/varlıktır. Her şiirde şair temaya ses ve söyleyişe göre bir söyleyici yaratır. Bu söyleyici şairin kendisi değildir. Yalnızca o şiir için yaratılmış kişidir. Bu kişinin görevi ve varlığı o şiir metnini söylemekten ibarettir. Söyleyicinin şiirdeki "....." şiirde ifade edilen gerçekliğe olan mesafesi, takındığı söyleyiş tutumu şiirin ahengini doğrudan etkilemektedir. Okuma faaliyetinde bulunan okuyucu bu söyleyiciyle özdeştir. Şiirdeki ahenk, şiiri söyleyen kişinin tavrında, söyleyişinde gizlidir. Kimdir söyleyen? Nasıl bir kişidir? Her okuyucu bu ve benzeri sorulara farklı cevaplar verebilir. Söyleyeceği sayesinde metin, hayatın akışı içine yerleşmekte ve her zaman canlılığını ve tazeliğini sürdürmektedir. Biz, konuşan bu kişinin sesinin alçalıp yükselmesini, nefes alışını, sözlerin dudaklarından dökülüşünü kendi nefesimizde duyar ve bu hâli kendimizce yaşarız. Bizden sonrakiler de, başkaları da benzeri yaşantı hâlini kendilerince hissederler.

Örnek:

Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken,
Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz.
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken,
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz! (Faruk Nafiz Çamlıbel)

Yukarıdaki şiirde Faruk Nafiz bu şiir için zihninde ve gönlünde millî salatin kaynağının Anadolu olduğuna inanan, Anadolu halkına yönelmeyi amaçlayan bir kişi yaratmış ve sözü ona emanet etmiştir. Bu söyleyicinin muhatap aldığı kişiler ise Batı hayranı olan, Batı'nın sanat anlayışıyla sanat yapan kişilerdir.

Mahlas: Divan edebiyatında şairlerin şiirlerinde kullandıkları ..... Mahlaslar genellikle son beyitte kullanılır. Osmanlı Devleti'nin padişahlarının birçoğu şairdir. Bunlardan bazılarının mahlasları şunlardır: Fatih Sultan Mehmet - Avni (Yardım), Şehzade Cem Sultan - Cem, Yavuz Sultan Selim - Selimî, Kanuni Sultan Süleyman - Muhibbi (Seven, sevgi besleyen) vb.

Örnek:

"Minnet Huda'ya devlet-i dünya fena bulur

Bâkî kalur sahîfe-i âlemde adumuz." (Bakî)

Beyitte altı çizil sözcük mahlastır. Şairin asıl adı Mahmut Abdülbakî'dir.

Tapşırma: Sözcük anlamı, "kendini tanıtmaya" olan tapşırma sözcüğü, halk edebiyatında şairlerin isimlerini veya mahlaslarını kullanması anlamında kullanılmaktadır.

✓ Halk şairleri mahlaslarını son dördlükte kullanır.

Örnek:

"Karac'oglan der ki kolu kırarım

Nedir yüce dağlar size zararım

Ararsam pınarın gözün ararım

Bulanmış da durulmuşu n'ideyim"

Şiirde Ahenk: Şiirde seslerin kulağa hoş gelmesi için kelimelerin birbirlerine ses bakımından uyumlu olmasıdır.

● Başlıca Ahenk Unsurları Şunlardır

1. Ölçü (Vezin): Şiirde ahengi sağlamak için hecelerin sayısının ya da hecelerdeki ses uyumunun diğer dillerdeki hecelerin ses sayısı ya da ses uyumuyla aynı veya benzer olmasıdır. Ölçüde amaç şiire ahenk katmaktır. Türk şiirinde üç çeşit ölçü kullanılmıştır:

a) Hece Ölçüsü: Bir dizedeki hece sayısının (ünlü sesler) diğer hecelerdeki hece sayısıyla ____ olmasıdır. Türk şiirinin millî ölçüsüdür.

Örnek:

Se-her / vak-ti / çal-dım / yâ-rin / ka-pı-sın (Ünlü seslerin ya da hecelerin toplam sayısı 11'dir)

Bak-tım / yâ-rin / ka-pı-la-rı / sür-me-li (Ünlü seslerin ya da hecelerin toplam sayısı 11'dir)

Boş / bul-ma-dım / o-ta-ğı-nın / ya-pı-sın (Ünlü seslerin ya da hecelerin toplam sayısı 11'dir)

Çı-ka-gel-di / bir / göz-le-ri / sür-me-li / (Ünlü seslerin ya da hecelerin toplam sayısı 11'dir)

Yukarıdaki dört dizenin hece sayıları eşittir. Bu şiir 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Hece sayılarının bir fazla ya da bir eksik olması ölçüyü boz-
maz.

- ✓ İslamiyet'ten önceki dönemde Türklerin sagularda, koşuklarda, destanlarda kul-
landıkları ölçü birimidir.
- ✓ İslamiyet'ten önceki dönemlerde, sözlü gelenekte, halk şiirinde, Milli Edebiyat
Dönemi şiirinde, Cumhuriyet Dönemi şiirinde de sıkça kullanılmıştır.
- ✓ Türk halk edebiyatının gerek âşık şiirinde gerekse anonim türlerinde 7'li, 8'li, 11'li
ölçü kalıpları kullanılmıştır.
- ✓ Hece ölçüsü kullanılmış şiirlerde zaman zaman durak kullanılmıştır.

Durak: Şiirde ölçü kalıpları içindeki durma yerlerine verilen addır. Durak yerlerinde
kısa bir süre durularak okunduğunda şiirde ahenk sağlanır.

Türk şiirinde kullanılan duraklar: $4 + 3 = 7$ 'li, $4 + 4 = 8$ 'li, $5 + 3 = 8$ 'li, $4 + 4 + 3 = 11$ 'li, $6 + 5 = 11$ 'li, $7 + 7 = 14$ 'lüdür.

Hece ölçüsünde duraklar kelimeyi bölecek şekilde yapıla-
maz.

Örnek:

Güzellerin / bahçesinde / açılan ($4 + 4 + 3 = 11$)

Lale midir / sümbül müdür / gül müdür ($4 + 4 + 3 = 11$)

Beyaz gerdanına / inip dökülen ($6 + 5 = 11$)

Zülûf müdür / kâkül müdür / tel midir ($4 + 4 + 3 = 11$)

(Gevheri)

b) Aruz Ölçüsü: Arapça kökenli bir kelime olan aruzun sözlük anlamı "Çadırın ortası-
na dikilen direk"tir. Aruz ölçüsü uzunluk (kapalılık) veya kısalık (açıklık) esasına dayanan
bir ölçü sistemidir. Divan şiirinde açık veya kapalı heceler belli bir düzene göre sıralana-
rak ahenk sağlar.

Aruz Ölçüsünün Özellikleri:

- ✓ Açık (kısa) hece (.) işaretiyle, kapalı (uzun) hece (-) işaretiyle gösterilir.
- ✓ Son hece daima ..... kabul edilir.
- ✓ Dize hecelere ayrıldığında şayet hece ünlü bir sesle bitiyorsa o hece açık sayılır
ve altına (.) konur, hece ünsüzle ya da uzun okunan bir ünlüyle bitiyorsa o hece
kapalı olarak kabul edilir ve altına kısa çizgi (-) konur.

- ✓ Aruz Arap edebiyatına özgü bir ölçüdür. Arap edebiyatından İran edebiyatına, oradan da Türk edebiyatına geçmiştir.
- ✓ Türk edebiyatında; Divan, Tanzimat Edebiyatı Dönemi, Servet-i Fünun Edebiyatı Dönemi ve Fecr-i Âti Edebiyatı Dönemi'nde aruz vezni kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise hemen hemen yok denilecek kadar az kullanılmıştır.

Örnek:

Sular sarardı yüzün perde perde solmakta Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta me fâ i lün / fe i lâ tün / me fâ i lün / fe i lün (fa'lün)	Kü-çük, mut-ta-rit- muh-te-riz dar-be-ler Ka-feslerde, camlarda pür ihtizaz... fe û lün / fe û lün / fe û lün / fe û l
--	--

c) Serbest Ölçü: Şairin kendi üslubu ile kalıplara bağlı kalmadan yazdığı şiirlerdir.

- ✓ Hece, aruz gibi herhangi bir kalıba bağlı kalınmayan ölçüdür.
- ✓ Bir dizenin hece sayısının diğer bir dizenin hece sayısı ile ..... durumdur.
- ✓ Serbest ölçünün kullanıldığı şiirlerde ahenk unsurları olarak: aliterasyon, asonans, sözcükler arası ses uyumu, vurgu ve tonlama kullanılır.

Redif: Dize sonlarında görevleri aynı olan eklerin ya da anlamları aynı olan kelimelerin tekrarlanmasına denir. Ek hâlindeki redifler ve kelime hâlindeki redifler olmak üzere iki tür redif vardır:

a. Ek Hâlindeki Redifler: Eş görevli eklerin tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir.

Örnek:

"Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sâdık yârim kara topraktır"
(Kal/dı/m, bul/du/m, al/dı/m)

Yukarıdaki dörtlükte "-dı"lar görülen geçmiş zaman eki, "-m"ler birinci tekil şahıs ekidir. Dize sonlarında yer alan yazılışları ve görevleri aynı olan bu ekler ek durumundaki redifler olarak kullanılmıştır.

b. Kelime Hâlindeki Redifler: Yazılışları ve anlamları aynı olan kelimelerin dize sonlarında tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir.

Örnek:

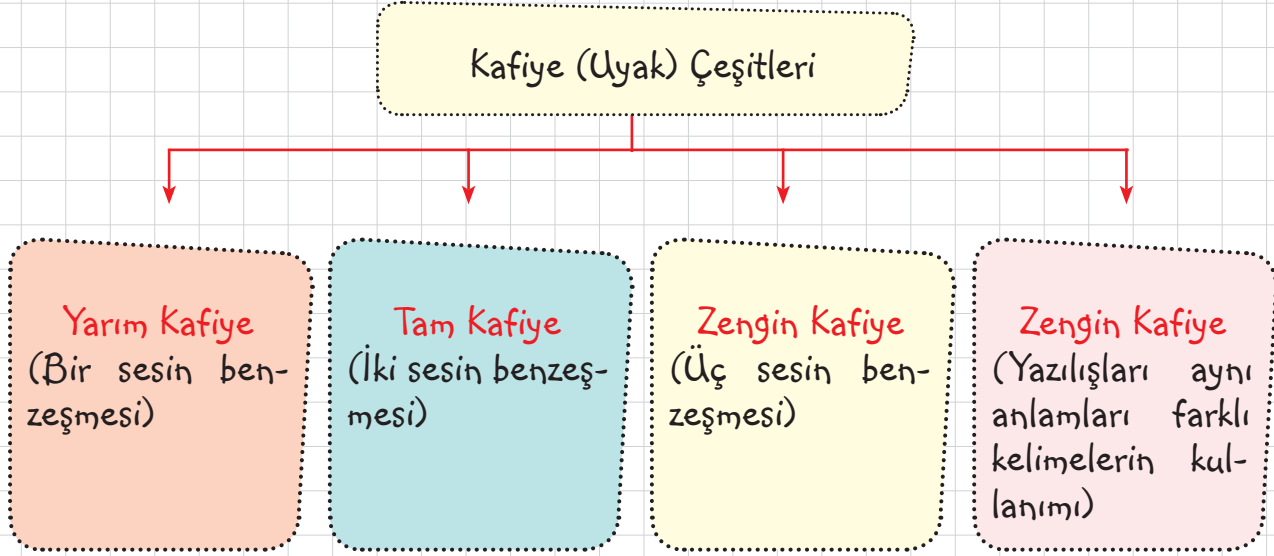
"Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları
Örtün, üstüme örtün serin karanlıkları"
(... ver/in karanlıkları, ... ser/in karanlıkları)

Yukarıdaki dizelerde "-in" ek hâlindeki redif, "karanlıkları" ise kelime hâlindeki rediftir. Karanlıklar kelimelerinin yazılışları ve anlamları aynıdır.

3. **Uyak (Kafiye):** Dize sonlarındaki yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri ----- kelimeler ve eklerdeki ses benzerliğidir.

✓ Kafiye genellikle dize sonlarındaki kelimelerde ve onların köklerinde aranır.

✓ Yarım, tam, zengin, cinaslı olmak üzere kafiye dörde ayrılır.

a) **Yarım Kafiye:** Mısra sonundaki bir ses benzerliğidir.

Örnek:

"Siyah kaküllerin dökmüş
Kızıl güllere güllere
Ela gözlerini dikmiş
İnce yollara yollara"

... dök-müş / dik-miş / dök- ve dik- köklerindeki -k ünsüzleri yarım kafiyedir.

... gül-lere / yol-lara / gül ve yol köklerindeki -l ünsüzleri yarım kafiyedir.

b) **Tam Kafiye:** Mısra sonundaki iki ses benzerliğidir.

Örnek:

"Bizim elde bahar olur yaz olur
Göller dolu ördek olur kaz olur
Sevgi arasında yüz bin naz olur
Suçumu başıyla ben sana kurban" (Ercişli Emrah)

Bu dizelerdeki yaz, kaz, naz kelimelerindeki "-az"lar tam kafiyedir.

c) **Zengin Kafiye:** Mısra sonlarındaki üç ve üçten fazla ses benzerliğidir.

Örnek:

"Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk
Soğuk bir mart sabahı... Buz tutuyor her soluk" (Faruk Nafiz Çamlıbel)

Yolculuk ve soluk kelimelerinin sonundaki "-luk"lar zengin kafiyedir.

Örnek:

"Miskin Yunus biçareyim

Baştan ayağa yâreyim

Dost elinde avareyim

Gel gör beni aşk neyledi." (Yunus Emre)

Biçare, yâre, avare kelimelerindeki "-are"ler zengin kafiyedir.

Dize sonunda bulunan bir kelimenin başka bir dizenin sonundaki kelimenin içinde bulunmasına tunç kafiye denir. Tunç kafiye başka bir kafiye çeşidi değildir. .... kafiyenin içinde değerlendirilir. Çünkü üç ve üçten fazla sesin başka bir kelimenin içinde geçmesi esasına dayanır.

Örnek: "Hey Emre'm Yunus biçare

Bulunmaz derdine çare"

İkinci dizedeki "çare" kelimesi birinci dizedeki "biçare" kelimesinin içinde geçmektedir.

Kafiye Şeması: Dize sonlarındaki ses benzerliklerini harf yardımıyla göstermeye, ayak düzeni, (kafiye düzeni/kafiye örgüsü/kafiye şeması) denir. Mısraların son seslerine bakılarak bir dörtlüğün kafiye düzeni çıkarılır. Kafiye düzenlerinin, mısralarının son seslerindeki düzene göre çeşitleri vardır.

Düz Kafiye	Mani Biçimi	Çapraz Biçimi	Sarma Biçimi	Örüşük Biçim
.....a	.....a	.....a	.....a	.....a
.....a	.....a	.....b	.....b	.....b
.....a	x	.....a	.....b	.....a
.....a (b)	.....a	.....b	.....a	.....b
				c
				.....b
				c
				.....b
				c

4. Asonans: Dizelerde aynı ..... seslerin sıkça tekrarlanmasına denir. Bu seslerin tekrarı şiire ahenk katar.

Örnek: "Karşı yatan karlı kara dağlar karayıptır, otu bitmez." dizesinde "a" ünlüsünün çokça tekrar edilmesiyle asonans yapılmıştır.

5. Aliterasyon: Dizelerde aynı ..... seslerin sıkça tekrarlanmasıdır.

Örnek: "Neysen sen, nefes sen, neylersin neyi
Neyzensen, nefessen neylersin neyi" dizelerinde "n" ve "s" ünsüzleriyle aliterasyon yapılarak ahenk sağlanmaya çalışılmıştır.

6. Tekrir: Bazı şiirlerde aynı söz ya da söz grupları sık sık tekrar edilerek şiire ahenk katar. Buna **tekrir** denir. Tekrir ahenk unsuru olduğu gibi aynı zamanda söz sanatı olarak da kabul edilir.

Örnek:

Kaldırımlar, ıstırap çekenlerin annesi,
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur ses kesilince sesi,
Kaldırımlar, içimde uzayan bir lisandır. (Necip Fazıl Kısakürek)
Şiirde "kaldırımlar" kelimesinin tekrar edilmesiyle tekrir yapılmıştır.

7. Nakarat: Şiiri oluşturan bölümlerin sonunda bulunan, aynen tekrarlanan dizelerdir. Halk edebiyatında nakarat; bağlama ya da ..... adını alır.

Örnek:

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne hâldeyim
Gidiyorum gündüz gece (Aşık Veysel Şatıroğlu)
Şiirde "Gidiyorum gündüz gece" dizesiyle nakarat yapılmıştır.

8. Vurgu ve tonlama: Şiir, şiire hakim olan duyguyu yansıtacak biçimde okunmalıdır. Bu da vurgu ve tonlamalarla yapılır.

Vurgu: Kelimedeki hecelerden birinin diğerlerine göre daha baskılı veya daha kuvvetli söylenmesidir.

Tonlama: Verilmek istenilen duygu ya da düşüncüyü etkili kılmak için ses tonunu değiştirerek okumaktır. Bu şekilde duygular hem belirginlik kazanır hem daha etkili olur.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

1. ETKİNLİK

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yarım kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne faydalandım
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'in bağına basar
Benim sadık yârim kara topraktır

(Âşık Veysel Şatıroğlu)

Aşağıdaki "Doğru-Yanlış" sorularını verilen şiire göre cevaplayınız.

1. ( ) Yukarıdaki şiirin nazım birimi dördlüktür.
2. ( ) Yukarıdaki şiirin ilk dördlüğünde çapraz kafiye kullanılmıştır.
3. ( ) Yukarıdaki şiirde tapşırma vardır.
4. ( ) Yukarıdaki şiirde serbest ölçü kullanılmıştır.
5. ( ) Yukarıdaki şiirde nakarat bölümüne yer verilmemiştir.
6. ( ) Yukarıdaki şiirde 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır.

2. ETKİNLİK

(Aşağıdaki boşluk doldurma sorularının ilk üçünü 1. Etkinlikteki şiire göre cevaplayınız.)

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Yukarıdaki şiirin son dördlüğünde "r" sesi sıkça tekrarlanarak ..... yapılmıştır.
2. Yukarıdaki şiirin ikinci dördlüğünün sonunda "-l" ünsüzleri ..... kafiye, "-dım" eki ise ..... olarak kullanılmıştır.
3. Yukarıdaki şiirde .....'li ..... ölçüsü kullanılmıştır.
4. Şiirde konuşan, şairin sesini ve söyleyişini emanet ettiği kişiye ..... ya da ..... denir.
5. "Beni bende demen, ben de değilim" / "Bir ben vardır, bende benden içeru" dizelerinde ..... sanatı yapılmıştır.

2. BÖLÜM

KONULARINA GÖRE ŞİİR TÜRLERİ

Lirik Şiir: Toplumun hemen her kesimini ilgilendiren aşk, tabiat, gurbet, ayrılık, özlem, din, ölüm, vatan gibi konuları duygulu ve coşkulu bir dille anlatan şiirlerdir.

- ✓ Okuyanı duygulandıran bu şiirler duygulara hitap eder.
- ✓ Eski Yunan'da "....." denen sazla söylendiğinden bu adı almıştır.
- ✓ Divan edebiyatının gazel, şarkı, mersiye ve münacaat; halk edebiyatının ise güzelleme türündeki koşma, semai, varsağı, ağıt gibi nazım şekilleri ve türleri lirik şiirler içinde değerlendirilir.

Örnek:

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın, oğulum
Günahımsın, vebalimsin.

Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum,
Gökte ararken yerde bulduğum,
Karadutum, çatal karam, çingenem,
Daha nem olacaktın bir tanem

(Bedri Rahmi Eyüboğlu)

Epik Şiir: Savaş, kahramanlık, yiğitlik ve yurt sevgisi konularını işleyen ya da tarihsel bir olayı coşkulu bir anlatımla işleyen şiirlere denir.

- ✓ Epik şiirde olağanüstü olaylara yer verilebilir.
- ✓ Epik sözcüğü, Yunanca destan anlamındaki "....."den gelmektedir.
- ✓ Halk edebiyatında koçaklama, destan, varsağı türleri; divan edebiyatında ise bazı kasideler epik şiir özelliği gösterir.

Örnek:

Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı
Uçtuk Moğaç ufkunda görünmek hevesiyle
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle! (Yahya Kemal Beyatlı)

Satirik Şiir: Toplumun ve bireylerin aksayan yönlerini eleştirel bir anlayışla ortaya koyan şiirlerdir.

- ✓ Alaycı ifadeler, iğneleyici sözler kullanılır.
- ✓ Bu tür şiirlerde öğretici özellik bulunduğu için zaman zaman didaktik şiir türünün içinde gösterilir.
- ✓ Bu tür şiirlere divan edebiyatında hiciv, halk edebiyatında taşlama, modern şiirde ise ..... adı verilir.

Örnek:

Han-ı Yağma

Yiyin, efendiler, yiyin, bu can katan masa sizin;
Doyunca, tiksirinca, çatlayıncaya kadar yiyin!
Verir zavallı memleket, verir ne varsa malını,
Vücudunu, hayatını, ümidini, hayâlini;
Bütün gönül sevincini, olanca rahat hâlini;
Hemen yutun, düşünmeyin haramını helâlini, ..

Yiyin efendiler, yiyin, bu yerde bu iştihâ sizin;
Doyunca, tiksirinca, çatlayıncaya kadar yiyin!
Bu harmanın gelir sonu, kapıştırın gider ayak!
Yarın bakarsınız söner bugün çatırdayan ocak.
Bugün ki mideler diri, bugün ki çorbalar sıcak.
Atıştırın, tikiştirin kapış kapış, çanak çanak...

(Tevfik Fikret)

Didaktik Şiir: Öğüt vermek, öğretmek, bilgi vermek amacıyla yazılan şiirlerdir.

- ✓ Bu şiirlerde duygudan çok "düşünce" ön plandadır.
- ✓ Eski Yunan edebiyatı sanatçılarından "Hesiodos" bu türün öncüsüdür.
- ✓ Manzum hikâyeler, ... bu gruba girer.

Örnek:

Güzel dil, Türkçe bize,
Başka dil, gece bize.
İstanbul konuşması
En saf, en ince bize.

(Ziya Gökalp)

Topraktandır cümle beden
Nefsini öldür ölmeden
Böyle emretmiş Yaradan
Sen kalemsin ben uç muyum?

(Aşık Veysel)

Pastoral Şiir: Kırsal yaşamı ve bu yaşama duyulan özlemi dile getiren şiirlerdir.

- ✓ Köy, yayla, dağ, orman ve çoban yaşantılarını anlatır.
- ✓ **İdil:** Şairin doğa karşısındaki duygularını anlattığı pastoral şiirlerdir.
- ✓ **Eglog:** Şairin bir çobanla karşılıklı konuşuyormuşçasına yazdığı pastoral şiirlerdir.

Örnek:

Tam otların sarardığı zamanlar,
Yere yüzükoyun uzanıyorum
Toprakta bir telaş, bir telaş
Karıncalar öteden beri dostum.

(Behçet Necatigil)

Güneş ufku kenarından,
Yavaş yavaş yükseliyor.
Köyün yeşil dağlarından,
Serin nefesler geliyor.

(Orhan Seyfi Orhon)

İmge: Kişinin evrende var olan kendi duygu süzgecinden geçirerek yeniden oluşturduğu şiire aktardığı izlenimler ve tasarımlardır. İmge;

- ✓ Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şeydir.
- ✓ Duyularla alınan bir uyarın söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylardır.
- ✓ Genel görünüş, izlenim, düş, hayal, hülya ve imajdır.
- ✓ Özellikle şiirde söylenmek isteneni benzerlik ve betimlemeyle çarpıcı anlatmadır.
- ✓ Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilinçte yansıyan benzeridir.
- ✓ Sözcüklere ..... kullanılan anlamları dışında başka anlamlar yüklemektir.
- ✓ Duyular yoluyla edinilen bir deneyimin zihindeki görüntüsüdür.

🔴 Şiirde Neden İmge Kullanılır?

Herhangi bir dilin söz varlığı insanoglunun düşünce ve hayal dünyasını ifade etmeye yeterli değildir. Evrende var olan her şeyin karşılığını dilde bulmak pek olası değildir. İnsanoglunun düşünce ve hayal dünyasına, evrenin sonsuzluğuna baktığımızda bu sınırlı dil varlığı ile bu zenginliği karşılamasının mümkün olmadığını görürüz. Başka bir deyişle dil varlığı insanın kendisini ifade etme noktasında yetersiz kalır. İşte tam bu noktada sanat devreye girer ve dilin bu yetersizliğini başka yöntemlerle aşmaya çalışır. Bu yöntemlerin başında da imge gelir. İmge, dildeki yetersizliği aşmanın yollarından biri olduğu gibi şiiri şiir yapan, şiirin özünü oluşturan öğelerden biridir. Şiir, imgelerle düşünme sanatıdır. Genel olarak şairler imge oluştururken önce dış dünyayı gözlemler ya da o güne kadar gözlemlediği dış dünyadan yararlanırlar. Şair sezgi gücünü, zekasını kullanarak dış dünyadan aldığı objelerin içinden bir seçme yapar. Zihnindeki kelimelerle, temasına uygun göstergelerle bu objeyi birleştirir ve bir görüntü çıkarır ortaya. Böylece bu görüntü, kelimelere bağdaştırma olarak yansır, dile dökülür.

Örnek:

Sen geldin benim deli köşemde durdun
Bulutlar geldi üstünde durdu
Merhametin ta kendisiydi gözlerin
Merhamet saçlarını ıslatan sessiz bir yağmurdu
Bulutlar geldi altında durduk

Ve güldün rengarenk yağmurlar yağdı
İnsanı ağlatan yağmurlar yağdı
Yaralı bir ceylan gözleri kadar sıcak
Yaralı bir ceylan kalbi gibi içli bir sesin vardı

Şair bu şiirinde "deli köşe" diyerek bir imge yaratmıştır. Çünkü "deli" ve "köşe" sözcükleri günlük dilde bu bağlamda kullanılmaz. İnsan vücudunda böyle bir organ yoktur. Şair gündelik dilde farklı anlamlarda kullanılan bu sözcükleri bir arada kullanarak farklı

çağrışımlar yaratmaya çalışmıştır. Biz bu iki sözcüğe bizde uyandırdığı çağrışımlara göre anlamlar yükleriz. Şiirin çok anlamlı olmasının nedeni de şairlerin yarattığı imgelere herkesin farklı anlamlar yüklemesidir.

● Edebi Sanatlar (Söz Sanatları)

Teşbih (Benzetme): Şiirde sözü daha etkili kılmak için aralarında ilgi bulunan iki unsurdan nitelikçe zayıf olanın güçlü olana benzetilmesidir. Teşbihin dört ögesi bulunur:

1. **Benzeyen:** Nitelik bakımından güçsüz olanıdır.

2. **Kendisine benzetilen:** Nitelikçe güçlü olanıdır.

3. **Benzetme edatı:** Benzetme ögeleri arasında çeşitli yönlerden ilgi kuran (gibi, kadar, adeta, andırır, benzen, bigi, çü, çün, gibi, gûnâ, gûne, gûyâ, gûyiyâ, kimi, mânend, meğerki, misal, sanki vb.) edatlardır.

4. **Benzetme yönü:** Benzeyen ve kendisine benzetilen arasındaki ortak noktadır. Zaten benzetme bu ortak noktayı belirtmek için yapılır. Ancak bu ortak nokta her zaman vurgulanmaz. Şairin benzetmeyi yapma sebebidir.

Örnek: "Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik"

Benzeyen: bin atlı

Kendisine benzetilen: çocuklar

Benzetme edatı: gibi

Benzetme yönü: şen olmaları

Örnek: "Cennet kadar güzel vatanımız var"

Benzeyen: vatan

Kendisine benzetilen: cennet

Benzetme edatı: kadar

Benzetme yönü: güzellik

Teşbih-i Belîğ (Güzel benzetme): Benzetmenin temel ögeleriyle (benzeyen ve kendisine benzetilen) yapılır. "Benzetme yönü" ve "Benzetme edatı" kullanılmaz.

Örnek:

"Cennet vatan"

Benzeyen: vatan

Kendisine benzetilen: cennet

Benzetme edatı: yok

Benzetme yönü: yok

"Altın başaklar"

Benzeyen: başaklar

Kendisine benzetilen: altın

Benzetme edatı: yok

Benzetme yönü: yok

“Deniz dedikleri bin başlı ejder”

Benzeyen: deniz

Kendisine benzetilen: ejder

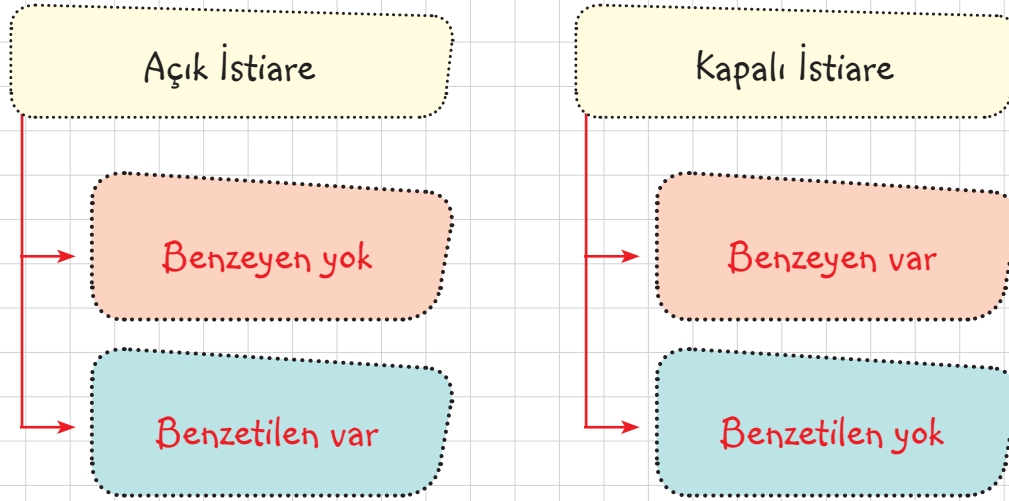
Benzetme edatı: yok

Benzetme yönü: yok

İstiare (Eğretileme): Bir şeyi kendi adının dışında türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma. Bu bakımdan istiare hem bir mecaz hem de bir benzetme sanatıdır. Bir istiarede üç özelliğin bulunması gerekir:

- Sözcüğün kendi anlamının dışında herhangi bir kavrama ya da nesneye ad olması
- Sözcüğün kendi anlamında kullanılmasının olanaksız olması
- Benzetme amacının bulunması

İstiare, açık ve kapalı istiare olmak üzere iki çeşittir:

Açık İstiare: Benzetilenle yapılan istiaresidir. Benzetilen, kuvvetli unsurdur, açıkça söylenir. Benzeyen ise zayıf ögedir ve gizlidir.

Örnek:

“İki kapılı bir handa

Gidiyorum gündüz gece”

Şair iki kapılı han ile dünya arasında benzerlik kuruyor fakat “iki kapılı han”ı söylüyor “dünya”yı söylemiyor. Burada benzeyen (benzetme bakımından zayıf olan öge, yani dünya) söylenmemiş, kendisine benzetilen (benzetme bakımından güçlü olan öge, yani han) söylenmiştir.

Kapalı İstiare: Benzetme ögelerinden sadece benzeyenin bulunduğu (kendisine benzetilenin bulunmadığı) benzetme sanatına “kapalı istiare” denir.

Örnek: “Kırık dökük kağınının tekerlekleri yollara bir şeyler anlatıyor.” Bu cümledeki “tekerlekler”, insana benzetilmiş ancak “insan” (kendisine benzetilen) söylenmemiştir. Bu nedenle kapalı istiare yapılmıştır.

Mecaz-ı Mürsel (Ad Aktarması): Bir sözü _____ anlamının dışında benzetme amacı gütmeyen kullanmaktır. Parça-bütün, iç-dış, neden-sonuç, yazar-yapıt, yer-insan, yer-o-

lay gibi ilgiler kurularak kullanma sanatıdır. Mecaz-ı mürselde şu iki niteliğin bulunması gerekir:

- Sözün gerçek anlamı dışında kullanılması
- Sözcüğün kendi anlamında kullanılmasının olanaksız olması

Örnek: "Anadolu Kurtuluş Savaşı'nda tek yürek savaştı." cümlesinde "Anadolu" sözü ile Anadolu'da yaşayan insanlar kast edilmiştir. (Yer-insan ilişkisi)

Örnek: Üç gündür bereket yağıyor. (yağmur)

Yağmur bereket, bolluk getirdiği için, sonuç söylenerek (yağmur) anlatılmak istenmiştir. (Neden-sonuç ilişkisi)

Örnek: Sobayı yaktınız mı? Dış, (yani soba) söylenmiş, iç (yani odun kömür) kast edilmiştir. (Dış-iç ilişkisi)

Örnek: O, beyaz perdenin en güzel sanatçısıdır. Somut (yani beyaz perde) söylenmiş, soyut (yani sinema) kastedilmiştir. (Somut-soyut ilişkisi)

Örnek: Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl. Bir bütünün parçası olan hilâl söylenmiş bayrağın tümü kast edilmiştir. (Parça-bütün ilişkisi)

Örnek: "Kara bulutları kaldır aradan" Bu dizede "kara bulutlar" sözü "tehlike, kötülükler" anlamında kullanılmıştır. (Neden-sonuç ilişkisi)

Örnek: "Genç kalemlerimiz şiir yarışmasına hazırlanıyor." Bu cümlede "Genç kalemler" sözü ile "Şairler" kast edilmiştir. (Araç-insan ilişkisi)

Teşhis ve İntak (Kişileştirme ve Konuşturma): İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmek sanatına teşhis denir. İnsan kişiliğindeki bu varlıkları konuşturmaya ise intak denir. Masallarda ve ..... bu sanat sıkça başvurulur.

Örnek: "Rüzgâr susmuş, ses vermiyor; nedendir?" Rüzgâr insan gibi düşünülmüştür. İnsana özgür bir özellik verilmiştir.

Örnek: "Çatma, kurban olayım çehreni, ey nazlı hilâl" Hilâle insana özgü bir özellik verilmiştir.

Örnek: Sordum sarı çiçeğe annen baban var mıdır? / Çiçek eydür derviş baba annem babam topraktır.

Çiçeğe insana özgü bir özellik verilmiştir. Çiçek konuşturularak intak sanatı yapılmıştır.

Örnek: Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna / İçimde kanayan yara gibisin.

Ağaç dalına insana özgü bir özellik verilmiş ve konuşturulmuştur.

"T E Ş H İ S" kelimesinin içinde "kişi" anlamına gelen "şa-hıs" kelimesi gizlidir.

İntak olan her yerde teşhis de vardır. Fakat her teşhiste intak yoktur.

Tenasüp (Uygunluk): Herhangi bir konu ile ilgisi bulunan kelime, tabir veya tamlamaları bir mısra ya da beyit içerisinde bir arada kullanma sanatıdır. Başka bir deyişle anlam bakımından birbirleriyle ilgili kelimelerin bir arada kullanılmasıdır.

- ✓ Tenasüp her konuda olabilir.
- ✓ Şairler, beyitlerde kelimeleri hiçbir zaman tesadüfen kullanmazlar.
- ✓ Beytin ahengi ve hayal dünyası bakımından her kelime mutlaka beyitteki diğer kelimelerle bağlantılıdır.
- ✓ Tenasüp sanatını kelimelerin rastgele birlikteliği gibi düşünmemek gerekir.

Örnek:

"Lâleyi, sümbülü gülü hâr almış
Zevk u şevk ehlini âh u zâr almış."

Yukarıdaki dizelerde lale, sümbül, gül, diken sözcükleri anlam bakımından birbirleriyle ilgili sözcüklerdir.

Örnek:

"Deli eder insanı bu dünya
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku.
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç."

Yukarıdaki dizelerde "dünya, gece, yıldız" sözcükleri kendi içinde ve "koku, ağaç, çiçek" sözcükleri de kendi içinde anlam bakımından birbirleriyle ilgili sözcüklerdir.

Tezat (Zıtlık): Karşıtlık, karşı olma durumudur. Bir konunun karşıt kavram ve sözcüklerini bir arada kullanma sanatıdır.

Tezat sanatında dikkat edilmesi gereken husus: Tezat sadece zıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılması değil, tezatta birbirine karşıt özelliklerin de belirtilmesi gerekir.

Örnekler:

"Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz" (ağlamak-gülmek)

"Neden böyle düşman görünüyorsunuz / Yıllar yılı dost bildiğim aynalar." (dost-düşman)

"Yağan ateş midir, kar mıdır bilmem." (ateş-kar)

"Sana çirkin dediler, düşmanı oldum güzelin." (çirkin-güzel)

"İçimde kar donar buzlar tutuşur." (donmak-tutuşmak)

"TEZAT" kelimesinin içinde "karşıt" anlamına gelen "zıt" kelimesi gizlidir.

Telmih (Hatırlatma): Herkesçe bilinen bir olayı, bir kişiyi vb. söz arasında anımsatma sanatıdır. Çağrışımlardan yararlanır. Hatırlanması istenen olay, kişi ya da durum açıklanmadan çağrışım yoluyla hatırlatılır.

Örnek:

"Pir Sultanlar gibi darağacını / Bilmem boylasam mı, boylamasam mı?"

Dizelerde Pir Sultan Abdal'ın darağacına asılması olayı hatırlatılmıştır.

Örnek:

"Bölsem, toplasam, çıkarsam / Samanım olsa da saklasam." "Sakla samanı gelir zamanı" atasözü hatırlatılmıştır.

Hüsn-ü Talil (Güzel Nedene Bağlama): Zaten gerçekleşen bir olayı sanatkârane bir şekilde güzel bir nedene bağlama sanatıdır.

✓ Bir olayın gerçekleşmesinin nedenini gerçek değil ..... ve ..... bir nedene bağlama sanatıdır.

Örnek:

"Şu bakışlar nasıl da terbiyeli?"

Ne zaman geçse tarladan rüzgâr

Eğilir saygılarla hep başlar..."

Tarladan rüzgâr geçerken mutlaka başaklar etkilenir ve ağırlık üst tarafta olduğu için eğilir. Şair bunu sanki başaklar rüzgâra saygı duyuyormuş da ondan başlarını eğiliyorlarmış gibi hayalî fakat güzel bir nedene açıklamıştır.

Örnek: "Ateşten kızaran bir güzel arar da / Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi." Çoban Çeşmesi'nden akıp kendisine yol bulan suyun sanki sevgiliyi aramak için diyar diyar gezdiği söylenerek hayalî fakat güzel bir nedene dayandırılmıştır.

Örnek: "Renk aldı özge ateşimizden şerab ü gül" Şarabın ve gülün rengi kırmızıdır. Şair ise şarap ve gülün rengini kendi aşklarının ateşinden aldığını söyleyerek bu durumu hayalî fakat güzel bir nedene açıklıyor.

Tecahül-i Ârif (Bilmezlikten Gelme): Bir anlam inceliği yaratmak ya da nükte yapmak için şairin çok iyi bildiği bir şeyi bilmiyor görünerek söz söylemesine denir. Bu sanat çoğu kez soru (istifham) ya da abartma (mübalâğa) yoluyla yapılır.

Örnek:

"Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?"

Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?"

Yukarıdaki dizelerde şair saçlarının beyazlığını, yüzünde çizgilerin oluştuğunu çok iyi bildiği hâlde bilmiyormuş gibi davranarak tecahül-i ârif sanatı yapmıştır.

Örnek:

"Altında mı üstünde midir Cennet-i Ala

Elhak bu ne halet, bu ne hoş ab ü hevâdır"

Şair İstanbul'u övmek için yazdığı bu dizelerde "Cennet'e benzeyen İstanbul'un ne güzel hâli, havası ve suyu vardır. İstanbul Cennet'in altında mı üstünde midir?" diyor. İstanbul'un güzelliğini böylece hem cennete benzeterek mübalâğa ediyor hem de bildiği bir gerçeği (Cennet'in İstanbul'un altında ya da üstünde olamayacağını) bilmiyor görünüyor.

Kinaye (Değınmece): Hem gerçek hem de mecaz anlama gelebilecek bir ifadenin ..... anlamının kast edilecek biçimde kullanılmasıdır.

Mecaz-ı mürselle karıştırılan bu sanatın en temel farkı; söz konusu ifadenin gerçek ve mecaz anlamlarından her ikisinin de kullanımının mümkün olması fakat asıl vurgunun mecazi anlam üzerinde olmasıdır. Bilindiği gibi mecaz-ı mürselde ise ifadelerin gerçek anlamlarının düşünülmesi söz konusu değildir.

Örnek:

"Ben toprak oldum yolunda
Sen aşırı gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?"

Son dizesindeki "Taş bağırlı dağlar" sözcük grubu kinayeli olarak kullanılmıştır. Taş bağırlı sözcük grubu hem gerçek anlamıyla (dağların, taşlardan oluşması) hem de mecaz anlamıyla (dik durabilen, acımasız, tavizsiz) kullanılmıştır. Burada asıl vurgulanan "acımasızlık"tır.

Örnek: "Gidersen uğur ola / Yolun gül çimen ola."

Bu dizeler gitmekte olan bir sevgiliye söylenmiştir. Bu dizelerdeki "yolun gül çimen olması" sözcük grubu gerçek anlamıyla kullanıldığında güllü çimenli, güzel yerlerden geçilmesi anlamına gelir. Asıl anlatılmak istenen ise mutlulukla, sağlıklı gidilmesi isteğidir.

Tevriye (İki Anlamlılık): Birden çok anlama gelebilen bir ifadeyi uzak anlamını kast edecek şekilde kullanmaya denir.

Örnek: (" gerçek bir eğitimciydi. Yetiştirdiği çocuklar her zaman başarılı oluyor ve yüzünü kara çıkarmıyorlardı." cümlesinde "yetiştirmek" sözcüğü, hem "büyütmek" hem de "eğitmek" anlamında kullanılmıştır.

Tariz (Dokundurma): Bir insanı, bir durumu ya da bir olayı ..... amacıyla bir sözün karşıt anlamını düşündürebilecek şekilde kullanılmasıdır. Bir sözün görünürdeki anlamının tam tersi amaçlanarak kullanılmasıyla gerçekleştirilen mecazlı anlatımdır.

Örnek: Tamirciniz gerçekten ustaymış; onun eli değeli bizim araba akıllandı, artık hiç yürümüyor.

(Arabanın tamirden sonra iyice bozulduğu düşündürülmek istenmiştir.)

Örnek: Aferin kardeşim sen bu yolda aynen böyle devam et.

(Kardeşinin hâl ve hareketlerini beğenmediği düşündürülmek istenmiştir.)

Örnek:

"Her nere gidersen eyle talanı
Öyle yap ki ağlatasın güleni
Bir saatta söyle yüz bin yalanı
El bir doğru söz söylerse inanma"

Bu dörtlükte okuyucuya öğütler verilmektedir. Şair sanki okuyucu ya her şeyi talan etmesini, gülen herkesi ağlatmasını, her zaman ve her yerde yalan söylemesini, başkalarının sözüne inanmamasını öğütlemektedir. Ancak şairin asıl vermek istediği öğüt burada söylediklerinin tam tersidir.

Mübalâğa (Abartma): Herhangi bir durumu olduğundan farklı, abartarak dile getirmektir.

Örnek:

“Güllü dibâ giydin amma korkarım âzâr eder,

Nazeninim saye-i hâr-ı gül-i dibâ seni”

Sevgilisinin güllü elbise giydiğini fakat o güllü elbisenin üzerindeki gülün dikeninin gölgesinin sevgili inciteceğini söylüyor. Bu bir abartıdır.

Örnek: “Bir of çeksem karşiki dağlar yıkılır.”

Bir of çekmekle dağlar yıkılmaz. Şair içindeki sıkıntıyı, hüznü abartarak ifade etmiştir.

İrsal-i Mesel: Anlatıma güç kazandırmak amacıyla sözde, yazıda ya da şiirde ..... özdeyiş, deyim ya da çok bilinen, yaygın bir sözü kullanma sanatına denir.

Örnek:

“Aldanma cihanın sakın varına

Bir nefesi verme cihan varına

Bugünkü işini koyma yarına

Yar yıkıldığı gün tozar demişler”

“Yar yıkıldığı gün tozar demişler” atasözyle ilk üç dizedeki düşünceler desteklenmiştir.

Örnek:

“Kirpikleri uzundur yârin hayale sığmaz

Meşhur bir meseldir mızrak çuvala sığmaz.”

“Mızrak çuvala sığmaz.” deyişle dizelerdeki düşünceler desteklenmiştir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğrusa “D” yanlışsa “D” yazınız.

1. ( ) “Erzurum’dan oldukça sevindirici bir haber aldım.” cümlesinde mecaz-ı mürsel sanatı yapılmıştır.
2. ( ) Anlamı güçlendirmek için anlamın yoğunlaştığı kelimeyi, kelime grubunu sıkça tekrarlamaya tekrar sanatı adı verilir.
3. ( ) “Gücüne bent dayanmaz / Kızıp azgın akarsın” dizesinde kapalı istiare sanatı vardır.
4. ( ) “Arım, balım, peteğim / Gülüm, dalım, çiçeğim / Bilsem ki öleceğim / Yine seni seveceğim.” dizelerinde aralarında ilgi bulunan sözcükler kullanılarak teşbih sanatı yapılmıştır.
5. ( ) “Ulusun! Korkma nasıl böyle bir imanı boğar.” cümlesinde altı çizili sözcük gerçek iki anlamı çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. Bir dizede yakın anlam değil, uzak anlam kastedilerek oluşturulan bu sanata tevriye denir.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Konularına göre şiirtürleri: ..... şiir, ... şiir, ... şiir, ... şiir ve ..... olmak üzere beş gruba ayrılır.
2. "Bir yalnızlık büyütürüm her gece odamda" Bu dizede benzeyen söylenmiş, benzetilen söylenmemiştir. Bu yolla yapılan sanata ..... adı verilir.
3. "Bir ağıt yükselir titrer hüzünden dağlar." Bu dizede dağların ağladığı ifade edilmiştir. Bu sanat ..... sanatı adı verilir.
4. "İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir / Sen kendini bilmezsin / Ya nice okumaktır." Verilen şiir konusuna göre ..... şiirdir.
5. "Bir mavi balon mudur bu yaz? / İçi sevda dolu yolculuk." dizelerinde "mavi balon" ve "sevda dolu yolculuk" birer ..... dir.

3. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

Sıfat (Ön Ad): Adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlere denir.

Örnek: açık kalan, dolu kap, geniş ev, yaşlı kadın, beş gün, üçer ay, her insan, beşinci sınıf, bu sözler, hangi başarı, yanan ev, sararmış duvar vb. örneklerinde altı çizili sözcükler sıfattır.

● Sıfatların Özellikleri

- ✓ Sıfatın anlam ve işlev bakımından kendi varlığını ortaya koyabilmesi için mutlaka bir ..... önünde bulunması ve o adı nitelemesi veya belirtmesi gerekir.
- ✓ Tek başlarına kullanıldıkları zaman isim değerindedir. Çünkü ancak bir isimden önce geldikleri zaman sıfat oldukları anlaşılabilir.
- ✓ Sıfatlar bağlı buldukları adlardan ayrılıp yalnız başlarına kaldıklarında iyelik, çokluk ve ad çekim eklerini alabilir. Ancak, o zaman da sıfat olmaktan çıkıp ad grubuna girer.
- ✓ Bir sıfatla onun nitelediği bir isim arasına noktalama işareti konmaz. Özellikle virgül konulduğunda iki kelime de tek başlarına okunur, tek başına kalmış olur, dolayısıyla o sıfat artık sıfat değil yine isimleşmiş olur.
- ✓ Birden fazla sıfat bir ismi niteleyebileceği gibi bir sıfat da birden fazla ismi niteleyebilir.
- ✓ Bir adla birleşen sıfatın oluşturduğu kelime grubu ..... dır. Tamlama-
daki sıfat, grubun tamamlayan ögesi, ad da tamlanan ögesidir.

Örnek: Akıllı insanlar daima geçmiş dönemlerden, olaylardan iyi dersler çıkararak gelecekle ilgili doğru tahminlerde bulunurlar.

Yukarıdaki cümlede sıfat olarak kullanılan sözcükler şunlardır:

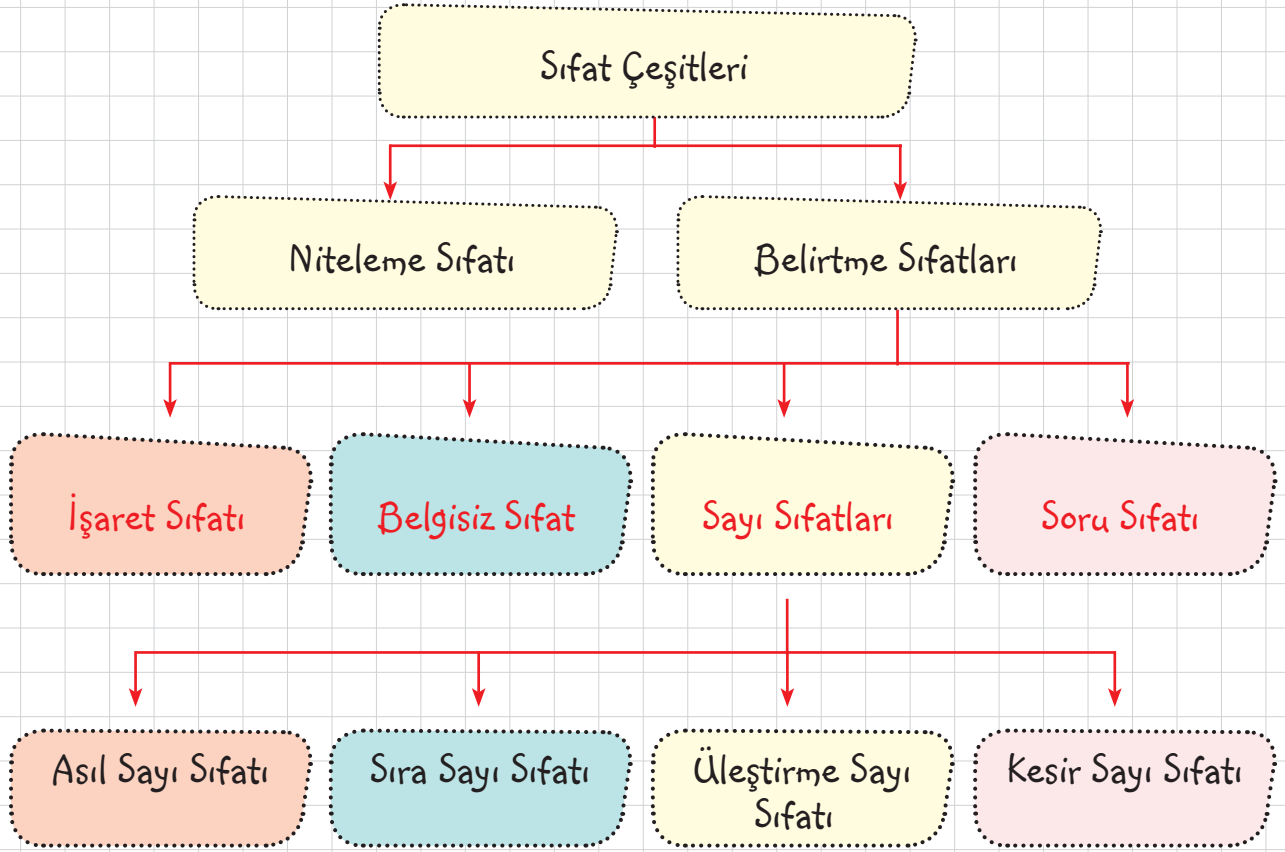
✓ akıllı insanlar
(sıfat) (isim)

✓ iyi dersler
(sıfat) (isim)

✓ geçmiş dönemler, olaylar
(sıfat) (isim)

✓ doğru tahminler
(sıfat) (isim)

● Sıfat Çeşitleri (Türleri)

A. Niteleme Sıfatı: Varlıkların durumlarını, biçimlerini, renklerini, özelliklerini kısaca olduklarını bildiren sözcüklerdir.

Örnek: "Küçük çocuk koşarak yanımıza geldi." cümlesinde "küçük" sözcüğü önüne geldiği ismin nasıl olduğunu gösterdiği için niteleme sıfatıdır.

B. Belirtme Sıfatı: Varlıkları işaret, sayı, belgisizlik ve soru yoluyla gösteren sözcüklerdir. Belirtme sıfatları dörde ayrılır:

1. İşaret Sıfatları: Varlıkların bulunduğu yerleri gösteren sıfatlardır. Sözü edilen varlığın uzaklığını, yakınlığını ve yerini bildirir.

Örnek: "Biz her gün bu okula gidiyoruz." cümlesinde okulun yakın olduğunu, "Yolda her gün şu köpeğe rastlıyoruz." cümlesinde köpeğin biraz uzakta olduğunu, "O yolları daima kontrol ederim." cümlesinde çok uzakta bir yoldan ya da adından bahsedilen bir yolun olduğunu anlıyoruz.

Bu cümlelerde altı çizili sözcükler işaret sıfatıdır. Bu tür sıfatlar isme "hangi" sorusunun sorulmasıyla bulunur. "Hangi okul? Bu okul", "Hangi köpek? Şu köpek", "Hangi yol? O yol"

İşaret sıfatlarının bir kısmı ise yer bildirir. Bunlar çoğu zaman "-ki" ekini alarak kullanılır. Bu ek sıfat yapan "-ki" ekidir.

Örnek:

Buradaki arabalar çok ucuz.

Şuradaki arabalar pahalı.

Oradaki arabalar çok daha pahalı.

Yukarıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcükler yer bildiren işaret sıfatlarıdır. Bunların dışında; öteki, beriki gibi yer bildiren birkaç işaret sıfatı daha vardır.

✓ İşaret sıfatlarından sonra virgül (,) kullanılmaz. Bu sözcüklerden sonra virgül (,) kullanılırsa bu sözcükler, işaret zamiri olur.

Örnek: O romanı beğendi cümlesinde "o" sözcüğünden sonra virgül konmadığı için "o" sözcüğü bu cümlede işaret sıfatıdır.

2. Belgisiz Sıfat: Varlıkların sayılarını, yerlerini, durumlarını kesinlik bildirmeden belli belirsiz anlatan sıfatlardır.

Örnek:

"Birkaç masa"

"Bir masal"

"Herhangi bir okul"

"Bazı günler"

"Bir sınıf"

"Her çocuk"

"Kimi insanlar"

"Tüm kadınlar"

"Çoğu öğrenci"

Yukarıdaki altı çizili sözcükler belgisiz sıfattır. Bunların dışında "birçok, az, çok, biraz, birtakım, bütün, her, hiçbir, herhangi bir" vb. sözcüklerde belgisiz sıfat olarak kullanılır.

Asıl sayı sıfatı olan "bir" ile belgisiz sıfat olan "bir"i karıştırmayınız. "bir" kelimesi "tek" sözcüğünün karşılığıysa, gerçek sayı bildiriyorsa asıl sayı sıfatıdır; değilse belgisiz sıfattır:

Örnek: "Tatile bir gün kaldı." cümlesinde "bir" sözcüğü yerine "tek" sözcüğünü kullanabildiğimiz için bu cümlede "bir" sözcüğü asıl sayı sıfatıdır. "Bir akşam size uğrayacağım." cümlesinde "bir" sözcüğü yerine "tek" sözcüğünü kullanamadığımız için ve "herhangi bir" gibi belirsiz bir anlam kattığı için bu cümlede "bir" sözcüğü belgisiz sıfattır.

✓ Bir sözcüğünün cümleye kattığı anlama göre vurgusu da farklı olur:

Örnek: "Bir adam kapıyı zorluyordu." cümlesinde "bir" belgisiz sıfattır ve vurgusuz söylenir. "Günde bir elma yiyebilirsin." cümlesinde "bir" sayı sıfatıdır ve vurgulu söylenir.

"Bir" sıfatının "çok güzel" anlamında nitelendirme özelliği vardır.

Örnek: "Bir manzarası var ki görse bayılırsın." cümlesinde "çok güzel" anlamında kullanılmıştır.

✓ Belgisiz sıfat olarak kullanılan bazı sözcükler belgisiz zamir olarak da kullanılabilir.

Örnek: "Bazı öğrenciler okula gelmemiş." (Bazı sözcüğü sıfat olarak kullanılmıştır.)
"Bazıları roman okumayı tercih eder." (Bazı sözcüğü zamir olarak kullanılmıştır.)

3. Sayı Sıfatları: Varlıkların sayılarını gösteren onları sayı yoluyla belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları dörde ayrılır:

a. Asıl Sayı Sıfat: İsimleri tam sayı olarak belirtir. İsme "....." sorusu sorulduğunda çıkan cevap asıl sayı sıfatını verir.

Örnek: "Her gün bin adım yürüyorum." cümlesinde "bin" sözcüğü, "adım" sözcüğünün sayısını gösterir. Bin sözcüğü asıl sayı sıfatıdır.

Örnek: "Bugünkü ödevimden henüz on sekiz sayfa yapabildim." cümlesinde "on sekiz" sözcüğü "sayfa" sözcüğünün sayısını gösterir. On sekiz sözcüğü asıl sayı sıfatıdır.

b. Sıra Sayı Sıfatı: Varlıkların, sıralarını derecelerini gösteren sıfatlardır. Sıra sayı sıfatları varlıklara getirilen "-ncı, -nci, -ncu, -ncü" ekleri ile yapılır. Varlığa "....." sorusunun sorulmasıyla bulunur.

Örnek: Üçüncü sorunun cevabı on birinci sayfada verilmiş" cümlesinde "üçüncü, on birinci" sözcükleri "soru ve sayfa" sözcüklerinin sırasını gösterir. "üçüncü ve on birinci" sözcükleri sıra sayı sıfatıdır.

Örnek: "Birinci sırada oturanlar ile beşinci sırada oturanlar eşleşecekler." cümlesinde altı çizili sözcükler sıra sayı sıfatıdır.

c. Üleştirme Sayı Sıfatı: Varlıklara paylaşma anlamı veren sözcüklerdir. Varlıkların eşit bölümlerini gösterir.

✓ Rakamlara getirilen "-er, -ar" eki ile elde edilir.

✓ İsme sorulan "....." sorusunun cevabını gösteren sözcüklerdir.

"-ar, -er" üleştirme ekini alan sayılar sadece yazıyla yazılır: beşer, onar, biner vb.

Örnek: "Tüm öğrencilere üçer beşer kalem dağıtıldı.", "Tüm kardeşlere on beşer arsa düştü." Bu cümlelerde "üçer beşer, on beşer" sözcükleri, "kalem, arsa" adlarını paylara ayırmıştır. Bu sebeple "üçer beşer, on beşer" sözcükleri üleştirme sayı sıfatıdır.

d. Kesir Sayı Sıfatı: İsminden önce gelip ismi niteleyen kesir sayılarına **kesir sayı sıfatı** denir.

✓ Bir varlığa sorulan "....." sorusunun cevabını veren sözcüklerdir.

Örnek: "Her sene elde edilen gelirden beşte bir pay alır.", "Her bir kilo gülden dörtte bir koku elde ediliyor."

Bu cümlelerde "beşte bir, dörtte bir" sözcükleri, "pay, koku" adlarının bütüne olan oranlarını belirttiği için kesir sayı sıfatıdır. "yarım ve çeyrek" sözcükleri bir ismi belirttiğinde kesir sayı sıfatı olurlar.

Örnek: Her sabah yarım bardak ılık su içerim. Çeyrek ekmekle doyarım.

4. Soru Sıfatı: İsimlerin durumlarını, biçimlerini, sayılarını soru yoluyla belirten sıfatlara **soru sıfatı** denir. Ne, nasıl, kaç, kaçınıcı, kaçar, hangi, ne kadar, hangi, neredeki vb. sözcükler bir isimden önce gelirse sıfat olur.

Örnek: Hangi kitabı okumalıyım?

Kaçınıcı tatlıyı yiyorsun?

Ne kadar su katmalıyım?

Nasıl kitaplar okuyorsun?

Yukarıdaki "hangi, kaçınıcı, ne kadar, nasıl" sözcükleri cümlelere soru anlamı kattıkları için bu sözcükler soru sıfatıdır.

✓ Soru sıfatı olan bazı kelimeler zarf ve zamir olarak da kullanılabilir. Sıfat olarak kullanıldıklarında mutlaka bir ismi belirtmesi gerekir.

Örnek: "Ne gün geleceksin?" ("ne" sözcüğü sıfat olarak kullanılmıştır.)

"Ne ağlıyorsun?" ("ne" sözcüğü "neden" anlamı kattığı için zarf olarak kullanılmıştır.)

"Ne getirdin?" ("ne" sözcüğü "neyi/heleri" anlamı kattığı için zamir olarak kullanılmıştır.)

🔴 Sıfatların Anlam Özellikleri

1. Sıfatlarda Küçültme: Sıfatlarda küçültme anlamı "-cık, -cik, -cak, -sı, -si, -msı, -msi, -rak, -rek, -mtrak" ekleriyle yapılır. Bu ekler sıfat olan sözcüğe "....." anlamı katar. "mavimsi" maviye yakın, "irice" iriye yakın, "küçücük" küçüğe yakın vb.

Örnek: Güzelce araba, irice çocuk, ekşimsi elma, sarımtırak elbise vb.

✓ Azlık, küçüklük anlamı taşıyan "az, kısa, küçük, minik, ufak" gibi sözcükler "-cik" (-cık, -cük, -cuk) küçültme ekini aldıklarında pekiştirme de meydana gelir.

2. Sıfatlarda Derecelendirme: Sıfatlarda derecelendirme, sıfatların kendisinden önce gelen zarf ve edatlarla anlamlarının belirli seviyelerde daha etkili ve güçlü kılınmasıdır.

Sıfatlarda dört farklı derecelendirme şekli vardır:

a. Eşitlik Derecesi: İki varlık veya iki kavram arasındaki nitelikleri birbirine benzer ya da eşit olan yönlerinin gösterilmesidir. Eşitlik derecesi sıfat olan kelimelerin önüne "gibi, kadar" edatları getirilerek yapılır.

Örnek: "Cennet kadar güzel vatanım var.", "Tilki gibi kurnaz bir çocuktur."

b. Üstünlük (Karşılaştırma) Derecesi: Bir varlığa ait özelliğin başka bir varlığa göre "daha çok, daha üstün, daha az, daha düşük" olduğunun gösterilmesidir. Üstünlük derecesi sıfatlardan önce "-den" eki veya "daha" zarfının getirilmesi ile yapılır.

Örnek: "O senden daha uzun boyludur.", "Ayşe, Sinem'den daha uzun boylu bir kızıdır.", "Artık daha doğru işler yapmalısın."

c. Aşırılık Derecesi: Bir varlığa ait özelliğin başka bir varlığa göre daha üstün olduğunu belirtir. Sıfatlardaki aşırılık derecesi, sıfatların önüne "çok, pek, çok az, pek çok" gibi kelimelerin getirilmesiyle yapılır.

Örnek: "Bu okulda çok öğrenci yetiştirmiş.", "Bu işten çok az para kazandım.", "Pek bakımsız bir evmiş."

d. En Üstünlük Derecesi: Sıfattaki var olan niteliğin en üst seviyede olduğunu gösterme derecesidir. Sıfatların önüne "en" kelimesinin getirilmesiyle yapılır.

Örnek: "O, okulun en güzel kızdır.", "en güzel yıllarımdı, o yıllar."

3. Sıfatlarda Pekiştirme: Anlam bakımından ..... sıfatlara **pekiştirilmiş sıfat** denir. Sıfatlarda pekiştirme çeşitli şekillerde yapılır:

a. Bazı niteleme sıfatlarının ilk sesli harfine kadar olan kısmının sonuna "m, p, r, s" harflerinden uygun olan eklenir. Oluşan bu ses grubu (ön ek) niteleme sıfatının başına eklenerek yapılır:

Örnek:

temiz araba → te - r - temiz araba

kırmızı bayrak → kı - p - kırmızı bayrak

doğru cevap → do - s - doğru cevap

beyaz önlük → be - m - beyaz önlük

Pekiştirme sözcüklerinin bazılarında pekiştirme ekiyle sözcük arasına bir ünlü harf ya da (-il) hecesi girebilir.

Örnek: Sağlam araba → sap-a-sağlam araba, çıplak arazi → çır-il-çıplak arazi

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi bu pekiştirme esnasında "ses türemesi" meydana gelir.

b. Yakın ve zıt anlamlı sözcüklerin tekrarlanmasıyla yapılan pekiştirmeler:

Örnek: İyi kötü günler, yalan yanlış bilgiler, kırık dökük eşya vb.

c. Bir anlamlı, bir anlamsız sözcükle yapılan pekiştirmeler:

Örnek: İri yarı adam, yarım yamalak işler, eğri büğrü ağaç.

d. İki anlamsız sözcükle yapılan pekiştirmeler:

Örnek: Abuk sabuk kitap, süklüm püklüm çocuk.

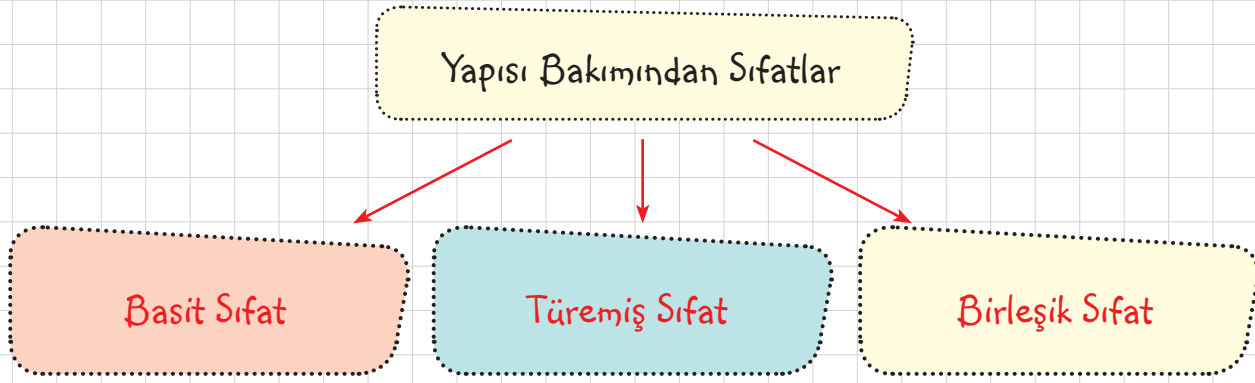
e. Sıfat olan sözcüğün ..... yoluyla yapılan pekiştirmeler:

Örnek: güzel güzel günler, küçük küçük arabalar, mavi mavi gözler, tatlı tatlı sözler vb.

f. Tekrarlanan sıfatın arasına "mı, mi, mu, mü" soru edatı getirilerek de sıfatlarda pekiştirme yapılabilir:

Örnek: güzel mi güzel ev, uzak mı uzak yolculuk, sağlam mı sağlam ayakkabı, çalışkan mı çalışkan öğrenci vb.

Yapısı Bakımından Sıfatlar

1. **Basit Sıfatlar (Kök Hâlinde):** Yapım eki almamış, birleşik sözcük özelliğini göstermeyen ya da ön ek alarak pekişmemiş sıfatlardır.

Örnek: bu ev, az çamışır, çok ekmek, düz çizgi, dar oda vb.

2. **Türemiş Sıfatlar:** İsim veya fiil, kök ya da gövdelerinden türeyen bir sözcük sıfat görevini üstlenir.

Örnek: kolsuz elbise, kırmızılı masa örtüsü, ikiz kardeş, beşinci sınıf, kısacık elbise, uykucu çocuk, büyücek oda, yeşilimsi göz vb.

3. **Birleşik Sıfatlar:** Birleşik sıfatlar elde edilirken bazen bir birleşik sözcük bazen de birtakım kurallarla bir araya gelmiş bir söz öbeği birleşik sıfat olur. Birleşik sıfatlar, anlamca kaynaşmış birleşik sıfatlar ve kurallı birleşik sıfatlar olmak üzere ikiye ayrılır:

A. **Anlamca Kaynaşmış Birleşik Sıfatlar:** Birden fazla sözcüğün anlamca ve biçimce kaynaşıp birleşmesiyle oluşan sıfatlardır. Mecaz anlam kazanarak kurulurlar.

Örnek: boşboğaz çocuk, açık göz öğrenci, alçak gönüllü adam, birçok ev, birkaç masa vb.

B. **Kurallı Birleşik Sıfatlar (Sıfat Grupları):** Sıfat tamlamalarına "-li, -lık" ya da "-li"-nin olumsuzu olan "siz" eki getirilerek yapılır.

Örnek: yeşilbaşlı ördek, on paralık adam, sarı saçlı kadın, yüksek duvarlı okul, beş parasız şirket, yedi senelik sözleşme vb.

✓ Bazı isim tamlamaları, ek almadan birleşik sıfat gibi kullanılabilir:

Örnek: Derdimin dermanı ilaçlar, evimin süsü çiçekler, deniz mavisi gözler, masumiyet timsali kadın vb.

✓ Ad tamlamasına "-li" yapım eki getirilerek yapılır:

Örnek: Fayans zeminli mutfak, ahşap kapılı bahçe, altın madalyalı yarışmacı, gümüş tepsili nişan, elma şekerli çocuk vb.

✓ Adla sıfatın yeri değiştirilip ada "-(s)i" iyelik eki getirilerek yapılabilir:

Örnek: kapısı kırık ev, sıfırı bol öğretmen, sesi kısık şarkıcı, saçı sarı çocuk, duvarı yüksek okul vb.

✓ Sıfat fiillerin tümü fiilden türemiştir ve sıfat sayılır:

Örnek: geçen gün, tanıdığım adam, yokuştan inen çocuklar vb.

✓ Bazı sıfat tamlamaları ek almadan da birleşik sıfat gibi kullanılırlar:

Örnek: iri baş sarımsak, büyük beden elbise vb.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "D" yazınız.

- ( ) Basit sıfatlar kök durumunda bulunurken türemiş sıfatlar yapım ekleri alır.
- ( ) "Kardeşimin kırık bisikletine binince birtakım insanların dikkatini çektim." cümlesinde niteleme sıfatı ve belgisiz sıfat kullanılmıştır.
- ( ) "Sence hangi kitabı okumalıyım?", "Seninleyken hoş vakitler geçirebiliyorum.", "Bahçeyi dört adımda geçiverdim.", "O günlere bir dönebilsem, diyordu." cümlelerinde sırasıyla soru sıfatı, niteleme sıfatı, sayı sıfatı ve belgisiz sıfat kullanılmıştır.
- ( ) Altın kapılı villalar örneğinde olduğu gibi isim tamlamalarına "-li" yapım eki getirilerek birleşik sıfat elde edilir.
- ( ) "Şirin mi şirin bir bebek odası, irili ufaklı oyuncaklar, pespembe duvarlar hayal ediyordu." cümlesinde basit, bileşik ve türemiş sıfat kullanılmıştır.

6. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- "Bazı insanlar hayvanlar hakkında doğru bilgiye ulaşabilmek için uzun süreli çalışmalar yapıyorlar." cümlesinde ....., ... ve ..... sözcükleri / söz öbekleri sıfat olarak kullanılmıştır.
- "Yolda gördüğüm sarı saçlı kadın ve onun yanındaki yırtık kotlu çocuk herkesin ilgisini çekiyordu." cümlesinde "sarı saç" ve "yırtık kot" sıfat tamlamalarına "-li" eki getirilerek yapısı bakımından ..... yapılmıştır.
- Aşağıdaki sıfatların çeşitlerini belirleyiniz.
Lezzetli yemekler, ... sıfatı, beşer onar gömlek, ... sıfatı, kaçınıcı hata, ... sıfatı, yemyeşil kırlar, ... sıfatı, öbür sokak, ... sıfatıdır.
- "Sımsıcak bakışlarla beni süzüyordu." cümlesindeki sıfat anlam bakımından ..... bir sıfattır.
- Yapısı bakımından sıfatlar: ..... ve ..... olmak üzere üçe ayrılır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

4. BÖLÜM

YAZIM (İMLÂ) KURALLARI

● Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

1. Cümleler, dizeler büyük harfle başlar: "Kardeşimle ahırın avlusunda oynarken aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hüznü şırıltısını işitirdik."

"Artık demir almak günü gelmiş zamandan
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan."

2. Kişi adlarıyla soyadları (Hasan, Gülçin, Ömer Seyfettin), takma adlar (Kirpi, Refik Halit Karay'ın takma adı), kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar (Doktor Rıza, Abdullah Çavuş), saygı sözleri (Aybike Hanım, Bay Fatih Değerli), rütbe adları (Yüzbaşı Kemal) ve lakaplar (Genç Osman), akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler (Dayı Kemal, Telli Baba, Nene Hatun), saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler (Sayın Rektör, Sayın Başkan), cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri (İngiltere'den gelen heyeti Bakan dün kabul etti) büyük harfle başlar.

Akrabalık bildiren kelimeler ..... harfle başlar: Vildan halam bize gelecekmiş.

3. Mektuplarda ve resmî yazışmalarda hitaplar, büyük harfle başlar: Sevgili Arkadaşım, Değerli Dostum, Değerli Dinleyiciler vb.

4. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: Boncuk, Fındık, Minnoş, Pamuk vb.

5. Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar: Türk, Oğuz, Karakeçili vb.

6. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar: Türkçe, Almanca; Oğuzca, Kazakça, Kırgızca vb.

7. Devlet adları (Türkiye Cumhuriyeti), din (Müslümanlık, Hristiyanlık) ve mezhep adları (Hanefilik, Katoliklik) ile bunların mensuplarını, (Müslüman, Katolik, Hanefi) bildiren sözler büyük harfle başlar.

8. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar: Tanrı, Allah, İlah, Cebrail, Zeus vb.

"Tanrı, Allah, İlah" sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar: "Eski Yunan tanrıları ölümsüzdür.", "O müzik dünyasının ilahıdır."

9. Gezegen, yıldız ve burç adları büyük harfle başlar: İkizler, Terazi; Merkür, Neptün, Satürn; Halley, Küçük ayı vb.

Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar: "Gözümde bambaşka bir dünya belirdi."

10. Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirildiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır: Batı edebiyatı, Doğu şiiri vb.

Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır: Antalya'nın doğusu, Bolu'nun batısı vb.

11. Kıta (Afrika), bölge (Doğu Anadolu), il (Ankara), ilçe (Altındağ), köy (Hasköy), semt (Kızılay) adları büyük harfle başlar.

12. Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar: Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Edremit Körfezi, Konya Ovası, Zigana Geçidi, Ayder Yaylası vb.

Özel ada dahil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar: Adana ili, Polatlı ilçesi, Temelli beldesi, Taflan köyü vb.

13. Mahalle (Özerler Mahallesi), meydan (Taksim Meydanı), bulvar (Gazi Mustafa Kemal Bulvarı), cadde (Nene Hatun Caddesi), sokak (118. Sokak) adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde ve sokak kelimeleri büyük harfle başlar.

14. Saray (Dolmabahçe Sarayı), köşk (Çankaya Köşkü), han (Taş Han), kale (Ankara Kalesi), köprü (Galata Köprüsü), kule (Beyazıt Kulesi), anıt (Bilge Kağan Anıtı) vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar.

15. Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda, yer adının ilk harfi büyük yazılır: Hisar'dan, Boğaz'dan, Köşk'e vb.

16. Kurum (Türk Dil Kurumu), kuruluş (Muharip Gaziler Derneği), kurul (Türk Dili Dergisi Yayın Danışma Kurulu) ve vakıf (Mehmetçik Vakfı) adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.

17. Kanun (Medeni Kanun), tüzük (Türk Bayrağı Tüzüğü), yönetmelik (Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği), yönerge, genelge vb. adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.

18. Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar: "Bu yıl ise Meclis, yeni döneme erken başlayacak.", "Türk Dil Kurumu çalışmalarını titizlikle sürdürüyor.", "Bu yıl Kurum yeni kararlar alacak."

19. Kitap (Yaban), dergi (Türk Dili), gazete (Hürriyet) ve sanat eserlerinin (Onuncu Yıl Marşı) vb. her kelimesi büyük harfle başlar.

Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz: Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu vb.

Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığında ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de sözleriyle "mı, mi, mu, mü" soru eki küçük harfle yazılır: Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Turfanda mı Tarfa mı?, Diyorlar ki, Dünyaya İkinci Geliş yahut Sır İçinde Esrar, Ya Devlet Başa ya Kuzgun Leşe, Ben de Yazdım vb.

20. Özel adın tamamı büyük yazıldığında ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de sözleriyle mı, mi, mu, mü soru eki de büyük harfle yazılır: DİL VE TARİH - COĞRAFYA FAKÜLTESİ vb.

21. Ulusal, resmî (Cumhuriyet Bayramı) ve dinî bayramlarla (Ramazan Bayramı) anma ve kutlama günlerinin adları (Anneler Günü), özel günler/haftalar (Kadir Gecesi/ Engelliler Haftası) büyük harfle başlar.

22. Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır: VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni, Karamanlı Türkçesi Araştırmaları Çalıştay vb.

23. Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar: Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cıvalı Taş Devri, İlk Çağ, Lale Devri, Cahiliye Dönemi, Servet-i Fünun Dönemi'nin, Tanzimat Dönemi'nde vb.

24. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar: Türklük, Türkleşmek, Bursalı vb.

Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa (donkişotluk: Gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma), özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde (Burada onun ne yaptığını anlatmayacağım), Para birimleri (avro, dinar, dolar), müzikte kullanılan makam ve tür adları (acemaşiran, acembuselik) büyük harfle başlamaz.

25. Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar: Antep fıstığı, Brüksel lahanası, Frenk gömleği, Hindistan cevizi, İngiliz anahtarı, Japon gülü vb.

26. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar: 28 Aralık 1982'de göreve başladı. Lale Festivali 25 Haziran'da başlayacak.

Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar: "Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında öğretime başlar."

27. Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar: Giriş, Çıkış, Müdür, Vezne, Başkan, Doktor, Otobüs Durağı, Dolmuş Durağı, 3. Kat, 4. Sınıf, 1. Blok vb.

28. Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük harfle başlar.

● Birleşik Kelimelerin Yazımı

Belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, isnat grupları, birleşik fiiller, ikilemeler, kısaltma grupları ve kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan ifadeler yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik kelime olurlar. Birleşik kelimeler belirli kurallar çerçevesinde ..... veya ..... olarak yazılır.

1. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

1. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: birbiri (<bir biri), kayna-na (<kayın ana), kaynata (<kayın ata), nasıl (<ne asıl), niçin (<ne için), pazartesi (<pazar ertesi), sütlaç (<sütlü aşı) vb.

2. Özgün biçimleri tek heceli bazı Arapça kökenli kelimeler "etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak" yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine, ses değişmesine ve ses türemesine uğradıklarında bitişik yazılır: emretmek, menolunmak, cemetmek, kaybolmak; darbetmek, hamdetmek; affetmek, hissetmek, reddetmek vb.

3. Kelimelerden her ikisi veya ikincisi birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler ..... yazılır.

a. Bitki adları: aslanagzı, civanperçemi, keçiboynuzu, kuşburnu, turnagagası, açığaz, akkuyruk (çay), alabaş, altınbaş (kavun), altıparmak (palamut), beşbiyik (muşmula), çobançantası, karnıkara (börülce) vb.

b. Hayvan adları: danaburnu (böcek), akbaş (köpek), alabacak (at), bağrıkkara (kuş), beşparmak (deniz hayvanı), çakırkanat (ördek), kababurun (balık), kamçıkuyruk (koyun), kamışkulak (at), karagöz (balık) vb.

c. Hastalık adları: itdirseği (arpacık), delibaş, karabaş, karabacak vb.

ç. Alet ve eşya adları: balıkgözü (halka), deveboynu (boru), domuztırnağı (kanca), horozayağı (burgu), kargaburnu (alet), kedigözü (lamba), leylekgagası (alet), sıçankuyruğu (törpü) vb.

d. Biçim, tarz, tür, motif vb. adlar: ayıbacağı (yeken biçimi), balıksırtı (desen), ci-vanbaşı (nakış), kazkanadı (oyun), kırlangıçkuyruğu (işaret), koçboynuzu (desen), kö-pekkuyruğu (yağlı güreş), sıçandışi (dikiş), balgümeci (dikiş), beşikörtüsü (çatı biçimi), turnageçidi (fırtına) vb.

e. Yiyecek adları: hanımgöbeği (tatlı), kadınbudu (köfte), kedidili (bisküvi), dilberdu-dağı (tatlı), tavukgöğsü (tatlı), vezirparmağı (tatlı), bülbülyuvası (tatlı), kuşlokumu (ku-rabiye), alinazik (kebab) vb.

f. Oyun adları: beştaş, dokuztaş, üçtaş vb.

g. Gök cisimlerinin adları: Altıkardeş (yıldız kümesi), Arıkovanı (yıldız kümesi), Bü-yükayı (yıldız kümesi), Demirkazık (yıldız), Küçükayı (yıldız kümesi), Kervankıran (yıldız), Samanyolu (yıldız kümesi) vb.

ğ. Renk adları: baklaçiçeği, balköpüğü, camgöbeği, devetüyü, fildişi, gülkurusu, kavu-niçi, narçiçeği, ördekbaşı, ördekgagası, tavşanağzı, turnagözü, vapurdumanı, vişneçürüğü, yavruağzı vb.

h. Oğlu, kızı sözleri: çapanoğlu, eloğlu, hinoğlulu, elkızı vb.

4. -a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil ekleriyle "bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek ve yazmak" fiilleriyle yapılan kurallı birleşik fiiller bitişik yazılır: düşünebilmek, alıvermek, uyuyakalmak; gidedurmak, çıkagelmek, düşeyazmak vb.

5. Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır: albeni, ateşkes, çalçene, çalyaka, dön Baba, gelberi, incitmebeni, sallabaş, sallasirt, unut-mabeni; batçık, çekyat, geçgeç, kaçgöç vb.

6. -an/en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez ve -mış/-miş sıfat-fiil ekleriyle kurulan ka-lıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır: alaybozan, akımtoplar, baştanımaz, çokbilmiş vb.

7. İkinci kelimesi -dı (-di/-du/-dü, -tı/-ti/-tu/-tü) eki ile kalıplaşmış birleşik kelime-ler bitişik yazılır: albastı, ciğerdeldi, çıtkırıldım, dalbastı, fırdöndü, gecekondu vb.

8. Her iki kelimesi de -dı (-di/-du/-dü, -tı/-ti/-tu/-tü) belirli geçmiş zaman veya -r/-ar/-er geniş zaman eklerinden birini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik kelimeler bitişik yazılır: dedikodu, kaptıkaçtı, oldubitti vb.

9. Somut olarak yer bildirmeyen alt, üst ve üzeri sözlerinin sona getirilmesiyle kuru-lan birleşik kelimeler bitişik yazılır: ayakaltı, akşamüstü, öğleüzeri vb.

10. İki veya daha çok kelimenin birleşmesinden oluşmuş kişi adları, soyadları ve la-kaplar bitişik yazılır: Alper, Birol, Gülnihal, Gülseren, Şenol, Varol; Abasıyanık, Adivar, Atatürk, Gökalp, Güntekin, İnönü, Karaosmanoğlu, Tanpınar; Boynueğri Mehmet Paşa, Tepedelenli Ali Paşa, Yirmisekiz Çelebi Mehmet vb.

11. İki veya daha çok kelimedenden oluşmuş, il, ilçe, semt vb. yer adları bitişik yazılır: Çanakkale, Gümüşhane vb.

12. Şehir, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su, çay vb. kelimelerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır: Akşehir, Atakent, Çengelköy; Yenimahalle; Karadağ, Kocatepe, Akdeniz, Acıgöl; Kızılırmak, İncesu, Akçay vb.

13. Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, unvan kelimesi sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır: Abidinpaşa, Bayrampaşa, Davutpaşa, Gaziosmanpaşa (mahalle), Kemalpaşa (ilçe), Mustafabey (cadde) vb.

14. Ara yönleri belirten kelimeler bitişik yazılır: güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu.

15. Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan kelimeler de vardır.

a. Baş sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları: başağırılık, başbakan, başrol, başsavcı, başyazar vb.

b. Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki "başı" sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları: aşçıbaşı, binbaşı, çarkçıbaşı, çeribaşı, elebaşı, mehterbaşı, onbaşı, ustabaşı, yüzbaşı vb.

c. Ağa, baba, bey, efendi, hanım, nine vb. sözlerle kurulan birleşik kelimeler: ağababa, beyefendi, efendibaba, hanımanne, hanımefendi, hacıağa, kadınnine, paşababa vb.

ç. Biraz, birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, birtakım, herhangi, hiçbir, hiçbirisi ..... sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

16. Ev kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: aşevi, bakımevi, basımevi, doğumevi, gözlemevi, huzurevi, kahveevi, konukevi, orduevi, öğretmenevi, polisevi, yayınevi v.

17. Hane, name, zade kelimeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: ders-hane, beyanname, amcazade vb.

18. -zede ile oluşturulmuş birleşik kelimeler bitişik yazılır: depremzede, afetzede, selzede, kazazede vb.

19. Farsça kurala göre oluşturulan sözler bitişik yazılır: darıdünya, ehlibeyit, erkânıharp, gayrimenkul, gayrimeşru, Kuvayımilliye, Misakımilli, suikast; hamdüsenâ, hercümerç, hüsnükuruntu, hüsnüniyet vb.

20. Arapça kurala göre oluşturulan sözler bitişik yazılır: aliyyülâlâ, darulaceze, darülfünun, fevkalade, fevkalbeşer, hıfzısıhha, şeyhülislam, aleykümselam, Allahualem, bismillah, fenafillah, hafazanallah, inşaallah, maşallah, velhasıl vb.

21. Müzikte kullanılan makam adları bitişik yazılır: acembuselik, hisarbuselik, mahay-yerkürdi vb.

Bir sıfatla oluşturulan usul adlarında sıfat ayrı yazılır: ağır aksak, yürük aksak, yürük semai vb.

22. Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır: İçişleri, Dışişleri, Genelkurmay, Yükseköğretim Kurulu, Açıköğretim Fakültesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi vb.

23. Renk adlarıyla kurulan bitki, hayvan veya hastalık adları bitişik yazılır: akağaç, alacamenekşe, karadut, sarıçiçek; alabalık, beyazsinek, bozayı; aksu, akbasma, mavihastalık, maviküf vb.

2. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

1. "Etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak" yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine ..... ayrı yazılır: alt etmek, arz etmek, azat etmek, dans etmek vs.

2. Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbiri veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır.

a. Hayvan türlerinden birinin adıyla kurulanlar: dil balığı, çalı kuşu, ateş böceği, at sineği, su yılanı, Ankara keçisi, bal arısı, yaban tavşanı, Pekin ördeği, Ankara kedisi, Afrika domuzu vb.

b. Bitki türlerinden birinin adıyla kurulanlar: ökse otu, mum çiçeği, öd ağacı, meyan kökü, deve diken, Japon gülü, Antep fıstığı, kayısı kurusu, şeker pancarı, kuru fasulye vb.

Çiçek dışında anlamlar taşıyan baklaçiçeği (renk), narçiçeği (renk); suçiçeği (hastalık); ot dışında anlamlar taşıyan ağızotu (barut), sıçanotu (arsenik); ses düşmesine uğramış olan çöreotu ve yazımı gelenekleşmiş olan semizotu, dereotu bitişik yazılır.

c. Nesne, eşya ve alet adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: çakmak taşı, dikili taş, yemek masası, dönme dolap, vurmali sazlar, Frenk gömleği, duvar takvimi, kol saati, toplu iğne, tuz ruhu vb.

ç. Yol ve ulaşım ile ilgili birleşik kelimeler: Arnavut kaldırımı; çevre yolu, deniz yolu, hava yolu, kara yolu vb.

d. Durum, olgu ve olay bildiren sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: açık oturum, açık öğretim, ana dili, Ay tutulması, baş ağrısı (hastalık), beş belası, baş dönmesi, çıkış yolu, çözüm yolu, dil birliği vb.

e. Bilim ve bilgi sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: anlam bilimi, dil bilimi, edebiyat bilimi, gök bilimi, halk bilimi, ruh bilimi; dil bilgisi, halk bilgisi, ses bilgisi, şekil bilgisi vb.

f. Yuvar ve küre sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: göz yuvarı, hava yuvarı, ısı yuvarı, ışık yuvarı, renk yuvarı, yer yuvarı; hava küre, ışık küre, su küre, taş küre, yarı küre, yarım küre vb.

g. Yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: bahçe böreği, badem yağı, arpa suyu, tulum peyniri, Adana kebabı vb.

ğ. Gök cisimleri: Çoban Yıldızı, Kervan Yıldızı, Kutup Yıldızı, kuyruklu yıldız; gök taşı, hava taşı vb.

h. Organ veya organ yerine geçen sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: patlak göz, aşık kemiği, serçe parmak, azı dişi, kuyruk sokumu, safra kesesi; takma diş, takma kirpik, ekşi surat, karga burun, kepçe kulak vb.

ı. Benzetme yoluyla insanın bir niteliğini anlatmak üzere bitki, hayvan ve nesne adlarıyla kurulan birleşik kelimeler: çetin ceviz, çöpsüz üzüm; eski kurt, sarı çıyan, eski toprak, eski tüfek vb.

i. Zamanla ilgili birleşik kelimeler: bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu vb.

3. "-r/-ar/-er", "-maz/-mez", "-an/-en" sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır: bakar kör, çıkmaz sokak, akan yıldız vb.

4. Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır: bal rengi, duman rengi, gümüş rengi, portakal rengi, saman rengi; ateş kırmızısı, boncuk mavisi, buğday sarısı vb.

5. Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır: açık mavi, açık yeşil vb.

6. Yer adlarında kullanılan batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak kelimeleri ayrı yazılır: Batı Trakya, Doğu Anadolu, Güney Kutbu, Kuzey Amerika, Güneydoğu Anadolu, Aşağı Ayrancı, Yukarı Ayrancı, Orta Anadolu, Orta Asya, Orta Doğu, İç Asya, İç Anadolu, Yakın Doğu, Uzak Doğu vb.

7. Kişi adlarından oluşmuş mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, sonraki unvanlar hariç şahıs adları ayrı yazılır: Yunus Emre Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Nene Hatun Caddesi; Fevki Çakmak Sokağı, Koca Mustafapaşa, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi vb.

8. "Dış, iç, sıra" sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır: ahlak dışı, ceviz içi, yanı sıra vb.

9. Somut olarak ___ belirten "alt ve üst" sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır: deri altı, böbrek üstü (bezi), tepe üstü (en yüksek nokta) vb.

10. "Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift" sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır: alt kurul, üst kat, ana bilim dalı, ön söz, art damak, arka plan, yan cümle, karşı görüş; iç savaş, iç tüzük; dış borç, dış hat; orta kulak, orta oyunu; büyük dalga, büyük defter; küçük harf, küçük parmak; sağ açık, sağ bek; sol açık, sol bek; peşin fikir, peşin hüküm; tek gözlü, tek hücreli; iki anlamlı vb.

Pekiştirmeli Sözlerin Yazılışı

Sıfat veya zarf görevindeki pekiştirmeli sözler bitişik yazılır: apaçık, apak, büsbütün, çepeçevre, çırılçıplak, dümdüz, düpedüz, gömgök, güpegündüz, kupkuru, masmavi, mosmor, paramparça, sapasağlam vb.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) "Amcamlar Nevşehir'in Avanos İlçesi'nde oturuyorlar." cümlesinde yazım yanlışı vardır.
2. ( ) "Okul korosu bu yıl Onuncu Yıl marşını çok güzel seslendirdi." cümlesinde yazım yanlışı yoktur.
3. ( ) "Tuna Nehri akmam, diyor." cümlesinde yazım yanlışı yoktur.
4. ( ) "Komşunun annesini bakım evine yatırmışlar." cümlesinde yazım yanlışı yoktur.
5. ( ) "Marketten ceviziçi al ki istediğin tatlıyı yapayım." cümlesinde yazım yanlışı yoktur.

8. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında ..... başlar.
2. Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler ..... başlamaz.
3. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler ..... yazılır.
4. Sıfat veya zarf görevindeki pekiştirmeli sözler ..... yazılır.
5. Birleşme sırasında kelimelerden hiçbiri veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ..... yazılır.

● Bağlaç Olan "ki" ve Ek Olan "-ki"nin Yazılışı

1. Bağlaç olan "ki" ayrı yazılır. Vurgulu okunarak diğer "-ki"lerden ayırt edilebilir. Sözcükleri, cümleleri bağlar.

S	anki
O	ysaki
M	ademki
B	elki
A	x
H	albuki
Ç	ünkü
E	ğerki
M	eğerki
i	llaki

Bu kodlamadaki tüm "ki"ler bağlaç olduğu hâlde kalıplaştıkları için bitişik yazılır.

2. İlgili zamiri olan "-ki" belirtili isim tamlamasında tamlananın yerine kullanılır. Tamlayan eklerinin üzerine gelir. Eklendiği kelimeyle bitişik yazılır. Büyük ve küçük ünlü uyumuna uymaz: Mutfağın lambası yanıyor, salonunki patlamış.

3. "-ki" yapım eki, isimlere eklenerek yer ve zaman bildiren sıfatlar türetir. Zaman bildiren kelimelerin sonuna doğrudan eklenirken, yer bildiren sıfatlar türetirken "-de" bulunma ekiyle birlikte kullanılır. Sadece "-ki" ve az da olsa "-kü" şekilleri vardır: "Bugünkü maçı erteledim.", "Evdeki hesap çarşıya uymadı."

🔴 Bağlaç Olan "da/de" ve Ek Olan "-de/-da"nın Yazılışı

1. Bağlaç olan da/de ayrı yazılır, vurgulu okunur, sözcükleri/cümleleri bağlar ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna ____: "Ali, Ömer bize gelecek o da gelsin.", "Ev de bahçe de tertemiz olmuş.", "Güldü de güldü."

Ayrı yazılan da/de hiçbir zaman ta/te biçiminde yazılmaz: "Kaşup ta yorulma." yanlıştır. Doğrusu "Kaşup da yorulma." şeklinde olacaktır.

Ya sözüyle birlikte kullanılan "da" ayrı yazılır: "Gideceğim ya da gitmeyeceğim, kime ne?"

Da/de bağlacını kendisinden önceki kelimedenden kesme ile ayırmak yanlıştır: "Fikret'de iyi bir şairdir." yanlıştır. Doğrusu: "Fikret de iyi bir şairdir."

2. Ad durum eklerinden olan bulunma durum eki "-de/-da" kendisinden önce gelen kelimeye bitişik yazılır. Bir yerde, bir kişide, bir şeyde olma, bulunma anlamı katar. Bu ekin "-te/-ta" şekli de vardır: "Kitapta neler var?", "Çocuklar bahçede oynuyorlar."

🔴 Soru Eki mı/mi/mu/mü'nün Yazılışı

Bu ek gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar. Soru ekinden sonra gelen ekler, bu eke bitişik olarak yazılır: "Gelmeyecek misiniz?", "Güzel miyim?"

Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır:

Güzel mi güzel bir kızdı. (Pekiştirme)

Baban geldi mi çıkarız. (Zaman)

Çalıştın mı başarısın. (Zaman ve koşul)

Gözlerim yoruldu mu çalışamam. (Zaman ve sebep)

Birleşik fiillerde "mi" soru eki iki kelimenin arasına da girebilir:

Vaz mı geçtin?

9. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) "Madem ki istiyorsun öyleyse durma git." cümlesinde "ki" doğru yazılmıştır.
- ( ) "Aslında ben de uzun zamandan beridir sana ayrılmak istediğimi söylemedim." cümlesinde "de" doğru yazılmıştır.
- ( ) "Ona, onu ne kadar sevdiğimi hiç söylemedim ki..." cümlesinde "ki" doğru yazılmıştır.
- ( ) "Bizi gördü mü daha çok şımarıyordu." cümlesinde "ki" yanlış yazılmıştır.
- ( ) "Dünkü çocuk bana akıl mı öğretiyor?" cümlesinde "ki" doğru yazılmıştır.

Kısaltmaların Yazımı

Bir kelimenin, terimin veya özel adın, içerdiği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesine **kısaltma** denir.

1. Kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları her kelimenin ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır: TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK (Türk Dil Kurumu), ABD (Amerika Birleşik Devletleri) vb.

Ancak bazen kelimelerin, özellikle son kelimenin birkaç harfinin kısaltmaya alındığı da görülür. Bazen de aradaki kelimelerden hiç harf alınmadığı olur. Bu tür kısaltmalarda, kısaltmanın akılda kalabilmesi için yeni bir kelime oluşturma amacı güdülür: BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi), İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi) vb.

Gelenekleşmiş olan T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.

2. Ölçü birimlerinin uluslararası kısaltmaları kullanılır: m (metre), mm (milimetre), cm (santimetre) vb.

3. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarıyla ölçülerin dışında kalan kelime ve kelime gruplarının kısaltılmasında, ilk harfle birlikte kelimeyi oluşturan temel harfler dikkate alınır. Kısaltılan kelime veya kelime grubu; özel ad, unvan veya rütbe ise ilk harf büyük; cins isim ise ilk harf küçük olur: Alm. (Almanca), İng. (İngilizce), Kocatepe Mah. (Kocatepe Mahallesi), Güniz Sok. (Güniz Sokağı), Prof. (Profesör), Dr. (Doktor), Av. (Avukat), Alb. (Albay), Gen. (General); sf. (sıfat), haz. (hazırlayan), çev. (çeviren), ed. (edebiyat), fiz. (fizik), kim. (kimya) vb.

✓ Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır: cm'yi, kg'dan vb.

✓ Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır: BDT'ye, TDK'den, THY'de, TRT'den, TL'nin vb. Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır: ASELSAN'da, BOTAŞ'ın, UNESCO'ya vb.

Numara sözünün kısaltması da kelime gibi okunduğundan getirilecek olan ek okunuşu göre getirilecektir: No.lu, No.suz

Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara getirilen ekler kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin veya üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır: vb.leri, Alm.dan, İng.yi; cm³e (santimetreküpe), m²ye (metrekareye), 6⁴ten (6 üssü dörtten) vb.

● İkilemelerin Yazılışı

İkilemeler ayrı yazılır, aralarına herhangi bir noktalama işareti konmaz: adım adım, ağır ağır, akın akın, allak bullak, aval aval (bakmak), çeşit çeşit, derin derin, gide gide, güzel güzel, karış karış, kös kös (dinlemek), kucak kucak, şıpır şıpır, tak tak (vurmak) vb.

"m" ile yapılmış ikilemeler de ayrı yazılır: soğan moğan, çocuk mocuk, dolap molap, kapı mapı, kitap mitap vb.

İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır: baş başa, diz dize; baştan başa, daldan dala; başa baş, diş diş; ardı ardına, boşu boşuna, günü gününe, peşi peşine, ucu ucuna vb.

● İle'nin Yazılışı

İle, ayrı olarak yazılabildiği gibi kelimelere eklenerek de yazılabilir. ile, ünsüzle biten kelimelere bitişik yazıldığında i ünlüsü düşer ve büyük ünlü uyumuna uyar: bulut-la (bulut ile), çiçek-le (çiçek ile), kuş-la (kuş ile) vb.

ile, ünlüyle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında araya "y" ünsüzü girer ve başındaki "i" ünlüsü düşer: arkadaşı-y-la (arkadaşı ile), çevre-y-le (çevre ile), sürü-y-le (sürü ile), yapı-y-la (yapı ile) vb.

● Satır Sonunda Kelimelerin Bölünmesi

Türkçede satır sonunda kelimeler bölünebilir fakat heceler bölünmez. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna ----- konur:

Ben hep acı içinde yaşayan bir adamım! Bu sıkıntı âdeta kendimi bildiğim anda başladı.

Ayırmada satır sonunda ve satır başında tek harf bırakılmaz.

● Deyimlerin Yazılışı

Deyimler ayrı yazılır: akıntıya kürek çekmek, çam devirmek, çanak tutmak, gönlünden geçirmek, göz atmak, kulak asmak, kulak vermek, çantada keklik, deveye kulak, yağlı kuyruk, yüz görümlüğü vb.

● Sayıların Yazılışı

1. **Sayılar harflerle de yazılabilir:** bin yıldan beri, on dört gün, haftanın beşinci günü, üç ayda bir, yüz soru vb.

✓ Buna karşılık saat, para tutarı, ölçü, istatistiki verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır: 17.30'da, 11.00'de, 1.500.000 lira, 25 kilogram, 150 kilometre, 15 metre kumaş, 1.250.000 kişi vb.

✓ Saat ve dakikalar metin içinde yazıyla da yazılabilir: saat dokuzu beş geçe, saat yediye çeyrek kala vb.

✓ Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen bin, milyon, milyar ve trilyon sözleri harfle yazılabilir: 1 milyar 500 milyon kişi, 3 bin 255 kalem, 8 trilyon 412 milyar vb.

2. **Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır:** iki yüz, üç yüz altmış beş, bin iki yüz elli bir vb.

3. **Para ile ilgili işlemlerle senet, çek vb. ticarî belgelerde geçen sayılar bitişik yazılır:** 650.35 (altıyüzelliTL, otuzbeşkr)

4. **Yüzde ve binde işaretleri yazılırken sayılarla işaret arasında boşluk bırakılmaz:** %25, ‰50 vb.

5. **Adları sayılardan oluşan iskambil oyunları bitişik yazılır:** almışaltı, ellibir, yirmibir vb.

6. Romen rakamları tarihî olaylarda, yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde, ayların yazılışında, kitap ve dergi ciltlerinde, kitapların asıl bölümlerinden önceki sayfaların numaralandırılmasında, maddelerin sıralandırılmasında kullanılır: II. Dünya Savaşı, XX. Yüzyıl, III. Selim, XIV. Louis, I.XI. 1928, I. Cilt vb.

7. Dört veya daha çok basamaklı sayılan sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur: 4.567, 326.197, 49.750.812, 28.434.250, 310.500 vb.

8. Sayılarda kesirler virgülle ayrılır: 15,2 (15 tam, onda 2); 5,26 (5 tam, yüzde 26) vb.

9. Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir. Rakamla gösterilmesi durumunda da rakamdan sonra bir nokta konur ya da rakamdan sonra kesme işareti konularak derece gösteren ek yazılır: 15., 56., XX.; 15'inci, XX'nci vb.

Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti konur ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz: 8.'inci değil 8'inci, 2.'nci değil 2'nci vb.

10. Üleştirme sayıları rakamla değil ..... belirtilir: 2'şer değil ikişer, 9'ar değil dokuzar, 100'er değil yüzer vb.

11. Bayağı kesirlere getirilecek ekler alttaki sayı esas alınarak yazılır: 4/8'i (dört bölü sekizi) vb.

12. Bir zorunluluk olmadıkça cümle rakamla başlamaz.

Ek-Fiilin Yazılışı

Ek-fiilin çekimli biçimleri (idi, imiş, ise) ayrı yazılabildiği gibi bitişik olarak da yazılabilir. Ünsüzle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında "i" ünlüsü düşer, ayrıca büyük ünlü uyumuna uyar: yorgun-du (yorgun idi), güzel-miş (güzel imiş), gelir-se (gelir ise) vb.

✓ Ünlüyle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında araya "y" ünsüzü girer ve başındaki "i" ünlüsü düşer, ayrıca büyük ünlü uyumuna uyar: sonuncu-y-du (sonuncu idi), yabancı-y-miş (yabancı imiş), ne-y-se (ne ise) vb.

✓ Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi olan "iken" ayrı yazılabildiği gibi kelimelere eklenerek de yazılabilir. Eklenerek yazıldığında baştaki "i" düşer. Eklendiği kelimenin ünlüleri kalın olsa da "-ken" zarf-fiil ekinin ünlüsü ince kalır: başlayacak-ken (başlayacak iken), çalışıyor-ken (çalışıyor iken), durgun-ken (durgun iken) vb.

✓ İken, ünlüyle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında araya "y" ünsüzü girer ve başındaki "i" ünlüsü düşer: evde-y-ken (evde iken), okulda-y-ken (okulda iken), okumakta-y-ken (okumakta iken), yolda-y-ken (yolda iken) vb.

● Düzeltme İşaretinin Kullanılacağı Yerler

1. Yazılışları bir, anlamları ve söylenişleri ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (tane), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); aşık (eklem kemiği), âşık (vurgun, tutkun); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz); şura (şu yer), şûra (danışma kurulu) vb.

2. Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince "g, k" ünsüzlerinden sonra gelen "a" ve "u" ünlüleri üzerine konur: dergâh, gâvur, karar-gâh, tezgâh, yadigâr, Nigâr; dükkân, hikâye, kâfir, kâğıt, Hakkâri, Kâzım; gülgûn, merzen-gûş; mahkûm, mezkûr, sükûn, sükût vb. Kişi ve yer adlarında ince "l" ünsüzünden sonra gelen "a" ve "u" ünlüleri de düzeltme işareti ile yazılır: Halûk, Lâle, Nalân; Balâ, Elâziğ, Islâhiye, Lâdik, Lâpseki, Selânik vb.

3. Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dinî ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk'ün) resmî ve resmî (kuruluşlar) vb.

SES OLAYLARI

● Ünsüz Türemesi (Ünsüz İkizleşmesi)

Arapçadan dilimize giren ve özgün biçimlerinde sonunda ikiz ünsüz bulunan kelimeler Türkçede tek ünsüzle kullanılır: Bu kelimeler ünlüyle başlayan ek veya yardımcı fiille kullanıldıklarında sonraki ünsüz ikizleşir: hak (hakkı), his (hissi), ret (reddi), tıp (tıbbî), af (affetmek), his (hissetmek) vb.

● Ünlü Daralması

Türkçede "a, e" ünlüleri ile biten fiillerin şimdiki zaman çekiminde, söyleyişte de yazımda da "a" ünlüsü "ı, u"; "e" ünlüsü "i, ü" olur: başlıyor (<başla-yor), oynuyor (<oyna-yor), doymuyor (<doyma-yor), izliyor (<izle-yor), diyor (<de-yor), gelmiyor (<gelme-yor), gözlüyor (gözle-yor) vb.

"Demek" ve "yemek" fiilleri "-yor" ekinde başka ek aldıklarında da daralmaya uğrar: diyen, diyerek, diyecek, diyelim, diye; yiyen, yiyerek, yiyecek, yiyelim, yiye, yiyince, yiyip vb.

● Ünlü Düşmesi

1. İki heceli bazı kelimeler ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ikinci hecelerindeki ..... düşer: ağız/ağzı, alın/alnı, bağır/bağrım, beniz/benzi, boyun/boynu, oğul/oğlu; çevir-/çevril-, devir-/devrim vb.

Ünlüyle başlayan ek aldıklarında vurgusuz orta hecesindeki dar ünlüsü düşen kelimelerle oluşturulan ikilemelerde ikinci kelimenin dar ünlüsü düşmez: ağız ağıza, burun buruna, koyun koyuna (yatmak), omuz omuza, devirden devire, nesilden nesile, oğuldan oğula, şehirden şehire vb.

2. "-la, -le" ve "-ar, -er" ekleri eklendikleri bazı sözcüklerde sözcüğün sonundaki ünlü harfi düşürür: sızı-la-dı > sızladı, koku-la > kokla-, yumurta-la-mış > yumurtlamış, sarı-ar-mak > sararmak

3. Ünlü düşmesi bazen de iki sözcüğün birleşimi sırasında gerçekleşir. Birleşen ilk sözcüğün sonu ve ikinci sözcüğün başı ünlü harf olduğunda bu sözcüklerdeki çarpışan iki ünlüden biri düşer. Bu duruma "-----" adı verilir: niçin (ne + için), nasıl (ne + asıl), sütlaç (sütlü + aç), kahvaltı (kahve + altı), şurada (şu + arada) vb.

4. "Etmek" ve "olmak" yardımcı fiilleriyle oluşturulmuş bazı birleşik fiillerde ünlü düşmesi meydana gelir. Yardımcı fiille birleşen ismin ikinci hecesindeki dar ünlü düşer: sabır-etmek > sabretmek, şükür-et > şükret, kahr-olmak > kahrolmak vb.

Ünsüz Uyumu (Ünsüz Benzeşmesi/Sertleşmesi)

Dilimizde sert ünsüzle (ç, f, t, h, s, k, p, ş) biten kelimeler sert ünsüzle başlayan ekler alır: aç-tı, aş-çı, bak-tım, bas-kı, çiçek-ten, düş-kün, geç-tim, ipek-çi, seç-kin, seç-ti, süt-çü vb.

Yumuşak ünsüzle biten kelimeler ise yumuşak ünsüzle başlayan ekler alır: al-dı, an-dı, bil-gi, del-gi, göz-cü, ver-di, yol-da vb.

Ünlü Türemesi

1. Ünsüzle biten bazı sözcüklere "-cık" küçültme eki getirilirken iki ünsüz arasında bir ünlü türer: az-cık > azıcık, dar-cık > daracık, genç-cik > gencecik vb.

2. Pekleştirme ön ekinden sonra, bazı durumlarda, ünlü türemesi görülür: düpedüz, güpegündüz vb.

Ünsüz Yumuşaması

Türkçede sert ünsüzlerden "p, ç, t, k"den biriyle biten bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, bu sözcüğün sonundaki ünsüz yumuşayarak "b, c, d, g"ye dönüşür. Bu kurala ünsüz değişimi ya da ünsüz yumuşaması denir: kitap (<kitabı), sebep (<sebebe); bant (<bandım), bent (<bendi), cilt (<cilde), etüt (<etüdü), metot (<metodu), standart (<standartı); ahenk (ahengi) vb.

Tek heceli kelimelerin sonunda bulunan “p, ç, t, k” ünsüzleri ise iki ünlü arasında korunur: ak/akı, at/atı, bük/bükü, ek/eki, et/eti, göç/göçü, ip/ipi, kaç/kaçı vb.

Buna karşılık tek heceli olduğu hâlde sonlarındaki ünsüzleri yumuşayan kelimeler de vardır: but/budu, dip/dibi, gök/göğü, kap/kabı, kurt/kurdu, uç/ucu, yurt/yurdu vb.

Bazı alıntı kelimelerde yumuşama olmaz: ahlak/ahlakın, cumhuriyet/cumhuriyete, evrak/evrakı, hukuk/hukuku, ittifak/ittifaka, sepet/sepeti, tank/tankı vb.

Ünsüz Düşmesi

Türkçede “-k” ünsüzüyle biten bazı kelimeler “-cık/-cik”, “-cak/-cek” eklerini aldıklarında sözcüğün sonundaki “-k” düşer. Bu ses olayına sessiz (ünsüz) düşmesi denir. büyük + cek > büyücek, alçak + cık > alçacık, ufak + cık > ufacık vb.

Kaynaştırma Harfleri (Yardımcı Ünsüzler)

Türkçede iki ünlü harf yan yana bulunmaz. Ünlü ile biten kelimelere ünlü ile başlayan bir ek gelirse iki ünlü harf arasına “-y, -n, -s, -ş” kaynaştırma harfleri girer: masa-y-a, evin bahçe-s-i, iki-ş-er, kitabı-n-ı vb.

10. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa “D” yanlışsa “Y” yazınız.

- ( ) “Abuk sabuk sözlerle herkesi sinirlendirerek olayı yarım yamalak anlattı.” cümlesinde ikilemelere yer verilmiştir.
- ( ) “Her zaman tam saatinde iş yerinde olan memur, istifa evrağını saat dokuz otuzda idarecilere teslim etti.” cümlesinde yazım yanlışı yoktur.
- ( ) Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınırken büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.
- ( ) “Ben de her insan gibi günahlarımın affedilmesini isterim” cümlesinde herhangi bir ses olayı yoktur.
- ( ) “Açlıktan bayılmak üzereyken daha iki gün önce yediği yemekleri hayal ediyordu.” cümlesinde ünsüz yumuşaması ve ünsüz benzeşmesi gerçekleşmiştir.

11. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Türkçede "-k" ünsüzüyle biten bazı kelimeler "....., ..., ..., ..." eklerini aldıklarında sözcüğün sonundaki "-k" düşer. Bu ses olayına ..... denir.
2. "Büyük şehirlerin yoğun olmayan daracık sokaklarında yanlış işler peşinde koşan gencecik çocukları görüyorum." cümlesinde ..... ve ..... sözcüklerinde ünlü türemesi gerçekleşmiştir.
3. "Gelmiyor, koklamış, gittikçe, okuduğu, zannediyor" sözcüklerinde sırasıyla ..... , ... , ... , ... , ... ses olayları gerçekleşmiştir.
4. Türkçede sert ünsüzlerden "p, ç, t, k" ile biten bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, bu sözcüğün sonundaki ünsüz yumuşayarak "b, c, d, ğ"ye dönüşür. Bu kurala ..... veya ..... kuralı denir.
5. Türkçede iki ünlü harf yan yana bulunmaz. Ünlü ile biten kelimelere ünlü ile başlayan bir ek gelirse iki ünlü harf arasına "....., ..., ..., ..." kaynaştırma harfleri girer.

5. Bölüm

YAZMA

Şiir Yazma Teknikleri

Şiirin nasıl ki tek bir tanımı yoksa şiir yazmanın da belli bir kuralı yoktur. Şairlerin neredeyse tamamı içlerinden geldiği gibi şiirlerini yazarlar. Öğrenciler öncelikle yazmanın zor bir uğraş olduğuna inanmaktadırlar ve bu nedenle de yazmaya karşı isteksizdirler. Yazmanın ancak profesyonel yazarlar tarafından gerçekleştirilebileceğine inanırlar. Oysa gerçek her öğrencide bir yaratıcılık potansiyelinin bulunduğuudur. Kendi yaşantı ve deneyimlerinizden yola çıkarak gözlemlerinizi, hayal gücünüzü, dış dünyaya yönelik algılarınızı şiir türüyle yansıtabilmeniz mümkündür. Şiir yazma etkinliğinizi beş aşamada gerçekleştirebilirsiniz.

1. Ön Hazırlık Aşaması: Yazılan konu ya da alana uygun çağrışımlarınızı harekete geçiriniz. Bunun için beyin fırtınası yöntemini kullanarak çağrışımlarınızı not ediniz.

2. Hazırlık Aşaması: Bu aşamada beyin fırtınası yöntemi ile biriktirdiğiniz çağrışımlardan gereksiz olanları eleyiniz, eksiklerinizi tamamlayınız. Amacınızı belirleyiniz. Şiirinizde hangi ölçüyü kullanacağınıza karar veriniz. İlk başlarda tanınmış bir şairin şiirini devam ettirmek size kolaylık sağlayacaktır.

3. Şiir Yazma Aşaması: Şiir dili doğal dilden hareketle oluşturulan yepyeni bir dildir. Şiir yazarken günlük dildeki sözcükleri özenle seçiniz. Onlara imge yardımıyla yepyeni anlamlar kazandırmaya çalışınız. Benzetmelere, değişmecelere (mecaz) yer veriniz. Somut

varlıkları soyutlaştırabilir, soyutları da somutlaştırabilirsiniz. Böylece duygu ve düşünceleriniz bir anlam derinliği kazanır. Şiirlerinizi tekdüzelikten kurtarmak için sanatlardan yararlanınız. Böylece şiirinizi daha ilgi çekici, merak uyandırıcı bir hâl alacaktır. Bir şiiri devam ettirecekseniz o şiirin kendi _____ unsurlarına (nazım birimine, nazım şekline, nazım türüne) ölçü, redif ve uyaklarına uyabilir ya da tamamen farklı bir yapı, ölçü redif ve uyak tercih edebilirsiniz. Şiirde dikkat etmeniz gereken konulardan birisi de, allı pullu güzel kelimeler kullanacağım derken şiiri anlaşılabilir bir duruma getirmenizdir. Anlatımınızın yalın, akıcı ve ilgi çekici olmasına özen gösteriniz.

Kendi üslubunuzu bulmak için çok fazla deneme yapmalı ve çok okumalısınız.

4. Öz Denetim Aşaması: Yazma süreciniz bittikten sonra yazdıklarınızı yeniden gözden geçirerek şiirinizi tutarlılık yönünden değerlendiriniz. Yazdığınız şiiri anlatım bozukluğu, yazım ve noktalama bakımından inceleyiniz. Hatalarınız varsa düzeltiniz.

5. Yazılan Metni Paylaşma Aşaması: Yazdığınız şiiri sınıfta yüksek sesle okuyabilir; panonuzda sergileyebilir elektronik ortamlarda, kitap, dergi ve gazetelerde paylaşabilirsiniz.

12. ETKİNLİK

Aşağıda verilen Orhan Veli Kanık'a ait bu şiire, anlam ve ahenk bütünlüğüne dikkat ederek bir bölüm yazınız.

Heey!

Ne duruyorsun be, at kendini denize:

Geride bekleyenin varmış, aldırma;

Görmüyor musun, her yanda hürriyet;

Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;

Git gidebildiğin yere.

6. Bölüm

SÖZLÜ İLETİŞİM

🎧 Şiir Dinletisi Hazırlama

Şiir Dinletisi: Bir şairin ya da şairlerin yapıtlarının bir salonunda, televizyonda, radyoda vb. dinleyicilere sunulması demektir. Şiir dinletisi hazırlarken şu aşamaları uygulayabilirsiniz:

- ✓ Amacınızı belirleyiniz. Amacınız bir temayı vurgulamaksa seçtiğiniz temada farklı şairlerin bu temada yazdığı şiirlerine yer vermelisiniz. Amacınız bir edebiyat dönemini tanıtmaksa bu durumda şiirleriniz tanıtmayı amaçladığınız döneme ait olmalıdır. Bir şairi değişik yönlerden tanıtmayı hedefliyorsanız bu durumda da tanıtmak istediğiniz şairin farklı şiirlerine yer vermelisiniz.
- ✓ Amacınıza uygun şiirleri belirleyiniz.
- ✓ Fonda müzik ya da görsel kullanacaksanız her şiire uygun müziği ve görseli belirleyiniz.
- ✓ Şiirleri seslendirecek öğrencileri belirleyiniz.
- ✓ Dekor ve kostümleri belirleyiniz. Amacınız ne olursa olsun şiirlerin içeriğine uygun seçilen dekor ve kostümler dinletinizin çok daha etkili olmasını sağlar.
- ✓ Program akışını belirleyiniz.
- ✓ ----- metni hazırlayınız. Sunu metni, amacınızı dinleyiciye aktarma ve şiir geçişlerini sağlama konusunda size yardımcı olacaktır.
- ✓ Dinletinin yapılacağı günü ve başlama-bitiş saatlerini belirleyiniz.
- ✓ Dinleti yapacağınız salonu hazırlayınız.
- ✓ Prova yapınız. Şiirleri ezberden okumaya özen gösteriniz. Prova sayısını ne kadar çok arttırırsanız hem sahne korkunuzu yener hem de şiirinizi daha kolay ezberlersiniz.
- ✓ Dinletinizi gerçekleştiriniz.

13. ETKİNLİK

Kendi belirlediğiniz ya da aşağıdaki temalardan bir tanesini seçerek bir şiir dinletisi düzenleyiniz. Dinletinizi hazırlarken yukarıdaki açıklamaları dikkate alınız.

Yurt sevgisi, anne sevgisi, aşkın hâlleri, hapisane, dünya hâlleri, eski aşklar, dostluk, yaşama sevinci, divan şiirinden seçmeler, halk şiirinden seçmeler...

AÇIK UÇLU SORULAR

BİZİM MEMLEKET

İçinden tanırım ben o elleri,
Onlar ki zahirde viran olurlar;
Ardıçlı dağları, çamlı belleri
Aşanlar şi'rine hayran olurlar.

Orada yaşayan erlerin içi
Bir yaşta yoğurur derdi, sevinci;
Onlar ki sabansız, tarlasız çiftçi,
Davarsız, kavalsız çoban olurlar.

Dökülür köpüklü sular yarından,
Baharlar yaratır kışın karından;
İçenler sihirli pınarlarından
Şöyle bir silkinir, ceylan olurlar!

Başiboş, kırlara salar tayını,
Elinden düşürmez okla yayını;
Ellere bırakır zafer payını,
Memleket yolunda kurban olurlar...

(Faruk Nafiz Çamlıbel)

1. - 6. soruları verilen şiire göre cevaplayınız.

1. Soru:

Verilen şiirin nazım birimi ve şiirin kaç birimden oluştuğunu belirleyiniz.

1. Sorunun cevabı:

2. Soru:

Verilen şiirin:
a. 4. kıtasının kafiyelerini ve rediflerini bulunuz.
b. Kafiye şemasını gösteriniz.
c. Kafiye şemasına göre hangi tip kafiye kullanıldığını yazınız.

2. Sorunun cevabı:

3. Soru:

Şiirin ölçüsünü bulunuz. İki dizede duraklarını gösteriniz.

3. Sorunun cevabı:

4. Soru:

Verilen şiirde ahengi sağlamak için hangi ahenk unsurlarından yararlanılmıştır? Yazınız.

4. Sorunun cevabı:

5. Soru:

2. drtlkteki mbalağa sanatını bulunuz.
2. drtlkteki tezat sanatını bulunuz.
2. drtlkteki benzetme sanatını bulunuz.
3. drtlkteki istiare sanatını bulunuz. Açık istiare mi yoksa kapalı istiare mi olduğunu gerekçesiyle yazınız.
4. drtlkteki istiare sanatını bulunuz.

5. Sorunun cevabı:

6. Soru:

Verilen şiirin konusuna göre türünü belirleyiniz.

6. Sorunun cevabı:

7. Soru:

“Zararlı bir alışkanlık: Yazıp bozmak; bir satır bozuk oldu mu hemen o yaprağı yırtmak birkaç yaprak yırtınca da o defteri kaldırıp atmak... Bu alışkanlık, çocukla beraber büyür. Defterde, kalemde çocuk kadar küçük olan yeni baştan usulü yaş ilerledikçe hayatın her dönemine geçmektedir.”
Yukarıdaki paragrafta geçen sıfatları bulup türlerini yazınız.

7. Sorunun cevabı:

8. Soru:

Yaralanmış tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, ya Râb, ne güneşler batıyor!

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi

Yukarıdaki dizelerde sıfatların pekiştirilmesine ve derecelendirilmesine örnek olabilecek sözcükleri bulup açıklamalarını yapınız.

8. Sorunun cevabı:

9. Soru:

Her sabah olduğu gibi spor kıyafetlerimi alıp sokağın başında ki spor salonuna gittim. O gün fark ettimki kıyafetlerim artık bana dar gelmeye başlamıştı. Madem ki kıyafetlerim artık dar geliyordu yenilerini almalıydım. Oysa ki daha bir ay önce bu kıyafetler bol geliyordu. Akşam ki yemekte ne giyecektim. Yukarıdaki paragraftan ("i, -ki"lerin yazımıyla ilgili yanlışları bulup düzeltiniz.

9. Sorunun cevabı:

10. Soru:

Kırdığın kadehte kalan ömrümden,
Ağlarsın içtiğin yılları bilsen.
Hicrinle sararıp solan ömrümden,
Ağlarsın biçtiğin dalları bilsen.

(Cemal Safi)

Yukarıdaki dördlükte geçen ses olaylarını bulup gösteriniz.

10. Sorunun cevabı:

11. Soru:

Bazı isim tamlamaları ek almadan birleşik sıfat gibi kullanılabilir. Örnek: yosun rengi gözler, göz nuru işlemler. Bu tanımdan yola çıkarak siz de birkaç örnek veriniz.

11. Sorunun cevabı:

TEST 1

1. Git iş işten geçmeden, çok geç olmadan vakit,
Günahıma girmeden, katilim olmadan git!
Git de şen şakrak geçen günlerine gün ekle,
Beni kahkahaların sustuğu yerde bekle.

(Cemal Safi)

Verilen şiirle ilgili aşağıdaki numaralanmış ifadelerin hangileri doğrudur?

- I. Şiirde tunç kafiye kullanılmıştır.
II. Şiirde yarım kafiye kullanılmıştır.
III. Şiirde tam kafiye kullanılmıştır.
IV. Şiirde cinaslı kafiye kullanılmıştır.
V. Şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

- A) I - II   B) II - III
C) I - III   D) III - IV
E) II - V

2. Bilmiyorum nerdeyim ne hâldeyim ben kimim?
Ayrılırken kimliğim adresim sende kalmış
Tebessümü yüzüme çok görüyor matemim
Güldüğümü gösteren tek resim sende kalmış

(Cemal Safi)

Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kişileştirme sanatı yapılmıştır.
B) Kafiye düzeni a - a - a - a biçimindedir.
C) Kelime hâlinde redif kullanılmıştır.
D) Çapraz kafiye kullanılmıştır.
E) Konusuna göre türü didaktiktir.

3. Mecliste arif ol kelâmı dinle
El iki söylerse, sen birin söyle
Elinden geldikçe sen eylik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma

(Karacaoğlan)

Verilen dizelerden hareketle didaktik şiir türü ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Ahenk göz ardı edilir.
B) Benimsetme hedefi taşır.
C) Duygudan çok fikre hitap eder.
D) Öğreticidir.
E) Anlatımda ciddiyet hâkimdir.

4. Karşımdasın işte...

Bana bakmasan da oradasın, görüyorum seni.
Ah benim sevdasında bencil, yüreğinde sağlam sevdiğim.
Kalbime gömdüm sözlerimi, ceset torbası oldu yüreğim.
Tıkandığım o an,
Elimi nereye koyacağımı şaşırduğım o an işte,
Aklımdan o kadar çok şey geçti ki takip edemedim.

(Nazım Hikmet Ran)

Bu dizeler konusuna göre hangi şiir türünde alınmış olabilir?

- A) Epik
B) Satirik
C) Lirik
D) Dramatik
E) Pastoral

5. Şiir türleri ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Pastoral şiirlerde betimlemelere yer verilir.
- B) Lirikizm, şiir türlerinin en belirgin ortak özelliğidir.
- C) Didaktik şiirler bilgilendirici ve benimsetici hedefler taşır.
- D) Bir şiir ancak tek bir şiir türünü temsil edebilir.
- E) Epik şiirlerin önemli bir bölümünde olağanüstüklere yer verilir.

6. "ç, f, h, k, p, s, ş, t" ünsüzlerinin her hangi biriyle bitmiş bir sözcük "c, d, g" ile başlayan bir ek aldığı anda ekin başındaki; c-ç'ye, d-t'ye, g-k'ye dönüşür. Bu ses olayına ünsüz benzeşmesi (sertleşmesi) denir.

Verilen tanıma göre aşağıdakilerin hangisinde ünsüz sertleşmesine örnek yoktur?

- A) Okuduğum kitabın özetini defterime yazdım.
- B) Onu gördüğümde üzerinde eski mi eski bir mont vardı.
- C) Köprüye geldiğinde şöyle bir etrafına bakıp koşmaya başladı.
- D) Sahilde yürürken gittikçe kararan gökyüzü aklına olumsuz düşünceler sokuyordu.
- E) Onun yüzünden, hüznünü ve ızdırabı anlayabiliyorum.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü düşmesine örnek yoktur?

- A) Araba hız aldıkça aklım başımdan gitti.
- B) Çocukça gülüşleriyle etrafındakilerin gönlünü almasını biliyordu.
- C) Sessizce konuşmak, kimseyi rahatsız etmemek, çevresine zarar vermemek en dikkat ettiği husustu.
- D) Evinden ayrılıp iş yerine ulaştığında hüznü bir kat daha artmıştı.
- E) Çoğumuzun fark edemediği dil hatalarını o görür ve onlara anında müdahale eder.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü daralmasına örnek vardır?

- A) Sürekli uyukluyor, olan bitenden asla haberi olmuyordu.
- B) Çeşmenin başına oturmuş gelen geçene bakıyor, laf atıyordu.
- C) Teneffüs zili çalar çalmaz dışarı koşuyor, bir bir sınıfları dolaşıyordu.
- D) Dağın eteklerinde esen serin rüzgârlar köyün sakinlerine rahat bir nefes aldırıyordu.
- E) Ailesi ile birlikte uzun bir Avrupa turu yapma arzusundaydı.

9. Türkçede iki ünlü yan yana geldiğinde araya (y, ş, s, n) kaynaştırma ünsüzleri girer.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala örnek yazım yoktur?

- A) Sultanahmet Cami'sinin arkasında bir çıkmaz sokakta oturuyorlar.
- B) Her yaz fırsat buldukça oraya tatile giderler, eğlenirlerdi.
- C) Savaş şiddetini artırmış etrafta yiyecek kıtlığı başlamıştır.
- D) Orada insanlığa büyük katkıları olan bir uygarlığın şimdiki torunları yaşıyordu.
- E) O ve silah arkadaşlarının öngörülemez mantık ve taktikleri o savaşları kazandırmıştır.

10. Yardımcı fiillerle elde edilen birleşik fiillerde isim soylu sözcükte ünlü düşmesi ya da ünsüz türemesi olduğunda bileşik fiil bitişik yazılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uymayan bir yazım yanlışı vardır?

- A) Reşat Nuri, hem İslam hem Türk kimliğinin birlikte barındırılmasından bahsediyor.
- B) "Yaban"a giden yolu, "Çalığışu" ve "Yeşil Gece"nin açtığını zannediyorum.
- C) Anadolu'yu uzaktan, kendi hayal âlemlerindeki gibi anlatıp ah, vah ederler sonra da affedilmeyi isterler.
- D) Kitabın gerçekten sürükleyici ve etkileyici bir şekilde yazılmış olduğunu farketmiştim.
- E) Anadolu'da yaşamayı seçen idealist aydın Türk kadını tiplemesinin yarattığı heyecan kolayca hissedilebilir bir gerçektir.

11. İkilemeler her ne şekilde yapılırsa yapılsın mutlaka ayrı yazılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uymayan bir kullanım vardır?

- A) Eski mahallemi ve arkadaşlarımı zaman zaman da olsa ziyaret ediyorum.
- B) Denizin dibine indiğinizde değişik renklerde irili ufaklı balıklar görürsünüz.
- C) Gecenin karanlığında karşısında iri yarı adamı görünce donakaldı.
- D) Önce kavga ettiler sonra sarmaş dolaş çıkıp gittiler.
- E) Artarda dökülen taşlar ve kayalar yolu âdeta harabeye çevirdi.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayıların yazımıyla ilgili bir yanlışlık vardır?

- A) Bu konuya kırk iki ay on gün ayırdı.
- B) Vasiyetinde mirasının beşte birini kardeşine ayırmıştı.
- C) Bu yıl vergi borçları için yirmi beş bin ikiyüz lira ayırmıştı.
- D) Okulun ilk 15'inci gününde disiplin kuruluna gitti.
- E) 1960'tan bu güne her dört yılda bir genel seçim yapıldı.

13. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün yazımı yanlıştır?

- A) Yüzmekten artakalan saatlerimizde egzersiz çalışmaları yapıyoruz.
- B) Kapının önünde çıkan arbedede çocuklar da zarar gördüler.
- C) Doktorlar alabalığın çokça faydalarının olduğunu söylüyor.
- D) Anadolu'nun en hırçın ırmağı Kızılırmak'tır.
- E) Ziyaretçiler ilçenin konuk evine yerleştirildiler.

15. I. Işık dediki:

- II. Renklerden, kokulardan,
  - III. Seslerden önce koşup geldim
  - IV. İnsanoğluna nur topu gibi
  - V. Bir müjde getirdim: Adı candır.
- Numaralanmış dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?
- A) I.
  - B) II.
  - C) III.
  - D) IV.
  - E) V.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Bu yıl çok çalıştı yüksek bir ortalamayla 9. sınıfa geçti.
- B) Daha dün gibi 1'nci doğum gününü kutlayışımız.
- C) Bu henüz ikinci görüşmemizdi, ne olduğunu anlamadım.
- D) 15.'inci Dil Kurultayı ne zamanmış? Biliyor musun?
- E) Geçen hafta annemin 53'üncü yaş gününü kutladık.

TEST 2

1. ve 2. soruları aşağıdaki metinlerden yararlanarak cevaplayınız.

1. TÜRKİYE
sen türkiye'sin ayılı yıldızlı türkiye
sen mehmedsin omuzların anadolu
yaylası
aladağlar toroslar dev gibi gövden
sen şehid oğlu şehid babası
sana selam olsun dünyadan, hürri-
yetten

1. TÜRKİYE'M
Düğünüm, derneğim, halayım, barım
Toprağım, ekmeğim, namusum, arım
Kilimlerde çizgi çizgi efkârım
Heybelerin nakışına ölürüm Türki-
ye'm.

I.si "Ben Sana Mecburum, Sisler Bulvarı" vb. ünlü şiir kitaplarının sahibi Atilla İlhan'a; II.si "Ve Sığı-
rım İçime, Sitare, Hun Aşkı (mensur şiir)"; Aska Yemin Olsun, Safağa Çe-
kilenler" şiir kitaplarının sahibi Dila-
ver Cebeci'den alınmıştır.

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi ortaktır?

- A) Nazım birimi
- B) Sanat görüşü (poetika)
- C) Nazım ölçüsü
- D) Uyak düzeni
- E) Şiirlerin teması

2. Bu şiirler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dilaver Cebeci, geleneksel ahenk unsurları olan ölçü ve uyak yerine iç ahenge yaslanan bir musiki ve ritim anlayışıyla yazmıştır.
- B) Atilla İlhan, toprağı vatan yapan Mehmetçik kavramını yüceltmıştır.
- C) Atilla İlhan, şiirinde vatan kavramını şehitlik üzerinden değerlendirir.
- D) Dilaver Cebeci, yurt sevgisini heybelerin nakışına sevdalanacak kadar ileriye taşımıştır.
- E) Türkiye şiiri modern şiir, Türkiye'm şiiri halk şiiri formlarına daha uygundur.

3.

İncir fidanı subtropik iklim bitkisidir. Buna karşın dünyanın ılıman iklime sahip birçok yerinde yetişmektedir. İncir fidanı kışları ılık, yazları sıcak ve kurak yerler ister. Yıllık ortalama 18-20 °C olan yerlerde yetişir. Meyve doğuşundan hasat sonuna kadar olan mayıs-ekim aylarında daha yüksek ortalama sıcaklıklar ve özellikle meyve olgunluğu ve kurutma döneminde ağustos-eylül ayları 30 °C'ye kadar çıkan ortalama sıcaklıklar istenir. Bu, güneşte kurutma yönünden önemlidir. Yüksek sıcaklık kadar düşük sıcaklık da önemlidir. En düşük sıcaklığın -9 °C'den daha aşağı düştüğü yerlerde incir tarımı başarılı şekilde yapılamaz. A Bölgesi'nde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı; B Bölgesi'nde yazlar serin, kışlar çok soğuk ve yağışlı; C Bölgesi'nde yaz ve kış ılık ve yağışlı; D Bölgesi'nde kışlar ılık ve yağışlı, yazlar sıcak ve kurak mevsim yaşamaktadır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki bölge/bölgelerin hangisinde incir yetiştirilemez?

	A Bölgesi	B Bölgesi	C Bölgesi	D Bölgesi
A)	✓			✓
B)	✓		✓	
C)		✓	✓	
D)		✓		✓
E)	✓	✓		

4.

İl genelinde düzenlenen şiir yarışmasında öğrenciler; didaktik, satirik, lirik, pastoral ve epik şiirlerden istediğini okumuştur. İlk üçe giren öğrencilere çeşitli hediyeler verilmiştir. Şiirler ve öğrenciler hakkında şunlar bilinmektedir:

- Yarışmada son beşe Perihan, Berir, Ediz, Dila ve Tolga kalmıştır.
- İlk üçe giren öğrencilerden biri erkektir.
- Birinci olan şiiri okuyan bir kız öğrencidir.
- Doğa olayları konu alan şiir ilk üçe girememiştir.
- Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlıkları anlatan şiiri okuyan Ediz'dir.
- Dila'nın okuduğu şiir, bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.
- Toplumsal eleştiri içeren şiir okuyan kız öğrenci ödül alamamıştır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi kesin olarak söylenemez?

- A) Birinci olan şiiri okuyan Perihan'dır.
 B) Tolga ödül alamamıştır.
 C) Ediz ve Dila ilk üçe girmiştir.
 D) Epik, didaktik ve lirik şiirler ödül almıştır.
 E) Satirik şiiri okuyan erkek öğrenci ilk üçe girememiştir.

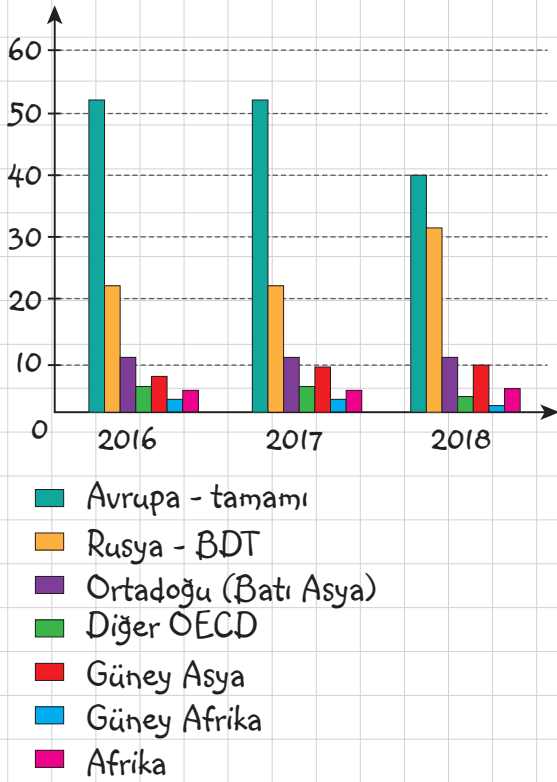
5. ve 6. soruları aşağıdaki numaralandırılmış metinlere göre cevaplayınız.

5. I. Yel yapraklarımı savurur
Dört yanım yağmurla örtülü
Güz vaktim gerçek ya, ne yağmur!
- II. bir adamı borcu için öldürmüşler
tam o anda bir çiçekçi dükkânının önünden geçiyordum
adamın eşi onu yıllar önce terk edip gitmiş mi ne
- III. Zarfın içi sis dolu
zarfın içinde hızla savrulan bir balta hani yürümüşük yürümüşük o da çıktı zarftan
- IV. Lisanda sayılır öz
Herkesin bildiği söz
Manası anlaşılın
Lügata atmadan göz
- V. Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim
- Numaralandırılmış alıntıların hangilerinde şiire özgür bir üslup yoktur?
- A) I. ve III.   B) II. ve IV.
C) II. ve V.   D) I ve II.
E) IV. ve V.

6. Numaralandırılmış alıntılarla ilgili olarak aşağıdaki açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- A) I. alıntıda şair kendisiyle doğadaki unsurlar arasında ilişki kurarak çağrışımsal bir anlatım oluşturmuştur.
- B) II. alıntıda yalın, anlaşılır bir dil tercih edilmiştir.
- C) III. alıntıda şiire özgü yaratıcı imgeler yani alışılmamış bağdaştırmalar göze çarpmaktadır.
- D) IV. alıntıda öz şiir anlayışına özgü imgeler sanatsal dille verilmiştir.
- E) V. alıntıda birinci dizeyle ikinci dize, üçüncü dizeyle de dördüncü dize arasında anjanbman görülmektedir.

7. Türkiye'ye Gelen Ziyaretçi Profilinin Bölgelere Göre Yıllar İçindeki Dağılımı (%)

Bu grafiğe göre aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Her yıl Avrupa'dan gelen ziyaretçi sayısı birinci olmuştur.
- B) 2018 yılında Rusya - BDT'den gelen ziyaretçi sayısı ciddi oranda artmıştır.
- C) Afrika ülkelerinden gelen ziyaretçi sayısı en az olmuştur.
- D) Orta Doğu'dan gelen ziyaretçi oranı yıllara göre dalgalanmamıştır.
- E) Avrupa'dan gelen ziyaretçilerin sayısında önceki yıllara göre 2018'de azalma görülmüştür.

8.

A. Gaziantep Müslümanlar tarafından fethedilen ve Müslümanların Anadolu'da ilk yerleştirildiği bölgelerden biridir. Halep'te bulunan İngilizler, Mondros Mütarekesi'nin 7'nci maddesine dayanarak 15 Ocak 1919'da bir süvari tugayı ve beraberindeki kuvvetlerle Gaziantep'i işgal ettiler.

B. 15 Şubat tarihinde Sibirya'nın güney batısında bulunan Çelyabinsk yakınlarına düşen bir asteroit, 4.000 binanın hasar görmesine, bölgedeki binlerce evin camının kırılmasına ve 1500 kişinin camlardan yaralanmasına yol açtı

Bu iki metindeki yazım yanlışları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) A metninde yazım yanlışı yoktur, B metninde ise "güney batısında" ifadesinin yazımı yanlıştır.
- B) A metninde "fethedilen", B metninde ise "4.000" ve "1.500" ifadelerinde yazım yanlışı vardır.
- C) A metninde "Anadolu"da, B metninde ise "Sibirya'nın" ifadelerinde yazım yanlışı vardır.
- D) A metninde "7'nci", B metninde ise "Şubat" ifadelerinde yazım yanlışı vardır.
- E) A metninde "Müslümanlar" ifadesinde, B metninde ise "yol açtı" ifadesinde yazım yanlışı vardır.

9. ve 10. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Nüfusu iyice azalan Ardahan'ın küçük bir köyünde dört adet ev vardır. Art arda sıralanan bu evlere ilişkin şunlar bilinmektedir:

- Her evin farklı kapı renkleri olup her evde farklı hayvanlar beslenip farklı yemekler yenmektedir.
- İkinci sıradaki evin kapısı mor renktedir, bu evde lahmacun yenmektedir.
- At beslenen ev ile erişte yenen ev arasında bir ev bulunmaktadır.
- Makarna yenen evde inek de beslenmektedir.
- Erişte yenen evden bir önceki evin kapı rengi pembedir.
- Mavi kapılı evde mantar yenmekte ve koyun beslenmektedir.
- İnek beslenen evden önce sadece iki ev vardır.
- Son evin kapısı yeşil olup burada keçi beslenmektedir.

9. Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) 3. evde koyun beslenmektedir.
- B) Mor kapılı evde inek beslenmektedir.
- C) 1. evde mantar yenmektedir.
- D) Keçi beslenen ev ile koyun beslenen ev arasında bir ev vardır.
- E) İnek beslenen ev 1. evdir ve mavi kapılıdır.

10. Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) At besleyen ev ile inek besleyen evler art arda sıralanmıştır.
- B) Yeşil kapılı evde erişte yenmektedir.
- C) Lahmacun yenen ev ile erişte yenen ev arasında ev yoktur.
- D) Mavi kapılı ev ile pembe kapılı arasında bir ev vardır.
- E) 3. evde makarna yenmektedir.

11. ve 13. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Deniz karşıki sahilin kumları üstünde dalgın dalgın nefes alıyor, manzara uyuklu bir sessizlik içinde ayın doğuşunu bekliyor, yavaş yavaş koyulaşan yeryüzünün gölgesi Beykoz'un üstünden fişkıran sabah nurlarına benzer billur gibi parıltılarla gecenin cisimlere verdiği titrek karanlığın kabuğu üzerine ışıktan bir örtü çekiyor; deniz cıva gibi bir durgunlukla sessiz, uyuklu ve sessiz; yalnız dalgalar, uzaklarda derin derin inleyen dalgalar...

11. Bu metinde kişileştirilen varlıkların tamamı aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

	Deniz	Ay	Dalga	Manzara
A)	✓	✓		
B)			✓	✓
C)		✓	✓	✓
D)	✓		✓	✓
E)	✓	✓		

12. "Beykoz'un üstünden fıskıran

I.

sabah nurlarına benzer billur gibi

II. III.

parlak gece"

IV. V.

Metinden alınan bu ifadedeki numaralandırılmış bölümlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. bölüm benzetilen ögedir.
- B) II. bölüm benzetme yönüdür.
- C) III. bölüm benzetme edatıdır.
- D) IV. bölüm benzetme yönüdür.
- E) V. bölüm benzeyen ögedir.

13. Metinden seçilen sıfatlar ve türleri ile ilgili olarak yapılan tablo:

		İşaret Sıfatı	Belgisiz Sıfat	Niteleme Sıfatı
I.	karşık	✓		
II.	bir		✓	
III.	dalgın dalgın			✓
IV.	fıskıran	✓		
V.	titrek			✓

Tablonun kaç numaralı bölümünde yanlışlık yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. Bir spor kulübü masa tenisi ve badminton turnuvaları düzenlemiştir. Turnuvada birincilere altın, ikincilere gümüş, üçüncülere de bronz madalya verilmiştir. Bu turnuvalara katılıp ödül alan Asel, Beren, Ceren, Ege, Özer ve Yaman ile ilgili şunlar bilinmektedir:

- Ceren, bronz madalya kazanmıştır.
- Ece, masa tenisi turnuvasına katılmıştır.
- Asel ile Özer farklı alanlarda yarışmış ve ikisi de aynı dereceyi elde etmişlerdir.
- Beren, Asel ile aynı alanda yarışmış ve Beren'in derecesi Asel'den iyidir.
- Yaman, Ege'den farklı bir alanda yarışmış ve Ege'nin derecesi Yaman'a göre daha iyidir.
- Özer'in derecesi Yaman'dan iyi, Beren'den kötüdür.

Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Badmintonda Özer gümüş, Yaman bronz madalya kazanmıştır.
- B) Ceren, badminton turnuvasına katılmıştır.
- C) Beren, Ceren'den farklı alanda yarışmış ve Beren gümüş madalya kazanmıştır.
- D) Yaman masa tenisi turnuvasında ilk üçe girmiştir.
- E) Ege, altın madalya kazanan yarışmacıdır.

15.

Türkçenin Ses Özellikler

1. Türkçe sözcükler büyük ünlü (kalınlık-incelik) uyumuna uyar. Türkçede sözcüğün ilk hecesinde kalın ünlü (a, ı, o, u) varsa sonraki hecelerde de kalın ünlü (a, ı, o, u) bulunur; ince ünlü (e, i, ö, ü) varsa sonraki hecelerde de ince ünlü (e, i, ö, ü) bulunur.
2. Türkçede düz ünlü (a, e, ı, i) bulunan bir heceden sonra yine düz ünlü (a, e, ı, i) gelir, yuvarlak ünlü (o, ö, u, ü) bulunan bir heceden sonra ya düz-geniş ünlü (a, e) ya da dar-yuvarlak (u, ü) gelir.
3. Türkçe sözcüklerde "-yor" eki alan sözcükler "-yor" eki hâriç, ilk heceden sonra "o, ö" bulunmaz.
4. Türkçe sözcüklerde ince a (â) ünlüsü yoktur.
5. Türkçe sözcüklerde iki ünlü yana gelmez.
6. Türkçe sözcüklerde "j" sesi yoktur.

Buna göre, aşağıdaki metinlerden hangisi oluşturulurken Türkçe olmayan sözcükler daha çok kullanılmıştır?

- A) Arazide muazzam bir sessizlik vardı. Burası canlılıktan, hareketten yoksun, ıssız bir yerdi; öylesine tenha ve soğuktaki çamurlu ruhunda keder bile yoktu. Sanki kahkaha atıyor ama bu kahkaha her tür kederden daha dehşet vericiydi.
- B) Köpeklerin önünde, geniş kar ayakkabıları giymiş bir adam çabalıyordu. Kızaktaki kutunun içinde, çabası sona ermiş ikinci bir adam yatıyordu; tabiat bu adamı yenmiş ve bir daha kımıldayamayacak, direnemeyecek hâle gelene kadar ezmişti.
- C) Donmuş su yolunun iki yanında, karanlık ladin ormanı çatılmış duruyordu. Yakın zaman önce esen bir rüzgâr, ağaçların üzerindeki beyaz buz örtüsünü sıyırmıştı ve ağaçlar sönükleşen ışığın altında kara, uğursuz gövdeleriyle birbirlerine yaslanır gibiydiler.
- D) Gitmek için arkasını döndüğünde jilet yarasını emerek aniden yere tükürdü. Onu şaşırtan keskin bir çatırtı sesi duydu. Bir daha tükürdü. Bir kez daha tükürdüğünde tükürüğü, karın üzerine düşmeden daha havadayken çatırdadı.
- E) Sandığı odanın ortasına getirdi, açtı. Sandığın içinde çocuğun saatlerdir tuttuğu maske vardır. Neredeyse bütün sandığı dökmesine rağmen bir türlü bulamıyordu onu. Tam umudunu kaybetmişken işte oradaydı. Sonunda bulmuştu onu.

3. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (D), 4. (Y), 5. (D), 6. (D)

2. **ETKİNLİK:** 1. aliterasyon; 2. yarım kafiye, redif; 3. 11'li hece ölçüsü; 4. söyleyici, tekrar

3. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

4. **ETKİNLİK:** 1. epik, lirik, didaktik, satirik ve pastoral; 2. kapalı istiare; 3. teşhis; 4. didaktik; 5. imge

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (D), 5. (Y)

6. **ETKİNLİK:** 1. bazı, doğru, uzun soluklu; 2. birleşik sıfat; 3. nitelme, üleştirme, sayı, soru, nitelme, işaret sıfatı; 4. pekiştirilmiş; 5. Basit, türemiş, birleşik

7. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

8. **ETKİNLİK:** 1. küçük harfle; 2. büyük harfle; 3. bitişik; 4. bitişik; 5. ayrı

9. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

10. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

11. **ETKİNLİK:** "-cık/-cik", "-cak/-cek", ünsüz düşmesi; 2. daracık, gençecik; 3. daralma, ünlü düşmesi, ünsüz benzeşmesi, yumuşama, ünsüz türemesi; 4. yumuşama, ünsüz değişimi; 5. "y, ş, s, n"

12. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

13. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. Şiirin nazım birimi dördlüktür. (kıta). Şiir 4 dördlükten oluşmuştur.

2. a) "y" sesleri yarım kafiye, "-ın-ı" ekleri rediftir.

b) abab - cccb - dddb - eeeb

c) Birinci dördlükte çapraz kafiye, diğer dördlüklerde düz (koşma tipi) kafiye kullanılmıştır.

3. Şiir 6 + 5 = 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

İ-çin-den ta-nı-rım / ben o el-le-ri,

6 hece + 5 hece = 11 hece

On-lar ki za-hir-de / vi-ran o-lur-lar;

6 hece + 5 hece = 11 hece

4. a) Şiirde kullanılan hece ölçüsü şiirde belli bir ritim ve ahenk oluşturmuştur. Şiir temasına uygun olarak vurgulara, bir ritme ve duraklara sahiptir. Bu akış şiirin anlatımına güç katmaktadır.

b) Her kıtanın sonunda tekrar eden "-an olurlar" sesleri de ahenk yaratmada çok etkili olmuştur.

c) "Baharlar yaratır kışın karından;" dizesinde "a" ve "i" sesleri ile asonans "r" sesiyle de aliterasyon yapılarak ahenk sağlanmıştır.

5. a) Mübalağa: Yurt güzellikleri abartılarak anlatıldığı için bu dördlükte mübalağa sanatı vardır.

b) Tezat: Kışın karından baharlar yaratmak anlamca karşıtlıktır.

c) Memleketin köpüklü sularından içen kişiler ceylana benzetilmiştir.

d) "Bir tasta yoğurur derdi, sevinci" dizesinde dert ve sevinç hamura veya yoğrulabilen bir nesneye benzetilmiştir. Benzeyen, dert ve sevinç; benzetilen hamur, çamur benzeri şeylerdir fakat bu öge söylenmediği, sadece benzeyen söylendiği için kapalı istiare yapılmıştır.

6. Şiir lirik şiir türünde yazılmıştır.

7. Zararlı bir alışkanlık: niteleme ve belgisiz sıfat

bir satır: asıl sayı sıfatı

o yaprağı: işaret sıfatı

birkaç yaprak: belgisiz sıfat

o defteri: işaret sıfatı

bu alışkanlık: işaret sıfatı

defterde, kalemde çocuk kadar küçük olan yeni baştan usulü: niteleme sıfatı

her dönemine: belgisiz sıfat

8. Tertemiz alından: Niteleme sıfatı olan temiz sözcüğünün ilk sesli harfine kadar olan kısmının sonuna "r" harfi getirilerek sıfat pekiştirilmiştir.

En kesif orduların: Kesif (keskin) sıfatının önüne "en" kelimesinin getirilmesiyle yapılmıştır. Sıfattaki var olan niteliğin en üst seviyede olduğunu gösterme derecesidir. Bu dereceye en üstünlük derecesi denir.

9.

Yanlış Kullanım

Doğrusu

başında ki

başındaki

fark ettimki

fark ettim ki

madem ki

mademki

oysa ki

oysaki

akşam ki

akşamki

10. kırıdığın: Yumuşama

kadehte: Benzeşme

ömrümde: Ünlü düşmesi

içtiğin: Benzeşme, yumuşama

hicrinle: Ünlü düşmesi

sararıp: Ünlü düşmesi

biçtiğin: Benzeşme, yumuşama

11. Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

TEST - 1

1. C / 2. E / 3. A / 4. C / 5. D / 6. D / 7. E / 8. A / 9. D / 10. D / 11. E / 12. C / 13. E / 14. B / 15. A

TEST - 2

1. E / 2. A / 3. C / 4. A / 5. B / 6. D / 7. C / 8. A / 9. C / 10. C / 11. D / 12. B / 13. C / 14. E / 15. A

ÜNİTE 4: MASAL/FABL

Masal Kelimesinin Kökeni

Masal Çeşitleri

Fabl Nedir?

Fabl Türünün Genel Özellikleri

Edat, Bağlaç ve Ünlemler

Dinleme Türleri ve Etkili Dinlemenin İlkeleri

1. BÖLÜM

MASAL KELİMESİNİN KÖKENİ

Türkçeye Arapçadan geçmiş "masal" sözcüğünün aslı Arapça "mesel" sözcüğüdür. Türk edebiyatında 19. yüzyılın başlarına kadar masal yerine; kissa, destan, hikâye vb. kavramlar da kullanılmıştır.

● Masal Nedir?

En eski Türkler arasında yer alan masal, genellikle olağanüstü kişileri, olayları, serüvenleri, ele alan ve dilden dile, nesilden nesile anlatılarak gelen hayal ürünü hikâyelerdir.

Halkın ortak yaratısı olan masallar, sözlü kültürde dilden dile, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar gelmiştir. Masallar artık olmayan "masal anlatma geleneği" içinde özel anlatıcılar tarafından dile getirilir. Bunlara "masal anası, masal ninesi veya masalci" denir. Masal anlatma geleneği daha çok ..... özgüdür. Bu usta masal söyleyicileri yazılı bir metne bağlı olmadıkları için onları her anlatışlarında biraz değiştirerek anlatırlar. Bu nedenle konusu aynı olan bir masalın yüzlerce değişik varyantı (çeşit) ortaya çıkar. Halk arasında anlatılan masallar sonradan derlenerek yazıya aktarılır.

● Masalların Kaynağı

Masallar uluslararası olabilir. Aynı masalı farklı adlar altında dünyanın dört yanında duymak mümkündür. Bu durum masal araştırmacılarını masalın kaynağını araştırmaya itmiştir. Kaynakları çok eskilere dayanan masalların ilk defa dünyanın hangi bölgesinde yaratıldığına dair birçok görüş ileri sürülmüştür. Bazı araştırmacılar kaynak olarak Hindistan'ı gösterirken bazı araştırmacılar "Aynı ilkel koşullarda yaşayan toplumlar benzer masallar yaratmışlardır." görüşü ileri sürmüşlerdir. Bazıları da masal ile mitoloji arasındaki benzerlikten yola çıkarak masalların eski mitlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ancak son zamanlarda masallara tek bir kaynak arama fikrinden vazgeçilmiştir.

Masallarda Amaç

Masallarda hem fayda hem de sanat gözetilir. Masallar, halk sanatının eşsiz edebî örnekleri olmakla birlikte gençlerin ve çocukların eğitiminde de kullanılır. Çünkü her kahraman bir karakteri temsil eder. İyiler yüceltilirken kötüler ayıplanır. Kişilerin her yaptığından bir ibret (hayat) dersi verilir. Bunu gören çocuk kendisini iyilerle özdeşleştirir.

Masallarda Tema

Doğruluk, dürüstlük, iyilik, güzellik, ahlaklı olmak, erdemli olmak, yardımseverlik... gibi çoğu kez ..... temalar işlenir. Masallardaki temalar, temelde birbirine benzese de her millet, masalı kendi örf ve âdetlerine, kültürüne uygun hâle getirir.

Masallarda Dil

Masalın dili anlatıcının, dolayısıyla masalın anlatıldığı yörenin dilidir.

Masalların Özellikleri

- ✓ Masal, sözlü edebiyat ürünlerindedir ve ..... bir özellik gösterir. Yazarları yoktur. Halk düşüncesinin, halk kültürünün ortak ürünüdür. (Yapma masallar bu kapsamın dışındadır.)
- ✓ Efsane, destan, fıkra gibi sözlü gelenek ürünleriyle yakın benzerlik gösteren masalı bu türlerden ayıran en belirgin özellik, anlattığı olayların tümüyle “düşürünü” olduğu izlenimini yaratmasıdır.
- ✓ Masallar yoluyla verilmek istenen ileti ahlaksal bir içerik taşır. Genel çerçevesiyle iyiler ile kötülerin savaşımı olarak kurgulanan masallar aracılığıyla dinleyenlerde iyilik, adalet, dürüstlük gibi kavramların oluşturulmasına çalışılır.
- ✓ Masallar genellikle nesir (düzyazı) şeklindedir. Masallar, uzun anlatılardır, özellikle zincirlemeli masalların anlatımı birkaç gece sürebilir.
- ✓ Masalların barındırdığı kişiler klişe tiplerden oluşur. Masalın başında iyi ya da kötü olan kahraman masalın sonuna kadar hep öyle kalır.
- ✓ Masal kişileri, toplumun en alt katından en üstüne kadar her zümreden (padişah, şehzade, Keloğlan, fakir bir delikanlı, harami, küçük bir kız vb.) olabilir.
- ✓ Masal kahramanları, belli bir toplumun, belli bir zamanda yaşamış kişileri değildir. Her ülke ve zamanda olabilecek kişilerdir.
- ✓ Masalda yer alan insan kahramanlar; olağanüstü güçlerini büyü bir araçtan (sihirli lamba vb.), tasarlanmış (var olmayan) bir mahluktan veya esrarlı, ermiş bir kimseden (ağzı dualı ihtiyar vb.) alırlar.
- ✓ Masallarda masal kahramanları uzun uzun tasvir ve tahlil edilmezler. Sadece dış yapı (küçük, cılız, iri vb.) ve karakter bakımından (akıllı, kurnaz, saf, aptal, zalim, adaletli, hırsız, dürüst vb.) en belirgin özellikleriyle verilirler.

- ✓ Birkaç masal dışında masallar _____ biter. Masal kahramanlarından kötü ve çok zalim olanlar, hemen sert cezalara (kırk katır ya da kırk satırla vb.) çarpılıp yok edilirler. İyiler ise ödüllendirilip en sona kadar yaşayıp mutlu olurlar.
- ✓ Anlatımda genellikle geniş zaman veya öğrenilen geçmiş zaman kipi (miş'li geçmiş) kullanılır.
- ✓ Masalarda asla ayrıntılara girilmez. Zaman ve mekânlar arasında büyük boşluklar bırakılır. Kırk yıl hatta bin yıllık zaman bir çift söz ile geçiştirilir. Çünkü masalın en belirgin özelliği çabukluktur.
- ✓ Masalda kahramanın bütün hayat hikâyesi anlatılmaz sadece çok önemli olaylar üstünde durulur. Bunun için anlatılışı kısa sürer.
- ✓ Masaldaki insanlar ve öbür yaratıklar büyücülerin veya büyülü şeylerin hüneriyle biçimden biçime girebilirler. Örneğin aynı kahraman, bir ceylan, bir balık, bir kuş ya da bir gül fidanı oluverir. Kötüler, biçim değiştirerek taş kesilirler ya da karga, çalı gibi sevimsiz yaratıklar hâline girerler.
- ✓ Masalacı, anlattığı olayın gerçek dışı olduğunu bize sezdirmek , geçmiş ve uzak düşler âleminde yaşadığımızı hatırlatmak arzusuyla sık sık uyarılar yapar. Yine bundan dolayı hiçbir tema üstünde ısrarla durulmaz.
- ✓ Masalda kahraman bir anda kıtalarca mesafe alabilir, bir anda kırk yıl, bin yıl gibi uzun yıllar öncesine ya da sonrasına gidebilir. Bir anda korkudan sevince, aşktan ayrılığa geçebilir.
- ✓ Masalların başında, ortasında ve sonunda biçimsel, kalıp söz ve tekerleme gibi söz öbekleri bulunur.
- ✓ Semboller, Türk masallarında önemli yer tutar. Masalarda yer alan bazı ana karakterler ve sembolize ettiği değerler şunlardır:
Büyük kardeşler: kıskançlık; en küçük kardeş zekâ, akıl, şans; üvey anne ve kız kardeş: kötülük; en küçük kardeş: iyilik, başarı, zekâ; teyze: kötülük ve kıskançlık; Keloğlan: şans, akıl ve zekâ; yaşlı adam: iyilik, yardım; köse: hainlik, kötülük vb.
- ✓ Masalarda, millî vasıflar gibi dinî inançlar da az görülür.

🔴 Masal Çeşitleri

Uluslararası masal katalogunda (The Types of The Folktale,1964; Antti Aarne ve Stith Thompson) masallar dört ana başlıkta toplanmıştır.

1. Asıl masallar

a) **Olağanüstü masallar:** Bu tür, diğer masal türlerine göre daha uzundur, kişi sayısı daha fazla olaylar ise daha karışıktır. Olağanüstü masalların kişileri insanlarla birlikte olağanüstü varlıklardır. Bu masalarda hayvanlara da yer verilir ancak hayvanlar, hayvan masallarında olduğu gibi insan rolünde değil, tabiat dışı varlıklar şeklindedir.

b) **Gerçekçi masallar:** Vezirler, zengin tüccarlar, padişahlar, şehzadeler, sıradan ve yoksul insanlar, haydut, kadı vb. gibi gerçek dünyadan alınma kişilerin başından geçen olayların anlatıldığı masallardır. Kişiler, hayvanlar, olağanüstü masallarınkinden çok farklı değildir.

2. Hayvan masalları

Bunlar soyut fikirleri somut hâlde veren kısa hikâyelerdir. Başlangıç ..... olmayan bu masallar bir düşünceye güç kazandırmak, ibret dersi vermek, örnek göstermek amacıyla anlatılır. Bu çeşit masalarda hayvanlar genellikle kılık değiştirmiş insan niteliğindedir.

3. Güldürücü masallar

Okuyan ve dinleyeni eğlendirmeyi amaçlayan masallardır.

4. Zincirlemeli masallar

Kuruluş özellikleriyle ötekilerden ayrılır. Küçük, önemsiz olayların birbiri ardına bağlanmasıyla oluşturulur. Bağlantı ögesinin (masal kişileri ya da olaylar) sayısı ölçüsünde masal uzar gider.

● Masalda Plan

Türk masallarının kuruluşunda, belli başlı üç bölüm vardır:

1. **Döşeme:** Masalcının dinleyicileri masal atmosferine hazırlamak, onları biraz güldürmek biraz da ustalığını göstermek için "masal başı tekerlemesi"ni söylediği bölümdür. Hemen hemen bütün masalcılar birbirine az çok benzeyen tekerlemeleri kullanır biraz da kendinden bir şeyler katar.

2. **Asıl masal:** Asıl masalın anlatılmaya başlandığı bölümdür. Bu bölümde masalcı bütün hünerini gösterir. Anlatılacak masal "serim, düğüm ve çözüm" planı çerçevesinde anlatılır.

3. **Dilek:** Masal güzel bir sonuca bağlanır. Masalcı, kahramanların iyi bahtını dinleyiciler için de temenni eder. Gönülden bir dua olan bu kısma dilek bölümü denir. Masalcı, birbirine az çok benzeyen masal sonu tekerlemelerini kullanır. Bu bölüm de döşeme bölümü gibi uzun değildir.

● Masalda Kalıp İfadeler (Tekerlemeler)

Masalarda sıkça rastlanan ve asıl masal ile içerik yönünden bir ilgisi olmayan masal tekerlemesi, masalın başında, ortasında (uygun bir yerde) ve sonunda söylenen, yerine göre çok kısa ya da anlatıcının hünerine göre uzunca, kalıplaşmış bir takım sözlerdir. Tekerlemelerde anlamdan çok, kelime oyunları, ahenk, ses uyumu, uyak, kelime tekrarı ve şiirsellik ön plandadır.

Masalda Neden Tekerleme Kullanılır?

✓ Gerçek yaşamın ölçülerine sığmayan tekerlemeler, anlatıma ayrı bir tat vermeyi ve masal dünyasına ayak basacak dinleyiciyi gerçeküstü masal havasına alıştırmayı amaçlar.

✓ Masalın başında söylenen tekerlemeler, masalın eğlendirmek ve ders vermek için uydurulduğunu, eskiden olmuş bitmiş şeyler olarak kabul edilmesini gerektirir. Dinleyiciyi masal dünyasına hazırlar.

Örnek: " Bir varmış bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş, evvel zaman içinde, develer tellal iken, sıçan berber iken, ben on beş yaşında iken, anamın babamın beşiğini tıngır mıngır sallan iken..."

✓ Masalın ortasında yer alan tekerlemeler ise anlatımı hızlandırmak ve uzun zaman aralıklarını kapatmak için kullanılır.

Örnek: " Az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik, altı ay bir güz gittik... Bir de arkamıza baktık ki bir arpa boyu yer gitmişiz."

✓ Masalın sonunu bağlayan tekerlemeler, bütün masalların herkesin gönlüne göre mutlu bir sona erdiğini belirtme ve herkese aynı mutluluğu dileme amacına yöneliktir.

Örnek: " Onlar ermiş muradına, darısı buradakilerin başına..."

Masalın Yapı Unsurları

1. Olay

İçinde zaman zaman gerçek olay parçacıklarına rastlansa da masallar ..... olaylar üzerine kurulur. Gerçek olaylar da masalın olağanüstü atmosferi içinde kaybolur. Ana olay etrafında çok fazla olaya yer verilir. Ana olaya bağlı bu olaylar çok hızlı gelişir ve sonuçlanır.

2. Masal Kişileri

İnsanlar, hayvanlar ve hayalî yaratıklar(peri, dev, gulyabani, cin, şahmaran) masallarda iç içe yaşasalar da masalların asıl kahramanları yine de insanlardır. Çünkü masallardaki insan dışındaki bu varlıklar, insana ait özelliklerle donatılmışlardır. Yani insanlar gibi sever, hırslanır, öç alır veya yardım ederler. Bu varlıkların çoğu; insan olan kahramanın başarı göstermesi, gerçeği anlaması, hedefe ulaşması için bir araç olarak masal yerleştirilmişlerdir. Bu yaratıklar, insan kahramanın yardımcısı veya çatışma hedefi olarak, hep ikinci derecede rol alırlar.

3. Masallarda Mekân

Masallar "Kafdağı, Yedi-Derya Adası, Çin Maçın..." gibi haritalarda olmayan gerçek dışı ülkelerde ya da "iki memleket arası, Yedi kat yerin altı..." gibi hayalde tasarlanan yerlerde geçer. Bazen İstanbul, Erzurum, İsfahan, Halep gibi gerçek şehir adları verilse de bunlar

sadece sembolik birer isimden ibarettir. Kahramanların ne zaman, hangi semtte yaşadıkları asla bilinmez. Masalarda çevre tasvirleri büsbütün yok değildir. Ancak, bu tasvirler gözleme değil hayale dayanmaktadır. Bunlar, dünyadan seçilen unsurlarla donatılmış fakat dünyada rastlanması imkânsız olan bahçeler, saraylar, ırmaklar veya şehirlerdir.

4. Masalarda Zaman

Masalarda kullanılan zaman da ..... Geçmişte bir zamandan söz edilir ancak bu zamanın "tarihî zamanla" hiçbir ilgisi yoktur. Masalların "evvel zaman içinde... Bir varmış..." gibi bir tekerlemeyle başlamasının nedeni de dinleyiciyi hayal dünyasına sokarak zamanı iyice belirsiz kılmak içindir.

Sanatsal (Yapma) Masallar

Yukarıda özellikleri verilen masallar "anonim masal" olarak adlandırılır. Halk masallarına benzeterek ve aynı zamanda içlerine özel bir dünya görüşü konarak, belli yazarlar tarafından meydana getirilen masallara "sanatsal masal" denir. Sanatsal masallar yazılı kültür ürünleridir.

Dünya Masalları

Bütün dünya uluslarının sözlü geleneğinde masal adını verdiğimiz türün pek çok örnekleri görülür. Masalların kalıcı olmasını sağlamak için halk bilimciler masalları derlemişlerdir. Ancak bazı derleyiciler, derledikleri masalların dil ve anlatım özelliklerine dokunmamış; bazıları ise masalları yeniden yazmıştır.

Hind Masal Kitapları: Pançatantra, Kathasaritsagara, Vetalapancavincati, Çakasaptati.

Arap Masal Kitapları: Binbir Gece Masalları, Binbir Gündüz Masalları

Avrupa Ülkelerinin Önemli Masal Kitapları: Aisop (Ezop) Masalları (MÖ620-560); La Fontaine Masalları (Fransa); Charles Perrault, Geçmiş Zaman Masalları (Fransa); Grimm (Grim) Kardeşler (Almanya); Andersen Masalları (Danimarka) vb.

Türk Masalları

İslamiyet öncesinde masal türünde yapılan çalışmalar: Altun Yaruk (8-9. yy) Prens Kalyanankara ve Papamkara Hikâyesi (10 yy), Kuangşi im Pusar (13. yy)

İslamiyet sonrasında masal türünde yapılan çalışmalar: Mevlana Celaleddin Rumi yapıtlarında masallara yer verilmiştir. Mesut Bin Ahmet (Kul Mesut) Pança Tantra'yı Abdi adlı bir yazar Binbir Gece Masalları'nı Türkçeye çevirmişlerdir. Ayrıca Ferec Badesşidde, Tutiname, Kırk Vezir Hikâyeleri de çeşitli tarihlerde Türkçeye çevrilmiş ve çok okunmuştur.

 Osmanlı imparatorluğu döneminde doğrudan doğruya halk ağzından derlenerek hazırlanan masal kitabı "....." adını taşır. Bu kitapta yer alan masalların ne zaman, kimden ve kimin tarafından derlendiği belli değildir.

19. asırdan sonra masal alanında çalışmalar: Türk masal biliminin en önemli adımı W.

Eberhand (Eberard) ve Pertev Naili Boratav'ın çalışması ile atılmıştır. 2500 masal incelenmiş ve 378 tip saptanarak "Türk Masal Tiplerinin Kataloğu" yapılmıştır. Ayrıca W. Radloff ve Macar Türkolog Ignacz Kunos'un (İgnoz Kunos) masal kitaplarında da Anadolu ve Rumeli'den derlenmiş çok sayıda masal bulunmaktadır.

Cumhuriyet Döneminde masal alanında yapılan çalışmalar: Ziya Gökalp, Altın Işık; Tahir Alangu, Keloglan Masalları; Naki Tezel, İstanbul Masalları adlı çalışmalarıyla masallara edebî bir biçim vermişlerdir. Orhan Veli Kanık, La Fontaine'den çeviriler yapmıştır. Yakın dönemde Eflatun Cem Güney, Pertev Naili Boratav, Saim Sakaoğlu, Umay Günay, Bilge Seyidoğlu da Anadolu üzerine yaptıkları önemli araştırmaları ve derlemeleri yayımlamışlardır.

Eflatun Cem Güney, geleneksel halk hikâyelerimizi ve masallarımızı derlediği ayrıca kendisi de masallar yazdığı için ona "Masalcı Baba" denmiştir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- Masallar aracılığıyla dinleyenlerde iyilik, adalet, dürüstlük gibi kavramların oluşmasına çalışılır.
- "Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde..." şeklinde devam eden bu tekerleme genellikle masal sonlarında söylenir.
- İçinde Ali Baba ve Kırk Haramiler, Alâeddin'in Sihirli Lambası masallarının da yer aldığı Binbir Gece Masalları Hindistan'a ait bir masal kitabıdır.
- Yaraticısı bilinmeyen ve ağızdan ağza sürüp gelen, olağanüstü, düş ürünü olaylarla örülü anlatı türüne masal denir.
- Masallar milli bir özellik taşıdığından evrensel değerler ve temalara yer verilmez.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- Türk masallarının kuruluşunda ..... , asıl masal ve ..... olmak üzere belli başlı üç bölüm vardır.
- Masal kişileri; insanlar, hayvanlar ve ..... dir.
- Ziya Gökalp ..... adlı eserinde, sözlü gelenekten derlediği masalları bazı küçük müdahaleler yaparak yayımlamıştır.
- "Gittik gittik gide gide gittik, göründü Çin Maçın Padişahı'nın bağları. Girdik birine..." şeklindeki tekerlemelere masalın ..... kısmında yer verilir. Uzun zaman aralıklarını kapatmak için kullanılır.
- Halk masallarına benzeterek ve aynı zamanda içlerine özel bir dünya görüşü konarak, belli yazarlar tarafından meydana getirilen masallara ..... denir.

2. BÖLÜM

FABL

Fabl Kelimesinin Kökeni

“Fabl” kelimesinin kökeni, Latince “hikâye” anlamına gelen “fabula”dır. Fakat bu kelime zamanla bir ahlak ilkesini veya bir davranış kuralını anlatan kısa sembolik bir hikâye türünün adı olmuştur.

● Fabl Nedir?

İnsandan başka yaratıkların (hayvan, bitki, vb) başından geçiyormuş gibi gösterilen ve ibretli bir olaya dayanan manzum hikâyelere fabl denir.

● Fabllarda Amaç

İnsanlara ahlak ve ibret dersi vermek, örnek göstermek, insanları kötü davranışlardan caydırmak ya da bir düşünceye güç kazandırmak gibi toplumu eğitmek amacıyla oluşturulur. Bu türlere insanların kusurları veya toplumun aksayan yönleri düzeltilmeye çalışılır. Bu nedenle fabllar ..... (didatik) metinlerdir.

● Fabllarda Tema

Doğruluk, dürüstlük, iyilik, güzellik, ahlaklı olmak, erdemli olmak, yardımseverlik... gibi evrensel temalar işlenir. Fabllarda verilen mesajlar doğru değerler (adalet, dostluk, doğruluk, bağışlamak, cömertlik, alçak gönüllülük, kanaat, sadakat, kendini bilme vb.) üzerine kurulur.

🔴 Fabl Türünün Genel Özellikleri

- ✓ Fabllar genellikle kısa ve şiir şeklindedir. Ancak nesir şeklinde yazılmış fabllar da vardır.
- ✓ Edebî türlerin en eskilerinden biridir. Fabllar; masallar gibi sözlü edebiyat ürünleri olarak günümüze kadar anlatılagelmiş, daha sonra da yazıya aktarılmıştır.
- ✓ Daha çok insanların zayıf yanlarını gözler önüne serer.
- ✓ İnsanlar arasında geçen olaylar, hayvanlar, bitkiler ya da cansız varlıklar arasında geçiyormuş gibi gösterilir.
- ✓ Fabllarda anlatılmak istenen kavramlar sembolik kahramanlarla (genellikle hayvan kahraman) anlatılır. Bu nedenle fabllar alegorik bir kimlik taşır. Bir fikrin, davranışın, eylemin, duygunun, bir kavramın ya da bir nesnenin simgelerle, sembollerle ifade edilmesine alegori, bu tarzdaki eserlere "alegorik eser" denir.
- ✓ Kişileştirme (teşhis) ve konuşurma (intak) sanatları üzerine kurulur.
- ✓ Fabllarda çatışma; iyi-kötü, cesur-korkak, dürüst-ikiyüzlü, gözütok-açgözlü vb. kavramlar arasında yaşanır. Gerçek yaşamda insanlar arasında yaşanan bu çatışmalar, hayvan kahramanlar arasında geçmiş gibi gösterilir.
- ✓ Fabllarda hayvan ya da cansız varlıkların konuşması olağanüstü bir niteliktir. Bu bakımdan masallara benzese de fablın sonunda kıssadan hisse alınabilecek bir dersin verilmesi, didaktik ve dikte edici bir özelliğe sahip olması onu masaldan ayırır.
- ✓ Fabldaki olaylar bizi güldürürken aynı zamanda eğitir.

🔴 Fabllarda Plan

Fablların planında şu dört bölüm bulunur:

1. **Serim:** olayın ve kahramanların tanıtıldığı bölümdür.

2. **Düğüm:** Çok kısa metinler olduğu için birkaç konuşmadan sonra olay düğümlenir. Bu bölümde kısa ve sık konuşmalara yer verilir.

3. **Çözüm:** Fablın en kısa bölümüdür. Olay beklenmedik bir sonuçla biter.

4. **Öğüt(kıssadan hisse, ders):** Öğüt niteliğinde verilen ana fikrin yer aldığı bölümdür. Bazen çıkarılacak ders(öğüt)fablın yazarı tarafından açıkça verilir bazen de açıkça söylenmeyip okurun yorumuna bırakılır. Öğüt bölümü almayan fabllar alabileceği gibi bu bölüm kimi zaman başta, kimi zaman başta, kimi zaman sonda da yer alabilir.

🔴 Fablın Yapı Unsurları

Olay: Çok defa olağan dışı, masalımsı olaylarla örülür. Fablın gövdesini bu olay oluşturur. Olay bütün yönleriyle değil, yalnızca fabla konu olan şekliyle verilir.

Kişiler: Çoğunlukla hayvan ve bitkilerdir, nadir olarak insanlar da bulunur. Hikâye kahramanı olan bu hayvanlar ve varlıklar kendi özelliklerini korumakla birlikte, insan gibi konuşurlar. Esasen "fabl" bu özelliği nedeniyle masalımsı eserler arasında yer alır. Kişilere verilen

karakter zenginliği fablın belkemiğini oluşturur. Fabllardaki kahramanlar genellikle bir insan tipini sembolize eder. Kişiler tek yönüyle (fabla konu olan yönüyle) tanıtılır; betimlemelere, kişilik tahlillerine yer verilmez.

Zaman: Masallarda olduğu gibi ..... Olaylar kronolojik bir sıralama içinde verilir.

Mekân: Olay genellikle bir orman, kır veya köyde geçer. Mekânın ayrıntılı tasviri yapılmaz. Sadece "bir ormanda , bir gölde" denilerek olayın geçeceği yer belirtilmiş olur.

Dünya Edebiyatında Fabl

- ✓ Doğuda ilk fabl örneklerine eski Hint edebiyatında (MÖ 200 yıllarında) Pançatantra masallarında rastlanır. Bu eserin yazarının kim olduğu ve hangi yıllar arasında yaşadığı henüz bilinmemektedir.
- ✓ Bu türün diğer örneği ise MS 300 yılında Beydaba tarafından meydana getirilmiştir. Beydaba, Kelile ve Dimne adlı eserini Debşelem adlı Hint hükümdarı zamanında yazmış ve ona sunmuştur.

Doğu edebiyatının bu önemli iki eseri, Aisopos(Ezop) ve La Fontaine'in fabllarına kaynaklık eder.

- ✓ Batıda ilk fabl yazarı olarak Frikyalı Aisopos(Ezop) gösterilir. Ezop'un MÖ 620-650 yılları arasında yaşadığı ve baskıcı bir yönetim yüzünden düşünceleri küçük hayvan hikâyeleri ile anlattığı söylenmektedir. Aisopos'un (Ezop) ilk derlemesini Pheronlu Demetrius yapmıştır.
- ✓ Ancak eski Yunan şair Hesiodos'un (MÖ 8. yy) "Atmaca ile Bülbul" yine MÖ 7. yüzyılın savaşçı şairi Arkhilokhos'un benzer türde masalları günümüze ulaşmıştır.
- ✓ Fabl türünün dünya edebiyatındaki en büyük şairi La Fontaine (1621-1695)dir. Bu şair konularının pek çoğunu Hint yazarı Beydaba ile Yunan masalcısı Ezop'tan almıştır ama fabla bir tür olarak en uygun şeklini verebilmiştir.

Türk Edebiyatında Fabl

- ✓ Mevlana'nın Mesnevi'sinde, Gülşeni'nin Gülşenname'sinde Güvahi'nin Pendnamesi'nde fabl türüne örnek olabilecek hikâyeler vardır.
- ✓ Türk Edebiyatında ilk fabl örneği 15. yüzyılda şeyhî tarafından verilmiştir eserin adı "Harname"dir. şeyhî bu fablında boynuz umarken kuyruğundan olan bir eşeğin hikâyesini anlatmıştır.
- ✓ Batılı anlamda ilk fabl örnekleri ise Tanzimat Dönemi'nde, Tanzimat edebiyatının öncüsü olan şinasi tarafından verilmiş. şinasi "Tercüme-i Manzume"adlı bu eserinde hem La Fontaine'den çeviriler yapmış hem de ona özenerek bazı fabllar yazmıştır.

- ✓ Yine bu dönemde Ahmet Mithat Efendi, "Kissadan Hisse" adlı eserinde Ezop'tan, La Fontaine'den yapmış olduğu çevirilere ve kendi yazmış olduğu fabllara yer vermiştir.
- ✓ Rezaizade Mahmut Ekrem, La Fontaine'den "Horoz ile İnci", "Kurbaga ile Öküz", "Karga ile Tilki", "Meşe ile Saz" ve "Ağustos Böceği ile Karınca" gibi birtakım çeviriler yapmıştır.
- ✓ Nabizade Nazım (Bir Sansar ile Horoz ve Tavuk), Ali Ulvi Elöve (Çocuklarımıza Neşideler), Orhan Veli Kanık, Sabahattin Eyüboğlu, Tarık Dursun K., Nurullah Ataç, Nazım Hikmet Ran, Ömer Rıza Doğrul, Kemal Demiray, M. Fuat Köprülü, Vasfi Mahir Kocatürk, Siracettin Hasırcıklıoğlu gibi sanatçılarımız da fabl türü ile ilgilenmiş, çeviri yapmış, araştırmalarda bulunmuşlardır.
- ✓ Bizde ve Batı'da fabl türünden etkilenerek romanlar ve hikâyeler yazılmıştır. Bunlar arasında Richard Bach'ın "Marti", George Orwell'in "Hayvan Çiftliği", Antoine de Saint-Exupery'nin "Küçük Prenses" romanı, Gülşehri'nin "Mantık't-Tayr" adlı mesnevisini, Sait Faik'in "Sinağrit Baba" hikâyesini saymak mümkündür.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" harfi yazınız.

1. ( ) Fabllarda toplumsal sorunlar üzerinde durulmaz.
2. ( ) Şeyhî'nin "Harname" adlı eseri Türk edebiyatında ilk fabl örneği olarak kabul edilmiştir.
3. ( ) Nesir şeklinde yazılmış fabllar da olmasına rağmen fabllar genellikle şiir şeklinde yazılır.
4. ( ) Ahmet Mithat Efendi, Şinasi, Orhan Veli Kanık ve Sabahattin Eyüboğlu gibi sanatçılarımız fabl türü ile ilgilenmişlerdir.
5. ( ) Fablin sonunda kissadan hisse alınabilecek bir dersin verilmesi onu masaldan ayıran özelliklerin başında gelir.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Fabllarda ..... bir amaç güdülür.
2. Fabllarda olay veya olayların arkasında yatan ana fikrin açıklandığı bölüme ..... / ..... bölümü ya da eski deyişle ..... adı verilir.
3. Fabllarda ..... ve ..... sanatlarından yararlanılarak anlatıma canlılık ve güzellik kazandırılır.
4. Türk edebiyatında Batılı anlamda ilk fabl örnekleri ..... Dönemi'nde ..... tarafından verilmiştir.
5. Kelile ve Dimne adlı eserin yazarı .....'dır. Bu eser ..... edebiyatına aittir.

3. BÖLÜM

EDAT, BAĞLAÇ VE ÜNLEM

Edat (İlgeç)

Edatlar yalnız başlarına bir anlam ifade etmeyen, cümlede kelime ve kelime grupları arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran sözlere dir.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere edatlar cümlede isim, isim soylu kelime ve kelime gruplarını birbirine bağlayarak görevini yerine getirir, tek başına herhangi bir anlama sahip değildir. Yani hiçbir nesne veya hareketi karşılamaz. Anlam ilişkisini, bağladığı ve bağlandığı kelime ve kelime gruplarıyla sağlar. Edatlar kesinlikle isimle kullanılabilen görevli sözlere dir.

Başlıca edatlar şunlardır: "ile, için, gibi, kadar, göre, dolayı, ötürü, üzere, beri, önce, evvel, sonra, geri, karşı, doğru, yana, taraf, başka, dair, rağmen, dek, değin, ancak, yalnız, diye, bir, tek, denli, itibaren, nazaran, öte vb."

Edatların Özellikleri

✓ Edatlar tek başlarına bir anlam taşımaz. Cümleden çıkarılınca cümlenin anlamında bir eksiklik, daralma ve bozulma olur.

Örnek: "Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almamaya çalışan bir adam gibi tıkanıp duyu yordu, yine susuyordu." cümlesinde altı çizili sözcük edattır. Bu cümleden "gibi" edatını çıkardığımızda cümlenin anlamı bozulur /daralır. Ayrıca "gibi" sözcüğünün anlamı yoktur, hiçbir nesne veya hareketi karşılamamaktadır.

✓ Edatlar isim ve isim soylu kelimelerle çoğu kez tamlama şeklinde kullanılır. Sıfat tamlamaları, zarf grupları kurarlar.

Örnek: "Onun gibi bir insan görmedim", "Gözleri kanlanana kadar çalışırdı."

sıfat tamlaması

zarf grubu

✓ Bazı edatlar isim gibi de kullanılırlar. Bu durumda iyelik, çokluk ve bildirme eklerini alır.

Örnek: "Ona göresini bulamadık."

"-si" iyelik ekini alarak isimleşmiştir.

✓ Bildirme eki (ek eylem) alarak ..... olurlar.

Örnek: "Bütün bunlar senin içindi."

"-di" ek-fiil ekini alarak ad gibi kullanılmış, içinde bulunduğu söz grubunu yüklem yapmıştır.

✓ Edatlar da öteki kelime grupları gibi cümlede özne, tümleş görevini üstlenirler. Ancak özne olarak kullanışları çok seyrek.

Örnek: "Ondan bu kadarını beklemiyordum."

Belirtili nesne

✓ Eklendikleri kelime ve kelime grupları ile kendileri arasında başka bir kelime girmez.

Örnek: bana doğru, Ayşe 'den başka, öğretmenime göre, cennet gibi, onun kadar, söylemek üzere vb.

✓ Tek başlarına iken isim, sıfat, zarf, bağlaç olarak kullanılabilir. Bu durumda edat olmaktan çıkar. Bu sözcüklerin türünü belirlemek için cümlede kazandıkları anlamlara bakmak gerekir.

Örnek: "Uzun yıllardır yalnız yaşıyorum." "Yalnız insanlar nasıl yaşarlar."

"Artık tamamen yalnızdı."
zarf fiil sıfat isim
isim

"Aradığınız her kitabı yalnız bu kitapçıda bulabilirdiniz."
edat (sadece anlamı)

"Sizinle gelirim yalnız bir şartım var."
bağlaç ("ama/fakat" anlamı)

✓ Bazı edatlar sadece hâl ekleri ile birlikte kullanılır.

Bunlar: -in -kadar, -e karşı, -e göre, -den beri, -den itibaren, -in için vb.'dir.

Örnek: "Sabah tan beri oynuyorsun." "Bu kazağı sen in için aldım." "Bana göre hava hoş."

Edatların Cümle İçinde Kurdukları Anlam İlişkileri

Edatlar cümlelerde; benzerlik, beraberlik, araç, başkalık, miktar, sebep, zaman, mekân, yön gösterme, tahmin, nispet, sanı, hemen sonra, eşitlik, yaklaşıklık, aşırılık, sıralama, görelilik, uygunluk, karşılaştırma, oranlama, koşul, hakkında vb. ilişkiler kurar. Ancak edatların cümle içinde kurdukları anlam ilişkileri geçicidir.

✓ Sebep Edatları (için, üzere, dolayı, ötürü, diye vb.)

Örnek: (Yollar kapandığı için Ankara'ya zamanında ulaşamadım.)

✓ Vasıta (araç) ve Beraberlik Edatları (ile)

Örnek: Yarın 10:30 uçağı ile Antalya'ya gideceğim. (araç)
Yarışmaya Mehmet'le katıldık. (beraberlik)

✓ Benzerlik Edatları (gibi)

Örnek: Kurt gibi açtım.

✓ Başkalık Edatları (başka, gayrı vb.)

Örnek: Bana bundan başka çıkar yol bırakmadın.

✓ Hâl Edatları: (göre, nazaran, dair, ait, rağmen vb.)

Örnek: Bütün yaptıklarına rağmen onu seviyorum.

✓ Miktar Edatları(kadar)

Örnek: Aybike, Fatih kadar çalışandır.

✓ Zaman Edatları (beri, önce, evvel, böyle, sonra, geri vb.)

Örnek: Bundan yıllar evvel onunla bir kez daha karşılaşmıştık.

✓ Yer-Yön Edatları (kadar, değin, dek, karşı, doğru, yana, sıra, içeri, öte vb.)

Örnek: Eve doğru gideceğim.

"Değil" edatı ya isim cümlelerinin yüklemine olumsuzlaştırır ya da olumsuz eylem cümlelerini olumlu; olumluları da olumsuz yapar.

Örnek: Çok güzel değildi. (İsim cümlesinin yüklemine olumsuzlaştırmıştır.)

Her şeyi sana söyleyecek değilim. Bunu da bilmeyecek değiliz.
(söylemeyeceğim) (bileceğiz)

Edat olan "ile" ve bağlaç "ile"yi karıştırmamak gerekir. Cümledeki "ile" kelimesinin yerine "ve" getirildiğinde anlamda bozulma olmuyorsa ile kelimesi bağlaç, bozulma oluyorsa edattır.

Örnek: "Çocukken en çok babamla oynardım." cümlesi "Çocukken en çok babam ve oynardım." şeklinde söylendiğinde anlamda bir bozulma olduğundan "ile" sözcüğü bu cümlede edattır.

Örnek: "Onlar geceyle gündüz gibidir." cümlesi "Onlar gece ve gündüz gibidir." şeklinde söylendiğinde anlamda bir bozulma olmadığından "ile" sözcüğü bu cümlede bağlaçtır.

Edat olan "yalnız, ancak" sözcükleri ile bağlaç olan "yalnız, ancak" sözcüklerini karıştırmamak gerekir. "yalnız, ancak" sözcükleri yerine "ama" getirilebiliyorsa bu kelimeler edat olur.

Örnek: "Onlarla konuşurum yalnız değişeceklerini pek sanmıyorum." (bağlaç)

"Onlarla konuşurum ama değişeceklerini pek sanmıyorum."
Örnek: "Bu kullanım yalnız bu yazarımıza mahsustur." (edat)

“Bir” ve “tek” kelimeleri de edat, sıfat ve zarf görevlerinde kullanılabilir. Bu kelimeler “sadece” anlamını taşıdıkları zaman edat olur.

Örnek: “Nişanlısı tek taş almış.” “Ayakkabının öteki teki nereye gitmiş?” (sıfat) (isim)

“Tatile kalabalık gittiler, sonra tek döndü.” “Bu dünyada beni bir tek anlayan oydu.” (zarf) (edat)

Örnek: “İnsan sosyal bir varlıktır.” (sıfat)

“Babam eve gelince annem o yokken yaptıklarımı bir bir sayardı.” (zarf)

“Bu durumda bir ana güvenirim.” “Uğurlu rakamım birdir.” (“sadece” anlamı-edat) isim

“Beri, için” edatları; ad, sıfat, zarf da olabilir. Bu durumda bu sözcükler edat değildir. Bu sözcüklerin türünü belirlemek için cümlede kazandığı anlamlara bakmak gerekir.

Örnek: “Beri gel oğlan beri gel.” “İsviçre 1815’ten beri tarafsızlığını koruyor.” (zarf) (edat)

“Onlar biraz daha beride oturuyor.” “Beri tarafa geçmeyin.” (isim) hâl eki aldığı için sıfat

Örnek: “İçin için ağlıyordu.” “Kütüphaneye gitmek için evden çıkmıştık.” (zarf) (edat)

“karşı” sözcüğü sıfat, isim ve edat görevlerinde kullanılabilir. Birleşik fiil yapabilir. Bu sözcüğün türünü belirlemek için cümlede kazandığı anlamlara bakmak gerekir.

Örnek: “Onlar karşı köyde oturuyorlar.” (sıfat)

“Karşıdan kayıkla döndük.” “Bana karsı çıkma” (isim → hâl eki aldığı için) (birleşik fiil)

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) "Her şeye vatan için katlanmıştık." "için" edatı cümleye "uğruna" anlamı katmıştır.
- ( ) "Cevap kâğıdını verdiğimde süre bitmek üzereydi." cümlesinde "üzere" edatı cümleye "zamanda yakınlık" anlamı katmıştır.
- ( ) "Çok yediği için şekeri yükseliyor." cümlesinde "için" edatı cümleye "amaç-sonuç" anlamı katmıştır.
- ( ) "Bin kadar işçi yürüyüş başlatmış." cümlesinde "kadar" edattır cümleye "eşitlik" anlamı katmıştır.
- ( ) "Bu kadar çekirdeği tek başına mı yedin" cümlesinde "kadar" edatı cümleye "aşırılık" anlamı katmıştır.

6. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- "Bence bu tutum tam ona göre" cümlesinde ..... edatı cümleye "....." anlamı katmıştır.
- "Bu yıl dersleri, geçen yıla göre daha iyi" cümlesinde ..... edatı cümleye "....." anlamı katmıştır.
- "Ameliyattan çıkana kadar kapıda bekledik." cümlesinde ..... edatı cümleye "....." anlamı katmıştır.
- "Bir ara onun sesini duyuyorum gibi geldi." cümlesinde ..... edatı cümleye "....." anlamı katmıştır.
- "Sular kesilir gibi olunca evde kap kaçak ne varsa doldurmuş." cümlesinde ..... edatı cümleye "....." anlamı katmıştır.

Bağlaç

Anlamca ilgili cümleleri, kavramları ya da görevdeş ögeleri **bağlamaya** yarayan sözcüklere bağlaç denir. Türkçede bağlaçlar sözcük türlerinin birçoğuna oranla azdır, kullanılanların çoğu da Arapçadan, Farsçadan alınmadır.

Başlıca bağlaçlar şunlardır: ve, ile, ki, de, ya da, çünkü, zira, yine, gene, meğer, ama, fakat, lakin, ancak, yalnız, oysa, oysa ki, madem, madem ki, veyahut, yahut, veya, şayet, eğer, ise, öyleyse, o hâlde, kısacası, demek ki, nitekim, yoksa, anlaşılın, ne...ne(de), ya...ya(da), gerek...gerek(se), ha...ha, ister...ister(se), kah...kah, de...de, hatta, üstelik, ayrıca, hem, hem de vb.

Örnek: "Ne açık sözlü olun ne de dalkavuk maymunca." cümlesinde "ne...ne" bağlacı cümleleri bağlamıştır.

"Hastalık **ve** ölüm bizi korkutamaz." cümlesinde "ve" bağlacı eş görevli sözcükleri (öznelere) bağlamıştır.

🔴 Bağlaçların Özellikleri

- ✓ Bağlaçların görevleri; kelime ve kelime gruplarını ve cümleleri bağlamaktadır. Ancak bağlama görevi yanında cümlede çeşitli anlam ilgileri de kurabilir.
- ✓ Cümleler arasında konu ve anlam bütünlüğü sağlar.
- ✓ Bağlaçlar da edatlar gibi tek başlarına anlam taşımaz. Bunlar "anlamlı" değil, "görevli" sözcüklerdir.
- ✓ Edatlar ile bağlaçlar arasında bazı şekil ortaklığı bulunmasına rağmen, kullanılış yerleri ve işlevleri bakımından aralarında herhangi bir ortaklık yoktur.

Bağlaçlar -"ile", "ise" bağlaçlarının dışında- kendinden önceki ve kendinden sonraki sözcüklerden ayrı yazılır. Bitişik yazılanlar bağlaç değil, ektir.

- ✓ Bağlaçlar ad soylu anlamlı kelimelerde olduğu gibi özne, nesne ve tümleç görevi yapmaz.

Bağlaçlar da diğer sözcük türleri gibi ek eylem olarak yüklem olabilirler: Örnek: Nurullah Ataç'ın Stendhal'ın "Kızıl ile Kara"sını tercüme ederken hiç kullanmadığı bağlaç "ve"dir.
(yüklem)

- ✓ Bağlaçların yerine uygun olan bir _____ konulabilir.
- ✓ Diğer kelime türlerinden alınmış kelimeler(edatlar, zaman zarfları, zarf-fiiller vb.) bazen cümlede bağlaç olarak kullanılabilir. Oysa bağlaçlar başka kelime türü olarak kullanılamaz.

🔴 Bağlaç Çeşitleri

1. Sıralama bağlaçları:

Bunlar art arda gelen eş görevde kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan bağlaçlardır. Tek kelimedenden oluşan bağlaçlar cümle içinde sıraladıkları öğelerin arasına girer; tekrarlı olanlar, sıraladıkları öğelerin başına veya sonuna getirilir.

Başlıcaları: "ile , ila, dahi, ve, da...da, gerek...gerek(se), hem...hem, ister...ister, ne...ne, olsun...olsun" vb. bağlaçlardır.

"ile bağlaçları: Cümleleri birbirine bağlamaz sadece aynı nitelikte eş, yakın, zıt anlamı kelimeleri birbirine bağlar. "ve" ile görevleri aynı olmasına rağmen her zaman birbirinin yerine kullanılmazlar. "ile"nin kullanım alanı daha dardır.

Örnek: "Miray ile Nihal okula gitti." "Masaya kaşık ile çatal koymamışlardı."

Edat olarak kullanılan "ile"yle karıştırmayınız. Bunun için cümledeki ile sözcüğü yerine "ve" bağlacı ya da virgül getiriniz. Anlamda bozulma olmuyorsa ile sözcüğü bağlaçtır.

Örnek: "Yemeği kaşıkla yerim." "Okula Miray'la gittim."

(edat)

(edat)

"araç" anlamı

"birliktelik anlamı"

"Boyu Fıratla Mustafa kadardı."

(bağlaç)

"ve" anlamı

"Yemeği kaşık ve yerim." "Okula Miray ve gittim."

x

x

"Boyu Fırat ve Mustafa kadardı."

x (anlam bozulmamıştır)

"ve" bağlacı: Cümleleri anlam ve görev bakımından benzer olan sözcükleri, söz gruplarını ve öğeleri birbirine bağlar.

Örnek: "Ağaçların altına yatmış ve öylece arada uyumuştur."

(Cümleleri bağlamıştır)

"Akli ve mantığı devre dışı kalmıştı."

(özneleri bağlamıştır)

"ve" bağlacı yerine virgül veya "-ip", "-erek" zarf, fiil ekleri de kullanılabilir.

Örnek: Gelenleri süzüyor ve onlara imreniyordu. / Gelenleri süzüp onlara imreniyordu.

"ve" bağlacından önce noktalama işareti kullanılmamalıdır.

✓ Çağdaş şiirde söze etki ve çekicilik katmak için "ve" bağlacı ile dizeler başlatılmaktadır. Ancak bu kullanım doğru değildir. "ve" bağlacıyla cümle başlamaz.

2. Denkleştirme-Karşılaştırma-Seçme Bağlaçları

Bu gruba giren bağlaçlar, cümlelerin iki ögesini karşılaştırma, denkleştirme, oranlama, seçme ve yeğleme gibi işlevlerle birbirine bağlayan bağlaçlardır.

Başlıcaları: "Ya, ya...ya, ya da, yahut, veya, veyahut"tur.

Örnek: "Ya sınavdan kötü bir sonuç alırsam?"

(soru)

"Ya gel ya git." "Oraya git ya da hiç aldırma."

(seçme, yeğleme) (seçme-yeğleme)

3. Pekiştirme Bağlaçları

Bu gruba giren bağlaçlar, cümlede birbiriyle ilişkili iki ögeden birini ötekine anlamca güçlendirerek bağlar. Bu bağlaçların hepsi de bağladıkları ögeden ..... gelir.

Başlıcaları: "da, dahi, bile, mı/mü, ise, -sa, ya" vb.

"da" bağlacı: Ögeleri ya da cümleleri birbirine bağlar. Az da olsa pekiştirme işlevi katar.

Örnek: "Çocuk o gün ağladı da ağladı." "Neşe de Ali de okula gelmemiş."

(Eylemleri bağlamıştır aynı zamanda (özneleri bağlamıştır)

ağlama eylemini pekiştirmiştir.)

"de/da" bağlacı her zaman kendinden önceki kelimedenden ayrı ve "de, da" şeklinde yazılır; bitleştirilmez, "te, ta" şeklinde yazılmaz. "ya" ile birlikte kullanıldığında ayrı yazılır. "ya da" kelimesinin son hecesine kalınlık-incelik bakımından uyar.

"de/da" bağlacı cümlelere değişik anlamlar katar.

Örnek: "Nihayet gittim de rahatladım."

(neden-sonuç)

"İşe girecek de para kazanacak."

(küçümseme olay)

"Gitsen de içeri giremezsin."

(değişmezlik)

Örnek: "Cezalandırma da yapmayacağım."

(asla)

"Gör de bak daha neler yapacağız."

(övünme)

"Zırladı da zırladı."

(pekiştirme)

"ise bağlacı": Karşılaştırma ilgisi kurar. Kendinden önceki sözcükle birleşik yazılabilir. Eklendiği sözcüğe göre "se, sa" şeklinde değişiklik gösterebilir.

Örnek: Babam bizimle geldi annemse arkadaşlarıyla buluştu.

“ise” sözcüğü ek-fiil olarak da kullanılabilir. Ek-fiiller isim soylu sözcükleri yüklem yaparken basit zamanlı fiilleri de bileşik zamanlı yapar. Cümlede koşul-şart anlamı sağlar. Bağlaç ile farkı ek-fiilin olumsuzu yapılabilirken bağlaç olan “ise”nin olumsuzu yapılamaz ve şart anlamı da sağlamaz.

Örnek: “Koşarsan yorulursun.”

(ek-fiilin şartı)

“Ayakları donmuş elleriyse bir şey tutamaz olmuştur.”

(bağlaç) → olumsuz yapılamaz.

Aslında bir soru edatı(eki) olan ve kalıplaşma yoluyla oluşan “mı/mi” arka arkaya tekrarlanan bir kelimeyi anlamca pekiştiren bir işlev yüklediğinde bağlaç olur.

Örnek: “Düğüne katılacak mı?” “O güldü mü güller açar.”

soru edatı (eki) (zaman)

“Tatlı mı tatlı bir çocuktur.”

(pekiştirme)

4. Karşıtlık Bağlaçları

Bu gruba giren bağlaçlar aralarında zıtlık bulunan iki ayrı ifadeyi, cümleyi birbirine bağlar.

Başlıcaları: “ama, fakat, lakin, yalnız, ancak, ne var ki, ne yazık ki” vb.

Örnek: “O gün size gelecektim ama fırsatım olmadı.” “Bu işi yapabilirsin fakat altından kalkamazsın.”

Bir cümle bu bağlaçlardan bazılarıyla başlayabilir. Bu durumda bu bağlaçlar iki bağımsız cümleyi birbirine bağlamış olur.

Örnek: “Ne var ki sanatsız bir toplum asla düşünülemez.” “Ne yazık ki o artık çok uzaklarda.”

5. Gerekçe Bağlaçları

Bir işin yapılmasının nedenini açıklayan bağlaçlardır.

Başlıcaları: “çünkü, madem(ki), zira, yoksa, nasıl ki, değil mi ki vb.

Örnek: “Evi boşaltılmış çünkü ev arkadaşlarıyla anlaşamıyormuş.”

“Gelmesine şaşırırım zira buraları pek sevmez.”

6. Özetleme Bağlaçları

Kendinden önceki cümle ve cümleleri özet veya sonuç cümlesine bağlar.

Başlıcaları: "kısacası, demek ki, açıkçası, öyleyse, yani, özetle, o hâlde, anlaşıyor ki"

Örnek: "Kısacası ayrılığın acısını giden bilir." "A açıkçası ben onlar gibi düşünmüyorum."

7. ki bağlacı

Farsça bir bağlaçtır. Türkçe cümle yapısına aykırı bir bağlaçtır. Bağlaç olan "ki" kendinden önceki ve sonraki kelimelerden ayrı yazılır. Sadece "ki" biçimi vardır. "kı, ku, kü" şekli yoktur. Başlı başına bir sözcüktür. Cümleleri birbirine bağlar.

Örnek: Seni orada görmüşler ki bana gelip söylediler.

Bağlaç olarak kullanılmasının yanında cümlelere değişik anlamlar katar.

Örnek: "Anladım ki insanın yaşayacak bir ömrü varmış."

(şaşıрма)

"Seni gördüm ki yolumu değiştirdim."

(sebe-sonuç)

"Yapabilir miyim ki?" "Ta buralara geldim ki seni göreyim."

(kuşku)

(amaç-sonuç)

"Eve geç gelmiş ki bu sabah işe gidemedi."

(tahmin)

"Bir adam ki söz dinlemez."

(yakınma)

"Ben ki yedi iklimin padişahıyım."

(özneyi pekiştirmiştir)

"Onu o kadar seviyorum ki."

(pekiştirme)

"ki" bağlacı kimi sözcüklerle birleşip kaynaşarak birleşik sözcük olur. O zaman ayrı yazılmaz. Bu bağlaçları şu şekilde kodlayabiliriz:

S anki
O ysaki
M ademki
B elki
A x
H albuki
Ç ünkü
E ğerki
M eğerki
i llaki

"İlgi zamiri olan "-ki" ile "sıfat yapan-ki" ekleriyle bağlaç olan "ki"yi karıştırmayınız. Yazımda "-ki" eki ile,"ki" bağlacını birbirinden ayrılabilmek için "ki"ler cümleden çıkarılır. Cümlenin kuruluşunda bozulma oluyorsa "ki"ler ektir, bitişik yazılır. Bozulma olmuyorsa bağlaçtır, ayrı yazılır. Ayrıca bağlaç olan "ki" vurgulu olunarak da diğerlerinden ayırt edilebilir.

Örnek: "Evdeki hesap çarşıya uymaz." cümlesini "Evde hesap çarşıya uymaz." şeklinde söylersek anlam bozulur. O hâlde bu cümledeki "-ki" ektir.

"Bir adam ki nasihat dinlemez" cümlesini "Bir adam nasihat dinlemez" şeklinde söylersek anlamda bozulma olmaz. O hâlde bu cümledeki "ki" bağlaçtır.

Yapı Bakımından Bağlaçlar

1. Basit Bağlaçlar: Yapım eki almamış (kök hâlindeki) bağlaçlardır.

Örnek: ve, ile, gibi, de, dahi, hele, bile, fakat, eğer, yine, ki, ama vb.

2. Türemiş Bağlaçlar: Yapım eki almış bağlaçlardır.

Örnek: Üste-lik, yal(i)n-ız, örnek-in, kıs-a-ca-sı, ayrı-ca, ister-se, üste-lik vb.

3. Birleşik Bağlaçlar: Birden fazla sözcükten oluşur ve bitişik yazılır.

Örnek: oysaki (o + ise + ki), oysa (o ise), veyahut (ve + yahut), yoksa (yok + ise), hal-buki (hâl + bu + ki) vb.

4. Öbekleşmiş Bağlaçlar: Birden fazla kelimden oluşur ve ___ yazılır.

Örnek: Ya da, ne var ki, hem de, demek ki, şu sebeplerdir, mademki, ya...ya vb.

7. ETKİNLİK

Aşağıda cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) "Ben de geleceğim" cümlesinde altı çizili sözcük edattır.

2. ( ) "Bilmem ki nasıl anlatayım?" dizesinde altı çizili sözcük bağlaçtır. Aynı zamanda cümleye "şaşıрма" anlamı katmıştır.

3. ( ) "Bugünkü işini yarına bırakma" cümlesinde "ki" bağlaçtır.

4. ( ) "Bunu sana söylerim yalnız sen bunu kimseye söyleme." cümlesinde altı çizili sözcük bağlaç olarak kullanılmıştır.

5. ( ) "Bunu yalnız sana söylerim ama sen kimseye söyleme." cümlesinde altı çizili sözcük bağlaç olarak kullanılmıştır.

8. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. "Bu konuda hem sana katılıyor hem de katılmıyorum" cümlesinde ..... sözcükleri bağlaştır.
2. "Nihayet bir işe girdi de kurtulduk" cümlesinde ..... bağlacı cümleye ..... anlamı katmıştır.
3. "Bugün okula gitmeyeceğim çünkü çok hastayım." cümlesinde ..... bağlacı cümleye ..... anlam katmıştır.
4. Bağlaçların yerine ..... konulabilir.
5. "Bütün soruları yapardım ama yapamadım." cümlesinde ..... bağlacı aralarında ..... bulunan iki ayrı cümleyi birbirine bağlamıştır.

Ünlem

Söz içinde konuşanın "acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem" gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, onları onaylamaya, redde ve tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan sözcük veya sözcük gruplarına denir.

Başlıca ünlemler şunlardır: ey, eyvah, hayhay, be, ha, yaa, yahu, yaşa, yazık, yoo, yuh, of be, sakın ha, gelsene, tövbe tövbe, tüh be, yeter be, cıbil cıbil, çat pat, horr, çatır çatır, dangıl dungul, fokur fokur, gümbür gümbür, mışıl mışıl, şakır şukur, pisi pisi, aa, aboo, aferin, anam, aşk olsun, ay, ayol, arkadaş, be, bre, baş üstüne, cart, ee, eh, ey, eyvah, hah, haydi, hayır, hey, hişt, hoppala, hoşt, huu, ooh, ohaa, işte, of, pekâlâ, peki, pişt, sakın, şşşt, tüh, vah, varol, vay vb.

Ünlemlerin Özellikleri

✓ Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna ünlem işareti (!) koyulur.

Örnek: "Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü!"

Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi ..... sonuna da konulabilir.

Örnek: "Ah ah, ne desem boş!" ya da "Ah ah! Ne desem boş."

✓ Ünlem olarak çekime girmemeleri ve doğrudan doğruya belirli bir kavrama karşılık olmamaları nedeniyle anlamsız kelimeler grubunda yer alır. Ancak bazı özellikleri (Yer yer yeni türetmeler yapar, anlamlı bazı sözcükler ünlem sınıfına geçebilir) dikkate alınınca da anlamlı kelimeler sınıfına girebilmektedir.

Örnek: Yaaaa! Ünlemi doğrudan doğruya belirli bir kavrama karşılık olarak kullanılmaz. Anlamsız bir kelimedir.

"Delikanlım! İşaret aldığın gün atandan!
Yürüyeceksin! Millet yürüyecek arkandan!"

Dizelerindeki cümleler "seslenme" anlamı taşıdığından ünlem sınıfı içinde değerlendirilir. Bu durumda da anlamlı kelimeler grubuna girer.

✓ Cümlenin herhangi bir yerinde -başında, sonunda, ortasında- bulunabilir.

Örnek: "Ey bu toraklar için toprağa düşmüş asker!"

"Aslan gibi oğlanın hâline bak aman yazık!"

"Söyle ha söyle!"

✓ Ünlemler addan eylem yapan yapım eki alarak eylem olabilir.

Örnek: "Hastalanınca durmadan onun adını fısıldadı!" (fısıl-da-mak)

✓ Ünlemler, adlar gibi ad durum ekleriyle çekime girebilir. Bu durumda ünlem değil ad olur.

Örnek: "Bravoları, afelerinleri bırak da işine bak sen."

"Seyircinin yuhalanmasına hiç karşılık vermedi."

✓ Ünleme anlam ve değer kazandıran .....tir. Bir ünlem çoğu kez bir cümle yerini tutabilir, söyleşiye göre bir cümle ünlem değeri kazanabilir.

Örnek: "Siz bu işi yapacaksınız da ben göreceğim, güldürmeyin beni!"

"Yazıklar olsun sana!"

✓ Ünlemler ikileme biçiminde kullanılabilir.

Örnek: Vah vah, tüh tüh, oh oh, hay hay, ah vah vb.

🔴 Ünlem Çeşitleri

Ünlemler ortaya çıkış ve kullanılış özellikleriyle üç öbekte toplanabilir.

1. **Asıl ünlemler:** Asıl görevi ünlem olan kelimelerdir. Başka görevlerde kullanılmazlar. Seslenme veya duygu anlatırlar.

a. **Seslenme ünlemleri:** hey, ey, bre, beh, hişt, şışşt vb.

Anlamlı sözcükler de seslenme ünlemi olarak kullanılabilir.

Örnek: "Simitçiiiiiiii!", "Aziz vatandaşlarım!"

b. **Duygu ünlemleri:** Bu ünlemler içinde buldukları cümlelere sevgi, şaşırma, korku, tiksinişme, kuşku, üzüntü, özlem, bıkkınlık, sitem, beğenme, acıma, dua, beddua... gibi anlamlar katabilir.

Bazıları: Ey, eyvah, hay hay, be, ha, yaa, yahu, yaşı, yazık, yoo, yuh, of be, sakın ha, oh, oh be, varol, yaşa, yaşasın, ayy, off of, eee, vay, aman, eyvah, hadi hadi...

Örnek: "Ah canım ah! Nasıl sıkıntısı var yaa! (acıma)"

"Oh be, uzun bir tatil beni bekliyor!" (sevinç)

2. Ünlem değeri kazanmış kelime ve sözleri: Tek başına anlamı olan sözcük ya da söz öbeklerinin cümlede bir duyguyu iletmek için kullanılmasıdır. Ünleme anlam ve değer kazandıran söyleyiştir. Bir ünlem çoğu kez bir cümle yerini tutabilir, söyleyişe göre bir cümle ünlem değeri kazanabilir.

Örnek: "Allah'ım! Öfkeden rızana; cezadan affına sığınırım!" "Ev yanıyor, koşuuun!" "Defol!"

3. Yansımalar: Doğada bulunan canlı veya cansız varlıkların çıkardığı seslerden esinlenerek ve o sesleri taklit ederek ortaya çıkan sözcüklere ..... denir.

Örnek: "Gel pisi pisi!" "Kışt kışt!" Mutfaktan şangırrrt! Diye bir ses gelmesin mi?

9. ETKİNLİK

Aşağıda cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) "Askeer! Selam dur!" cümlesinde ünlem değeri kazanmış sözcük ve sözcük grubu vardır.
- ( ) "Kuş, pırrr! diye uçmasın mı?" cümlesinde ses yansımali ünlem olarak kullanılmıştır.
- ( ) "O kadar kibardır ki ne kadar kızarsa öfff bile demez." cümlesinde ünlem yoktur.
- ( ) "Ofu pofu yok bu işin." cümlesinde ünlem vardır.
- ( ) "Yaşa var ol," gibi alkışlar, "Allah cezanı versin" gibi kargışlar da ünlem değeri taşır.

10. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- "Evet, dedim. Yüz kere, bin kere evet, evet, evet!" cümlesinde ..... ünlemi kullanılmıştır.
- "Eyvah!.. Ben bu hallere düşecek insan mıydım?" cümlesinde ünlem cümleye ..... anlamı katmıştır.
- "Haydi, yürüyün aslanlarım!" cümlesinde ünlem cümleye ..... anlamı katmıştır.
- "Ha babam çalışıyordu!" ünlemi cümleye ..... anlamı katmıştır.
- Seslenme ve hitap sözlerinden sonra ..... konmalıdır. Bu işaret, seslenme ve hitap sözlerinden ..... konulabileceği gibi cümlelerin ..... da konabilir.

4. BÖLÜM

YAZMA

Masal/ Fabl/ Yazma

Masal Yazma Aşamaları

- ✓ Konu ve temayı belirleyiniz.
- ✓ Seçtiğiniz konuya uygun masal kişilerini ve masalındaki işlevlerini belirleyiniz.
- ✓ Masalınızın olay örgüsünü ve çatışmalarını belirleyiniz. Olay örgüsünün içinde yer verdiğiniz her olayın sebep-sonuç içinde verilmesine ve bunların konuyla, ana fikirle organik bir bütün oluşturmalarına dikkat ediniz.
- ✓ Masalındaki olayların geçeceği mekânı ve zamanı belirleyiniz.
- ✓ Anlatıcınızı ve bu anlatıcının bakış açısını belirleyiniz.
- ✓ Anlatacağınız olayı serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir şekilde yazınız.
- ✓ Yazdığınız masalı tutarlılık yönünden değerlendiriniz.
- ✓ Yazdığınız masalı anlatım bozukluğu, yazım ve noktalama bakımından inceleyiniz. Hatalarınız varsa düzeltiniz.

Masal yazarken dikkat etmeniz gerekenler

- ✓ Masalınıza "Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Deve tellal iken, horoz imam iken, annem kaşıktayken, babam beşikte iken... Ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, babam düştü beşikten..." gibi bir masal başı tekerlemesi ile başlayınız.
- ✓ Masalındaki olayın geçeceği Kafdağı vb. mekânlar kullanınız. Masalınız belirsiz bir zamanda geçmeli. Anlatımda da duyulan geçmiş zamanı kullanınız.
- ✓ Konunuzu seçerken okura ders verebileceğiniz bir konu seçmeye özen gösteriniz.
- ✓ Masal kahramanlarınızı belirlerken bir kısmının iyi, bir kısmının kötü olmasına dikkat ediniz.
- ✓ Masalındaki iyilerle kötüler arasında çatışma yaratacak bir problem belirleyiniz.
- ✓ Problemi çözerken kahramanınızın yanında, ona yardım edecek olağanüstü kişilere (peri, dev, aksakallı, yaşlı, vb.) ya da nesnelere (sihirli lamba, sihirli halı vb.) yer veriniz.

- ✓ Bu olağanüstü varlık ya da nesnelere sayesinde kahramanınızın problemi çözme ulaştırmasını ve mutlu olmasını sağlayınız.
- ✓ Masalda uzun zaman aralıklarını masal ortası tekerlemeleri kullanarak kapatabilirsiniz.
- ✓ "Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine." gibi bir masal tekerlemesi ile masalınızı bitiriniz.

Fabl Yazma Aşamaları

Yukarıda verilen "Masal yazma aşamaları" nı fablda da uygulayabilirsiniz.

Fabl yazarken dikkat edilmesi gerekenler:

- ✓ Konunuzu seçerken okura mesaj verebileceğiniz bir konu seçmeye özen gösteriniz. Seçilen mesajlar evrensel doğru ve değerleri (adalet, dostluk, doğruluk, bağışlamak, cömertlik, alçak gönüllülük, kanaat, sadakat, kendini bilme... gibi) taşımalıdır.
- ✓ Fabl yazarken hitap edeceğimiz çocukların yaş grubunu önceden belirlemeli, temasını bu yaş grubuna göre seçmelisiniz.
- ✓ Masal kahramanlarınız bu kez hayvanlar olmalıdır. Fablınızda yer verdiğiniz hayvanların belli başlı çağrışımlar taşımalarına dikkat ediniz. Örneğin, tilki kurnazlığı, kaplumbağa yavaşlığı, tavşan hızlı hareket etmeyi, aslan gücü, fil iyiliği temsil eder.
- ✓ Fablda hangi mesajı, hangi hayvanı konuşturarak vereceğinizi iyi belirleyiniz.
- ✓ Hayvanların yaşadığı doğal mekânları seçmeye dikkat ediniz.
- ✓ Teşhis ve intak sanatını kullanınız.
- ✓ Fablınızın başında ya da sonunda ana fikri açıkça vereceğiniz öğüt bölümüne yer verebilirsiniz. Ancak fablınızda bu bölüme yer vermeyip ana fikri bulmayı okuyucuya da bırakabilirsiniz.

II. ETKİNLİK

Yukarıda aşamaları dikkate alarak bir masal ya da fabl yazınız.

6. BÖLÜM

SÖZLÜ İLETİŞİM

🎧 Dinleme Türleri ve Etkili Dinlemenin İlkeleri

Dinleme: Seslerin ve görüntülerin farkında olma ve onlara dikkat verme ile başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan ..... bir süreçtir. Dinleme bilinçli bir süreçtir ve belli bir çaba gerektirmektedir. Dinleme, işitmeden farklı olarak ses kaynağına dikkati yoğunlaştırmayı ve işitilen sesleri anlamlandırmayı gerektirir.

Etkin Dinleme: Konuşan kişinin mesajının sözel ve sözel olmayan, içerik ve duyguları ile tamamına anlam katmaya **etkili dinleme** denir.

Dinlemenin Önemi: Bildiklerinizin aşağı yukarı %80 'ini dinleme yoluyla kazanırsınız. Okulda her gün vaktinizin 3-4 saatini öğretmenlerinizi ve arkadaşlarınızı dinleyerek geçirirsiniz. Ayrıca teknolojinin getirdiği radyo, televizyon gibi araçlardan; tiyatro, sinema ve müzik gibi sanatsal faaliyetlerden; toplantı ve konferans gibi etkinliklerden dinleme yoluyla faydalanırsınız. Günlük yaşamınızda da bilgi alışverişinin önemli bir kısmını dinleme yoluyla gerçekleştirirsiniz. Bütün bunları dikkate aldığınızda dinleme becerisinin hayatımızda ne kadar önemli olduğunu görürsünüz.

Dinleme Türleri	Nasıl Gerçekleşir?	Amacı Nedir?
Katılımlı Dinleme	Dinleme sürecinde konuyla ilgili oluşan soru veya görüşler konuşmacıya iletilir. Başka bir işle uğraşılmaz. Konuşmacı ile göz teması kurulur. Konuşmacıdan anlatılanlara açıklık getirmesi istenir.	Dinleme sürecinde zihinde oluşan soruların konuşmacıya iletilerek dinletilenlerin daha iyi kavranmasını sağlamak amaçlanır.
Katılımsız Dinleme (Pasif Dinleme)	Dikkat yalnız konuşmacıya ve konuya odaklanır. Konuşmacı ile bir etkileşime girilmez.	Öğrencilerin dinledikleri üzerinde düşünmelerini sağlamak ve zihinsel faaliyetlerini etkin kılmak amaçlanır.
Not alarak Dinleme	Dinleme sürecinde önceden belirlenen konu veya noktalarla ilgili notlar alınır. Bunun için önceden hazırlanmış not defteri kullanılır.	Dinlenenlerin daha kolay anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamak amaçlanır.

Empatik Dinlenme	Olaylara karşısındaki bakış açısıyla bakılır. Dinlenen kişinin duygu ve düşüncelerini doğru anlamaya çalışılır. Konuşanın anlaşıldığı; sözlerle, ses tonuyla ve beden diliyle belli edilir.	Dinleyicinin kendisini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını anlamak amaçlanır.
Yaratıcı Dinleme	Dinleyicinin dinlediklerini yorumlar ve bunlardan yeni fikirler üretir.	Öğrencilerin dinlediklerini yorumlaması ve bunlardan yeni fikirler üretmesi amaçlanır.
Seçici Dinleme	Dinlenen konuyla ilgili bilgilerden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanlar seçilerek dinlenir.	Dinlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilmesi amaçlanır.
Eleştirel Dinleme	Dinleyici, dinleme etkinliğine hazırlıklı bir biçimde katılır. Konunun olumlu ve olumsuz yanlarını tarafsız bir bakış açısı ile değerlendirir dinleyici konuşmayı dinlerken <ul style="list-style-type: none"> • "Konuşmacının amacı nedir?" • "Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?" • "Verilen bilgiler güncel ve geçerli midir?" • "Konu bilimsel bir bakış açısıyla ele alınmış mıdır?" gibi sorulara cevap arar. 	Öğrencilerin dinledikleri konu hakkında düşünüp konu hakkında tarafsız bir şekilde değerlendirme yapması amaçlanır.

🔴 Etkili Dinleme İlkeleri

1. Dinleme Öncesi Yapılacaklar

a. Fiziksel boyut:

- ✓ Dinleme yapılacak mekânın sessizliği sağlanır.
- ✓ Ses kaynağı her dinleyicinin işitebileceği şekilde düzenlenir ve oturma düzeni buna göre ayarlanır.
- ✓ Yardımcı olacak araç-gereçler hazırlanır.

b. Zihinsel boyut:

- ✓ Dinlenilecek konuya dikkat çekilir ve motivasyon sağlanır.
- ✓ Hangi amaçla dinleme yapılacağı belirlenir.

Dinleme Sırasında Yapılacaklar

- ✓ Dikkati ..... yöneltme,
- ✓ Dikkati konuşulan, anlatılan ya da okunan konu üzerinde toplama,
- ✓ Dikkati konuşma, anlatma, okuma süresince sürdürme,
- ✓ Dinlediklerinin içinden önemli düşünceleri seçip not alma,
- ✓ Dinledikleri içinden farklı anlamlara gelebilecek sözleri bulup not etme,
- ✓ Dinledikleri içinde, varsa konuyla ilgili olmayan sözleri bulup not etme,
- ✓ Konuşmacının ve diğer dinleyicilerin dikkatini dağıtacak gereksiz konuşmalarla uyarıda bulunma, fısıldaşma gibi davranışlardan kaçınma,
- ✓ Konuşmayla ilgili soru yöneltmede, görüş ya da karşı görüş bildirmede önceden söz isteme.

Dinleme Sonrası Yapılacak

- ✓ Dinleme öncesi konuşulan konular ve dinleme sırasında alınan notların yardımıyla, soru sorulmuşsa bu soruları cevaplandırır.
- ✓ Dinlenenler özetlenir veya değerlendirilir.

Neden Dinleriz?

- ✳ Bilgilenmek,
- ✳ Eleştiri almak,
- ✳ Ufkumuzu genişletmek,
- ✳ Bir ilişki oluşturmak,
- ✳ Diğerlerini değerlendirmek ve saygı göstermek,
- ✳ Pasif bir biçimde oturup seslerin etrafımızdan akıp gitmesine izin vermemek,
- ✳ Bir başkasının öyküsüne katılmak,
- ✳ Bir konuya hâkim olmak,
- ✳ Diğerlerinin deneyimlerinden ve anlayışlarından faydalanmak için dinleriz.

Okulda Neden Dinlemeliyiz?

- ✳ Derslerimize daha iyi adapte olmak için,
- ✳ Önemli noktaları kaçırmamak için,
- ✳ Not almak için,
- ✳ Derse katılmak için,
- ✳ Sınav zamanı ders çalışırken daha az güçlükle karşılaşmak için,
- ✳ Sonuçta ders konularını daha iyi öğrenmek ve başarılı olmak için dinlemeliyiz.

UYARI: Etkili bir şekilde dinleyebilen öğrenci çevresinde olup biten birçok hareketi fark etmez çünkü dikkati tümüyle konuya yönelmiştir.

12. ETKİNLİK

Yukarıda aşamaları dikkate alarak bir masal ya da fabl dinleyiniz.

AÇIK UÇLU SORULAR

KRALIN SARAYI

Haşmetli aslan merak etmiş bir gün
Kimlerin kralıym ben diye.
Fermanlar yollamış dört bir yana
Tuğralı muğralı;
— Milletim gelsin, demiş, sarayıma;
Herkesi birden çağırıyorum;
Tam otuz gün açık oturum.
Ve kurultay kurulmadan önce
Bir şölen, milletimin gönlünce.
Herkes yesin içsin, eğlensin,
Kral nasıl olurmuş görsün.
Fermanı okuyan koşmuş,
Yollar dolup taşmış.
Saraya gelince ne görsünler:
Bir mezbahaymış meğer
Saray dedikleri yer.
Girer girmez bir koku, bir koku...
En önde giren ayı tıkamış burnunu.
Sen misin sarayın kokusunu beğenmeyen,
Bir pençede boylamış öbür dünyayı,
Burnunu tıkayan ayı.
Maymun hak vermiş krala,

Aklı sıra yaranacak budala:
— Aman Sultanım, demiş, pençenize sağlık!
Bu saray, bu koku nasıl sevilmez?
Mis gibi kokuyor ortalık:
Bu kokunun yanında.
Güller sarımsak kalır, bana sorarsanız,
Aslan tüh! deyip bu kadarına,
Bakmış hemen maymunun da icabına.
Bu aslan bir başka türlü aslan,
Neron, Kaligula falan soyundan.
Tilki tam bunu düşünürken kral sormuş:
— Sen söyle bakalım, Sayın Bay,
Nasıl kokuyor bizim saray?
— Üzerinize afiyet nezleyim, demiş tilki;
Allem kallem değiştirip konuyu,
Güme getirmiş kokuyu.
Saraylılar, kulağınıza küpe olsun:
Ne ayı gibi açık sözlü olun,
Ne de dalkavuk maymunca,
Zaman zaman da kaytarın, tilki gibi,
Bir şey sorulunca.
(La Fontaine, Çeviren: Selahattin Eyüboğlu)

1.-8. soruları yukarıdaki metne göre cevaplandırınız.

1. Soru:

Fablda anlatılan olay nedir?

1. Sorunun Cevabı:

2. Soru:

- Fablin kahramanları kimlerdir?
- Fabldaki hayvanlar hangi insanları sembolize etmişlerdir?
- Bu fablda hayvanlar kendi özelliklerini korumakta mıdır?

2. Sorunun Cevabı:

3. Soru

- Olay nerede, ne zaman yaşanmıştır?
- Olayların akışı kronolojik olarak verilmiş midir?

3. Sorunun Cevabı:

4. Soru

- Bu fabl kaç bölümde incelenebilir?
- Bu bölümlerin adları nelerdir?
- Bu bölümlerde ne anlatılmıştır?

4. Sorunun Cevabı:

5. Soru:

Bu fabldan çıkarılacak ders nedir?

5. Sorunun Cevabı:

6. Soru:

Böyle bir olay gerçek hayatta yaşanabilir mi?
Neden?

6. Sorunun Cevabı:

7. Soru:

Fablda tekerlemeye yer verilmiş midir? Gerekçe göstererek açıklayınız.

7. Sorunun Cevabı:

8. Soru:

Fabldan alınan aşağıdaki dizelerde bağlaç, edat ve ünlemleri gösteriniz.

Kimlerin kralıym ben, diye.

Mis gibi kokuyor ortalık;

Aslan tüh! demiş bu kadarına,

Bakmış hemen maymununda icabına

Ne açık sözlü olun, ne de dalkavuk maymunca.

Zaman zaman da kaytarın tilki gibi:

Ve kurultay kurulmadan önce

8. Sorunun Cevabı:

9. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde bağlaçları bulup altını çiziniz. Bulduğunuz bağlaçların cümledeki işlevini belirleyiniz.

a. "Gece kapkaranlıktı ve simsiyahtı orman."

b. "Gâh eserim yeller gibi/Gâh tozarım yollar gibi."

c. "Fakat bilmiş ol ki bu zaman biter bitmez görünmezsen arkadaşın senin yerini tutacak."

9. Sorunun Cevabı:

10. Soru:

Aşağıdaki dizelerde geçen ünlemleri bulup altını çiziniz.

Bu ünlemlerin hangi duyguyu ifade etmek için kullanıldığını yazınız.

a. "Ey yâr, şu nevbahar sensin!"

b. "Ah! O kadrini bilmediğim günler!"

c. "Ne çektik böyle gülünceye dek

Eh, şeniz işte hep bu düğünde!"

10. Sorunun Cevabı:

TEST 1

1. "Devlere el bağıyor,
Gizli gizli ağlıyor.
Kılıcımı çıkardım,
Perileri kurtardım." Ziya Gökalp
Verilen şiir için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
A) Teşhis ve intak sanatından yararlanılmıştır.
B) Yapma bir masaldan alınmıştır.
C) Nesir biçiminde yazılmış bir masaldır.
D) Kahramanları hayvandır.
E) Anlatımda üçüncü tekil şahıs kullanılmıştır.

2. "Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla olağanüstü kahramanlara bağlayarak anlatan halk hikâyesidir. Dinleyenlerin ya da okuyanların hayal dünyasını geliştirir. Sonları mutlaka iyi biter."
Parçada özellikleri verilen metin türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Hikâye
B) Fabl
C) Masal
D) Destan
E) Efsane

3. Fabl türü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Fabllar teşhis ve intak sanatları üzerine kurulmuştur.
B) Fabllarda soyut konular, somutlaştırılarak verilir.
C) İçinde evrensel değil, millî değerler barındırılır.
D) Fabllar çoğunlukla manzum olarak yazılır.
E) Fablların kahramanları çoğunlukla hayvandır.

4. Aşağıdakilerden hangisi fabl türünün ilk temsilcileri arasında yer almaz?
A) Ezop
B) Hesiodos
C) Aisopos
D) Çehov
E) Beydeba

5. Teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşturma) sanatlarının kullanıldığı masal türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Asıl masallar
B) Gerçekçi masallar
C) Güldürücü masallar
D) Olağanüstü masallar
E) Hayvan masalları

6. "Evvel zaman içinde, hâli vakti yerinde bir dülger varmış. Bu adamcağızın hiç çocuğu olmamış. Bir gün heves edip, ağaçtan kocaman bir kız bebek yapar, süsler, bezer; pencereye oturtur. Bu cansız kızı, çocuğu gibi severmiş. Günün birinde padişahın oğlu o evin önünden geçiyormuş. Bu kızı görür, aşık olur. Saraya dönünce annesini, Dülger'in kızını istemeye yollar. Zavallı Dülger'le karısı ne cevap vereceklerini şaşırırlar. Gelen elçileri "hele bir düşünelim" derler. (...)
Bu masal metninin anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Anlatımda geniş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kipi kullanılmıştır.
B) Olağanüstü olaylara yer verilmiştir.
C) Masal bilinmeyen bir zamanda geçmiştir.
D) Toplumun alt ve üst tabakalarından kişilere ver verilmiştir.
E) Teşhis ve intak sanatından yararlanılmıştır.

7. Aşağıdakilerin hangisinde tekerleme ile ilgili yanlışlık yapılmıştır?

- A) Tekerlemenin belirli bir ana konusu vardır. Bütün söylenenler bu ana konu etrafında şekillenir.
- B) Uyaklarla elde edilen ses ve söz oyunları ve çeşitli çağırışmlarla birbirine bağlanır.
- C) Masalın gerçek dışı, hayal ürünü olduğunu anımsatarak dinleyenleri masala hazırlar.
- D) Birbirini tutmaz gerçek dışı düşüncelerin sıralanmasıyla meydana getirilmiştir.
- E) Masalın başında, ortasında uygun yerlerde ve sonunda söylenir.

8. Aşağıdakilerden hangisi fabl türünden etkilenerek yazılmış çağdaş bir roman/hikâye değildir?

- A) Hayvan Çiftliği, George Orwell
- B) Martı, Richard Bach
- C) Sinağrit Baba, Sait Faik
- D) Küçük Prens, Antoine de Saint Exupéry
- E) Kibritçi Kız, Hans Christian Andersen

9. Aşağıdakilerin hangisi masalın özelliklerinden biri değildir?

- A) Masalda kahraman bir anda kıtalarca mesafe alabilir.
- B) Masalda amaç milletin kahramanlıklarını anlatmaktır.
- C) Masal anlatıcılarına masal anası, "masal ninesi" denir.
- D) Masallar, anonim bir özellik gösterir, yazarları yoktur.
- E) Anlatıcılar masalı her anlatışta biraz değiştirirler.

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük edat değildir?

- A) "Ne çektik böyle gülünceye dek."
- B) "Bir zambak kadar beyazdı yüzün."
- C) "Geldim işte mevsim gibi kapına."
- D) "Bu dünyada hep biz mi yalnız kalacağız."
- E) "Uykudan bile mahşer gününde uyanmalı."

11. Aşağıdaki dizelerin hangisinde edat kullanılmamıştır?

- A) "Ve körler gibi, sanki elleriyle derinde
Yitmiş hayallerini arıyorlardı yer yer."
- B) "Ve yüzleri duman kadar dağınık
Geçer bu sokaktan binlerce adam."
- C) "Sanki yalvaran bir duadır onlar,
Belki tanrılara açık vesvese."
- D) "Bu biçim üzere bitecekken gece,
Dağılacakken artık seyirci de."
- E) "İlenirlerdi bağırsa çağırışa
Hem asılana, hem asan nebbaşa."

12. Aşağıdaki atasözlerinden hangisinde bağlaç yoktur?

- A) Alacakla verecek ödenmez.
- B) Acar tazi çullu da belli olur, çulsuz da.
- C) Acıyan çok ama ekmek veren yok.
- D) Mal adama hem dost hem düşmandır.
- E) Çağrılmayan yere börekçi ile çörekçi gider.

13. "Sen güz güneşinde, sanki kanadı kırık bir kuş,
Konmuştu bahçeme
Ona şefkatle eğilirken
Pır diye uçtu birden."
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?
- A) Edat
B) Bağlaç
C) Ünlem
D) İsim
E) Sıfat

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlem kullanılmamıştır?
- A) Ah aklımdan ölümüm geçer
B) Ya Rab, öleyim mi neyleyim ben
C) Eyvah, ne yer, ne yâr kaldı
D) Senin oflamalarından sıkıldım artık
E) Ey gönüllerin en yumuşağı, en derini

15. Aşağıdakilerin hangisinde "-ki / ki" yanlış yazılmıştır?
- A) Onun her şeyine katlanırım yeter ki yürüsün.
B) Madem ki gelmeyecektin neden aramadın?
C) Etraftaki her şeye bakmaya çalışıyordum.
D) Saat on birdeki derse de mi geç kaldın?
E) Benim araba bozulmuş seninkini alabilir miyim?

16. Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın ( )
Bırak ( ) geçmiş günleri gönlüm hatırlasın.
Hatıradaki kalan şey değişmez zamanla ( )
Ne vefalı komşumuzdan sen ( ) Fahriye Abla ( )
Ayrıcalarla belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?
- A) (?) (,) (,) (,) (!)
B) (?) (,) (,) (,) (.)
C) (?) (,) (,) (,) (...)
D) (!) (;) (;) (,) (!)
E) (!) (,) (,) (,) (!)

17. Aşağıdakilerden hangisi etkili dinleme çeşitlerinden biri değildir?
- A) Yaratıcı dinleme
B) Not alarak dinleme
C) Seçici dinleme
D) Katılımlı dinleme
E) Can kulağıyla dinleme

TEST 2

1 ve 2. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

I. Metin

Uzun günler günler oldu
O günlerde gülen, öten
Sazla sözle eğlenen ben
Bugün bakın ne hâldeyim
Vallah açız billah açız
Hâlimize acıyınız
Karınca eğlenir-Beyim
Şimdi de raks edin, ne var?
"Yazın çalan kışın oynar."

II. Metin

Ana öğüdü, öğretlerin anası derler,
ekmeğini tuza bastırıp oturacak
yerde varır, bir zorlu işe koşular;
evlerine altın, oluk gibi akamaz ama
alın terinde öyle bir pırlanta yapar
ki görenler parmağını ısırır. Ger-
çi sofralarını, ne Arap Bacı kurar
ne Kum Hacı kaldırır, ille velakin
eli kolu dert görmesin, iki cihanda
yüzü ak olsun, yine anacığı serer,
anacığı derler; yerler, içerler, öte
yana geçerler. Onlar ermiş mura-
dına, biz çikalım kerevetine.

1. Bu iki metnin ortak noktaları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) İki metin de olağanüstüklere yer verir.
- B) Her iki metin de manzum yazılmıştır.
- C) İki metin de anlatmaya bağlı metinlerdir.
- D) Her iki metin de olay örgüsüne dayanır.
- E) İki metinde de ahenk yaratan öğeler vardır.

2. Bu iki metnin türü aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

I. Metin   II. Metin

- A) Hikâye   Roman
- B) Şiir   Mektup
- C) Fabl   Masal
- D) Biyografi   Otobiyografi
- E) Tiyatro   Günlük

3. Tülin, Mert, Serap, Zerrin ve Berk yaz okuluna kayıt yaptırmıştır. Bu yaz okulunda voleybol, basketbol, tenis, yüzme ve futbol dersleri verilmektedir. Derslerden basketbol ve voleybol takım sporu; tenis, yüzme ve satranç bireysel spordur. Dersler ve derslere katılan çocuklarla ilgili şunlar bilinmektedir:

- Her öğrenci iki alanda derse girmektedir.
- Takım sporlarında kızlar ve erkekler diye farklı gruplar açılırken bireysel sporlarda sınıflar karmadır.
- Voleybol ve tenis dersleri aynı gün, aynı saatlerde yapılmaktadır.
- Yüzme dersindeki tüm öğrenciler erkektir.
- Tülin voleybol dersine girmektedir.
- Serap hem bireysel sporlarda hem takım sporlarında derse girerken Zeynep sadece bireysel sporları seçmiştir.

Buna göre aşağıdaki öğrencilerden hangisinin girdiği iki ders de kesin olarak bilinir?

- A) Tülin   B) Serap
- C) Berk   D) Zerrin
- E) Mert

4. Eskişehir'den İspanya'ya gitmek isteyen bir kişi uçak fobisi olduğu için en kısa yol olarak şu güzergâhları izleyecektir; Öncelikle Eskişehir'den İzmir'e kara yoluyla ulaşacak İzmir'den İspanya'ya direkt gemi seferi olmadığı için öncelikle Yunanistan'ın Pire Limanı'na gidecek oradan İspanya'ya başka bir gemi ile devam edecektir. Bu seferler, sırasıyla Eskişehir İzmir otobüs, İzmir- Yunanistan feribot ve Yunanistan gemi şeklindedir. Yani Eskişehir'den hareket eden kişi öncelikle otobüsle İzmir'e oradan feribot'la Yunanistan'a oradan da gemiyle İspanya'ya geçecektir.

I	II
Nereden	Nereden
İzmir	Eskişehir
Nereye	Nereye
Yunanistan	İzmir
Tarih	Tarih
10 Temmuz	10 Temmuz
Kalkış saati: 10.00	Kalkış saati: 22.15
Varış saati: 11.00	Varış saati: 07.50
III	IV
Nereden	Nereden
Yunanistan	Eskişehir
Nereye	Nereye
İspanya	İzmir
Tarih	Tarih
10 Temmuz	9 Temmuz
Kalkış saati: 11.50	Kalkış saati: 23.00
Varış saati: 14.00	Varış saati: 06.50

V
Nereden
Yunanistan
Nereye
İspanya
Tarih
9 Temmuz
Kalkış saati: 12.30
Varış saati: 14.45

• Bütün uçuş saatleri Türkiye saatine göre dir.

Eskişehir'den İspanya'ya gitmek isteyen biri numaralanmış biletlerden hangilerini almış olamaz?

- A) I ve II   B) II ve III
C) III ve IV   D) II. ve V
E) IV ve V

5. - 7. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Bir adamla bir yılan çok iyi dostmuş. Adam, her gün yılanın yuvasına gelir, orada beklermiş. Yılan da adama her gün bir altın lira verirmiş. Bu durum, böylece devam edip gitmiş. Gel zaman git zaman adam çok yaşlanmış, yataktan kalkamaz olmuş. Her gün gidip altın lira alma görevini oğluna devretmiş. Sıkı sıkı da tembihlemiş: Aman yılanı bir şey yapma; altın lirayı al, gel, o dosttur, ondan korkma. Oğlan önce inanmamış ama "Babamın son günleri, dileğini reddetmek olmaz." diye tarif ettiği yere gitmiş. Yılan yere bir altın lira bırakıp gitmiş. Hemen oğlan şaşkınlığı üzerinden atmış ve bir hinlik geçirmiş içinden: "Demek ki kuyunun içi altın dolu, ben bu yılanı öldürürsem bütün altınlar benim olur." diye düşünmüş. Bir taş alıp yılanı fırlatmış, taş yılanın kuyruğunu koparmış, yılan da can havliyle saldırıp oğlanı ısırılmış. Oğlan, oracıkta ölmüş. Aradan aylar yıllar geçmiş, adam iyileşmiş. Olanları da tahmin ediyormuş ama gitmiş yılanın kuyusunun yanı başına varmış. Yılanı çağırmış. "Kardeş, bizim oğlan bir densizlik etmiş, cezasını da bulmuş ama biz tekrar dost olalım" demiş. Yılan "Bende bu kuyruk acısı sende bu evlat acısı varken biz artık dost olamayız." demiş.

5. Metinde anlatılanlardan hareketle metnin türünü doğru tahmin eden öğrenci aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fabl Hikâye
- C) Tiyatro Roman
- E) Masal

6. Bu metinde insanda olması gereken kötü özellik ve buna uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) **Vefasızlık** → "Dostlarının ziyaretlerine yavaş git, felaketlerine koş koş."
- B) **Açgözlülük** → "Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur."
- C) **Tembellik** → "Ağustosta gölge kovan, zemheride karnını ovar."
- D) **Yalancılık** → "Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış."
- E) **Çalışkanlık** → "Akan su yosun tutmaz."

7. Metinde geçen sözcükler ve türleri ile ilgili yapılan tablonun hangi bölümünde yanlışlık yapılmıştır?

	Edat	Bağlaç	Ünlem
A) aman			✓
B) da		✓	
C) ki		✓	
D) ama		✓	
E) artık	✓		

8. - 10. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

X, Y, Z, W adlı dört alışveriş merkezinde; ayakkabı, kıyafet, elektronik, ev eşyası ve makyaj ürünü dükkanlarından bazıları bulunmaktadır. Alışveriş merkezlerinde bulunan dükkanlarla ilgili şunlar bilinmektedir:

- Y ve W alışveriş merkezlerinde aynı dükkanlar vardır.
- X alışveriş merkezinde bulunan üç dükkândan iki tanesi kıyafet ve ev eşyası dükkanıdır.
- Makyaj ürünü dükkanı, sadece bir alışveriş merkezinde vardır.
- Z ve W alışveriş merkezinde ev eşyası dükkanı vardır.
- Elektronik dükkanı ile alışveriş merkezinde vardır.
- Bir alışveriş merkezinde kıyafet dükkanı varsa ayakkabı dükkanı da vardır.

8. Bu bilgilere göre aşağıdaki ifadelerden hangisi kesin olarak doğrudur?

- A) X alışveriş merkezinde makyaj ürünü dükkanı vardır.
- B) Z alışveriş merkezinde elektronik dükkanı vardır.
- C) Y alışveriş merkezinde bir tane dükkan vardır.
- D) Tüm alışveriş merkezlerinde ev eşyası dükkanı vardır.
- E) W alışveriş merkezinde ayakkabı ve kıyafet dükkanı vardır.

9. Bu bilgilere göre aşağıdaki ifadelerden hangisi kesin olarak yanlıştır?

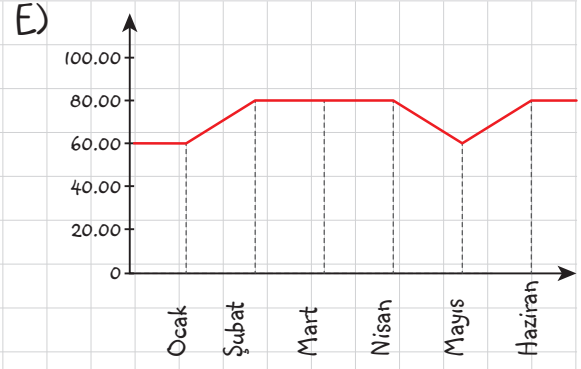
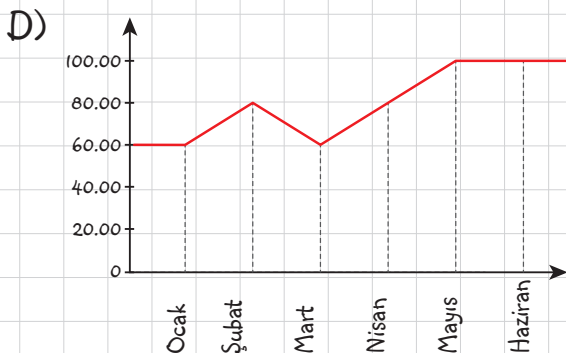
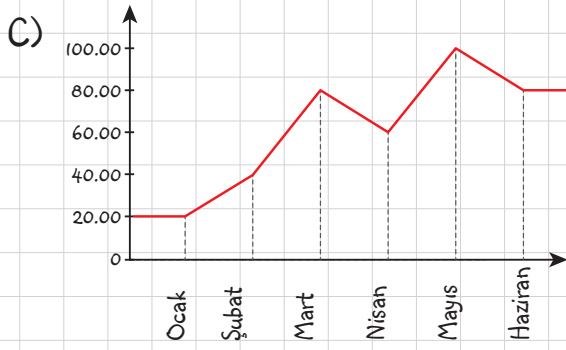
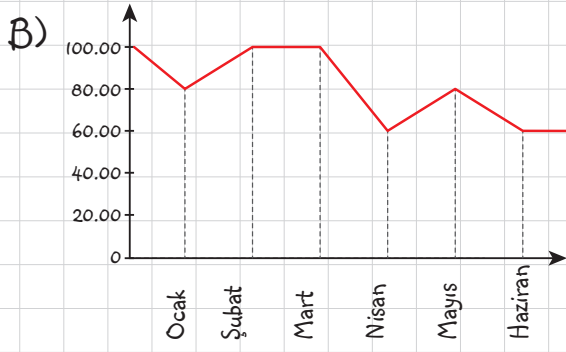
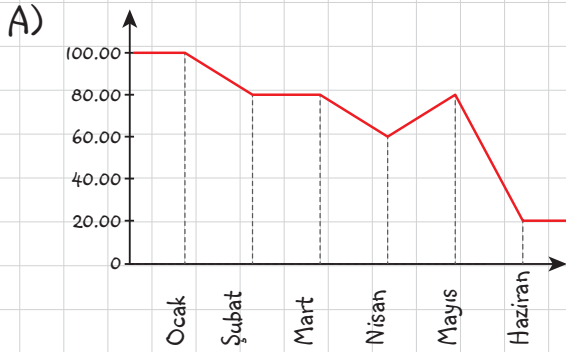
- A) W alışveriş merkezinde en az iki tane dükkan vardır.
- B) Makyaj ürünü olarak X alışveriş merkezindedir.
- C) Z alışveriş merkezinde elektronik dükkanı yoktur.
- D) En az bir alışveriş merkezinde kıyafet dükkanı vardır.
- E) X alışveriş merkezinde ayakkabı dükkanı vardır.

10. Ayakkabı dükkanı olduğu kesin olarak bilinen alışveriş merkezi hangisi/hangileridir?

- A) Yalnız X
- B) X ve Y
- C) Y ve Z
- D) Z ve W
- E) Yalnız W

11. Nuray bir miktar parasıyla altın yatırımı yapmıştır. Parasının değer kaybetmesini istemediği için altının 6 aylık hareketlerini takip eden grafikleri incelemiştir. Yatırımı altının yılın ilk 6 ayının en düşük seviyeye geldiği ocak ayında yapmıştır.

Bu açıklamaya göre Nuray, aşağıdaki grafiklerden hangisini kullanmış olabilir?

12. Etkin olmak ile etkili olmak, çoğu kişinin ayrımını bilmediği kavramlardır. Etkin olmak az kaynak harcıyarak sonuç almaktır. Mesela az zamanda çok iş yapmak etkin olmak demektir. Etkili olmak ise, insanın hedeflediği sonucu almasıdır. Mesela diyet yapıp kilo verebilmek, spor yapıp formda bir vücutta sahip olmak, yönetici konumunda doğru kararlar alıp hayata geçirebilmek gibi. Etkili olmak sonuç almak demektir. Verimli olmayı, az kaynakla çok iş yapmayı tabii ki önemsiyorum ama hayatta asıl önemlisi etkili bir insan olmaktır. Peter Drucker'ın dediği gibi hiç yapılmaması gereken bir işi çok etkin bir şekilde yapmak, herhâlde insanın düşeceği en acınası durumlardan biridir. Peter Drucker'a göre etkili insanların bazı özellikleri şu şekildedir:

- Kendi güçlü ve zayıf yanlarını bilirler.
- İletişim sorumluluğunu üstlenirler.
- Farklı görüşlerde olmaya açıktırlar.
- Ben diliyle değil, biz diliyle konuşurlar.
- Bir eylem planı geliştirirler.
- Aldıkları kararların sorumluluğunu üstlenirler.
- Sorunlara değil fırsatlara odaklanırlar.

Bu parçada verilenlerden hareketle aşağıdaki cümlelerden hangisini kuran kişi etkin bir insan değildir?

- A) Değerli elemanlar, bilindiği üzere firmamızın bugün bu kadar büyümesinde benim çabalarımın ne kadar önemli olduğunu söylememe sanıyorum gerek yoktur. Bazıları elimizdeki iş bitince ne yapacağımızı soruyor. Siz merak etmeyin, şu an aklımda bir şey yok ama ben mutlaka bulurum yapacak bir şeyler.
- B) Arkadaşlar, yeni çıkarmayı planladığımız ürünü reklam birimimize bildirmeyi unuttuğum için ürünün piyasaya çıkması bir hafta geç olacak. Benden kaynaklı bu gecikmeden dolayı hepinizden özür dilerim.
- C) Beraber mesai yaptığım saygıdeğer dostlar, ben de bölümümüzle ilgili bazı akraklıklar olduğunun farkındayım fakat bu akraklık giderilmediği için bizler de bunu nasıl fırsata çevirebiliriz diye düşünüp hep birlikte yeni bir çözüm yolu bulalım.
- D) Sevgili takım arkadaşlarım, yöneticilerimiz mevcut cep telefonlarımız için yeni birkaç uygulama üretmemizi istediler. Bu konuda görüşleri planlar söz alıp konuşabilirler. Bizler de bu doğrultuda yenileme çalışmalarına başlayabiliriz.
- E) Değerli çalışma arkadaşlarım, öğlen yemekleri için yemekhanemizde çıkan yemekler hakkında bir değerlendirme anketi hazırladık. Sizlerin bu konuda görüşlerinize ihtiyacımız var. Lütfen ankete katılıp bizlerle durum değerlendirmelerinizi paylaşın.

13.

ETÇİL

OTÇUL

HEPÇİL

Aslan
Kurt

Fil
Geyik
Tavşan

Karga
Domuz
Fare

Yukarıda verilen hayvanlar, hayvanat bahçesinde A, B, C, D, E isimli kafeslere konulmak isteniyor. Her kafeste en fazla iki hayvan olacaktır. Etçil ve otçul hayvanlar kendi türündeki hayvanlarla aynı kafese konulacaktır. Hepçil hayvanlar, hem otçul hem de etçil hayvanlarla aynı kafese konulabilir. Hayvan ve kafeslerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- E kafesinde sadece bir hayvan vardır.
- Tavşan, bir hepçille aynı kafestedir.
- Etçil bir hayvan ile karga, otçul bir hayvanla da domuz aynı kafestedir.
- A ve C kafeslerinde bir otçul hayvan ve domuz vardır.
- B veya D kafeslerinde bir etçil hayvan ve karga vardır.
- Kurt, bir etçille aynı kafestedir.

Verilen bilgilerden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Aslan ve karga B kafesine, geyik ile domuz C kafesine konulmuştur.
- B) Aslan, E kafesine; timsah ile domuz D kafesine konulmuştur.
- C) Fil ya da hepçil bir hayvan, tek başına E kafesindedir.
- D) A kafesine fare ve tavşan beraber konulmuştur.
- E) Tavşan ve domuz A kafesine konulmuştur.

14.

Asıl sorun Türkçeyi düzgün kullanabilmekte.

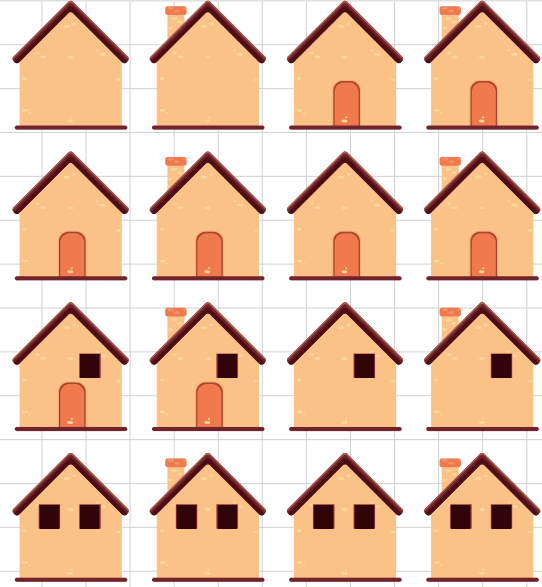
Dil ile ilgili çalışmalar yapan bir uzman bir çizelge oluşturmuş ve sözcüklerin Türkçe karşılıklarını belirtmiştir.

Sözcük	Türkçesi (en uygun)
trend	gidiş, gidişat
filtre	süzgeç
miting	toplantı
stant	tezgâh, sergi
format	?
pozisyon	konum, durum
kampus	yerleşke
prestij	itibar

Yukarıda verilen tabloda boş bırakılan yere gelebilecek en uygun sözcük hangisidir?

- A) tarz   B) ortam
C) biçim   D) uyarı
E) sıralama

15.

Bu görselden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Pencere evler, çatılı evlerin yarısı kadardır.
B) Bacasız ev sayısı, hem bacası hem kapısı olan evlerin sayısının iki katıdır.
C) Pencere evlerin sayısı kapıların sayısına eşittir.
D) Bacası olan evlerin sayısı tüm evlerin yarısı kadardır.
E) Tek pencere evlerin sayısı, tüm evlerin sayısının dörtte biri kadardır.

4. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (Y), 4. (D), 5. (D)

2. **ETKİNLİK:** 1. döşeme, dilek, 2. hayalî yaratıklar; 3. Altın ışık; 4. ortasında; 5. sanatsal masal

3. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (D), 4. (D), 5. (D)

4. **ETKİNLİK:** 1. öğretici (didaktik); 2. öğüt/ders "kıssadan hisse", 3. teşhis ve intak; 4. Tazminat, Şinasi; 5. Beydaba, Hint

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y), 5. (D)

6. **ETKİNLİK:** 1. göre, uygunluk; 2. göre, karşılaştırma; 3. kadar, zamanda sınırlılık; 4. gibi, sanki; 5. gibi, olasılık

7. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (Y), 4. (D), 5. (Y)

8. **ETKİNLİK:** 1. hem... hem; 2. de, neden-sonuç; 3. çünkü, gerekçe; 4. uygun olan bir noktalama işareti; 5. ama, zıtlık

9. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y), 5. (D)

10. **ETKİNLİK:** 1. onaylama; 2. hayıflanma; 3. yöneltme; 4. sürerlilik; 5. ünlem işareti hemen sonra, sonuna

11. **ETKİNLİK:** Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

12. **ETKİNLİK:** Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. Fabl'da krallığın gücünü ölçmeye çalışan bir aslanın ve onun krallığında yaşayan diğer hayvanların başından geçen olaylar anlatılmaktadır.

2. a. Aslan, ayı, maymun ve tilkidir.

b. Aslan: Zorba yöneticileri,

Ayı: Açık sözlü, dobra insanları,

Maymun: Dalkavuk ve yalaka insanları,

Tilki: Kurnaz insanları sembolize etmektedir.

c. Bu hayvanlar insan huy ve ihtiraslarını simgelemekle birlikte kendi özelliklerini korumaktadır.

3. a. Olay kralın sarayında, bilinmeyen bir zamanda yaşanmıştır.

b. Evet, olaylar oluş sırasına göre verilmiştir.

4. a. Okuduğunuz fabl dört bölümde incelenebilir.

b. Bu bölümlerin adları serim, düğüm, çözüm ve öğüttür.

c. Serim: Aslan ve mekân tanıtılmış, olaya giriş yapılmıştır.

Düğüm: Sarayın pis kokusu ile ilgili hayvanların verdikleri tepkiler ve bu tepkilerinin sonunda öldürülmeleri anlatılmıştır.

Çözüm: Tilkinin kurnazlığı sayesinde ölümden kurtuluşu anlatılmıştır.

Öğüt: Fablın ana fikri söylenmiştir.

5. Bir şey sorulduğunda düşündüğünüzü ne çok açık söyleyin ne de dalkavukluk yapmak adına yalan söyleyin. Başınıza büyük bir bela gelecekse biraz kurnaz olun soruyu geçiştirin.

6. Evet, böyle bir olay gerçek hayatta yaşanabilir. Çünkü fabllar, insanların kusurlu yönüne dikkat çekmek için yazılır.

7. Fablda tekerlemeye yer verilmemiştir. Tekerlemelere masallarda yer verilir.
8. Bağlaçlar: ne... ne de, da, ve Edatlar: gibi, -den sonra; Ünlemler: tüh!
9. a. "Gece kapkaranlıktı ve simsiyahtı orman" (ve bağlacı isim cümlelerini bağlamıştır.)
b. "Gâh eserim yeller gibi/Gâh tozarım yollar gibi." (Gâh...gâh bağlacı fiil cümlelerini bağlamıştır.)
c. "Fakat bilmiş ol ki, bu zaman biter bitmez görünmezsen arkadaşın senin yerini tutacak." (ki bağlacı fiil cümlelerini bağlamıştır.)
- 10 a. "Ey yâr, şu nevbahar sensin!" (seslenme)
b. "Ah! O kadrini bilmediğim günler" (üzüntü)
c. "Ne çektik böyle gülünceye dek"
d. "Eh, şeniz işte hep bu düğünde" (idare eder)

TEST - 1

1. B / 2. C / 3. C / 4. D / 5. E / 6. E / 7. A / 8. E / 9. B / 10. D / 11. E / 12. A / 13. B / 14. D / 15. B / 16. A / 17. E

TEST - 2

1. B / 2. C / 3. D / 4. D / 5. E / 6. B / 7. E / 8. D / 9. B / 10. A / 11. C / 12. A / 13. B / 14. C / 15. C

ÜNİTE 5: ROMAN

Roman Kelimesinin Kökeni

Roman Türleri Nelerdir?

Romanda Dil ve Anlatım

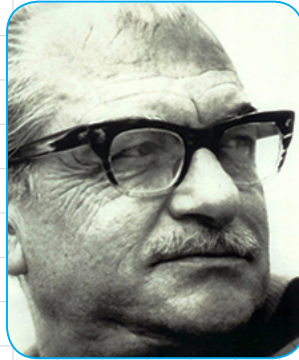
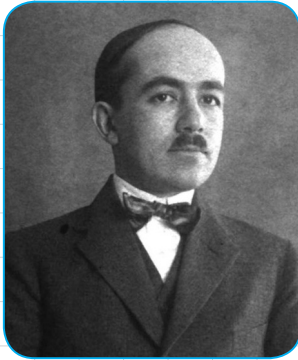
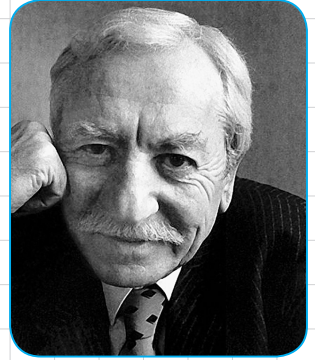
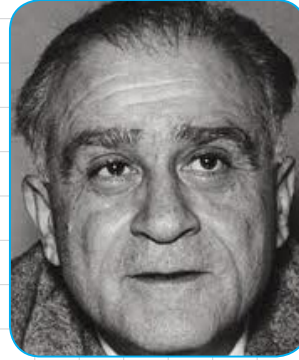
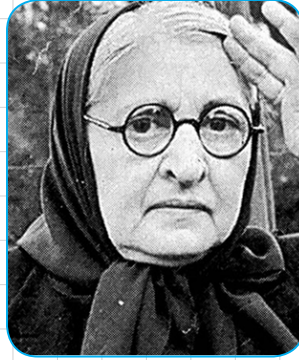
Romanda Kullanılan Anlatım Biçim ve Teknikleri

Zamirler ve Bunların Metindeki İşlevleri

1. BÖLÜM

ROMAN KELİMESİNİN KÖKENİ

Bugün çok zengin ve çeşitli bir edebiyat türüne ad olarak kullanılan "roman" terimi, Latince "Gerçek veya hayalî bir olayın mensur hikâyesi" anlamına gelen "Romanus" sözcüğünden alınmıştır.

Roman Nedir?

Roman, yaşanmış ya da yaşanabilirlikler ölçüsü içindeki olayları, insanların başından geçebilecek olayları, insan ilişkilerini, insanların ..... dünyalarını ya da birtakım olguları ayrıntılı bir biçimde anlatan uzun anlatı türüdür. Roman için bu ve bunun benzeri birçok tanım yapılabilir. Örneğin, Oxford İngilizce sözlüğüne göre roman: Belirli bir uzunluğa

sahip, içinde geçmiş veya çağdaş zamanlardaki gerçek hayatın temsilcileri olan kişilerin ve olayların az ya da çok kompleks plan içinde canlandırdığı kurgusal mensur anlatım veya hikâyedir.

Aslında şiirin, denemenin, tiyatronun olduğu gibi romanın da tam bir tanımını yapmak pek mümkün değildir. Çünkü her yazılan yeni roman bizi yeni bir roman tanımı yapmaya götürebilir. Bununla birlikte roman diye adlandırılan geniş bir yelpazedeki edebî ürünleri birleştiren ortak paydaların olmadığını söylemek, romanın edebî bir "tür" olmadığını söylemekle eş anlamlı olur. Tür özelliğinin ortaya konulabilmesi için bu tanımlamalara gereksinim duyulur.

● Roman Türleri Nelerdir?

Romanlar; 19. yüzyıldan itibaren içeriği, biçimi, kullandığı yöntemleri vb. unsurları göz önünde bulundurularak alt tür ve kategorilere ayrılmaya çalışılmıştır.

● Temalarına ve Konularına Göre Romanlar

Sosyal Romanlar: Toplumsal sorunları işleyen romanlardır. (Yaprak Dökümü, Reşat Nuri Güntekin)

Macera (Serüven) Romanları: Günlük yaşamda her zaman rastlanmayan, şaşırtıcı, değişik, ve esrarlı olayları konu edinen romanlardır. (Robinson Crusoe, Daniel Defoe)

Tarihsel Romanlar: Tarihin değişik dönemindeki olayları işler. Kahramanlar gerçek veya düşsel olabilir. Ancak anlatılanlar tarih gerçeklerine çoğu kez uygundur. (Devlet Ana, Kemal Tahir)

Psikolojik Roman (Tahlil Romanı): Dış âlemden geçen olaylardan çok, kahramanın iç dünyasını ve insan benliğinin kişi ve toplum çatışmaları içindeki belirtilerini konu edinen romanlardır. (Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Peyami Safa)

Polisiye Roman: Konusu cinayet, hırsızlık, kaçakçılık, casusluk gibi, polisin ilgilendiği olaylar ve başkışileri polis olan, sürükleyici romanlardır. (Esrar-ı Cinayat, Ahmet Mithat Efendi)

Otobiyografik (Öz Yaşam Öyküsel) Roman: Bir sanatçı ya da önemli bir kişinin kendi hayatını anlattığı romanlardır. (Kafa Kağıdı, Necip Fazıl Kısakürek)

Nehir Roman: Bir kişinin, bir toplumun hayatındaki gelişmeleri ya da tarihî bir olayı birden fazla cilt hâlinde anlatan romanlardır. Bu romanlarda anlatım aynı kahramanlar merkezinde gerçekleşir. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Mustafa Necati Sepetçioğlu nehir romanı yazan sanatçılarımızdır.)

Fantastik Roman: Gerçek dışı olayların, mekânların ve yaratıkların bulunduğu masalsi romanlardır. (Yüzüklerin Efendisi, J. J. R. Tolkien)

Egzotik Roman: Uzak ve yabancı ülkelerin doğa ve insanlarını anlatan romanlardır. (Nilgün, Refik Halit Karay)

Tezli Roman: Toplumsal ya da siyasal bir konuyu bir teze bağlayarak işleyen romanlardır. (Yaban, Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Bilim Kurgu Roman: Yakın ya da uzak gelecekle ilgili, bilim ve teknolojik unsurlar kullanılarak oluşturulan romanlardır. (Ben Robot, Isaac Asimov)

Gotik Roman: İngiliz ve Amerikan romancılığına özgü bir tür olan "gotik roman" karanlık, gizemli, korku verici ortamlarda geçen olaylara dayanır. 18. yüzyılın akılcılığına karşı olup günümüzdeki bilim kurgu romanlarının, fantastik romanların ve korku romanlarının temelini oluşturur. (Frankenstein, Mary Shelley)

Akımlarına Göre Romanlar

Romanların birçoğu yazıldığı dönemde etkili olan edebî akımlara göre kaleme alınmıştır. Romanlar, akıl ve sağduyuya dayanan klasisizm; olaylar karşısında duyguları ön plana çıkaran romantizm; gerçekliği esas alan realizm; pozitif bilimlerle sanatı birleştirmeye çalışan natüralizm; varoluşçu egzistansiyalizm... gibi akımların özelliklerini de bünyelerinde taşıyarak oluşturulmuştur. Bu akımlara göre oluşturulan roman örnekleri şunlardır:

- ➔ **Klasik roman:** Telemak (Fenelon)
- ➔ **Romantik roman:** Sefiller (Victor Hugo), İntibah (Namık Kemal)
- ➔ **Realist roman:** Savaş ve Barış (Tolstoy)
- ➔ **Natüralist roman:** Meyhane (Emile Zola)
- ➔ **Egzistansiyalist roman:** Bulantı (Jean Paul Sartre)
- ➔ **Modern roman:** Aylak Adam (Yusuf Atılgan)
- ➔ **Postmodern roman:** Tutunamayanlar (Oğuz Atay), Gülün Adı (Umberto Eco)

Roman Türünün Genel Özellikleri

- ✓ Romanda insanın başından geçebilecek tasarlanmış olaylar anlatılır. Bu olaylar aracılığıyla gerçeğin nasıl görüldüğü ya da nasıl görünebileceği gösterilmeye çalışılır.
- ✓ Gerçekliği görme ve algılama biçimleri sürekli değiştiğinden roman da kendi iç gerçekliğini kurmak için anlatım tekniklerini sürekli değiştirmektedir. Bu nedenle romanın çok değişik biçimleri ortaya çıkmıştır. Roman bireyin hikâyesini düzyazıyla anlatır.
- ✓ Bireyin kendisini kuşatan gerçeklikle -toplumsal ve maddi gerçeklik- ilişkilerini anlatan, irdeleyen, sorgulayan bir içeriğe sahiptir.
- ✓ Olaylar gerçek yaşamdan alınsa bile yazar tarafından yeniden kurgulanır. Bu nedenle romanlar; uzun, katmanlı ..... metinlerdir.
- ✓ Romanlar insanların ilgisini çekecek bir ana olay etrafında gelişir. Bu ana olayı destekleyen ikinci dereceden olaylar yardımıyla ve kahramanların duygularının incelenmesiyle derinlik kazanır.
- ✓ İnsanların başından geçmiş ya da geçebilecekler ölçüsü içindeki olaylar; kişi zaman, mekân unsurlarına bağlı olarak verilir.

- ✓ Roman edebî türler içinde en uzun olanıdır. Roman, diğer edebî türlere kıyasla, bireyi ve toplumu yansıtmada daha güçlü, daha yetenekli bir daldır.
- ✓ Romanda olaylar, kişiler, zaman ve mekân ayrıntıları ile verilir.
- ✓ Romanın kahramanları her sınıftan, her karakterden insanlar olabilir. Roman kahramanı üstün insan olabileceği gibi, çoğu zaman da sıradan insandır.
- ✓ Romanda yazarın bilgisi, üslubu, hayal gücü, sanatçı kişiliği, görgüsü ve yoğun duygu ve düşüncesi romanı ortaya çıkaran temel unsurlardır.
- ✓ Roman bünyesinde farklı türlere (günlük, anı, mektup, gezi yazısı vb.) yer vereyerek türler arasındaki hiyerarşiyi kırmıştır.
- ✓ Her romanda bir anlatıcı vardır. Romanda anlatım kahraman, gözlemci veya ilahi bakış açılarından biriyle yapılır.
- ✓ _____, _____ ve _____ olmak üzere üç bölümden oluşur.
- ✓ Romanın bireyin, toplumun ve çevrenin değişim ve dönüşümlerine kendini uyduracak esnek yapısı, değişmez kurallara bağlı kalmaması, kendini sürekli değiştirmeye yatkınlığıyla kazandığı çok biçimlilik onun en temel türsel niteliğidir.

🔴 Dünya Edebiyatında Roman Türünün Gelişimi

Roman, Batı edebiyatında ortaya çıkan bir türdür. Çıktığı andan itibaren de durağan kalmamış zaman içerisinde farklı roman anlayışları ortaya çıkmıştır. Rabelais'in "Gargantua" ve "Pantagruel" eserleri roman türünün ilk örnekleri kabul edilir. Ancak dünya edebiyatında bu türün ilk başarılı örneği (XVII. yüzyılın başlarında) İspanyol yazar Cervantes'in (Servantes) Don Quijote (Don Kişot) adlı eseridir.

🔴 Türk Edebiyatında Roman Türünün Gelişimi

Türk edebiyatında roman türü, Tanzimat Dönemi'nde Fransızcadan yapılan çevirilerle girmiştir. Yusuf Kamil Paşa'nın Fransız yazar Feneleon'dan yaptığı "Telemaque (Telemak)" çevirisi Türk edebiyatında ilk roman çevirisidir. Tanzimat Dönemi'nde bu roman çevirisini Batı'da tanınmış bazı roman çevirileri izler. Bu zaman zarfında tercüme romanlar, yurdumuzda roman okuma zevkini hazırlar. Türk yazarları da onlara benzer eserler yazmaya özenirler. İlk yerli romanımız Tanzimat Dönemi'nde Şemsettin Sami'nin yazdığı "Taaşuk-ı Talat ve Fitnat" adlı eserdir. Bunu Ahmet Mithat Efendi'nin "Hasan Mellâh", "Dünyaya İkinci Geliş", "Hüseyin Fellâh", "Felâatun Bey ile Râkım Efendi", Namık Kemal'in "İntibah" romanları izler. Servet-i Fünun Dönemi'nde başarılı roman örnekleri verilir. Milli Edebiyat Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi romancılığımızın asıl gelişmesini gösterdiği yıllardır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Roman gündelik, gerçek olaylara benzer olayları ele alarak gerçekliğin nasıl görüldüğünü ya da nasıl görünebileceğini göstermeye çalışır.
2. ( ) Romanın kahramanları yüksek sınıftan seçilmeli ve bu kişiler seçkin insanlar olmalıdır.
3. ( ) Romanda olaylar, kişiler, zaman ve mekân ayrıntıları ile verilir.
4. ( ) Yusuf Kamil Paşa'nın "Telemak" adlı eseri Türk edebiyatında yazılan ilk romandır.
5. ( ) Roman bünyesinde farklı türlere (günlük, anı, mektup, gezi yazısı vb.) yer verir.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Roman türünün dünyadaki ilk başarılı örneği İspanyol yazar .....'in ..... adlı eseridir.
2. Her romanda yazarın sözünü emanet ettiği bir ..... vardır.
3. Roman önce ..... edebiyatında ortaya çıkmıştır.
4. Türk edebiyatına roman türü, ... Dönemi'nde yapılan çevirilerle girmiştir.
5. Olaylar gerçek yaşamdan alınsa bile yazar tarafından yeniden kurgulanır. Bu nedenle romanlar, uzun, katmanlı ..... metinlerdir.

2. BÖLÜM

Romanda Konu

Romanlarda konu, bir olaylar bileşimidir. Bir temel olayın eksenini etrafında gelişen bu olaylar, dizi hâlinde değil; iç içe bulunur. Olaylar, yazarın tanıdığı ve gözlediği hayatlardan, tasarladığı veya okuduğu şeylerden, tarihten, anılardan, hatta mitolojiden ve masallardan da alınabilir. Ancak işlenen konuların gerçeğe yakın olması gerekir. İnsanın başından geçen maceraları, değişik ruh hâlleri, toplumsal olaylar... gibi insanı ilgilendiren her olay romanda konu olarak işlenebilir.

Romanda Tema

Tema, diğer metin türlerinde olduğu gibi romanda da yapıyı kuran birimler arasındaki birlik ve bütünlüğü sağlayan bir ögedir. Yani tüm birimler tema etrafında bir araya gelerek yapısal bütünlüğü meydana getirir. Olay örgüsünü oluşturan birimler arasındaki çatışmadan yola çıkılarak romanın temasını bulmak mümkündür.

Örnek: Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" adlı romanının konusu: I. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte Sakarya Savaşı'nın sonuna kadar geçen sürede bir Anadolu köyünde yaşananlar, köylünün ve köyün durumu, köylünün millî mücadeleye ilişkin tavırlarıdır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" adlı romanında işlenen temalar: milliyetçilik, aydın-köylü çatışması, aşk, eğitimidir. (Bu yönüyle roman bir tezli roman örneğidir.)

Romanda Plan

Olay ve konunun ele alınışına göre roman; serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur.

a) Serim (Giriş): Kişilerin ve çevrenin okuyucuya tanıtıldığı, olayların başladığı ilk bölümdür. Yazar, doğrudan olaylara girebileceği gibi olaya bir yerinden de başlayabilir veya kişiler hakkında bilgi verebilir.

b) Düğüm (Gelişme): Hikâyenin ..... unsurunun en yoğun olduğu bölümdür. Bu bölümde belli çatışmalar gerçekleşir, kahramanlar belli engellerle karşılaşır. Aynı zamanda okurun kafasında oluşan soruların da en yoğunlaştığı bölümdür. Bu bölümde okurun ilgisi, dikkati ve heyecanı, merakı doruk noktasına ulaşır. Okur, bir an önce çatışmaların sona ermesini ve engellerin aşılmasını bekler.

c) Çözüm (Sonuç): Çatışmaların ve engellerin ortadan kalktığı, ana düğümün çözüldüğü, olayların sona erdiği, okurun kafasında hiçbir soru işaretinin kalmadığı bölümdür.

Bazı romanlarda başlangıç, gelişme ve sonuç bölümleri çok belirgin olmasına rağmen bazı romanlarda bu plana uyulamamaktadır.

🔴 Romanın Yapı Unsurları

Olay, kişiler, zaman ve mekân unsurları ortak bir tema etrafında birleşerek romanı oluşturur.

1) **Olay:** Roman kişilerinin başından geçenlere **olay** denir. Olay yapının temel unsurudur. Romanlar temel bir olay etrafında gelişen iç içe geçmiş birden fazla olaydan oluşur; bu olaylar dizisine ..... denir. Romanda olay örgüsünden söz edebilmek için olayların sebep-sonuç ilişkisine göre anlatılması gerekir.

Örnek: "Kral öldü" cümlesinde bir olay anlatılır.

Bu cümleyi "Kral öldü, sonra üzüntüsünden kraliçe de öldü." şeklinde söylediğimizde olay başlamış olur.

Romanda olay örgüsünün şu özellikleri taşıması gerekir:

✓ Olay örgüsü yalın ve özlü olmalıdır.

✓ Karmaşık olduğu durumlarda ise tüm parçaları, birbirine bağlanmalıdır.

✓ İçinde gizem olsa dahi okuyucuyu yanıltmaktan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Romanlarda olay örgüsünün ortaya çıkmasını sağlayan unsur ..... Mücadele çoğu zaman gizli ya da açık bir çatışmaya dönüştüğünde romanda olay örgüsü de ortaya çıkar. Çatışma; romanın ilerlemesini, romanın inandırıcı olmasını sağlar. Aynı zamanda gerilim yaratır ve okurun hikâyeyi takip etmesini zorunlu kılar. Çatışmalar sayesinde okur, romandaki kişi ya da tipleri daha iyi tanır.

2) **Kişi (Şahıs Kadrosu):** Olayların içinde yer alan canlı cansız bütün varlıklara şahıs kadrosu denir. Olayların içinde üstlendikleri işleve göre derecelendirilirler: Birinci derece, ikinci derece vb. Roman kişileri toplumun her katından, her soydan ve her yaştan olabilir. Önemli olan bu kişilerin hayattaki kimselere benzer tutku, hırs, sevgi, nefret, fikir ve duygularla canlandırılmasıdır.

Romanların büyük bir bölümünde zengin bir şahıs kadrosu vardır. Romanda şahıslar ayrıntılı olarak tanıtılır. Kahramanın sosyal yaşamı, ruhsal yaşamı, içinde bulunduğu durum ayrıntılı olarak aktarılır.

Roman içinde yer alan her kahramanın ayrı bir önemi vardır. Yazar toplumdaki bir kesit vermek istediğinde kalabalık bir sahne düzenlemeyi tercih eder.

1) **Asıl Kahraman (Birinci Derecedeki Kahraman):** Romanda en çok adı geçen kişidir. Olay bu kişi üzerine kurulur. Temanın veya konunun gerçekleştirilmesi veya vurgulanmasında asıl yükümlü durumdadır.

2. **Hasım (Karşı Güç):** Hikâyede çatışmanın ortaya çıkması, olay örgüsünün ilerleyebilmesi için asıl kahramanla çatışma içine giren ve onun hedefine ulaşmasını engellemeye çalışan kişi/kişiler, insan dışındaki varlıklar (tabiat, hastalık) ya da değerlerdir. (töre, fakirlik)

3. **Yardımcı Kahraman:** Asıl kahramanın hedefine ulaşmasına yardımcı olan kişilerdir.

Roman kahramanlarını "tip" ve "karakter" olmak üzere ikiye ayırırız:

a) **Tip:** Temsil ettiği grubun ortak özelliklerini taşıyan roman kişilerine denir. Başka bir deyişle tip bir sınıfı ya da bir grup insan eğilimini temsil eden kişidir. "Tip" in en önemli özelliği davranışlarındaki sınırlılık ve değişmezliktir. Yazar, gerçek anlamda bir kişi değil

birçok insanın ortak özelliklerini temsil eden bir "tip"i oluşturur. Örneğin, romanlarda karşılaşılan bir düzenbaz veya bir cimri fert olarak değil sosyal yapıdaki arızaları yansıtan kişi olarak algılanır. "Tip"in kendine has duyulanış ve düşünüş yeteneği yoktur; iç değişimler ve gelişmeler yaşamaz, adeta başkaları için yaşar. Genellikle geleneksel romanda (özellikle tezli romanlarda) tiplere daha çok yer verilir. Çünkü bu romanlarda yaratılan tip; belli bir dünya görüşünü, düşünceyi, felsefeyi, ideolojiyi, temsil eder ve savunur. Böylelikle yazar vermek istediği tezi, yarattığı tip sayesinde daha kolay verir.

Örnek: Halide Edip Adivar'ın "Sinekli Bakkal" romanında Rabia bir tiptir. Çünkü romanda (olayların geçtiği dönemdeki) zeki, Müslüman ve aydın Türk kızlarını temsil etmektedir. Yine Orhan Kemal'in "Murtaza" romanındaki Murtaza bir tiptir. Görevinden başka bir şey düşünmeyen, görevinde küçük sapmaya bile olanak tanımayan insanları temsil etmektedir.

b) Karakter: Kendine özgü özellikleri bulunan, başkalarına benzemeyen, belli bir gruba temsil etmeyen kişilerdir. Romandaki karakterler, kendilerine özgü bu özellikleri ile iç çatışmalarını, uyumsuzluklarını, toplum içindeki aykırılıklarını sergileyerek romana canlılık kazandırır.

3. Zaman: Romanın yapısını oluşturan en önemli unsurlardan biri de zamandır. Çünkü romanda olaylar bir zaman dilimi içerisinde yaşanır. Romanda zaman ya şimdi yaşanan zaman ya geçmişte yaşanan bir zaman ya da gelecekte yaşanacak bir zaman olmak üzere üç dilimde verilir. Yazar, tek bir zamanı kullanabileceği gibi iki veya üç zaman dilimini de aynı romanda kullanabilir. Kimi zaman içinde bulunan zaman kimi zaman ise ya bugünden güne ya da bugünden ileriye doğru bir zaman kullanabilir. Romanda zaman, geriye dönüşler veya ileriye gidişler biçiminde ele alınacaksa "bilinç akışı tekniği" kullanılır.

4. Mekân: Mekân olayların geçtiği ve insanların yaşadığı yerdir. Romanlar gerçekçi anlatılar oldukları için verilen mekân da olay ve zaman gibi ..... olmak zorundadır. Bu sebeple olayların geçtiği yerler ayrıntılarıyla verilir. Olayın gerçekleşmesindeki etkisi bakımından mekânın rolü önemlidir. Mekân tasvirlerle anlatılır. Romanda ana olayın ve yan olayların geçtiği mekân oldukça ayrıntılı bir şekilde verilir. Gerçek yaşamdaki var olan coğrafi bölgeler ve yaşam alanları aynen romanda da yer alır.

Örnek: Şehir, kasaba, köy, mahalle, tren garı, hastane, bakımevi, park vb. yerler romanda mekân olarak kullanılabilir. Mekân, gerçek dünyadan olabileceği gibi, bilim kurgu romanlarda olduğu gibi hayali yerler de olabilir.

Romanda Mekân ve Tasvirin İşlevleri

- Romanda olayın geçtiği yerlerin bulunabilmesi ve okuyucudaki hayal gücünün güçlendirilmesi için coğrafi bilgiler verme,
- Eserin var oluş nedenine zemin hazırlama,
- Olayın geçtiği yer hakkında okuyucuyu bilgilendirme,
- Romanın diğer unsurlarına etki ederek onlara güç katma,
- Kahramanın psikolojik durumunu yansıtma,

- ✓ Romana sembolik anlamlar yükleyebilme,
- ✓ Romanın ritimli olmasını sağlama,
- ✓ Olaylarda araya tasvirin girmesiyle okuyucuda ilgi, heyecan ve sabırsızlığı artırma,
- ✓ Kahramanların olaylardaki yerlerini almada zemin hazırlama,
- ✓ İnsan, yazar veya kahramanın dış dünya ile olan ilişkilerdeki önemini ifade etme görevlerini yerine getirir.

● Romanda Dil ve Anlatım

Romanda dil ve anlatım denilince aklımıza üslup gelmelidir.

Üslup: Sözlük anlamı "tarz, yol, usul"dür. Üslup yazarın anlatım biçimidir. Edebiyat terimi olarak üslup, dilin araç ve olanaklarından yararlanarak düşünce, duygu, hayal ve eylemlerin özgün, kişisel bir yaklaşımla ifade edilmiş biçimi, anlatılış tarzıdır.

Bir romanın üslubu belirleneceği zaman; eserin dilinin döneme göre ağır olup olmadığına, kahramanların sosyal ve toplumsal düzeylerine göre seçilip seçilmediğine, akıcı bir üslubun tercih edilip edilmediğine, terminolojik dile başvurulup başvurulmadığına, yabancı ve halka ait sözcüklerin kullanılıp kullanılmadığına vb. bakılmalıdır.

● Romanda Bakış Açısı ve Anlatıcı

Anlatıcı: Sanat metinlerinde okuyucuya olayı anlatan kişiye anlatıcı denir. Anlatıcı yazarın kendisi değil, ... bir kişidir. Yani yazarın yarattığı bir kişidir. Yazar aktarımlarını anlatıcı üzerinden yapar. Anlatmaya dayalı metinlerde olaylar ya birinci tekil kişi ya da üçüncü tekil kişi ağzından anlatılır.

Bakış Açısı: Olayın ve olay örgüsünün oluşturulmasında kullanılan mekân, zaman, kişi gibi öğeleri yazarın ele alış biçimi ve bunlara karşı takındığı tutumdur. Bakış açısı üçe ayrılır:

1) **Hâkim (İlahî/Tanrısal) Bakış Açısı:** Olaylar, kişiler, zaman ve mekân üçüncü tekil kişi tarafından anlatılır. Bu anlatıcı her şeyi bilir. Anlatıcı oldukça silik kalarak olayların içerisinde yer almaz. Anlatıcı, kişilerin zihinlerinden geçenleri, geçmişte yaşadıklarını, sosyal ve ruhsal durumlarını ayrıntısıyla bilir. Kısacası anlatıcı her şeyi görür ve bilir. Bu yüzden "ilahî bakış açısı" denir.

Örnek: "Samim hatırladı. Meral daha sonra izahını şöyle tamamlamıştı: "Evde otururken hep şöyle deniz gören, Boğaz'ı gören bir yer düşünmüştüm." Samim, kızın İstanbul sayfiyelerinden birinde bir ev yaptırmakta hâlâ tereddüt eden babasından şikâyetlerini de hatırladı.

(Peyami Safa, Yalnızız)

2. **Kahraman Bakış Açısı:** Olaylar kahramanın ağzından anlatılır. Kahraman olayları birinci tekil kişi (ben) ağzından anlatır. Anlattığı olaylarla ilgili bilgiler, yalnızca yaşadıkları ile sınırlıdır. Anlatılanlar kahramanın bildikleri, gördükleri ve duydukları çevresinde

gelişir. Kahraman görmediği, bilmediği ve duymadığını anlatamaz. Çünkü her bilgiye sahip değildir.

Örnek: "Böylece Eniştayi öldürdüğüm gün evden aldığım son resmi kandil ışığında onlara gösterdim. İki sayfa büyüklüğündeki resme merak ve korkuyla bakışlarını seyrettim ilk. Dönüp onlarla resme baktığımda hafif hafif titriyordum."

(Orhan Pamuk, Benim Adım Kırmızı)

3. Gözlemci Bakış Açısı: Anlatıcı olayların merkezinde değildir. Bütün olan biteni bir ..... gibi tarafsızca aktarır. Anlatıcı yaşananları uzaktan izleyen konumundadır. Anlatıcı gözlemlerinin dışında birtakım hususları da (yorum ve aktarımlar) tarafsız bir biçimde anlatabilir.

Örnek: "Bir gün, uçakla, gene aşağıya kağıt atmaya başladılar. Sanki havadan kudret helvası yağıyormuş gibi kapışan kapışana... Alan bir süre kağıdı okumaya çalışıyor, sonra beceremeyip katlıyor, katlıyor ve bir muska gibi kuşağının içine yerleştiriyor."

(Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yaban)

Romanın Hikâyeden Ayrılan Yönleri

- ✓ Her ikisi de anlatmaya dayalı edebî metin türleridir ancak romanlarda anlatım oldukça uzunken hikâyelerde kısadır.
- ✓ Romanlarda olay, yer ve zaman tasvirleri uzundur. Hikâyelerde ise bu unsurlar daha sınırlıdır.
- ✓ Romanlarda kişilerin ruhsal tahlilleri ve tasvirleri önemli yer tutar. Roman kahramanının psikolojisi, toplum içindeki yeri, beğenileri, alışkanlıkları, fikirleri, giyimi, kuşamı... en ince ayrıntısına kadar verilir. Hikâyelerde ise kahramanların ruhsal durumlarının ayrıntısına girilmez. Kahramanların yalnızca olayla ilgili yönleri verilir.
- ✓ Romanlarda uzun bir zaman dilimi aktarılırken hikâyelerde daha kısa bir zaman dilimi aktarılır.
- ✓ Okur; roman karakterini daha objektif olarak değerlendirme fırsatı bulurken hikâyedeki bir karakteri ancak davranışları ve olaylar karşısındaki tutumu neticesinde, derinliğine inmeden tanır.
- ✓ Hikâye ve roman iki ayrı geleneği izler ve her ikisinin de kendine has bir geleneği vardır.
- ✓ Roman, içinde pek çok unsurun (tarihî roman, gotik roman, romantik roman, gerçekçi roman, popüler roman, çocuk romanı, modernist roman, postmodern roman) bulunduğu edebî türdür. Aynı zamanda pek çok edebî türü (günlük, anı, mektup, gezi yazısı, vb.) içinde barındırabilme özelliğine sahiptir. Hikâyeler bu özellikleri taşımaz.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Romanda mekân tasvirlerinin verilmesinin nedeni, olayın geçtiği yerlerin bulunabilmesi ve okuyucudaki hayal gücünün güçlendirilmesidir.
2. ( ) Romanı ortaya çıkaran unsurlar yazarın üslubu; olayların, kişilerin, zaman ve mekânın ayrıntıları ile verilmesidir.
3. ( ) Romanda tip; kendine özgü özellikler gösteren, başkalarına benzemeyen, belli bir grubu temsil etmeyen kişilerdir.
4. ( ) Romanda olaylar tüm yönleriyle ele alındığından olaylarda neden-sonuç ilişkisi aranmaz.
5. ( ) Romanda konu; temanın kişi, yer, zaman ve durumla sınırlandırılması sonucu oluşur. Tema, konu olarak işlenmeden önce de vardır.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Romanda en çok adı geçen kişiye ..... denir. Olay bu kişi üzerine kurulur.
2. Roman ve hikâyelerde dilin araç ve imkânlarından yararlanılarak düşünce, duygu, hayal ve eylemlerin özgün, kişisel bir yaklaşımla ifade edilmiş biçimine ..... denir.
3. "Gördüklerine inanamıyordu, olduğu yerde kalakalmıştı. Sonra kendisini toparlamayı başardı. Önce hiç görmemiş gibi yapmak istedi fakat yapamadı. Orada olmamak, karşılaştığı manzara ile hiç karşılaşmamış olmak için her şeyini feda edebilirdi."
Yukarıdaki anlatımda ..... açısı kullanılmıştır.
4. Romanda belli bir görüşü, düşünceyi felsefeyi, ideolojiyi temsil eden ve savunan kişiye ....., kendine özgü özellikleri bulunan, başkalarına benzemeyen, belli bir grubu temsil etmeyen kişilere ise ..... denir.
5. "Saat sekizdi. Otobüs durağa yanaşmış, yolcuları alıyordu. İçerideki yolculardan biri pencereyi tıklatmaya başladı. Duraktaki bir genç başını sesin geldiği yöne çevirdi. Otobüsteki adam duraktaki adama bakarak parmağıyla uzaktaki bir kadını işaret ediyordu. Genç başını bu kez adamın işaret ettiği yöne çevirdi. Otobüs hareket etmeye başlamıştı ki genç, kadına doğru hızlı hızlı yürümeye başladı."
Yukarıdaki anlatımda ..... açısı kullanılmıştır.

3. BÖLÜM

ROMANDA KULLANILAN ANLATIM BİÇİM VE TEKNİKLERİ

Edebî metinlerde ne anlatıldığından çok nasıl anlatıldığı önemlidir. Yazarın nasıl anlattığını, yani üslubunu oluşturan unsurlardan biri de anlatım teknikleridir. Anlatım teknikleri; yazarın olayı, öyküyü anlatırken anlatımı güçlendirmek, anlatılanı daha etkili bir şekilde aktarmak için seçtiği ve kullandığı yöntemlerdir. Yazarın ya da eserin amacına uygun olarak seçilen anlatım teknikleri, edebî eseri oluşturan olay, kişiler, zaman, mekân gibi unsurların bir arada ve etkili bir şekilde okura sunulmasını sağlar. Anlatım teknikleri, geçmişten bugüne ortaya çıkan gelişmelerle birlikte giderek çeşitlenmiştir. Günümüzde roman, geçmişe göre daha karmaşık bir yapıdadır, romanın böyle bir hâl almasında anlatım tekniklerinin de payı vardır. Bir romanın başarılı, güçlü olması, bir anlamda, anlatım tekniklerinin yerli yerinde kullanılmasına bağlıdır.

1. Öyküleme (Anlatma, Öyküleyici Anlatım, Tahkiye): Anlatıcının birtakım olayları ve bu olaylar çerçevesindeki insanları, belli bir mekân ve zaman çerçevesinde okuyucuya nakletmesidir. Amaç okuyucuyu bir ..... yaşatmaktır. Öyküleme tekniğinde okurla metin arasında bir anlatıcı söz konusudur ve anlatıcının ağırlığı hissedilir çünkü anlatıcı, hikâyeyi sunuşuyla, sunuş sırasında yaptığı açıklama ve yorumlarıyla okuyucunun dikkatini metne değil, kendi üzerine çeker. Bu tekniğin kullanıldığı yerlerde okur, metin ve kendi arasındaki anlatıcının bakış açısıyla, onun sunumu ve tercihleri ile sınırlı kaldığı olaya belli bir mesafeden bakmak zorundadır. Romanda, anlatmadan (tahkiye) vazgeçmek mümkün değildir. Çünkü roman, estetik hâle getirilmiş bir içeriği (olaylar dizisini) öyküleyerek, yeni bir yaşantıyı anlatarak yerine getirir. Öyküleyici anlatımda mutlaka bir olay akışı vardır. Bu anlatım tekniği öykülemeli metinlerde başvurulan temel anlatım yöntemlerinin en eskisidir.

Örnek: İki saat kadar sonra Kuyucak'a geldiler. Çamurlu sokaklardan hiç kimseler yoktu; yalnız çıplak ayaklı küçük bir kız çocuğu ile mütemadiyen bağırarak ve çamurlu kanatlarını çarparak koşan birkaç kazı kovalıyor, onları bir bahçe çitinin alt tarafındaki ufak delikten içeri sokmak istiyordu.

(Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf)

2. Betimleme (Tasvir): Olayların geçtiği iç ve dış mekânlarla bu olayları yaşayan kişilerin görüntülerini ayrıntılı olarak anlatmaya, sergilemeye betimleme denir. Romanda betimleme bir anlamda tiyatrodaki dekorun işlevini görür. Bir başka deyişle, piyeste gözlerle izleyen dekoratif yapıya romanda bir aracının onu anlatması aracılığıyla ulaşılır. Betimlemede amaç okurun çeşitli duyularına seslenilerek anlatılan varlıkla ilgili izlenim kazanmasını sağlamak böylelikle okurda gerçeklik duygusu uyandırmaktır. Aynı zamanda betimlemede asıl olan görselliktir. Bu nedenle gözle algılanan renk ve biçim ayrıntılarına büyük yer verilir. Betimlemede yazar, nesnel olabileceği gibi gözlemlerine duygularını, yorumlarını katabilir; düşsel öğelerden de yararlanabilir. Romanlarda;

a) Olayın geçtiği açık mekânlar (çiftlik, sokak ve çarşı...), kapalı alanlar (mahkeme salonu, ev ve oda) betimlenir.

b) Olay kişileri betimlenir. Kişilerin dış görünüşünün anlatıldığı betimlemelere fiziksel (simgesel) betimleme, kişilerin iç dünyasının anlatıldığı betimlemelere tahlil (ruhsal portre) denir. "İç monolog" ve "bilinç akışı" vb. teknikler ortaya çıkarılıncaya kadar, romanlarda insanların duygu ve düşünceleri tahlilden yararlanılarak anlatılmıştır.

Örnek: Bu ağaç, minare ve kiremit kümesinin etrafını ayva ve diğer meyve ağaçlarından ve ova tarafında bağlardan ibaret açık yeşil bir çember sarıyor, onun etrafında da siyah yapraklı zeytinlerin daima kıpırdayan halısı göz alabildiğine uzanıyordu.

(Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf)

3. Gösterme Tekniği: Tiyatro türünden yararlanılarak geliştirilen gösterme tekniğinde olaylar bir anlatıcı tarafından anlatılmaz, her şey doğrudan doğruya okuyucuya sunulur. Değişik bir söyleyişle, bu teknikte anlatıcı, okuyucu ile eser arasına girmemeyi hedefler. En azından böyle bir izlenim bırakmaya çalışır. Bu anlatımda metne ..... bakış açılı anlatıcı egemendir. Anlatılanlar görülmeyen yaşantıyı hedeflediği için gösterme yöntemi büyük ölçüde psikolojik bir temel üzerinde oluşur. Öyküleme roman kişilerinin iç dünyalarını doğrudan vermeyi amaçlayan; iç konuşma, bilinç akışı, geriye dönüş, diyalog tekniklerini kapsayan bir tekniktir.

a) İç Konuşma Tekniği (İç Monolog): Modern tahkiyeli eserlerde görülen ve insanın iç dünyasını okuyucuya aracısız aktarmayı hedefleyen bir tekniktir. Bu teknikte anlatıcı aradan çekilerek aktarma görevini bırakır, okura roman kişinin zihnini bir sinema gibi seyrettirir. Kahraman zihninden geçen düşünceleri, hatıraları, çağrışımları kendi kendine konuşuyor gibi anlatır. Adeta sessiz bir konuşmadır. İç konuşmada gramer kurallarına uyulur. Düşünceler arasında mantıksal bir bağ vardır. Konuşma diline yakın bir dil kullanılır.

Örnek: Kaç yaşımda olduğumu ve arkamda bıraktığım geçmişi unuttuğum gün, kim bilir, ne kadar rahat edeceğim! Lâkin bu hâle vardığım vakit de, gene bu engin ve kurak ovaların korkunç genişliğini hissetmekten kurtulamayacağım. Bu his her an yüreğimi burkuyor, başımı döndürüyor ve irademi hurdahaş ediyor."

(Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yaban)

b) Bilinç Akışı Tekniği: Kişinin aklından geçenlerin ..... kişi ağzından yansıtılmasıdır. Bu teknikle yazar; kahramanın, hayatı, nesnelere, etrafında gördüğü şeyleri nasıl algıladığını, bir bilinç yansıması eşliğinde aktarır. Derin, soyut ifadelerden meydana gelir. Bu teknikte roman kişilerinin duygu ve düşünceleri arasında herhangi bir mantık bağı yoktur. Gramer kurallarına uyma endişesi yoktur. Konuşmalar düzensiz bir şekilde ve çağrışım ilkesine paralel olarak doğrudan doğruya okuyucuya aktarılır. Amaç okuru kahramanın iç dünyası ile baş başa bırakmaktır.

Örnek: "Kendimden öğreniyorum. Niçin böyleyim? Böyle olmamak elimde mi? Samim... Samim... Gelmeyecek. Bir daha buluşmak istemez benimle. İstemez mi? Benim nem o? Niçin vardı hayatımda o? Şimdi bir dağ gözümün önüne geliyor. Samim... Şimdi çok iyi hissediyor gibi oluyorum. O benim yükselişim..."

(Peyami Safa, Yalnızız)

İç konuşma ve bilinç akışı tekniği neredeyse aynıymış gibi görünür ancak iç konuşma gramer bakımından düzgün, sentaks (söz dizimi) kurallarına uygun cümlelerle yapılan sessiz bir konuşmadır ve düşünceler arasında mantıksal bir bağ vardır. Bilinç akışında ise karakterin zihninden akıp giden düşüncelerde mantıksal bir bağ yoktur. Daha çok çağrışım ilkesine göre akarlar. Ayrıca gramer kuralları da gözätilmez.

c) Geriye Dönüş Tekniği: Kahraman olmayan anlatıcı tarafından _____ bakış açısıyla ya da kahraman bir diyalog aracılığıyla kendi geçmişini kendi bakış açısıyla aktarmaktadır. Romanın iç zamanını kronolojik akışı sırasında, yaşanmakta olan olayın tanıtılması ve nedenselliğinin ortaya konulması amacıyla geçmişin görünen yaşantıya dahil olan kesitleri bir bütün olarak sunulur. Eserde sıkça kullanılan bir tekniktir.

Örnek: "Birden, bu siyah gecenin karşısında aklına bir başka gecenin hatırası geldi. Ta hayal hayatının başlangıcında, ümitlerin parlaklığı zamanında Tepebaşı Bahçesi" nde Haliç'e bakarak seyrettiği mai gece ile o böran- ı elmas (elmas yağmuruna) tahattur etti (hatırladı). Gözlerinin önünde o mai gece ile bu siyah gece karşılaştı: Mai ve Siyah."

(Halit Ziya Uşaklıgil, Mai ve Siyah)

d) Diyalog: İki ya da daha fazla kişi arasında gerçekleşen konuşma anlamına gelen diyalog, okurun kurmaca kişilerle karşı karşıya kalması ve olaya katılımı bakımından önemlidir. Ayrıca diyalog tekniğinde anlatıcı aradan çekildiği için okur, öykü ya da roman kahramanlarını kendi ağzından tanır.

Örnek:

- Sen mi gidecen?

- Bende gidecem.

Beklemiyordu bunu, hiç beklemiyordu. Ne derse der , ne türlü davranırsa davranır ama Ali ondan ayrılmaz sanırdı.

- Gidecen ha?

- Ya duracam. Senin gibi babanın yanında bu kadar bile durmak fazla ama oldu bir sefer.

(Orhan Kemal, Eskici ve Oğulları)

e) İç Çözümleme: Anlatıcı yazarın araya girerek kahramanın duygularını düşüncelerini okura aktarmasıdır. Psikolojik derinliği olan romanlarda özellikle daha fazla yer bulan iç çözümlemede anlatıcının görevi, kahramanın durumunu , inandırıcı şekilde aktarabilmektedir.

İç çözümleme tekniği, iç konuşma tekniğine çok benzemektedir. Aralarındaki tek fark iç konuşma tekniğinde kahraman zihninden geçen düşünceleri, hatıraları, çağrışımları kendi kendine konuşuyor gibi anlatırken iç çözümleme tekniğinde kahramanların duygu ve düşüncelerini okura anlatıcı tarafından aktarılmaktadır.

Örnek: Mümtaz, kendi kendisiyle konuşmayı severdi. -Ve hayat dediğimiz çok ayrı şey...- Sonra zihni tekrar küçük Sabiha'ya gitti. Küçük yeğenin sade eve döndüğü için sevdiğini düşünmek hoşuna gitmiyordu. Hayır; ona doğduğu günden beri bağlıydı. Hatta doğuşunun şartları düşünülürse ona karşı minnettarlardı da. Pek az çocuk bu kadar zamanda bir eve teselli ve sevinç getirebilirdi.

(Ahmet Hamdi Tanpınar , Huzur)

f) Özetleme Tekniği: Yazarın anlatacaklarının içinden işine yarayanları ve okura vermek istediklerini seçerek aktarmasına **özetleme tekniği** denir. Hafta , ay ve yıl ölçeğindeki bir zamana sığan öykünün özetlenerek geçilmesi esasına dayanır. Roman en uzun alıntı türü olmasına rağmen, hayatın tüm kesitlerini okura sunması imkânsızdır. Özetleme tekniği bu noktada yazarın işini kolaylaştırır. Bu teknik anlatımı _____ kurtarır.

Örnek: "Zaman kendi akışında sürüp gidiyordu. Kalhoz'da işler bir düzene girmiş, hayat şartları kolaylaşmıştı. Artık savaşı daha az anıyorduk . Onun yüreğimize açtığı derin yaralar kapanmaya başlamıştı."

(Cengiz Aytmatov, Toprak Ana)

g) Pastiş Tekniği: Sözlük anlamı bir sanatçının eserlerini taklit yoluyla yazılan eser anlamına gelen pastiş zamanla olumsuz anlamından sıyrılarak postmodernist romanda; biyografi, otobiyografi, bilimsel metin, vb. söylem alanlarında ya da destan , masal, halk hikâyesi, söylence gibi türlere özgü üslup öğelerini , söyleyiş tarzlarını metnin temel üslubu olarak kullanmaya **pastiş** denir.

Pastişle üslup taklit edilir, metnin konusu bu ilişkinin dışındadır.

Örnek: "Ulema, cûhela ve ehli dıbara; ehli namus, ehli işaret ve erbab-ı livata, rivayet ve ilan , hikâyet ve beyan etmişlerdir ki kun-ı kainattan 7079, İsa Mesih'ten 1861 ve Hicretten dahi 1092 yıl sonra adına Kostantiye derler tarrakası meşhur bir kent vardı."

(İhsan Oktay Anar, Puslu Kıtalar Atlası)

NOT: Türk halk hikâyelerin girişlerinde tıpkı masallarda olduğu gibi kalıplaşmış hikâyeler (Râviyân-ı ahbâr, nâkilân-ı âsâr, muhaddisân-ı ruzigâr şöyle rivayet eder ki) kullanılır. İhsan Oktay Anar , Puslu Kıtalar Atlası adlı romanına örnekteki gibi başlamış ve roman boyunca bu üslubu sürdürmüştür.

h) Parodi Tekniği: Belli bir metnin konusunu örnek alarak yeni bir metin yaratmaktadır.

Örnek: Umberto Eco'nun "Gülün Adı" adlı romanında meçhul bir katil esrarengiz bir şekilde aydınlanma hareketine katılan din adamlarını öldürmeye başlar. Katilin cinayetleri işleme nedeni aydınlanma hareketinin var olan düzeni bozacağından korkmasıdır.

Orhan Pamuk'un "Benim Adım Kırmızı" adlı romanında meçhul bir katil esrarengiz bir şekilde 16. Yüzyıldaki nakkaşları öldürmeye başlar. Bu romandaki katilin öldürme nedeni ise nakkaşların modern resimden etkilenmeleridir.

NOT: Umberto Eco'nun "Gülün Adı" ile Orhan Pamuk'un "Benim Adım Kırmızı" romanları arasındaki paralelliklerin olması (yenilik taraftarlarıyla muhafazakârlar çekişme, cinayetlere yaklaşma ve onları çözme tarzları vb.) Orhan Pamuk'un Umberto Eco'nun romanının konusu örnek alarak yeni bir metin yarattığını göstermektedir.

1) **İroni Tekniği:** Kendinden önce yazılmış bir kurmaca metnin biçim ve figüratif özelliklerini, kurgu ve tekniklerini ..... ya da okuyucuyu eğlendirmek amacıyla deforme edilmesine **ironi** denir.

Örnek: "Surrealist Süreyya. Bir İstanbullu Avrupa Yakası (Doğumu Süleymaniye Hastanesi 19 Mayıs), ... Vakit gençliğinin sabahı idi. ... İşin doğrusu bu acaip bir eserdir ve erbâbı ona çok itibâr ederler. Manadan anlayan biri "Kara Kitap"ı mübalâğa ile medhedince, kabul ve tekrar ettiler.

(Süreyya Evren, Postmodern Bir Kız Sevdim)

NOT: Süreyya Evren bu romanında Orhan Pamuk'un Kara Kitap adlı romanını örneklemiştir. Kara Kitap 'ta roman kahramanı Galip kaybolan eşi Rüya'yı arar. Roma'da sevgi / aşk yüceltilir. Postmodern Bir Kız Sevdim romanında ise yazar sıradanlaştırılmış ilişkiler anlatarak aşkın tutkunun yüceliğini alaya almıştır.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğrusa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) "Gülizar, çiftlik avlusun bir baştan bir başa geçmiş, büyük kapının önüne çıkmıştı bile, Ellerini beline dayadı, tekrar o tarafa, şehrin bulunduğu, kızın belki de gelmekte olduğu tarafa gözlerini dikti.

Parçanın anlatımında betimlemeye başvurulmuştur.

2. ( ) Karanlıkta bir gece kuşu öter, yahut bir cırcır böceği. Alır sizi uzaklara götürür. Birden çocukluğunuzu hatırlarsınız. Şerit gözünüzün önünden ağır aksak geçer. Her şeyi bir bir hatırlarsınız. Bir daha yaşarsınız yeni baştan. Başka zaman yıldırım hızı ile düşündükleriniz yavaş yavaş gelirler, sizi içlerine alırlar, ararlar. Vakit geçer farkında olmazsınız.

Parçanın anlatımında geriye dönüş tekniğinden yararlanılmıştır.

3. ( ) Karşı gelen birini kucaklamadım. Beni hiç yolcu etmediler, ama anlarım. Üç kişi olmalı fazla değil. Biri annem, öbürleri ortadan. Ellerini öpmeliyim, alınından öpmeliler. Bu arada bir tuzlu damla süzülmesi yanaklarımdan, çenemde durmalı, yahut burnumun ucunda durmalı, düşmemeli. Ama işte dedim ya, benim hiç karşılayanım olmadı.

Parçanın anlatımında iç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır.

4. ( ) " – Görmedim vallahi, dedim.

– Allah Allah! dedi. İmkân yok. Muhakkak geçmişlerdir. Ben yolda biraz eğlendim. Onları kaybettim. Yoksa gelmemelerine imkân yok.

– Nedir bu adamlar canım?

Parçanın anlatımında diyalog tekniğine başvurulmuştur.

5. ( ) "Hava kararıyor, simsiyah yağmur bulutları sarktıkça sarkıyordu. Arada şimşek çakınca ortalık bir an kuvvetle aydınlanıyor, arkasından patiska cayırtısıyla gök gürlüyordu."

Parçanın anlatımında betimlemeye başvurulmuştur.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. "Dünya basık bir yuvarlaktır ve yerçekimi diye bir kuvvet vardır, anladınız mı? (Bağırıyordum) Ben liseyi bitirdikten sonra üniversiteye girmek isterdim; babam ölmeseydi, birden kendimi yorgun hissetmeseydim. Annem de çok isterdi okuyup adam olmamı, para kazanmamı; bu yüzden serbest bir meslek seçtim ve başarıya ulaşamadım. (Önemi yok, önemi yok). Memur da olsaydım başarıya ulaşamayacaktım."

Parçanın anlatımında ..... tekniğine başvurulmuştur.

2. "Aylardan haziran mıydı, temmuz muydu, yoksa ağustos çoktan geride mi kalmıştı da eylül müydü hiç bilemiyorum. Benim bildiğim ve sana burada söyleyebileceğim şu ki, günlerden pazardı ve ortalıkta tıpkı bazı romanlarda anlatıldığı gibi sarı sarı yapraklar uçuşuyordu."

Parçanın anlatımında ..... tekniğine başvurulmuştur.

3. "Mefharet gözlerinin ucuyla Samim'e bakıyordu. Ağabeyisi çok yorgundu. Zayıf ve karanlık yüzünde kaşları, göz kapakları ve bütün çizgileri düşüktü. Gölgede kalan gözlerinin zeki parıltısı görünmediği için, onu yalnız geniş, gergin, aydınlık ve saltanatlı alnı çirkin olmaktan kurtarıyordu. Mefharet Selmin'e de baktı. Kızının da gözleri Samim'in üstündeydi. Fakat şüphe vermiyordu. Besim konuştuğu zaman bile, sofranın dikkatlerini kendisine çeken Samim'in her birinden ayrı ayrı manalar boşalan hafif kımıldanışları ve susuşu kardeşinin sözlerinden fazla düşündürürdü."

Parçanın anlatımında ..... tekniğine başvurulmuştur.

4. "İşte köy kadınlarının, köy kızlarının hepsi gözümün önündedir ve hepsi de yeni, süslü düğünlük esvaplarını giymişlerdir. Dizi dizi altınları başlıklarının etrafında kırk zil parçaları gibi birbirine çarpıyor. Çoğu biçimsiz, bücür, yusuvarlak veya lüzumundan fazla iri olmakla beraber aralarında kat kat kumaş yığınlarına rağmen, insana narin, körpe ve tombul hissini veren vücutlar da yok değil."

Parçanın anlatımında kişilerin ..... yapılmıştır.

4. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

ZAMİR (ADIL)

Zamir: Varlıkların adlarının yerini tutan sözcüklere ya da eklere zamir denir. Başka bir deyişle başka bir varlığın adının yerine kullanılan kelime ya da eklerdir. Ek durumundaki zamirler ve kelime durumundaki zamirler olmak üzere ikiye ayrılır.

🔴 Zamirlerin Özellikleri

- ✓ Varlıkların yerini tutar. Onları bize hatırlatır. Zamirler isim soylu sözcüklerdir.
- ✓ Anlamlarından ziyade görev özellikleri daha önemlidir.
- ✓ İsim çekim eklerinden hâl eklerini (belirtme: -i, yönelme: -e/a, bulunma: -da/-de, çıkma (ayrılma): -den/-dan); (-ım/im, -ın/-in, -sı/-si, -ı/-i, -imiz/-ımız, -ınız/-iniz, -ları/-leri) ve çoğul eklerini (-lar/-ler) alabilir.

Örnek: "ben" zamirine hâl ekleri getirildiğinde; "beni, bana, bende, benden" olur.
"kim" zamirine çoğul eke getirildiğinde; "kimler" olur.

- ✓ Hem tekil hem de çoğul şekilleri vardır.

Örnek: bu, bunlar; şu şunlar vb.

- ✓ Cümlelerde isimler gibi kullanılabilir.
- ✓ Cümlelerde tek başlarına görev yüklenebilir.
- ✓ Birçok sıfat, zamir olarak kullanılabilir.

Örnek: "Şu kitabı verir misin?" cümlesinde "şu" sözcüğü sıfat olarak kullanılmıştır.
"Şunu verir misin?" cümlesinde "şu" sözcüğü zamir olarak kullanılmıştır.

A. Kelime Durumundaki Zamirler

1) Şahıs (Kişi) Zamirleri: ..... isimlerinin yerlerini tutan kelimelerdir. Türkçe-deki şahıs zamirleri: "ben, sen, o, biz, siz, onlar"dır.

- I. tekil şahıs zamiri ..... ➔ Ben
- II. tekil şahıs zamiri ..... ➔ Sen
- III. tekil şahıs zamiri ..... ➔ O
- I. çoğul şahıs zamiri ..... ➔ Biz
- I. çoğul şahıs zamiri ..... ➔ Siz
- I. çoğul şahıs zamiri ..... ➔ Onlar

Zamirler isim çekim eklerini alabilirler:

Bana	Onda
Seni	Sizden
Onların	Sizlere
Benim	Senden

Örnek:

Batan güneşle birlikte benim de umutlarım söndü.

Keşke bu akşam bize sen de gelebilseydin.

Bu kargaşada o da diğerleri gibi davrandı.

Siz hiçbir zaman bize doğruları söylemediniz.

Asla gerçekleşmeyecek hayallerin peşinde koşmamalarını birileri onlara anlatmalı.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili kelimeler şahıs zamiridir.

Bazı cümlelerde kişi zamirlerinin kullanılmaması anlam belirsizliğine sebep olur:

Kitaplarını çok beğendim.

Senin mi? Onun mu?

“Kendi” kelimesi şahıs bildirdiğinden şahıs zamirleri içinde değerlendirilir. Bu zamir, fiilin özneye dönüşünü anlatır. Yani işi yapan kişi aynı zamanda işten etkilenendir. Bir işin ..... yardım almadan yapıldığı anlamı çıkar. Bu özelliğinden dolayı bu kelimeye **dönüşlülük zamiri** de denir.

Örnek: “Ayşe saçını kendisi kesmiş.” cümlesinde saç kesen de saç kesilen de Ayşe’dir.

✓ Dönüşlülük zamiri “kendi” şahıslara göre şu şekilde çekimlenir: kendim, kendin, kendi (kendisi), kendimiz, kendiniz, kendileri.

✓ Hâl ekleri dönüşlülük zamiri “kendi” sözcüğüne şu şekilde getirilir: kendi-si-n-i, kendi-si-n-e, kendi-si-n-de, kendi-si-n-den.

Kişi zamirleri ile dönüşlülük zamirleri aynı cümlede bir arada kullanıldığında cümle kişi bakımından pekiştirilmiş olur.

Olanları yarın o kendisi anlatacak.

kişi zamiri dönüşlülük zamiri

2) **İşaret Zamirleri:** Varlıkları işaret ederek onların isimlerinin yerini tutan kelimelerdir. İşaret zamirleri: bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, bura(sı), şura(ya), ora(da), öteki, beriki gibi kelimelerdir.

Örnek: O buraya geldiğinde her zaman şurada oturur, şöyle çevreyi bir süzdükten sonra öteki, beriki hakkında konuşmaya başlar.

Her zaman burası, oraya nazaran daha sıcak oluyor.

Bunlar benim olsun, şunlar senin.

O, mideme dokunduğu için bitkisel ilaçlar kullandım.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili kelimeler işaret zamirleridir.

İşaret zamirleri iyelik eklerini almaz ancak isim durum eklerini alabilir. Ayrıca işaret zamirleri isim tamlamalarında yalnızca tamlayan olarak kullanılabilir.

Örnek: Daha yeni almıştım o-n-u, ne çabuk bozuldu. Bu onun yemeğidir. (Belirtme durum ekini almıştır)

(Tamlayan olarak kullanılmıştır)

“O” ve “onlar” sözcükleri, Türkçede hem şahıs zamiri hem de işaret zamiri olarak kullanılabilir.

Bu kelimeler bir insan için kullanılıyorsa şahıs zamiri, insan dışındaki canlı ve cansız varlıklar için kullanılıyorsa işaret zamiri olur.

Örnek: O, bütün sırlarını anlatabileceğin biridir.

Yukarıdaki cümlede altı çizili “o” sözcüğü bir insan için kullanıldığından şahıs zamiridir.

Onu yanımda getiremezdim çünkü diğer köpeklerle ve kedilere saldırıyor.

Yukarıdaki cümlede altı çizili “o” sözcüğü insan dışında bir varlık olan köpek için kullanıldığından işaret zamiridir.

3. Belgisiz Zamirler: Hangi varlığın yerini tuttuğu tam olarak belli olmayan, sayısı, miktarı ve ölçüsü hakkında net rakam vermeyen; nesnelere belli belirsiz şekilde temsil eden sözcüklerdir. Bunların önemli bir kısmı belgisiz sıfatların iyelik eklerinden birini ya da üçüncü tekil şahıs eki almış biçimleridir.

En çok kullanılanları şunlardır: “herkes, hiç kimse, kimse, biri, birisi, birkaçı, birazı, birçoğu, çoğu, hepsi, kimi, kimisi, tamamı, bazısı, başkası, her biri, şey” vb.

Belgisiz sıfattan yapılanlar: “biri, birkaçı, bazıları, bazısı, bir kısmı, her biri, başkası, hiçbiri, pek çoğu, pek azı, tümü, bütünü, çoğu” vb.

Örnek:

Herkes seni seviyor.

Hiç kimse bu şekilde davranamaz.

Birkaçı bunu bilmiyor.

Çoğu senin gibi düşünmüyor.

Tümü bunları bana borçlu.

Biri buraya gelsin.

Kimisi çok dertli oluyor.

Hepsi dertliymiş.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili kelimeler belgisiz zamirlerdir.

Belgisiz zamirler isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Örnek: İnsanların bir kısmı çok daha yetenekli olabiliyor. Odaların her biri farklı renklere boyanmış. (Tamlanan olarak kullanılmıştır.) (Tamlanan olarak kullanılmıştır.)

Bir kısım insanlar çok daha yetenekli olabiliyor. Her bir oda farklı renklere boyanmış. (Tamlayan olarak kullanılmıştır.) (Tamlayan olarak kullanılmıştır.)

4. Soru Zamirleri: Soru yoluyla varlıkların yerini tutan kelimelerdir. Cümleye soru anlamı katan öğelerden biri de soru zamirleridir. Esas soru zamirleri "kim" ve "ne"dir. Bunun yanında soru bildiren diğer kelimeler de soru zamiri olarak kullanılabilir.

Diğer soru zamirleri şunlardır: "Kim, kimler, ne, neler, nere, neresi, nereyi, nereye, nerede, nereden, kaçı, kaçımız, kaçınız, hangisi, hangimiz, hangileri, kaçınıcı, kaçta, kaçtan" vb.

Soru zamirleri isim durum eklerini alabilir.

Örnek:

En çok neyi özlüyorsunuz? .....> (ne-y-i / belirtme durum eki)

En çok neye üzülürsünüz? .....> (ne-y-e / yönelme durum eki)

En çok nede düşündünüz? .....> (ne-de / bulunma durum eki)

En çok neden etkilendiniz? .....> (ne-den / ayrılma durum eki)

Örnek: nere-y-i, nere-y-e, nere-de, nere-den,

Örnek: kim-i, kim-e, kim-de, kim-den

Örnek: Hangi-si, hangisi-n-e, hangisi-n-de, hangi-si-n-den

“Hangi ve kaç” sıfatları iyelik ekleri getirilerek zamir yapılır.

Örnek: Bu zor günlerinde dostlarından hangisi seni aradı?

(hangisi/"-si" iyelik ekini alarak zamir olmuştur.)

Bu sene kaç teşekkür, kaç takdir alabildi?

(kaç-ı/"-ı" iyelik ekini alarak zamir olmuştur.)

Soru zamirleri isim tamlaması yapar. İsim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Örnek: Bu sene okuduğun kitapların hangisi daha çok ilginçti?
(Soru zamiri tamlanan olarak kullanılmıştır.)

Hangisinin defteri daha yeni duruyor.

(Soru zamiri tamlayan olarak kullanılmıştır.)

Örnek: Nerenin yeli, kimin kardeşi, neyin kölesi, annenin nesi, Ankara'nın neresi vb.

Soru zamiri ile cümle soru cümlesi hâline getirilebilir fakat kimi zaman soru zamirleri cümleye soru anlamı katmaz.

Örnek: Neresi kısa kalmış anlayamadım. ....> ("Neresi" kelimesi soru zamiridir fakat cümleye soru anlamı katmamıştır.)

Neyi kabul etmediğini anlatamıyorsun. ....> ("Neyi" kelimesi soru zamiridir fakat cümleye soru anlamı katmamıştır.)

Bana kimin geldiğini haber ver. ....> ("Kimin" kelimesi soru zamiridir fakat cümleye soru anlamı katmamıştır.)

Soru zamiri kullanılan bir cümlede soru anlamı soru zamiri ile sağlanmayabilir.

Kimlerin bizimle geleceğine karar verdin mi?

Soru zamiri

soru eki (edatı)

(Cümlede soru zamiri kullanıldığı hâlde soru anlamı "mi" soru ekiyle (edatıyla) sağlanmıştır.)

Ek Durumundaki Zamirler

1) **İlgi Zamiri:** Belirtili isim tamlamalarında ..... yerini tutan “-ki” ekleridir. Büyük ve küçük ünlü uyumu kurallarına uymaz. Çünkü yalnızca “-ki” biçimi vardır. Bağlandığı kelimeye bitişik yazılır. Ek de olsa bir adın yerine kullanılmıştır aslında.

Örnek: Bahçemizdeki kırmızı güllerin kokusu sarı güllerin kokusundan daha güzel.
Bahçemizdeki kırmızı güllerin kokusu sarı güllerin(ki)nden daha güzel.

Yukarıdaki cümlelerin birincisinde sarı güllerin kokusu tamlamasındaki tamlanan olan “kokusu” kelimesi düşmüş onun yerine “-ki” eki getirilmiştir. “Koku” kelimesinin yerine kullanıldığı için bu ek ilgi zamiridir.

Örnek: Elmanın yaprağı .....→ (elmanınki)
Okulun bahçesi .....→ (okulunki)
Vişnenin tadı .....→ (vişneninki)

İlgi zamiri olan “-ki”, bağlaç olan “ki” ve sıfat yapan “-ki” eki ile karıştırılmamalıdır.

Örnek: Evdeki hesap çarşıya uymaz. ....→ (“Hesap” sözcüğünü nitelediği için sıfat yapan “-ki”dir.)

Babalığımın en iptidai vazifelerini yapamıyorum ki, onlara karşı bir hak iddia etmeye yüzüm olsun. ....→ (iki cümleyi bağladığı için bağlaç olan “ki”dir.)

Senin derslerin benimkinden iyi mi? ....→ (“Ders” sözcüğünün yerine kullanıldığı için ilgi zamiridir.)

2. **İyelik Zamiri:** Bir varlığın kime, kaçınıcı şahsa ait olduğunu bildiren aitlik ekleridir. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarında tamlayanın düştüğü durumlarda ..... aldığı iyelik ekine **iyelik zamiri** denir.

Örnek: Benim kitabım .....→ kitabım
Aşağıdaki tabloda iyelik ekleri verilmiştir.

	Tekil	Çoğul
I. Kişi	-m, -ım, -im, -um, -üm (bana ait)	-(i)miz, -(i)miz, -(u)muz, -(ü)müz, (bize ait)
II. Kişi	-n, -ın, -in, -ün (sana ait)	-(i)ñiz, -(i)ñiz, -(u)ñuz, -(ü)ñüz, (size ait)
III. Kişi	-ı, -i, -u, -ü, -(s), i(s)i, -u(s)u, -(s)ü (ona ait)	-ları, -leri (onlara ait)

Örnek: Kapı-m, ayağ-ın, (onun) iş-i, ev-imiz, dergi-ñiz, (onların) çocukları vb.

3. tekil iyelik eki ile belirtme durum eki karıştırılmamalıdır. Bu ekin getirildiği kelimenin başına "onun" kelimesi getirildiğinde anlam bozulmuyorsa iyelik eki, anlam bozuluyorsa belirtme durum eki demektir.

Örnek:

Aklı bir karış havadaydı. (onun akli)

(3. tekil iyelik eki olarak kullanılmıştır.)

Aklı korumak gerekir. (onun kelimesini kullanamayız)

(Belirtme durum eki olarak kullanılmıştır.)

Evi oldukça güzeldi. (onun evi)

(3. tekil iyelik eki olarak kullanılmıştır.)

Evi bir güzel tamir ettiler. (onun kelimesini kullanamayız.)

(Belirtme durum eki olarak kullanılmıştır.)

Yapısı Bakımından Zamirler

Yapıları bakımından zamirler; basit, bileşik ve ek durumundaki zamirler olmak üzere üçe ayrılır:

1. Basit Zamirler: Yapım eki almamış veya kök durumundaki zamirlerdir. Çekim eklerini alabilirler.

Örnek: Ben, sen, o, biz, siz, onlar, bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, çoğu, birisi, hangisi, kaçı, bazısı vb.

Bunların dışında ad çekim eklerinden birini almış zamirlerde basit zamir sayılmalıdır.

Örnek: Kimisi, nerede, hangisi, kaçı, kaçında, başkası, başkaları, kendisine, kendisinde vb.

2. Bileşik Zamirler: En az iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan zamirlerdir. Bileşik zamirlerin bir kısmı birleşik yazılırken bir kısmı da ayrı yazılır.

a. Birleşik yazılanlar: Birçoğu, birkaçı, kimse, birtakımı, hiçbiri vb.

b. Ayrı yazılanlar: Öteki beriki, falan filân, şundan bundan, herhangi biri, ne kadarı pek çoğu vb.

3. Ek Durumundaki Zamirler: İyelik eki ve ilgi ekleri ek durumundaki zamirlerdir.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) "Her şeyi oradan buraya kendin getirmelisin." cümlesinde yüklem dışındaki kelimelerin hepsi zamirdir.
2. ( ) "Yıllar önce onu annemle babam birlikte dikmişlerdi." cümlesinde "o" kelimesi şahıs zamiri olarak kullanılmıştır.
3. ( ) "Bu sene o turizm bölgesine kiminle gideceksin?" cümlesinde soru anlamı bir zamirle sağlanmıştır.
4. ( ) "Kimseye minnet etmez, kendi kıyafetlerini kendisi diker ve büyük bir zevkle giyerdi." cümlede tamlayanı zamir olan bir isim tamlaması bulunmaktadır.
5. ( ) "Leylakların kokusu insana huzur veriyordu fakat gülünki de ondan aşağı kalmıyordu". cümlesinde ilgi zamiri kullanılmamıştır.

8. ETKİNLİK

(1) Bir adamcağız kötü yoldan para kazanıp bununla kendisine bir inek alır. (2) Neden sonra, yaptıklarından pişman olur ve hiç olmazsa iyi bir şey yapmış olmak için bunu Hacı Bektaş Veli'nin dergâhına kurban olarak bağışlamak ister. (3) O zamanlar dergâhlar aynı zamanda aşevi işlevi görüyormuş. (4) Durumu Hacı Bektaş Veli'ye anlatır ve Hacı Bektaş Veli helal değildir diye bu kurbanı geri çevirir. (5) Bunun üzerine adam Mevlevi Dergâhına gider ve aynı durumu Mevlana'ya anlatır. Mevlana ise bu hediyeyi kabul eder. (6) Adam aynı şeyi Hacı Bektaş Veli'ye de anlattığını ama onun bunu kabul etmediğini söyler. (7) Mevlana'ya bunun sebebini sorar. Mevlana şöyle der: (8) Biz bir karga isek Hacı Bektaş Veli bir şahin gibidir, öyle her leşe konmaz, o yüzden senin bu hediyeni biz kabul ederiz ama o kabul etmeyebilir.

Aşağıdaki boşluk doldurma sorularını yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

1. Birinci cümledeki "kendisi" sözcüğü ..... zamiridir.
2. İkinci cümledeki ..... ve ..... sözcükleri işaret zamiridir.
3. Altıncı cümledeki ..... kişi zamiridir.
4. Sekizinci cümledeki ..... sözcüğü kişi zamiridir.
5. Sekizinci cümlede ..... adet zamir bulunmaktadır.

5. Bölüm

YAZMA

Romanın Bir Kesitini Bakış Açısı ve Anlatıcıyı Değiştirerek Yazma

Bir anlatı düzenlemek için yazar önce kurgusunu yapar. Sonra kurmacaya bir üslup katarak onu öyküleştirebilir. Çeşitli anlatım teknikleri, tasvirler, diyaloglar, zamanda sıçramalar ve yorumlarla anlatıyı zenginleştirir. Yazar, öyküsünü bir "anlatıcı" vasıtasıyla anlatır. Başta roman ve hikâye olmak üzere bütün anlatmaya dayalı metinlerde anlatılacak bir olay, onu aktaran bir anlatıcı ve bakış açısı vardır. Anlatıcı, yazarın sözü teslim etmek için ihtiyaç duyduğu varlıktır ve kimi zaman yazarla karıştırılsa da o tamamen kurgusal dünyaya aittir. Anlatmaya bağlı edebî metinlerde yazar anlatma görevini bir ..... yükler. Okuyucu bütün olup biteni bu anlatıcı aracılığı ile öğrenir. Bu kurmaca bir kişidir. Sizden istenen seçtiğiniz romanın bir bölümünde var olan anlatıcıyı, belirlediğiniz bir anlatıcıyla değiştirmenizdir. Bunu yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- ✓ Öncelikle romanı dikkatlice okuyunuz ve değiştireceğiniz bölümü seçiniz.
- ✓ Seçtiğiniz bölümde kullanılan zaman, yer, kişi ve olay gibi unsurları dikkatlice inceleyiniz.
- ✓ Yazarın bakış açısını belirledikten sonra yazarın bakış açısından farklı bir bakış seçiniz. Bakış açınızı belirlerken kendinize şu soruyu sorunuz: "Olan biteni kimin gözünden ve kime göre anlatmak istiyorum."

Aşağıda verilen bakış açılarının özelliklerini inceleyerek kendinize uygun bakış açısını bulabilirsiniz.

a. İlahi bakış açısını seçerseniz; anlatıcınız, roman karakterlerinden daha çok şey (kişilerin zihinlerinden geçenler, onların geçmişte yaşadıklarının bütün ayrıntıları...) bilmek zorundadır. Anlatıcınızı olayların dışında tutmalısınız. Anlatıcınıza olayları anlattırır, ona istediğiniz yerleri özetletebilirsiniz. Bu durumda ..... ağızdan anlatım tercih etmelisiniz.

Örnek: "Herkes genç adamın mutlu olduğunu sanıyordu ancak içi cam kırıklarıyla doluydu."

b. Gözlemci bakış açısını seçerseniz; anlatıcınız olaylar ve varlıkları, dışarıdan birinin gözlemleyebildiği kadarıyla, tarafsız bir şekilde anlatmalıdır. Bu durumda anlatıcınız, kahramanından daha az şey bilmek ve olayların dışında bir gözlemci olarak almak zorundadır. Anlatıcınız, karakterlerin eylemlerini takip eder ancak düşüncelerini bilemez. Üçüncü ağızdan bir anlatımı tercih etmeniz gerekir. (Bu bakış açısı, okurda ileriye dönük bir gerilim ve beklenti yaratması nedeniyle romanların başında sıklıkla kullanılır.)

Örnek: "Genç adam mutlu görünüyordu."

c. Kahraman anlatıcı bakış açısını seçerseniz; anlatıcınız hikâyenin bir kahramanı olmalı, hikâyeyi bize kendi bakış açısından anlatmalıdır. Bu durumda anlatıcı ve kahraman eşit bilgiye sahiptir. Birinci ağızdan anlatımı tercih etmelisiniz. Anlatıcınız; görüldüğünü, duyduğunu, bildiğini anlatmalıdır.

Örnek: Dışarıdan bakıldığında mutlu görüldüğünden emindim ancak içim cam kırıklarla doluydu.”

- ✓ Seçtiğiniz bakış açısında anlatıcınız, kahramanlar karşısında farklı tavırlar almalıdır. İlahi bakış açısını seçtiyseniz, anlatıcınızın her şeyi bilen bir kişi olmasına, gözlemci bakış açısını seçtiyseniz anlatıcınızın sadece bir gözlemci olmasına dikkat ediniz. Birinci hâl, ikinci hâl göre anlatıcıya kahramanlarını daha çok yargılama imkânı verir.
- ✓ Seçtiğiniz bakış açıları, okuyucunun olay karşısındaki tavrını da etkilemektedir. Bakış açısı değiştikçe okuyucunun olaya katılım tarzı da değişir.
- ✓ Anlatıcınız ve bakış açınızı belirledikten sonra metnizi yazmaya başlayınız. Metnizi yazarken olayların bağlantılı olmasına, metninizin içindeki cümlelerin bir zincirin halkaları gibi bir mantıksal sıra içinde birbirine bağlanmasına dikkat ediniz.

Kurmaca metinlerde anlatım biçimleri aynı zamanda bakış açısıyla belirlenir. Yazınıza başlamadan önce hangi bakış açısını kullanacağınızı seçmelisiniz. Yoksa başa dönüp anlatım biçimlerini yeniden düzenlemek zorunda kalabilirsiniz.

9. ETKİNLİK

Bir romanın bir kesitini bakış açısı ve anlatıcıyı değiştirerek yazınız.

6. Bölüm

SÖZLÜ İLETİŞİM

HAZIRLIKLI KONUŞMA

Hazırlıklı Konuşma: Nerede, ne zaman yapılacağı belli olan, konusu ve amacı daha önceden bilinen, belli bir plana göre hazırlanarak yapılan konuşmalara denir. Hazırlıklı konuşmalar; tek kişilik konuşmalar (konferans, söylev, demek, duyuru, açılış konuşması, bir kişiyi topluluğa tanıtma, kitap tanıtma) ve küme konuşmaları (açık oturum/panel, forum, münazara, kurultay/kongre, bilgi şöleni/sempozyum) olmak üzere ikiye ayrılır:

● Hazırlıklı Konuşmanın Aşamaları

1. Hazırlık

- ✓ Amacınızı ve hedef kitlenizi belirleyiniz.
- ✓ Konuyu belirleyiniz.
- ✓ Konuşma üslubunuzu belirleyiniz.
- ✓ Konuyla ilgili araştırma yapınız.
- ✓ Konuyla ilgili malzemeyi topladıktan sonra bilgi fişleri hazırlayınız.
- ✓ Bilgi fişlerini önem sırasına göre sıralayınız ve gruplandırınız.

2. Planlama

- ✓ Bilgi fişlerinden yararlanarak konuşma planınızı yapınız. Planınız giriş, gelişme ve sonuç bölümünden oluşmalıdır.
- ✓ Bu bölümlerde vurgulayacağınız konuları belirleyiniz.
- ✓ Konuşma metni oluşturunuz. Başlangıç ve sonuç bölümünün çok önemli olduğunu unutmayınız. Bu bölümlerde etkili sözler kullanılmalıdır.

NOT: Konuşma metnini oluştururken aşağıdaki planı uygulayabilirsiniz:

Konuşma Metninin Bölümleri	Bu bölümde Ne Anlatılmalıdır?	Bu Bölüm Nasıl Olmalıdır?
Seslenme:	Hitap edilecek kişiler verilmeli:	Sayın...; Sevgili... Kıymetli... vb.
Giriş:	Konunun özü verilmeli:	Özlü bir cümle, bir atasözü, bir dize vb. başlanabileceği gibi konuya doğrudan da girebilir.
Gelişme:	Konu hangi görüşlerle açıklanacaksa bu görüşler verilmeli:	Ne söylenecekse bu bölümde söylenmelidir. Bilgiler örneklerle somutlanmalıdır.
Sonuç Bölümü:	Ana fikir verilmeli:	Konuşmacının amacı anlatılmalı, ana fikir açıkça söylenmelidir. Giriş kadar önemlidir. Konuşmacı bütün hünerini burada göstermelidir.

3. Sunum

Sunum Öncesi Yapmanız Gerekenler: Mutlaka ..... yapınız, sunumda kullanılacak görsel ve işitsel materyalleri hazırlayınız. Topluluk karşısına düzgün bir kıyafetle derli toplu bir şekilde çıkmaya özen gösteriniz.

Sunum Sırasında Yapmanız Gerekenler: Süreyi iyi ve doğru kullanınız, dinleyicilere soru sorma şansı ve zamanı tanıyınız. Çok hızlı konuşmamalı tek düzelikten de kaçınmalısınız. Ses tonunuzu, dinleyenlerin ilgilerini canlı tutacak şekilde konuya göre ayarlayınız. Konunuzla; ses, söyleyiş, jest ve mimikleriniz uyum içinde olmalıdır. Vurgu ve tonlamalarınızı yerinde ve doğru yapınız. Sunumda görsel, işitsel yazılı araçları işlevsel bir şekilde kullanınız.

AÇIK UÇLU SORULAR

AŞK-I MEMNU

“Bihter bir dehşet çığlığını tutamadı:

- Nihal!

Behlül koştu. Nihal orada, ayaklarının altında, gerilmiş sinirleriyle, kilitlenmiş çenesiyle, uzanmış kollarıyla dimdik, bir ölü sarılığıyla yatıyordu. Behlül diz çöktü, Nihal'in başını kaldırmak istedi. Bu baş, kıvrılmıyordu; Nihal'in dudakları kısılmış, bütün saçlarının dibi bol bir terle ıslanmıştı. Behlül çıldırmışçasına:

- Öldürdük, biz öldürdük, diyordu.

Şimdi hep koşuyorlardı. Herkesten önce Adnan Bey, anlamayarak merdivenlerden atılmıştı. Sonra Nihal'i orada Behlül'ün kolunda, merdivene uzanmış görünce anladı. Bütün vücudu titriyordu, eğildi; Nihal'i kucağına aldı. Boğuk bir sesle Nihal'in yüzüne eğilerek bu açılmayan gözlere rica edercesine:

- Nihal! Nihal! Bana baksana! Nihal! Diyordu. Nihal, bu bir üfürüşte söneverecek kadar çelimsiz çiçek, böyle birden artık bir daha başını kaldırmamak üzere düşüvermez miydi? Sanki bu hatasının bağışlanması dileğiyle eğildi; Nihal'in çenesine, o biraz keçi çenesini andıran zarif sivri çenesine dudaklarını uzattı.

Odanın kapısı gıcırdadı. Giren kimdi? Belki Bihter'di. Başını kaldırıp bakmaya, onu görmeye yüreği elvermiyordu. Nihal'in sıcak, çok güneş altında kalmış bir çiçek soluğuna benzeyen kokusunu içine çekmekte uzun uzun duruyordu. Kapı yeniden açıldı, kapandı; birisinin odada bulunduğunu anladı. Adnan Bey o zaman başını kaldırdı ve yataklığın ayakucunda Beşir'i gördü.

Beşir orada, dirilmiş büyük bir karaltı biçiminde duruyor ve kavrulmuş dudakları, titreyerek, beyazları donmuş gözlerinde vahşi bir gülüşle bütün yüzünü geren derin bir acıyla Nihal'e bakıyordu; sonra gözleri titreyerek Adnan Bey'e dikildi, bir şey söylemek isteyerek dudakları kıpırdandı; daha sonra birden döndü, odanın kapısına kadar giderek sürmeledi ve dönerek konuşmaya çağrılmasını bekleyen gözlerle baktı.

Aşk-ı Memnu, Halit Ziya Uşaklıgil

1. - 5. soruları verilen metne göre cevaplayınız.

1. Soru:

Verilen metinden gözlemci ve hâkim bakış açısına örnek cümleler bulup gösteriniz.

1. Sorunun cevabı:

2. Soru:

Verilen metinden hareketle yazarın üslubu hakkında neler söylenebilir? Yazınız.

2. Sorunun cevabı:

3. Soru:

- Verilen metinden kişi tasvirlerine örnek olabilecek cümleler bulup gösteriniz.
- Bu kişi tasvirlerinin konuya olan katkılarını bir iki cümleyle açıklayınız.

3. Sorunun cevabı:

4. Soru:

Verilen metinde hangi anlatım biçimleri ve teknikleri kullanılmıştır? Metinden örnek cümleler gösteriniz.

4. Sorunun cevabı:

- Örnek cümle:
- Örnek cümle:
- Örnek cümle:

5. Soru:

Metinde yaşananları "gerçeklik" bakımından değerlendiriniz.

5. Sorunun cevabı:

6. Soru:

- a. Gözlemci bakış açısı ile hâkim bakış açısı arasındaki farkı yazınız.
b. Birer cümleyle örneklendiriniz.

6. Sorunun cevabı:

- a. Gözlemci bakış açısı ile hâkim bakış açısı arasındaki fark:
b. Gözlemci bakış açısı örneklendiren cümle:
Hâkim bakış açısını örneklendiren cümle:

7. Soru:

"Tip" ve "karakter" hakkında kısaca bilgi veriniz.

7. Sorunun cevabı:

Tip:

Karakter:

8. Soru:

Romanı hikâyeden ayıran özelliklerden birkaçını yazınız.

8. Sorunun cevabı:

TEST 1

1. "Roman ve hikâyelerde dilin araç ve imkânlarından yararlanılarak düşünce, duygu, hayal ve eylemlerin özgün, kişisel bir yaklaşımla ifade edilmiş biçimine ---- denir."

Tanımda boş bırakılan yere, aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Konu
- B) Tema
- C) Ana fikir
- D) Üslup
- E) Bakış açısı

2. Roman türü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gerçekleşmiş olsa bile sonuç itibarıyla kurmacadır.
- B) Olaylar bir tema etrafında birleşir.
- C) Olayların kurgusunun yazarın üslubuyla doğrudan bir ilgisi yoktur.
- D) Kişiler tip ya da karakter özellikleri taşır.
- E) Yapısını olay örgüsü, mekân, zaman ve kişiler oluşturur.

3. Toplumda yaşamında birtakım olaylarla birbirine bağlanmış olan çeşitli insanların başlarından geçen maceraları bütün ayrıntılarıyla anlatan edebî eserdir. Olmuş ya da olabilir olayları yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatır. Olaylar ana bir olay etrafında gelişir ve olay örgüsü geniştir. Kahramanları çoktur.

Parçada bahsedilen edebî tür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hikâye
- B) Masal
- C) Roman
- D) Fabl
- E) Biyografi

4. I. Romanda belli bir görüşü, düşünceyi, felsefeyi, ideolojiyi temsil eden ve savunan kişiye tip denir.

II. Kendine özgü özellikleri bulunan, başkalarına benzemeyen, belli bir grubu temsil etmeyen kişilere karakter denir.

III. Romanlarda insanların başından geçmiş ya da geçebilecekler ölçüsünde içindeki olaylar, gerçeğe uygun biçimde verilir. Olağanüstü olaylara ve kişilere yer verilmez.

IV. Olayın ve olay örgüsünün oluşturulmasında kullanılan mekân, zaman, kişi gibi öğeleri yazarın ele alış biçimi ve bunlara karşı takındığı tutuma bakış açısı denir.

V. Romanda okuyucu ile eser arasında kimse yoktur. Olay bize yazarın kendisi tarafından aktarılır.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. "Mehmet Ali: Gel beyim, seni bizim köye götürüyüm, dediği vakit, bu köyü, kafamın içinde olduğu gibi görmüştüm. Hatta Mehmet Ali'nin evini, hatta bu odayı, hatta bu delikten seyrettiğim manzarayı... Zaten, Cihan Savaşı'nda kolumu kaybetmeden önce bütün şiir kabiliyetimi, bütün sade dilliliğimi kaybetmiş bulunuyordum. Korkunç, iğrenç ve yalçın gerçek parmaklarının ucundaki kan ve alınının ortasındaki çamurla! Çoktan bana görünmüştü. Biliyordum ki toprak katı ve tabiat zalimdir ve insan cinsi bozuk bir hayvandan başka bir şey değildir; biliyordum ki, insan hayvanların en kötüsü, en bayağısı ve en az sevimli olanıdır."

Bu metinle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Olay çevresinde gelişen edebî metindir.
- B) Mekân olarak Anadolu ele alınmıştır.
- C) Metin üçüncü kişi ağzından anlatılmıştır.
- D) Öyküleyici anlatım kullanılmıştır.
- E) Anlatılanlar ile gerçeklik arasında bir uyum vardır.

6. "Ben, oldukça hor görülmekle birlikte, bir vatandaşım. Vatandaşın hakları şunlardır: Bir: İstedığı gibi gezer, yani seyahat hürriyeti vardır. Ben, bugüne kadar bir yere gidemedim, pek fırsat olmadı, para kazanmakla uğraşıyordum fakat borçlardan bir türlü kurtulamadım. Seçmek de hürriyettir, insan istediğini seçer fakat o seçtiği kimse, seçimi kazanmayabilir çünkü demokrasi vardır. Az kaldı unuttuyordum: Demokrasi, plutokrasi, aristokrasi... (başka bir krasi var mıydı?) Mahalle muhtarlarının görevleri şunlardır: Seçim kütüklerini düzenlemek, Bakanlar Kurulu da üç kuvvetten biridir: Yürütme kuvveti. Ayrıca, yasama kuvveti ile yargı kuvveti vardır. Buenos Aires, Arjantin'in başkentidir."

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine yer verilmiştir?

- A) Betimleyici anlatıma
- B) İç konuşma tekniğine
- C) İç çözümleme tekniğine
- D) Bilinç akışı tekniğine
- E) Öyküleyici anlatıma

7. "Bundan sonrasını pek iyi hatırlamıyorum, yalnız şurasını iyi biliyorum ki ben hatım boyunca o geceki gibi at koşturmadım, o geceki gibi bir atı çattatırcasına sürmedim..."

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine yer verilmiştir?

- A) Diyalog tekniğine
- B) Pastiş tekniğine
- C) İroni tekniğine
- D) Parodi tekniğine
- E) Özetleme tekniğine

8. "Ne olmuş bana böyle?" diye düşün-
dü. Gördüğü düş değildi. Biraz küçük
ama normal, yani içinde insanlar ya-
şasın diye yapılmış olan odası, ezbere
bildiği dört duvarın arasında eskiden
nasılsa şimdi de yine öyleydi.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki-
lerden hangisine yer verilmiştir?

- A) İç çözümlene tekniğine
- B) Bilinç akışı tekniğine
- C) Betimleyici anlatıma
- D) Diyalog tekniğine
- E) Pastiş tekniğine

9. Aşağıdakilerden hangisi romanla
hikâyenin farklarından biri değildir?

- A) Her ikisi de anlatmaya dayalı
edebî metin türleridir ancak ro-
manlarda anlatım uzunken hikâ-
yelerde kısadır.
- B) Romanlarda olay, kişi, yer ve za-
man tasvirleri uzundur. Hikâye-
lerde ise bu unsurlar daha sınırlı-
dır.
- C) Romanlarda olay sayısı çok olabi-
lir fakat hikâyelerde tek bir olay
bulunur.
- D) Romanlarda tip ve karakter tah-
lilleri verilirken kişi tasvirleri de
enine boyuna aktarılır. Hikâyeler-
de ise kahramanlar yalnızca olay-
la ilgili yönleri ile verilir.
- E) Romanlarda ve hikâyelerde kişi-
lerin ruhsal tahlilleri önemli yer
tutar.

10. Kafasında dünyevi hiçbir düşünce
kalmamıştı ( ) içini dağılayan ateş de
dünyevi bir ateş değildi ( ) şu anda o
( ) sınırları belirsiz ( ) tinsel bir aşk
gereksinimiyle dolup taşan ( ) kirlen-
memiş tertemiz bir gençti.

Bu parçadaki ayrıçlarla belirtilen
yerlere aşağıdaki noktalama işaretle-
rinden hangisi getirilmelidir?

- A) (.) (.) (;) (.) (.)
- B) (;) (;) (.) (.) (.)
- C) (;) (.) (.) (;) (.)
- D) (.) (;) (;) (.) (.)
- E) (;) (;) (.) (.) (;)

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir
yazım yanlış yapılmıştır?

- A) Geceyi gündüzden ayırt edebile-
cek kadar bile göremiyor.
- B) Onu unutmak, ondan vaz geçmek
istiyordu.
- C) Bu sonbahar, havalar herkesi has-
ta etti.
- D) Bu bisikletle bu trafikte nasıl ge-
zebiliyorsun?
- E) Biraz düşünce içindekileri art arda
dökmeye başladı.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "bu" sözcüğü zamir olarak kullanılmıştır?

- A) Bana bu sene, bu kitabı okumam önerildi.
- B) Seni bana anlatır/Bu şehrin geceleri.
- C) Başarabilmek zor olabilir ancak bu, çalışmaya bağlı.
- D) Bir gün bu dertler de biter elbet.
- E) Yeter artık, bu korkularınla yüzleşmek zorundasın.

14. "O" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri görevindedir?

- A) O adamın nasıl bir insan olduğunu anladın mı?
- B) O, bir zamanlar ülkenin en popüler kişisiydi.
- C) O çantayı nereden bulduğunu öğrenebilir miyim?
- D) Orda bir köy var uzakta, o köy bizim köyümüzdür.
- E) Onu bana verir misin? Biraz da ben yazayım.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir yoktur?

- A) İçimde kim vardır, bir görebilsen.
- B) Kendini bulursun kalbime bir gör sen.
- C) Kim görmüş benim ona kızdığımı.
- D) Yarın okulda hangi sınava gireceksin?
- E) Yıllar sonra seni bana getiren kadere bak.

TEST 2

1. ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Durmuş Ali tam altmışında. Köyün en iri adamı. Yaşlı bir çınar kadar sağlam. Büyük yüzü, küçük gözleri var. Ömrü boyunca ayağına ayakkabı giymemiştir. Ayağının altında kara, karış karış yırtılmış kalın bir tabaka ayakkabı yerini tutar. Ayakları kocamandır. Bu ayaklara göre hiçbir ayakkabı bulunmaz. Bütün numaraların hatta çarık büyüklüğünün bile dışındadır. Yine de isteseydi ayağına uygun çarık yaptırabilirdi. Bu, ona sorulduğunda hiçbir şey söylemez, sadece acı acı gülümsemekle karşılık verirdi.

1. Bu metnin anlatımında
- I. İlahi bakış açısı
  - II. Üçüncü tekil kişi ağzından anlatım
  - III. Bir karakterin fiziksel ve ruhsal tasviri unsurlarının hangilerinden yararlanılmıştır?
- A) Yalnız I   B) Yalnız II
C) I ve III   D) II ve III
E) I, II ve III

2. Metinde geçen zamirler ve türleri ile ilgili yapılan tablonun hangi bölümünde yanlışlık yapılmıştır?

		Belgisiz Zamir	Kişi Zamiri	İşaret Zamiri	Edat
A)	ona		✓		
B)	şey	✓			
C)	hiçbir	✓			
D)	bu			✓	
E)	göre				✓

3. Bartu, Taylan ve Volkan bir spor mağazasından 4 futbol topu, 3 basketbol topu, 3 voleybol topu ve 2 tenis topu almıştır.

- Herkes en fazla üç farklı top almıştır.
- Bartu 5, Taylan 4, Volkan 3 top almıştır.
- Hepsi futbol topu almıştır.
- Volkan, tenis topu almamıştır.
- Taylan, basketbol topu almamıştır.
- Volkan ve Taylan'ın futbol topları eşittir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi kesinlikle yanlıştır?

- A) Bartu; 2 futbol, 2 basketbol ve 1 tenis topu almıştır
B) Taylan; 1 futbol, 1 tenis ve 2 voleybol topu almıştır.
C) Bartu; 2 futbol, 2 voleybol ve 1 basketbol topu almıştır.
D) Volkan; 1 futbol, 1 basketbol ve 1 voleybol topu almıştır.
E) Taylan 1 futbol, 2 tenis ve 1 voleybol topu almıştır.

4.

I. Hemen hemen elinde avucunda kalan bütün parasını bir İngiliz bahçesi yaptırma uğruna tüketti. Seyisleri, İngiliz jokeyleri gibi giyiniyordu. Kızının İngiliz bir madam mürebbiyesi vardı. Tarlalarını İngiliz yönetimiyle ekip biçiyordu ama: - Yabancı yöntemle Rus buğdayı yetişmez.

(Puşkin-Köylü Hanımefendi)

II. Hiçbir şeyden memnun değildi. Memleketinden, milletinden, ailesinden hemen her şeyden şikâyetçiydi. Ev halkının, mahalle ahâlisinin kısaca hükümet merkezinde yaşayanların bilgisizliklerinden pek bezmişti.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar-Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç)

Puşkin'in "Köylü Hanımefendi" hikâyesinden alınan metinde Muramski yanlış Batılılaşma örneği olarak karşımıza çıkarken Hüseyin Rahmi "Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç" romanında İrfan'ı bazı özellikleriyle yanlış Batılılaşmanın bir motifi olarak sunar.

Metin parçaları ve açıklamaya uygun olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Puşkin ve Gürpınar ulusal olmak yerine evrensel olmayı yüceltmişlerdir.
- B) Puşkin "Yabancı yöntemle Rus buğdayı yetişmez", diyerek yabancılaşmaya tavır olan bir tarzı benimsemiştir.
- C) Yanlış Batılılaşma, Türk ve Rus yazarlarınca işlenmiş ortak bir konudur.
- D) Hüseyin Rahmi'nin Şıpsı ve Şık romanlarında da bu tiplere rastlamak mümkündür.
- E) Her iki yazar da kendi toplumunun kültürel ve sosyal yapısına ayna tutmuştur.

5. ve 6. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir müzik cd'sinin içinde üç tane özgün, iki tane klasik müzik mevcuttur.

- Bu müziklerden sadece biri beş dakikadan fazla, diğerleri ise beş dakikadan az sürelidir.
- Bu müzik cd'sinin ikisi dinlenmiş, üçü dinlenilmemiştir.

5.

Müziklerin beş dakikadan fazla veya az olma durumları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) En fazla iki özgün müzik beş dakikadan az sürelidir.
- B) En az iki özgün müzik beş dakikadan az sürelidir.
- C) Tüm klasik müzikler beş dakikadan fazla sürelidir.
- D) Beş dakikadan fazla süreli olan müzik klasik müziktir.
- E) Beş dakikadan az süreli olan müziklerin hepsi özgün müziktir.

6.

Müziklerin dinlenip dinlenmeme durumları ve hangi müzik türünden oldukları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Dinlenmemiş müziklerin en az biri özgün müziktir.
- B) Dinlenmiş müziklerin en az biri özgün müziktir.
- C) Özgün müziklerin hiçbiri dinlenmemiştir.
- D) Klasik müziklerin hiçbiri dinlenmemiştir.
- E) Klasik müziklerin hepsi dinlenmiştir.

7. Okul sınavlarına hazırlanan Özge, hafta sonu fizikten 42, matematikten 80, Türk dili ve edebiyatından 118 soru çözmüştür.

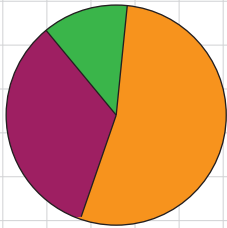
Bu bilgileri göstermeye en yakın grafik aşağıdakilerden hangisidir?

A)

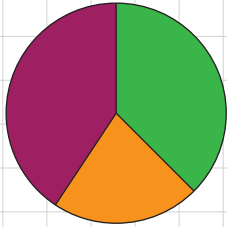
■ Fizik
■ Matematik
■ TDE

B)

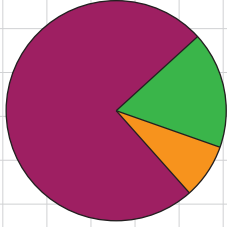
■ Fizik
■ Matematik
■ TDE

C)

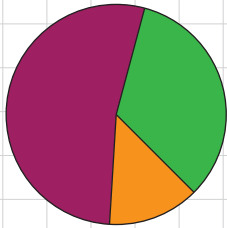
■ Fizik
■ Matematik
■ TDE

D)

■ Fizik
■ Matematik
■ TDE

E)

■ Fizik
■ Matematik
■ TDE

8.

Af buyurun, yabancı mısınız? Hayır. Evet, yabancı gibiyim. Gelip geçenlerden bir tanıdığım, ara sıra konuşacak bir yakınım var. Burada davacılar kahvesine gitmeli. Bir sabah belinde kasap önlüğü, elinde satırla sokakta koşarken görenler güler mi, kaçar mıydı? Apartman katıymış, tavan arası serin. Önümüz kış. En azından üç hafta dayanılır mı?... Demir testereleri olmalı, soğuk demircilerde bulunur belki. Ekrem'e ayırtmıştım testereleri.

Bu parçanın anlatımında;

I. bilinç akışı

II. geriye dönüş

III. özetleme

tekniklerinin hangilerinden yararlanılmıştır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

9. Numaralandırılmış kapılarda verilen bilgilerin doğru ve yanlış sıralaması ile açılacaktır.

I. Roman türünün dünya edebiyatındaki ilk örneği Cervantes'in "Don Kişot" adlı eseridir.

II. Anlatıcı, romanlarda olan biten her şeyi anlatmakla görevli kurgusal bir varlıktır.

III. Anlatmaya bağlı edebî metinlerde olayın geçtiği çevreye "hayali mekân" denir.

Aşağıdaki anahtarlardan hangileri bu kilidi açar?

	I.	II.	III.
A)			
B)			
C)			
D)			
E)			

10. - 12. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir okulun voleybol takımı seçmelerinde üç tane 11. sınıf, iki tane 10. sınıf, iki tane de 9. sınıf öğrencisi takıma seçilmiştir.

Yan yana getirilen öğrencilere soldan sağa doğru 1'den 7'ye kadar takım numarası verilmiştir.

- 11. sınıf öğrencileri ardışık numaralar almışlar.
- 10. sınıf öğrencileri ardışık numaralar almışlar.
- 9. sınıf öğrencileri ardışık numaralar almayabilir.

10. 3 numaralı formayı 10. sınıftaki bir öğrenci, 6 numaralı formayı 11. sınıftaki bir öğrenci aldığına göre kaç numaralı formayı kesinlikle 9. sınıf öğrencisi giyer?
A) 1 B) 2 C) 4 D) 5 E) 7

11. Kaç numaralı formayı 10. sınıf öğrencisi giyerse, 9. sınıf öğrencilerinin ardışık numaralar alması gerekir?
A) 1 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

12. 9. sınıf öğrencilerden biri 3 numaralı formayı giyerse, diğeri kaç numaralı formayı giyer?
A) 1 B) 2 C) 5 D) 6 E) 7

13. ve 14. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

I. Gülsarı, kaslarının gerildiğini, gücünün arttığını hissetti. Vücudunu otlara soran bir ruha bürünmüştü. Bundan bir an önce kurtulmak için ok gibi fırlamak, olanca gücüyle koşmak istiyordu.

(Gülsarı)

II. Her avın bir mevsimi vardı, kışın köstebekleri yakalamak mümkün değildi. Yılın bu döneminde kurtların menüsünde başka hayvanlar, kuşlar, özellikle keklikler de yer alırdı. Asıl besinleri olan saygaları (antilop) ise yalnız sonbahardan kış sonuna kadar olan dönemde avlardı.

(Dişi Kurdun Rüyaları)

III. Marallar hiç acele etmeden ağaçlar arasından yürüyor, güneş gören açık yerlerde ısınıyor, ara sıra da çiyli yaprakları koparıp koparıp yiyorlardı. En önde erkek maral, ortada kumral maral, arkada da yuvarlak karınlı Maral Ana...

(Beyaz Gemi)

13. Cengiz Aytmatov'un romanlarından alınan metinlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Aytmatov'un; romanlarında at, kurt ve maral (geyik) gibi kahramanlara yer vermiştir.
- B) Aytmatov, Asya bozkırının doğal yapısını eserlerinde işlemiştir.
- C) Günlük toplumsal sorunlar, tezli bir anlayışla ele alınmıştır.
- D) Aytmatov, eserlerinde doğal yaşamla ilgili bilgiler vermiştir.
- E) I. alıntıda tanrısal, diğerlerinde gözlemci anlatıcı söz konusudur.

14. Metinde geçen sözcüklerle ilgili aşağıdaki öğrencilerden hangisi yanlış bir ifade kullanmıştır?

- A) I. metinde geçen "Gülsarı" adının yerine kişi zamiri kullanılabilir.
- B) II. metinde geçen "her" ve "bir" kelimeleri belgisiz sıfattır.
- C) II. metinde geçen "başka hayvanlar" ifadesindeki "başka" belgisiz zamirdir.
- D) III. metindeki "Maral Ana" kelimesi "Ana" kelimesi unvan sıfatıdır.
- E) I. metindeki "gibi" kelimesi edat II. metindeki "ise" kelimesi bağlaçtır.

15. ve 16. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

%27'lik alt-üst grup tekniği ile ölçme ve değerlendirme ile ilgili bazı analizler yapmak mümkündür. Bu tekniğe göre sınıfın en başarılı %27'si ile başarısı en düşük %27'lik kısmı alınır ve işlemler oluşan bu gruplara göre yapılır. Ortadaki %46 ihmal edilir.

Aşağıda bu teknikle analiz edilmiş bir test sorusu vardır. Bu analizde, alt ve üst gruptaki öğrencilerin hangi seçenekleri işaretlediği belirtilmiştir.

10. Soru	Seçenekler					TOPLAM
	A	B	C	D	E	
Üst Grup	53	20	20	7	-	100
Alt Grup	21	46	15	13	5	100
Toplam	84	68	38	18	5	200

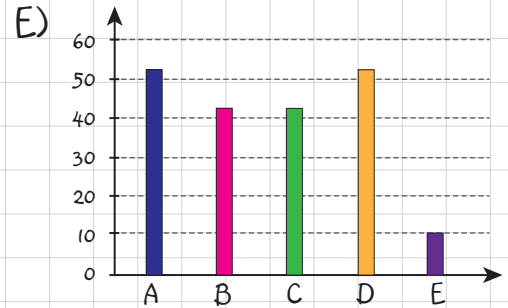
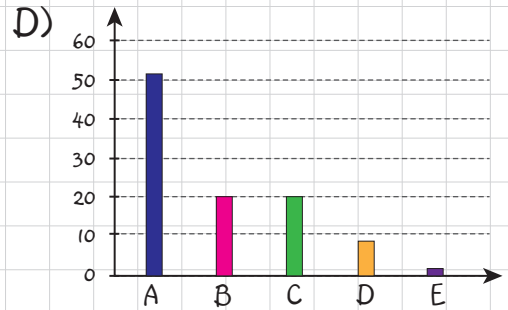
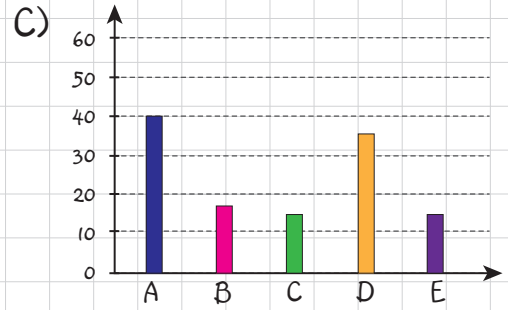
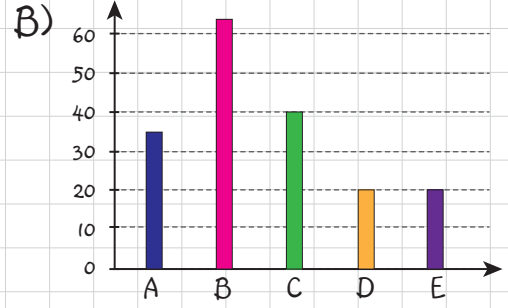
- Doğru cevap dışındaki seçeneklere çeldirici denir.
- En çok işaretlenen seçenek en güçlü çeldiricidir.
- En az işaretlenen seçenek, en zayıf çeldiricidir.

15. Buna göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

En güçlü çeldirici En zayıf çeldirici

A)	E	C
B)	D	B
C)	A	E
D)	C	D
E)	B	E

16. Üst grubun seçenekleri seçimi ile ilgili grafik aşağıdakilerden hangisi olabilir?

5. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

2. **ETKİNLİK:** 1. Cervantes, Donkişot; 2. anlatıcı; 3. Batı; 4. Tanzimat; 5. kurmaca

3. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y), 5. (D)

4. **ETKİNLİK:** 1. asıl kahraman; 2. üslup; 3. hâkim bakış; 4. tip, karakter; 5. gözlemci bakış

5. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (D), 4. (D), 5. (D)

6. **ETKİNLİK:** 1. bilinç akışı; 2. geriye dönüş; 3. iç çözümleme; 4. fiziksel (simgesel) betimleme

7. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (D), 5. (Y)

8. **ETKİNLİK:** 1. dönüşlülük; 2. bundan, bunu; 3. onun; 4. biz; 5. dört

9. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. Gözlemci bakış açısı: Behlül koştı. Nihal orada, ayaklarının altında, gerilmiş sinirleriyle, kilitlenmiş çenesiyle, uzanmış kollarıyla dimdik bir ölü sarılığıyla yatıyordu.

Hâkim bakış açısı: Odanın kapısı gıcırdadı. Giren kimdi? Belki Bihter'di. Başını kaldırıp bakmaya, onu görmeye yüreği elvermiyordu.

2. Anlatıcı eserde her şeyi bilen ve gören durumdadır. Şahısların iç seslerini duyar. Bundan dolayı eserde çoğunlukla hâkim bakış açısının kullanıldığını söyleyebiliriz. Yazar kendine özgü sanatlı söyleyişler kullanmıştır. Yazar duygularını çok rahat bir biçimde kelimelere dökmüştür. Romanda uzun cümlelere, sıralı ve bağlı cümlelere çokça yer verilmiştir. Ayrıca son cümle bir paragraftan oluşmaktadır.

3. a. Metindeki kişi tasvirlerine örnek olabilecek cümleler:

"Nihal, bu bir üfürüşte sönevence kadar çelimsiz çiçek."

"Nihal'in çenesine, o biraz keçi çenesini andıran zarif sivri çenesine dudaklarını uzattı."

"Kavrulmuş dudakları, titreyerek, beyazları donmuş gözlerinde vahşi bir gülüşle bütün yüzünü geren derin bir acıyla Nihal'e bakıyordu."

b. Yazar, kişilerin ruhsal ve fiziksel tasvirlerini yaparak olayların ve kişilerin okuyucunun hayalinde daha net canlanmasını sağlar. Ayrıca bu tasvirler metnin daha net anlaşılmasını ve mesajının belirginleşmesini sağlar.

4. Öyküleyici, betimleyici anlatım biçimleri ve diyalog tekniği kullanılmıştır.

a. Öyküleyici anlatım biçimine örnek: Şimdi hep koşuyorlardı. Herkesten önce Adnan Bey, anlamayarak merdivenlerden atılmıştı.

b. Betimleyici anlatım biçimine örnek: Nihal orada, ayaklarının altında, gerilmiş sinirleriyle, kilitlenmiş çenesiyle, uzanmış kollarıyla dimdik, bir ölü sarılığıyla yatıyordu.

c. Diyalog tekniğine örnek:

"- Nihal!"

"- Öldürdük, biz öldürdük."

5. Romanda yaşanan olaylar romanın yazıldığı dönemin gerçekleriyle birebir uyuş-

maktadır. Bir evin içinde yaşananlar yaşamın gerçekleriyle örtüşmektedir.

6. Gözlemci bakış açısında anlatıcı kişilerin iç seslerini bilemez ve yansıtamaz ve her şeye hâkim değildir. Yalnızca bir kamera tarafsızlığıyla olayları aktarır. Oysaki hâkim bakış açısında anlatıcı her şeye hâkimdir, kişilerin iç seslerini bilir.

Gözlemci bakış açısını örneklendiren cümle: Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

Hâkim bakış açısını örneklendiren cümle: Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

7. Tip: Belli bir görüşü, düşünceyi, felsefeyi, ideolojiyi temsil eden ve savunandır. Başka bir deyişle de bir sınıfı ya da bir grup insan eğilimini temsil eden kişidir. Tip temsil ettiği grubun ortak özelliklerini taşır.

Karakter: Kendine özgü özellikleri bulunan, başkalarına benzemeyen, belli bir grubu temsil etmeyen kişilerdir.

8. Romanlarda anlatım oldukça uzunken hikâyelerde kısadır. Romanlarda olay kişi, yer ve zaman tasvirleri uzundur. Hikâyelerde ise bu unsurlar daha sınırlıdır. Romanlarda kişilerin ruhsal tahlilleri önemli yer tutar. Hikâyelerde ise kahramanların ruhsal durumlarının ayrıntısına girilmez.

TEST - 1

1. D / 2. C / 3. C / 4. E / 5. C / 6. D / 7. E / 8. A / 9. E / 10. B / 11. B / 12. C / 13. D / 14. B

TEST - 2

1. E / 2. C / 3. C / 4. A / 5. B / 6. A / 7. E / 8. A / 9. C / 10. A / 11. B / 12. E / 13. C / 14. C / 15. E / 16. D

ÜNİTE 6: TİYATRO

Tiyatro Kelimesinin Kökeni

Tiyatro Türleri

Geleneksel Türk Tiyatrosu

Tiyatro Terimleri

Zarflar ve Bunların Metindeki İşlevleri

TİYATRO

1. BÖLÜM

TİYATRO KELİMESİNİN KÖKENİ

Tiyatro kelimesinin kökeni Yunancadır. İtalyanca "teatro" veya Fransızca "theatre" sözcükleri eski Yunancada "seyir yeri" anlamına gelen "theatron" sözcüğünden alınmıştır.

Tiyatro Nedir?

Sahnede canlandırılmak üzere yazılmış eserlere "tiyatro eseri" denir. Bu eserlerin sahnede canlandırılmasına ise "tiyatro" denir. Tiyatro, insanlığın başlangıcından günümüze değin toplumlar üzerinde büyük etkisi olan sanat dallarından biridir.

● Tiyatro Türünün Genel Özellikleri

Oyunlar; tiyatroya özgü sahnelerde dekor, kostüm, ışıklandırma ve seslendirme gibi yardımcı unsurlardan da yararlanılarak canlandırılır. Konularını günlük hayattan alabileceği gibi tarihten ve mitolojiden de alabilir. Olaylar günlük hayatta olduğu gibi gözler önüne serilir. Tiyatroda; oyuncu, seyirci ve metin olmak üzere üç temel unsur bulunur. Tiyatro, eğlendirerek öğreten bir türdür. Diğer türlerden farklı olarak eylemi de içerir. Tiyatro evrensel bir sanat dalıdır ve yaşamdaki çatışmaları sergiler ve bu sebeple tiyatronun temelini “çatışma” oluşturur. Bu çatışmalara; iyi-kötü, doğru-yanlış, zengin-yoksul, kadın-erkek, erdemli-erdemsiz, birey-toplum gibi çatışmaları örnek olarak gösterebiliriz. Tiyatroda dil, diğer edebî türlerden farklıdır. Tiyatroda dramatik dil hâkimdir. Çünkü tiyatro eseri sadece okunmak için değil, aynı zamanda oynanmak için yazılır. Çoğunlukla dilin şiirsel işlevi ve heyecana bağlı işlevi kullanılır. Tiyatro türünün temel anlatım biçimi konuşmadır. Bu konuşma kimi zaman tek başına, kendi kendine bir konuşma yani “monolog”; kimi zaman ise iki kişilik bir konuşma yani “diyalog” biçimindedir. Tiyatro oyunu perdeler ve sahnelerden oluşur. Perde, oyun içindeki temel bölümlerin her biri; sahne ise perde içindeki alt bölümleri ifade eder. Klasik bir oyun “serim, düğüm, çözüm” bölümlerinden oluşur ancak modern tiyatroya bu bölümlere pek rastlanmaz.

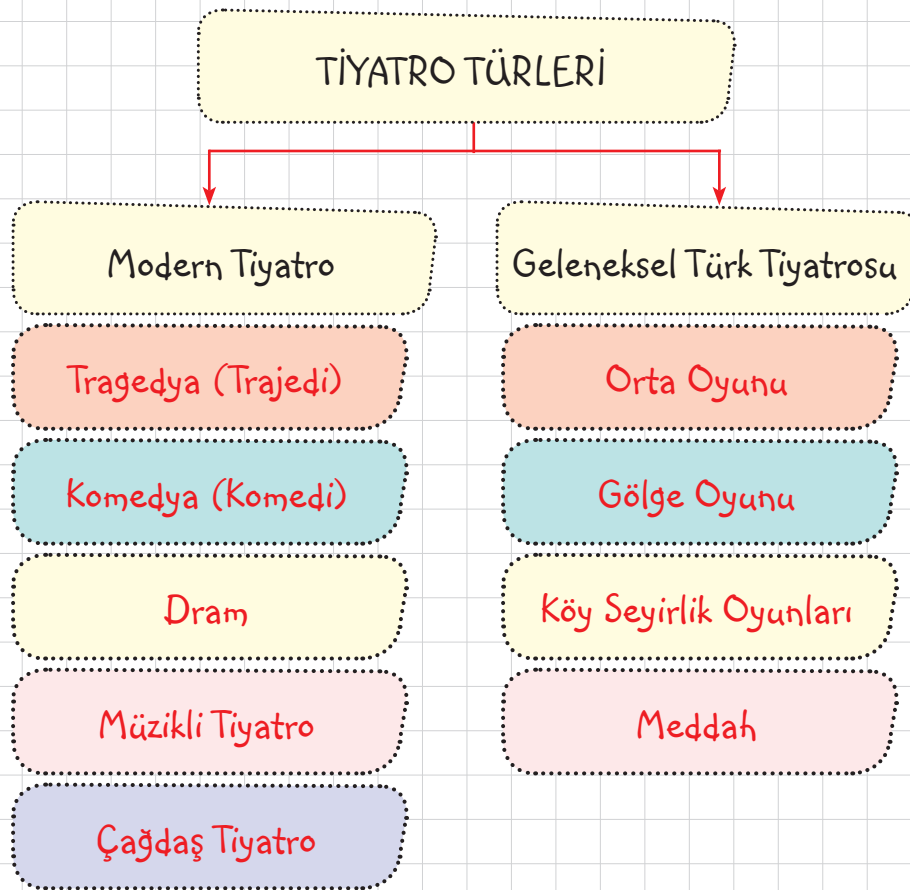
● Dünya Edebiyatında Tiyatro Türünün Gelişimi

Bugün Batı tiyatrosunun temelini Antik Yunan tiyatrosu oluşturur. Eski Yunan mitolojisinde bağ bozumu tanrısı Dionysos (şarap tanrısı olarak da bilinir, mitolojiye göre ilk asma kütüklerini yetiştiren tanrıdır) adına yapılan şenliklerde (Bacchanolia şenlikleri) yer alan koro, şarkılar (dithyramboy şarkıları) söyler. Daha sonraları koronun karşısına çıkan kişilerle diyaloglar başlar ve böylece tiyatronun temelleri atılmış olur. İlk olarak Yunan oyun yazarı Thespis, koronun karşısına farklı kişilikler koyarak tiyatroya bir biçim kazandırır. Eski Yunan'dan sonra, Eski Roma'da devam eden tiyatro, Rönesans'tan sonra Batı'da büyük gelişme gösterir. Rönesans ile birlikte tiyatro yazarları, tiyatro binaları ve tiyatro seyircisi gittikçe çoğalmaya başlar ve tiyatro öteki Avrupa ülkelerine de yayılır. Tarihsel süreçte, Batılı anlamda tiyatro; trajedi, komedi ve dram olmak üzere üç temel tür üzerine yapılandırılır.

● Türk Edebiyatında Tiyatro Türünün Gelişimi

Türk edebiyatında, modern anlamda tiyatro türü Tanzimat'tan sonra başlar ve gelişir. Tanzimat'tan önceki Türk tiyatrosu; geleneksel tiyatro başlığı altında anılan, Türklerin Orta Asya'da yaşadıkları dönemlerde birtakım taklit gösterileriyle başlayan tiyatro etkinlikleridir. Batı tiyatrosuyla geleneksel Türk tiyatrosu arasındaki en temel iki farktan biri, geleneksel Türk tiyatrosunun ..... bir metne bağlı olmamasıdır. Gölge oyunu (Karagöz), orta oyunu, meddah, kukla oyunları ve köy seyirlik oyunlarından oluşan bu oyunlar; irticalen (doğaçlamaya dayalı) yapılan bir gösteri türüdür. Oyun sahneleme anında gelişir. Her sergilenişinde de değişip çeşitlenerek sürer. Diğer fark ise oyunların, modern tiyatro yapıtlarının sergilenmediği tiyatro sahneleri gibi bir sahne gerektirmemesidir. Geleneksel Türk tiyatrosunda temel oyun biçimleri çoğunlukla güldürüye dayanır ve mizahi hiciv içerir. Batılı anlamda yazılan

ilk Türk tiyatrosu Şinasi'nin 1860 yılında yazdığı "Şair Evlenmesi" adlı oyundur. Bu oyun tek perdelik bir komedidir. Oyun 1860'ta Tercümân-ı Ahvâl'de tefrika edilmiştir. Bu dönemde Ahmet Vefik Paşa, Moliere'den yaptığı uyarlamalarla dikkati çeker. Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" adlı oyunu ilk sahnelenen oyunumuzdur. Türk tiyatrosu Cumhuriyet Döneminde Batı modelini benimser. Bu dönemde hem oyun yazarlığı gelişir hem de tiyatro kurumsallaşır. Meşrutiyetten bu tiyatro türünde eser veren önemli sanatçılardan bazıları şunlardır: Mûsahipzâde Celâl, Vedat Nedim Tör, Reşat Nuri Güntekin, Faruk Nafiz Çamlıbel, Muhsin Ertuğrul, Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek, Turan Oflazoğlu, Haldun Taner, Turgut Özakman, Recep Bilginer, Refik Erduran, Orhan Asena, Cevat Fehmi Başkut, Behiç Ak, Sermet Çağan, Güngör Dilmen...

● Modern Tiyatro

Trajedi, komedi ve dram olmak üzere üçe ayrılır:

Trajedi (Tragedya): İzleyicide korku, heyecan, acıma duygusu uyandıran, çoğunlukla sonu ölümlle biten, ruhsal bir arınmaya yol açma amacı güden tiyatro çeşididir.

● Trajedinin Özellikleri

- ✓ Konularını tarihten ve mitolojiden alır.
- ✓ Kahramanlar eğitilmiş ve _____ kesimden seçilir. Krallar, kraliçeler, tanrılar, tanrıçalar ve onların çocukları trajedinin şahıs kadrosunu oluşturur. Sıradan insanlar trajedilerde yer almaz.

- ✓ Trajediler genelde beş perdeden oluşan manzum tiyatrolardır. Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur.
- ✓ Trajedilerde çirkin, kaba saba sözlere yer verilmez.
- ✓ Vurma, kırma, yaralama, öldürme gibi çirkinlikler sahnede gösterilmez. Perde arkasından izleyiciye duyurulur.
- ✓ İzleyicilere bir ders verilmesi amaçlandığı için oyun acıklı bir şekilde biter.
- ✓ Erdem ve ahlaka önem verilir.
- ✓ Trajedilerde üç birlik kuralı uygulanır.

Üç birlik kuralı: Olay, yer ve zaman birliğidir. Oyun tek bir olaydan oluşur. 24 saat içinde başlar ve biter, tek bir mekânda gerçekleşir.

- ✓ Ciddiyet ve ağırbaşlılık hâkimdir.
- ✓ Dünya Edebiyatında; Euripides (Evrripides), Aiskhylos (Askhilos) ve Sophokles (Sofokles)'tir. XVII. yy da ise Fransız sanatçılarından Corneille (Kornel) ve Racine (Rasin) bu türün önemli temsilcileridir.

Komedi (Komedya): İzleyenleri ya da okuyanları güldüren, güldürürken düşündüren, olayları ve kişileri çoğunlukla eleştirel bir bakış açısı ile ele alan oyun türüdür. Komedielerin amacı; sosyal ve bireysel sorunları, yanlışlıkları ..... yönleriyle ortaya koyarak izleyicilerin düşünmesini sağlamaktır.

🔴 Komedielerin Özellikleri

- ✓ İnsanları güldüren, eğlendiren; eğlendirirken eğiten bir türdür.
- ✓ Olayları, toplumu, kişileri ve olguları eleştirel bir bakış açısıyla ele alır.
- ✓ Genellikle güncel sorunlar işlenir.
- ✓ Kişiler eğitim görmemiş sıradan insanlardır. Her düzeyden insana yer verilmiştir.
- ✓ Üç birlik kuralına uyulur.
- ✓ Vurma, kırma, yaralama gibi çirkin olaylar sahnede gösterilebilir.
- ✓ Değişmez kurallarından biri de oyunun mutlu sonla bitmesidir.
- ✓ Kaba saba ve küfürlü sözlere yer verilir.
- ✓ Üslupta soyluluk aranmaz. (Kahraman seçildiği tabakaya uygun üslup kullanılır.)
- ✓ Komedi 17. yüzyıla kadar manzum yazılır. Ancak 17. yüzyıldan sonra mensur da yazılmaya başlanmıştır.
- ✓ Dünya edebiyatında Aristophanes (Aristofanes), Menandros, Terentius, Plautus (Platus), Moliere (Molyer) bu türün önemli temsilcileridir.

Klasik komediye özgü kurallar, bugünün komedilerinde uygulanmamaktadır.

🔴 Komedi Türleri

Komediler; karakter komedisi, töre komedisi, entrika komedisi olmak üzere üçe ayrılır:

1. **Karakter Komedisi:** İnsanların karakterlerinin aksayan yönlerini komik biçimde ele alan komedi çeşididir. Moliere'in "Cimri" ve "Tartuffe" adlı oyunları, Shakespeare'in (Şekspir) "Hırçın Kız" adlı oyunu bu türün en tanınan örnekleridir.

2. **Töre Komedisi:** Toplumun aksayan yönlerini komik bir biçimde ele alan oyunlardır. Moliere'in "Gülünç Kibarlar" adlı oyunu bu türün en tanınan örneğidir.

3. **Entrika Komedisi:** Yalnızca güldürme ve eğlendirme amacı güden birtakım entrikaların işlendiği oyunlardır. Moliere'in "Scapin'in Dolapları", Shakespeare'in "Yanlışlıklar Komedisi" bu türün en tanınan örnekleridir.

Dram: Yaşamın gülünç ve acıklı yönlerini birlikte ele alan oyunlardır. Trajedi ve komedinin birleşimi gibidir.

🔴 Dramın Özellikleri:

- ✓ Konusunu günlük hayattan alabildiği gibi tarihten de alabilir.
- ✓ Kahramanları, günlük yaşamdan olabileceği gibi tarihî şahsiyetler ve soylular da olabilir.
- ✓ Vurma, kırma, yaralama gibi her türlü davranış seyircinin önünde, sahnede gösterilir.
- ✓ Acıklı ve komik olaylar oyun içinde birlikte verilir.
- ✓ Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- ✓ Hem manzum hem de mensur olabileceği gibi karışık biçimde de yazılabilir.
- ✓ Trajedinin katı kurallarını yıkmak amacıyla oluşturulmuştur.
- ✓ Shakespeare, Victor Hugo (Viktor Hugo), Schiller (Şiller), Goethe (Göte) bu türün bilinen en önemli yazarlarıdır.

🔴 Geleneksel Türk Tiyatrosu

Türk milletinin tarih sahnelerinde yer aldığı günden bu yana süregelen oyunlardır. Sığır, yağ, şölen törenlerindeki gösteriler, geleneksel Türk tiyatrosunun kaynağını oluşturur. Şarkı, dans ve söz oyunlarına dayanır. Yazılı bir metni yoktur, bu sebeple ..... (doğaçlama) oynanır. Genellikle güldürü ağırlıklıdır.

Meddah: Tek kişilik bir oyun olan meddah, bir kişinin hikâye anlatması esasına dayanır. Bir seyirci topluluğu karşısında hikâye anlatan ve anlattıklarını canlandıran kişiye meddah

denir. Meddah, dinleyicilerden daha yüksekçe bir sekiye konulmuş iskemleye oturarak seyirciye günlük olaylar, masallar, efsaneler, destanlar anlatır. Anlattığı kişileri türlü ses ve şive taklitleri ile canlandırır.

Orta Oyunu: Çevresi seyircilerle kuşatılmış bir meydanda; bir konu etrafında fakat herhangi bir metne ..... canlı oyuncularla, doğaçlama oynanan oyunlardır. Orta oyunu, belli bir olayın çevresinde örölmüş; çalgı, şarkı, dans, yansılama ve konuşmalara dayanan bir oyundur. Orta oyunu, daha çok İstanbul ve çevresinde sergilenen bir oyun türüdür. Yazın açık yerlerde, kışın kiraathane ve hanlarda temsil edilir.

Karagöz: Bir ışık kaynağından yararlanarak iki ya da üç boyutlu herhangi bir nesnenin gölgesinin ya da iz düşümünün herhangi bir yere düşürülmesine gölge oyunu denir. Karagöz bir gölge oyunudur. Adını oyunun iki baş kişisinden biri olan Karagöz'den alan Türk gölge oyununun kökeni ile ilgili olarak farklı görüşler ileri sürölmüştür. Asya kökenli olduğu tahmin edilen gölge oyununun Anadolu'ya ne zaman girdiği ve oyunun iki baş kişisi Karagöz ve Hacivat'ın yaşamış gerçek kişiler olup olmadığı konusunda da çeşitli görüşler söz konusudur.

Köy Seyirlik Oyunları: Kökeni ilkel toplumlara dayanan, günümüzde de kırsal kesimlerde azalarak devam eden inanç ve eğlence amacıyla oynanan oyunlardır. Oyunların oynandığı yörenin insanının kıyafet değiştirerek, makyaj yaparak başka bir varlığı taklit etmesi ya da canlandırması esasına dayanır.

Tiyatronun Yapı Unsurları

Tiyatro metinlerinin yapı unsurlarını dramatik örgü, zaman, mekân ve kişi oluşturmaktadır.

Dramatik Örgü (Olay Dizisi): Dramatik; kişilerin durumlar içerisindeki eylemlerini tavır, davranış ve diyaloglar yoluyla dile getirdikleri bir anlatım biçimidir. Tiyatroda bu anlatım biçimi kullanılır. Hikâye ve romanda olay örgüsü olarak bilinen bu kavram, tiyatrodaki dramatik örgü olarak adlandırılır. Dramatik örgü, tiyatrodaki anlatılan öykünün düzenlendiği dokudur. Tiyatroda aksiyon, bu dramatik örgü içerisinde ortaya çıkar ve gelişir. Tiyatroda olayların bir hareket hâlinde sergilenmesine aksiyon denir. Sahne yapıtı aksiyonla yansıtıldığından dramatik örgü, oyun içinde büyük önem taşır.

Tiyatroda olay, iki farklı gücün çatışmasından doğar. Çatışma, olay dizisinin gelişmesinde basamakları ortaya çıkaran unsurdur. Çatışma seyirciyi oyuna bağladığı gibi oyuna anlam verir. Onun sayesinde sahnede en olmadık şeylere bile inanabiliriz. Çatışmadan doğan olay dizisi serim, düşüm ve çözüm bölümleri içerisinde verilir.

İş, oluş, hareket bildiren her durum ve insanın başına gelebilecek her olay tiyatro oyununun konusu olabilir.

Zaman: Oyunun olayı hangi zamanda geçiyorsa, o dönemin görünümü tüm gerçekliğiyle verilir. Özellikle ..... bu anlamda çok önemlidir. Yazar, oyununda kronolojik zaman, düşümden başlanan zaman, sonuçtan başlanan zaman ya da düzensiz zaman çeşitlerinden birini kullanabilir.

Mekân: Tiyatroda mekân doğrudan olayla bağlantılıdır. Olayın geçtiği zaman ve sosyal yapı doğrudan mekânı verir. Mekânın ayırt edici özelliğinin ortaya konabilmesi için dekor ve kostüme ihtiyaç vardır.

Kişiler: Tiyatro metinlerindeki kişiler, iletinin izleyiciye ulaşmasını sağlayan temel unsurdur. Kişiler arasındaki çatışma, olayı oluşturur. Kişiler, olayla ilgilerine göre; birinci derecede ve ikinci derecede önemli kişiler diye ikiye ayrılır. Birinci derecede ve ikinci derecede önemli bu kişiler, tip ve karakter düzeyinde verilir. Kişiler, sosyal ortamları içinde; psikolojik, fiziksel ve toplumsal yapılarıyla birlikte verilirler. Kişiler, toplumsal çevrelerinden soyutlanmadan verilir. Kullanılan dil ile sosyal yapı arasında ilişki kurulur.

Tiyatro Terimleri

- ✓ **Adapte:** Yabancı bir tiyatro eserinde yer alan yer adları, şahıs adları, eserin yazıldığı topluma ait deyimleri, gelenek ve görenekleriyle yerli hayata uygulanarak çevrilmesidir. Uyarlama terimi ile de karşılanabilir.
- ✓ **Adaptasyon:** Adapte edilmiş eser. Uyarlanmış.
- ✓ **Aksesuar:** Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşya.
- ✓ **Aksiyon:** Bir oyuncunun sahne üzerindeki hareketi. Oyunun temasını geliştiren başlıca olay, hikâye, gelişim.
- ✓ **Aktör:** Erkek tiyatro sanatçısı.
- ✓ **Aktivist:** Kadın tiyatro sanatçısı.
- ✓ **Akustik:** Tiyatro, konser salonu ve benzer kapalı yerlerin, sesleri bozmadan yansıtabilme özelliği. Sesin titreşim sıklığı, süresi ve duyulma gücü bakımından taşıdığı nitelik; ses dağılımı, ses düzenlemesi.
- ✓ **Antik tiyatro:** Eski Yunan ve Latin tiyatrosu.
- ✓ **Antrakt:** Tiyatro oyununun oynanışı esnasında sahnenin düzenlenmesi, oyuncunun diğer perde için hazırlanması ve seyircinin dinlenmesi amacıyla verilen kısa ara.
- ✓ **Bale:** Müzik ve danstan oluşan, sözün yer almadığı oyun.
- ✓ **Dekor:** Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konan eserin yazıldığı yerin ve geçtiği çağın özelliklerini belirleyen perde, ... vb. öğelerin bütünü. Üç çeşit dekor vardır: realist dekor, şairane dekor, stilize dekor.
- ✓ **Diksiyon:** Seslerin, sözlerin, vurguların anlam ve heyecan duraklarını kurallarına uygun olarak söyleme biçimi. Tiyatro oyunlarında oyuncuların, dili başarı ile kullanabilme yeteneği.
- ✓ **Diyalog:** Karşılıklı konuşma. Oyun, roman, hikâye vb. eserlerde iki veya daha çok kişinin konuşması.
- ✓ **Dramatize etmek:** Tiyatro oyunlarında bir oyuncunun bir olayı, bir duyguyu, bir düşünceyi canlandırarak anlatmasıdır. Radyo, televizyon veya sahne oyunu biçimine getirilen (edebî eser) eser.
- ✓ **Doğaçlama:** Yazılı metni olmayan, kararlaştırılmış taslağı; yerine, zamanına göre oyuncular tarafından, sahnede yakıştırılan sözlerle tamamlanan oyun, tuluat.

- ✓ **Dublör:** Tiyatroda ve sinemada bir rolün yedek oyuncusuna verilen isim.
- ✓ **Entrika:** Bir işi başarmak veya bozmak için girilen gizli çalışma, oyun, dolap, düzen, dalavere, desise, hile. Olay çevresinde gelişen metinlerde, olayların okuyucuda ya da seyircide merak uyandıracak şekilde birbirine dolanması.
- ✓ **Epizot:** Bir roman veya hikâyede olay. Olay çevresinde gelişen metinlerde esas olaya karışan ikinci dereceden bir olay.
- ✓ **Fars (Farce):** Güldürü ögesi hareketlerden ve nüktelerden çıkan oyun, düşünceden çok göze ve duylulara yönelir. Vurgu, kişiyi karikatürleştirerek ve olayları abartarak elde edilir. İlkel, yalınç güldürme öğelerinden yararlanan, kimi kez inandırıcılığının sınırlarını aşan, gülümsemekle yetinmeyip güldürmeyi amaç edinen hafif komik oyun. Komedinin sanat yönü az, kaba bir türüdür. (Çok eskiden tiyatrolarda perde arası gösterisiyken sonradan bağımsız bir oyun hâline gelmiştir.)
- ✓ **Fasıl:** Bölüm. Geleneksel Türk tiyatrosunda olayın geçtiği bölümdür.
- ✓ **Feeri:** Masalların tiyatro sahnesinde canlandırılmasından doğan, cinlerin ve perilerin de rol aldığı bir tiyatro türü.
- ✓ **Figüran:** Bir oyunun kalabalık sahnelerini doldurmak için kullanılan, bazen birkaç söz söyleyen, çoğu kez de konuşmayan kişi.
- ✓ **Fuaye:** Oyun başlamadan önce ve antrakt esnasında seyircinin çeşitli ihtiyaçlarını karşıladığı bir çeşit bekleme salonu.
- ✓ **Grotesk:** Kaba gülünçlüklerden, tuhaf ve olmayacak şakalaşmalardan yararlanan, karşıt görüntüleri, bağdaşmaz durumları şaşırtıcı biçimde birleştiren güldürü biçimi.
- ✓ **Jest:** Tiyatro sahnesinde sanatçıların el, kol, ayak ve benzeri beden hareketlerinin tümü.
- ✓ **Kabare:** Çeşitli gösterilerin yapıldığı eğlence yeri. Güncel konuları ..... bir üslupla ele alan skeçlerin oynandığı, şarkıların ve şiirlerin söylendiği küçük tiyatro.
- ✓ **Kanto:** Tuluat tiyatrolarında oyundan önce genellikle kadın sanatçıların şarkı söyleyip dans ederek yaptığı gösteri.
- ✓ **Kostüm:** Tiyatroda sanatçıların, oynanan oyunun konusuna uygun giydiği kıyafetler.
- ✓ **Kulis:** Tiyatroda sahnenin arkasında bulunan kısım, sahne arkası.
- ✓ **Makyaj:** Oyuncuların rollerine uygun bir anlamda yüzlerini boyamaları.
- ✓ **Melodram:** Acı ve üzüntü veren olayların müzik eşliğinde verilmesi.
- ✓ **Mimik:** Duyguları, düşünceleri belirtecek biçimde yüzde beliren kımıldanışlar, hareketler. Duygu ve düşüncelerin kaş, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatılması.
- ✓ **Mizansen:** Sahneye koyucunun belli bir oyun için oyuncuları düzene alması ve onları oyuna uygun bir uyum içine sokması için yaptığı hazırlık, çalışma.

- ✓ **Monolog:** Tiyatro oyunlarında ..... konuşması.
- ✓ **Müzikal:** Opera, operet ve balenin birleşimi oyun.
- ✓ **Opera:** Bestelenmiş trajedi ve dram.
- ✓ **Operet:** Halk şarkılarına dayalı, bazı bölümleri müzikli oyun.
- ✓ **Pantomim:** Sözsüz oyun, hareket. Müzik eşliğinde jestler, yüz ifadeleri ve kostümler aracılığıyla duyguları, düşünceleri, tutkuları anlatan tiyatro çeşididir.
- ✓ **Perde:** Tiyatro eserinde bir perdenin açılmasından kapanmasına kadar geçen bölüm.
- ✓ **Piyes:** Kısa tiyatro eseri.
- ✓ **Reji:** Sinema, tiyatro, radyo ve televizyon oyunlarında oyunu yönetme işi.
- ✓ **Rejisör:** Bir oyunun sahnede seyirciye sunulabilmesi için oyun yazarı, oyuncular, dekor sanatçısı, ışıkla uzmanı ve öteki uzmanlar ile işbirliği yaparak bu çalışmalarını bağdaştıran, yöneten, oyuncularını belli bir anlayışta birleştiren sanatçı.
- ✓ **Repertuvar:** Opera, operet ve tiyatro topluluklarının planlanmış bir dönem içinde gösterecekleri oyun listesi.
- ✓ **Replik:** Oyuncuların birbirine söyledikleri sözlerden her biri.
- ✓ **Revü:** Tiyatroda, eserden önce gösterilen müzikli ve danslı bölüm.
- ✓ **Rol:** Bir tiyatro yapıtında oyuncunun canlandırdığı ya da gösterdiği kişiliği ortaya çıkararak, sözleri ve hareketleri içeren bütün.
- ✓ **Sahne:** 1. İzleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yer. 2. Tiyatro sahnesi. 3. Tiyatro eserinde bir perdelik bölümün, dekor bakımından değişik olan küçük kısımları. 4. Bir perdelik bölüm içinde, kişilerin girip çıkmasıyla değişen topluluk, meclis.
- ✓ **Senaryo:** Tiyatro oyunu, piyes, film vb. eserlerin sahnelerini ve akışını gösteren yazılı metin.
- ✓ **Skeç:** İşlediği konuyu genişletmeden, en canlı çizgiler içinde veren, genellikle güncel olaylara ve aile sorunlarına değinen ve bir nükte ile biten kısa güldürü.
- ✓ **Suflör:** Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan yardımcı kişi.
- ✓ **Tablo:** Bir perdenin dekor değişikliğiyle belirlenen alt bölümü.
- ✓ **Temaşa:** Oyun, temsil, piyes, tiyatro.
- ✓ **Temsil:** Bir tiyatro oyununun oynanması.
- ✓ **Tirat:** Bir tiyatro oyununda oyuncuların bir defada söylediği parça. Sahnede kişilerin birbirlerine karşı söyledikleri kesintisiz .....
- ✓ **Trajik:** İzleyende korku, üzüntü, heyecan uyandıran; sonu ölümlerle neticelenen oyun.

- ✓ **Trajikomik:** Hem acıklı hem de güldürücü özelliği olan, yaşamın acı ve gülünç olaylarının anlatıldığı oyun.
- ✓ **Tuluat:** Metin dışı, içe doğduğu ve akla geldiği gibi hareket etmek, söz söylemek. Hazırlıklı olmadan konuşmak, yanıtlamak ve gülünç hareketler yapmak.
- ✓ **Üç birlik kuralı:** Eski Yunan tiyatrosunda uyulması gereken üç temel kural.
- ✓ **Virtüöz:** Usta. Oyunculukta en üst mertebeye ulaşmış kişi.
- ✓ **Vodvil:** Hareketli, eğlenceli bir konuya dayanan, şarkılara da yer verilen hafif güldürü.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Geleneksel Türk tiyatrosu gölge oyunu (Karagöz), orta oyunu, meddah, kukla oyunları ve köy seyirlik oyunlarından oluşur.
2. ( ) Trajedilerde kahramanlar, eğitilmiş ve soylu kesimden seçilir. Krallar, kraliçeler, tanrılar, tanrıçalar ve onların çocukları trajedinin şahıs kadrosunu oluştururlar.
3. ( ) Trajedilerde vurma, kırma, yaralama, öldürme gibi çirkinlikler sahnede gösterilmezken; çirkin, kaba saba sözlere yer verilir.
4. ( ) Dramlar yalnızca manzum yazılabilir ve üç birlik kuralına uymak zorunda değildir.
5. ( ) Tiyatro, konser salonu ve benzeri kapalı yerlerin sesleri bozmadan yansıtabilme özelliğine akustik özellik denir.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Trajedinin en önemli temsilcileri: Euripides, ... ve ..... tir.
2. Komediler ....., ... ve ..... olmak üzere üçe ayrılır.
3. Shakespeare, Victor Hugo, Schiller, Goethe ..... türünün bilinen en önemli yazarlarıdır.
4. Seslerin, sözlerin, vurguların anlam ve heyecan duraklarını kurallarına uygun olarak söyleme biçimine ..... denir.
5. 17. yüzyıla kadar ..... biçimde yazılan komediler, 17. yüzyıldan sonra ..... olarak da yazılmaya başlanmıştır.

2. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

ZARF (BELİRTEÇ)

Zarf: Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ve aynı görevli sözcükleri (zarfları) durum, zaman, miktar, yer-yön ve soru bakımından belirginleştiren sözcüklerdir.

🔴 Zarfların Özellikleri

- ✓ Zarflar; sıfatların, fiillerin, fiilimsilerin ve aynı görevli sözcüklerin önüne gelecek onların anlamını belirginleştirir.
- ✓ Çekim eklerini (hâl, iyelik, çoğul ekleri vb.) almaz. Bu eklerden birini aldıklarında isimleşir.
- ✓ Tek başlarına olduklarında sıfatlar gibi isim olur. Ancak cümlede kullanıldıklarında zarf görevi görür.
- ✓ Cümlede ..... görevi görür.
- ✓ Sıfatlar, isimlerden önce gelmek zorundadır. Zarflar ise fiilden ya da fiilimsiden önce gelmek zorunda değildir. Cümlenin herhangi bir yerinde bulunabilir.

Örnek:

Yarın seninle okulun önünde buluşuruz. (Ne zaman buluşuruz? Yarın.)

Onu karşımda görünce çok öfkelenmişim. (Ne kadar öfkelenmişim? Çok.)

Güle oynaya eve döndü. (Nasıl döndü? Güle oynaya)

Sabaha kadar çalışıp sınavı başardı. (Ne kadar çalışıp? Sabaha kadar.)

🔴 Zarfların Çeşitleri

1. **Durum (Hâl) Zarfları:** Fiillerin ve fiilimsilerin durumlarını belirginleştiren sözcüklerdir. Bu zarfların sayıları sınırsızdır. Fiilimsiye ya da fiile "nasıl" sorusu sorulduğunda karşılık veren sözcük durum zarfıdır.

Örnek:

Başından geçenleri açıkça anlattı. (Nasıl anlattı? Açıkça anlattı.)

Arkadaşını yavaş yavaş tanıyordu. (Nasıl tanıyordu? Yavaş yavaş tanıyordu.)

Daima saygılı ve kibar konuşurdu. (Nasıl konuşurdu? Saygılı ve kibar konuşurdu.)

Her sabah güzel giyinip öyle sokağa çıkar. (Nasıl giyinip? Güzel giyinip.)

Cümle içinde kesinlik, yaklaşıklık, ihtimal, yanıt, yineleme anlamlı sözcükler fiillerin anlamlarını sınırlar. Bu sebeple bunlar da durum zarfı olarak kabul edilir.

Örnek:

Gaziantep'e hiç gitmemiştim. (Kesinlik)

Galiba yarın yola çıkacağız. (Olasılık)

Eski kıyafetleri atıp yeniden kıyafetler aldı. (Yineleme)

Az daha duvara çarpacaktım. (Yaklaşıklık)

Onu asla unutmayacağım. (Kesinlik)

Belki bir gün bir yerlerde karşılaşırız. (Olasılık)

Evet yarın yanınızda olacağım. (Cevap)

İşte geldik, işte gidiyoruz. (Gösterme)

"Nasıl" sorusu isme sorulduğunda cevap niteleme sıfatı olur.

Önümüzde güzel günler var. (Nasıl?)

(niteleme sıfatı) (isim)

2. Zaman Zarfları: Fiillerin yapılış zamanlarını belirginleştiren sözcüklerdir. Fiile, fiilimsiye "ne zaman" sorusu sorulduğunda cümleden çıkan cevap zaman zarfını verir.

Başlıca zaman zarfları şunlardır: Öğleyin, henüz, şimdi, artık, daima, yazın, kışın, sonra, hep, er, geç, erken, daha, gene, nihayet, hâlâ, hemen, dün, yine, akşam, sabah, sabahleyin, akşamleyin, yarın...

Örnek:

Seninle dün konuşmamış mıydık? (Ne zaman konuşmamış mıydık? Dün.)

Bugün, yarın sonuçları alırız. (Ne zaman alırız? Bugün, yarın)

Sana sınavlarımı nasıl kazandığımı sonra anlatırım. (Ne zaman anlatırım? Sonra.)

Sana olan sevgimi nihayet anladın. (Ne zaman anladın? Nihayet.)

Bir cümlede kullanılan "zaman" anlamlı her kelime, her zaman zarf olmayabilir.

Akşamları (isim çekim eki almış) severim, hüznün kokar. (Ne zaman? Cevap yok.)

3. Yer-Yön Zarfları: Fiillerin gerçekleştirildiği yeri ve yönü belirginleştiren sözcüklerdir. Fiile, fiilimsiye sorulan "nereye?" sorusunun cevabı olan sözcüklerdir. Alınan cevabın yalın hâlde olması gerekir.

Başlıca yer-yön zarfları şunlardır: İleri, geri, aşağı, yukarı, beri, öte, alt, yan, uzak, yakın, içeri, dışarı, karşı...

Örnek:

Lütfen bir kat yukarı çıkınız. (Nereye çıkınız? Yukarı.)

Çocukları içeri almalısınız. (Nereye almalısınız? İçeri.)

Biraz daha beri gelmelisin. (Nereye gelmelisin? Beri.)

Artık geri dönmek olmaz. (Nereye dönmek olmaz? Geri.)

Yer-yön zarflarının kullanımında dikkatli olunması gerekir. Çünkü ek almış hâlleriyle almamış hâlleri karıştırılır. Bu zarflar isim çekim eklerinden birini aldıklarında .....

Örnek:

İçeri-y-i, İçeri-y-e, İçeri-de, İçeri-den, İçeriler isimdir. (Çünkü isim çekim eklerini almışlardır.)

Paketleri içeri taşı. / Paketleri içeriye (hâl eki) taşı.

zarf

isim

Biraz ileri gider misin? / Biraz ileriye (hâl eki) gider misin?

zarf

isim

4. Miktar Zarfları: Fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ya da başka zarfların anlamlarını miktar bakımından belirginleştiren zarflardır. Fiile veya sıfata sorulan "ne kadar" sorusuna cümleden çıkan cevaptır. Kendilerinden önceki ya da sonraki kelimeyle birlikte fiile eşitlik, üstünlük, en üstünlük, aşırılık, karşılaştırma gibi dereceler katar.

Bazıları şunlardır: en, daha, pek, çok, az, biraz, denli, fazla...

Örnek:

Arkadaşlarına çok değer veriyor.

Dünkü tartışmada hayli ileri gitti.

Bugün eve biraz geç geleceğim.

Arabayı azıcık öteye park edebilir misiniz?

"En" kelimesi nitelediği sözcüğe aşırılık, en üstünlük anlamı katar.

Örnek:

En güzel şiirlerini bu kitapta topladı.

(Sıfattan önce gelerek, güzel şiirlerin derecesini belirginleştirmiştir.)

En fazla kazanan, en çok vergiyi ödüyor.

("Fazla" zarftır. "En" ise "fazla" zarfını niteleyerek fazla kazanmanın derecesini belirginleştirmiştir.)

“Daha” sözcüğü nitelediği sözcüğe karşılaştırma, üstünlük anlamları katar.

Örnek:

Bana göre daha çabuk ilerleme gösteriyor.

(“çabuk” zarftır. “daha” ise “çabuk” zarfını niteleyerek çabuk ilerlemenin derecesini belirginleştirmiştir.)

Ben hayatımda dünkünden daha tuzlu bir yemek yemedim.

(Tuzlu yemekteki tuzlu sözcüğü sıfattır. “daha” ise sıfattan önce gelerek tuzlu yemeklerin derecesini belirginleştirmiştir.)

“Daha” kelimesi derecelendirme dışında “başka” ve “zaman” anlamlarını da katabilir. Zaman anlamı kattığında da zaman zarfı olur.

Örnek:

Bir daha bu yolları yürür müyüm aynı hevesle?

(Cümleye “tekrar” anlamı katmıştır, miktar ya da derece bildirmiyor. Bu sebeple durum zarfıdır.)

Biliyorum, daha göreceğim günlerim var.

(Bu cümlede “daha” sözcüğü “zaman” anlamında kullanılmıştır.)

Çok, pek çok, gayet, fazla, epey, çok az vb. sözcükler, nitelediği sözcüğe aşırılık anlamı katar.

Örnek:

Bu sene derslerine çok çalışıyor.

Pek çok güzel insan tanıdım.

Bu yaz gayet güzel günler geçirdik.

Çok sevimli fakat fazla konuşuyor.

Çalışmalarımın sonuna epey yaklaştım.

Ailemi çok az görebiliyorum.

“Kadar, denli” sözcükleri, nitelediği sözcüğe eşitlik anlamı katar.

Sonbahar kadar hüzünlü yaşadı. (Eşitlik)

5. Soru Zarfları: Fiillerin anlamlarını soru yönünden belirginleştiren zarflardır.
Bazıları şunlardır: ne zaman, nasıl, niçin, ne diye, ne denli, ne, ne biçim, ne kadar vb.

“Ne zaman, nasıl, niçin, ne diye, ne denli, ne, ne biçim, ne kadar” soruları aynı zamanda ..... bulmaya yönelik sorulardır.

Örnek:

Ne zaman okula geleceksin?

Bunca işin altından nasıl kalkacaksın?

Benimle niçin konuşmuyorsun?

Oraya ne diye gittin?

Sabah sabah ne ağlıyorsun?

Sen ne biçim gülüyorsun?

Bir günde ne kadar okursun?

● Zarflarda Pekiştirme

İkilemelerle, pekiştirme anlamlı sözcüklerle yapılan zarflardır. Bu sözcükler isimden önce gelip ismi nitelediklerinde ..... olur.

Örnek:

İnşaat işlerinde çalışmaktan elleri paramparça olmuştu.

Yağmur yeni asılmış çamaşırları sırlıklam ıslatmıştı.

Bahçenin dış kapısını gece gündüz çalmışlar.

Haberi duyunca apar topar geldik.

● Yapısı Bakımından Zarflar

Yapısı bakımından zarflar dörde ayrılır: Basit, türemiş, bileşik ve gruplaşmış zarflar.

1. Basit Zarflar: Yapım eki almamış yalın hâldeki zarflardır.

Bazıları şunlardır: gece, sabah, akşam, geç, dün, az, fazla, sık, iyi, çok, yarın, henüz...

Örnek:

Çok güzel günler geçireceğiz.

Onu henüz tanıdım.

Fazla oynuyorsun.

2. Türemiş Zarflar: Yapım ekleriyle türetilmiş zarflardır.

Bazıları şunlardır: zekice, dostça, grupça, erken, akşamleyin, kışın, yazın, ilkin, ileri, soğuk, içeri, dışarı, mosmor, kaçta, koşarak, aylarca, önce, gelince, gelmeden...

Örnek:

Kışın her yer bembeyaz oluyor.

O arkadaş bana soğuk geldi.

Koşarak yanıma geldi.

O gelmeden bu işi bitirmeliyim.

3. **Birleşik Zarflar:** Birden fazla sözcüğün birleşip kaynaşarak oluşturdukları zarflardır.

Örnek:

Bugün çok yoruldu. (bu + gün)

Niçin çok öfkelisin? (ne + için)

Birdenbire tanıdım. (birden + bire)

O şöyle söylemiş. (şu + öyle)

4. **Gruplaşmış Zarflar:** İki ya da ikiden fazla sözcüğün birtakım yollarla bir araya gelerek oluşturdukları zarflardır.

Örnek:

Kırk yılda bir iyi not almış.

Onunla üç aşağı beş yukarı aynı yaştayız.

Öğleden sonra buluşabiliriz.

Sabaha dek şarkılar söyler.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına, yargılar doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Sıfatların, fiillerin, fiilimsilerin ve aynı görevli sözcüklerin önüne gelerek, onların anlamını belirginleştiren sözcüklere zarf denir.
2. ( ) "Bu işleri sen gelmeden bitirmem." cümlesinde "gelmeden" sözcüğü, durum zarfı olarak kullanılmıştır.
3. ( ) "Bir köşeye çekilmiş güzel güzel oynuyordu." cümlesinde "güzel güzel" ikilemesi durum zarfı olarak kullanılmıştır.
4. ( ) "Bugün niçin gelmediğini birdenbire anlattı." cümlesinde üç adet birleşik zarf kullanılmıştır.
5. ( ) "Dostça bir araya gelerek, ileri günler için kararlar aldık." cümlesinde altı çizili sözcükler zarf göreviyle kullanılmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. İkilemeler ve pekiştirme anlamlı sözcükler isimden önce gelip ismi nitelediklerinde pekiştirme sıfatı, fiilimsiyi ya da fiili nitelediklerinde ise ..... olurlar.
2. "Bugün derslerine niçin girmedin?" cümlesinde altı çizili sözcük ..... zarfı olarak kullanılmıştır.
3. "Biraz daha ileriye gitmelisin." cümlesindeki "ileriye" sözcüğü ..... göreviyle kullanılmıştır.
4. "Yazın ortalık yeşerdiğinde, meyvelere soğuk vurmada içeri almalıyız." cümlesindeki altı çizili sözcükler yapısı bakımından ..... zarflardır.
5. "Bu şehirde daha iyi günler göreceğiz." cümlesinde "daha" sözcüğü nitelediği sözcüğe karşılaştırma ve ..... anlamları katar.

3. BÖLÜM

YAZMA

Kısa oyun yazma aşamaları

Hazırlık

- ✓ **Oyuna yaklaşımınızı belirleyiniz:** Yazacağınız oyunun belli bir bölgeye mi ait olacağı ya da evrensel mi olacağına karar veriniz. Oyununuzda romantik ya da gerçekçi, yoksa eğlenceli ya da öğretici bir tavır mı sergileyeceğinizi belirleyiniz.
- ✓ **Oyunun türünü belirleyiniz:** Tiyatro türlerinden birini seçerek yazacağınız metnin bu türün özelliklerine uygun olmasına dikkat ediniz.
- ✓ **Oyunun tema ve konusunu belirleyiniz:** Gözlemlediğiniz, duyduğunuz, yaşadığınız olayları düşününüz. Bu olaylar oyunun konusu ve teması için size esin verecektir. Okuduğunuz bir hikâyeye, masalı oyun biçiminde de kurgulayabilirsiniz.
- ✓ **Oyun kişilerinin özelliklerini belirleyiniz:** "Anlattığım bu olayı kim yaşamalı?" sorusu kişileri belirlemede size yardımcı olacaktır.

Planlama

- ✓ **Oyunun dramatik örgüsünü ve çatışmalarını belirleyiniz:** Dramatik örgünün içinde yer verdiğiniz her olayın, sebep-sonuç içinde verilmesine ve bunların konuyla, ana fikirle organik bir bütün oluşturmasına dikkat ediniz.
- ✓ **Oyundaki olayların geçeceği mekânı ve zamanı belirleyiniz:** Hangi dekoru ve kostümleri kullanacağınıza karar veriniz ve bunları listeleyiniz.

Taslak Metni Oluşturma

- ✓ Gereksiz konuşmalara yer vermeden ve açık, yalın bir dil kullanarak metninizi yazınız. Satır başlarına konuşan kişinin adını yazınız. Kişilerin konuşmalarını, konuşma çizgisinden sonra veriniz.
- ✓ Yazacağınız oyunun giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmasına dikkat ediniz. Giriş bölümünde; olay, çevre ve karakterleri tanıtırız. Gelişme bölümünde; olayları merak uyandıracak şekilde tırmandırınız, sonuç bölümünde de olayları çözüme kavuşturunuz.

Taslak Metni Geliştirme ve Düzeltme

- ✓ Yazdığınız taslak metni tutarlılık bakımından değerlendiriniz, yazım ve noktalama hatalarını düzelterek oyununuza son şeklini veriniz.

Yazılan Metni Paylaşma

- ✓ Yazdığınız oyunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

5. ETKİNLİK

Sınıfınızda oluşturacağınız gruplarla yaşadığınız, esinlendiğiniz, gözlemlediğiniz, duyarak ve hissederek tanıklığını yaptığınız olayları konu edinen 3-5 dakikada oynanabilecek kısa bir oyun yazınız.

4. BÖLÜM

SÖZLÜ İLETİŞİM

Oyun Sahneleme Aşamaları

- ✓ Yazma çalışmalarında, grubunuzla birlikte yazdığınız oyunu sahnelemek için görev dağılımı (yönetmen, oyuncular, dekor sorumlusu, kostüm sorumlusu, müzik sorumlusu vb.) yapınız.
- ✓ Grubunuzu ses, nefes, teknik vb. alanlarda eğitiniz.
- ✓ Oyunun hedef kitlesini belirleyiniz.
- ✓ Önce metni masa başında okuyunuz.
- ✓ Rol dağılımı yapınız.
- ✓ Prova yapınız.
- ✓ Oyunu sergileyiniz.

6. ETKİNLİK

Verilen aşamalar doğrultusunda yazdığınız oyunları, sınıfın imkânları dâhilinde sergileyiniz. Sınıfınızda sergilenen oyunları değerlendiriniz.

AÇIK UÇLU SORULAR

ŞAİR EVLENMESİ

ÖZET:

(Müştak Bey, alafranga tutum ve davranışı, kılık kıyafetiyle mahallenin hoşuna gitmeyen fakir; fakat oldukça zeki, genç ve kibar bir delikanlıdır. Yine aynı mahalleden Kumru isimli bir kızla görücü usulüyle evlenmek ister. Müştak Bey'in amacına ulaşmasına az kalmıştır. Artık Kumru Hanım'la nikâh gününü beklemektedir. Fakat olaylar hiç de onun beklediği gibi gelişmez. Müştak Bey'in arkadaşlarından olan Hikmet Efendi, mahallenin Müştak Bey'e bir oyun oynadığını; Müştak Bey'e, Kumru Hanım'ın yaşı kırkı geçmiş, yaşlı ve çirkin olan ablası Sakine Hanım'ı verebileceklerini önceden sezer. Bu durumu Müştak Bey'e söyler. Müştak Bey nikâh günü geldiğinde karşısında Kumru Hanım yerine yaşlı ve çirkin olan ablası Sakine Hanım'ı görünce üzüntüsünden bayılır. Onunla evlenmek yerine, ölümü tercih edeceğini söyler. Hikmet Efendi bu karışıklığı çözmek için mahallenin itimat ettiği, nikâhı kıyacak olan imama para kesesini göstererek rüşvet teklif eder. İmam bir anda değişir. Rüşveti alan imam, Hikmet Efendi'nin dediklerini yapmaya ve Müştak Bey'i savunmaya başlar. İmam, "Nikâhını kıydığımız kız büyük olandır derken, boy olarak uzun olanı yani Kumru Hanım'ı kastetmek istemiştik." der. Bunun üzerine mahalle halkı imamın sözlerine inanır. Böylece Müştak Bey 'le Kumru Hanım evlenirler.)

EBÜL-LAKLAKA: Sen şimdi şu edepsizce arka çıkıyorsun ha? Suça göz yummak, suç işlemekle birdir. Sen de onun gibi cezaya layıksın.

HİKMET EFENDİ: Aman efendim, ben kendi suçumu anladım, ama onun suçu ne oluyor onu anlayamadım.

EBÜL-LAKLAKA: Daha ne olsun? Kendisine nikâhladığım kızı istemiyor da onun küçüğünü istiyor. Bu ne demektir?

HİKMET EFENDİ: Efendim sinirlenmeyiniz (Gizlice bir tomar para gösterir.) Küçük kızı sizden isteriz.

BATAK ESE: Efendi nedir o? Rüşvet mi alıyorsunuz?

EBÜL-LAKLAKA: Ben öyle şey kabul eder miyim? İstemem. (Gizlice Hikmet Efendi'ye) Yan cebime koy. (Hikmet Efendi parayı yan cebine koyar.)

ATAK KÖSE: Gizlice 'Yan cebime koy.' mu diyosunuz?

EBÜL-LAKLAKA: Hayır. Yan cenubimde, yan tarafımda, durma git diyorum. Benden şüphelenmeyin diye...

BATAK ESE: Galiba parayı almışa benziyorsunuz.

EBÜL-LAKLAKA: Hâşâ, sümme hâşâ. Eğer paraya elimi sürdümse elim kırılın.

HİKMET EFENDİ: Aman efendim, gerçek neyse hakkıyla ortaya çıksın da, ona göre gerekeni yapınız.

EBÜL-LAKLAKA: Böyle kibarca derdinizi anlatışınızdan gönlümdeki öfke gitti de yerine merhamet geldi. (Mahalleliye) Yahu mahalleli! Ben bu işte başka bir hakkaniyet görmeye başladım. Zira sonradan aklıma bir şey geldi.

MAHALLELİ: Nedir o?

EBÜL-LAKLAKA: Hani nikâhını kıydığım büyük kızdır diye söylemişim ya?

MAHALLELİ: Öyle ya!

EBÜL-LAKLAKA: Fakat büyük kız derken yaşta büyük değil, boyda büyük demek istemişim. Zira büyük kız, kırk yaşını geçtiği için damat beyin dengi olamaz. İşte benim bildiğim bu kadardır. Böyle olduğuna her zaman ve her mekânda şahitlik ederim.

BATAK ESE: Siz böyle dedikten kelli bize şey yapmak düşer. Tasdik etmek...

MAHALLELİ: Hay hay!

(...)

(Şinasi)

1. - 5. soruları yukarıdaki metne göre cevaplandırınız.

1. Soru

Metnin modern tiyatro çeşitlerinden hangisinin içinde yer alabileceğini belirtiniz. Metin bu türün hangi özelliklerini taşımaktadır? Maddeler hâlinde yazınız.

1. Sorunun cevabı

2. Soru

Verilen metnin mesajı nedir?

2. Sorunun cevabı

3. Soru

Verilen metnin yapı unsurlarını gösteriniz.

3. Sorunun cevabı

4. Soru

Verilen eserin dili ve anlatımı hakkında çıkarımlarda bulununuz.

4. Sorunun cevabı

5. Soru

Metindeki temel çatışmayı belirleyiniz. Bu çatışma başka hangi çatışmaları beraberinde getirmiştir?

5. Sorunun cevabı

6. Soru

Metinden alınan aşağıdaki cümlede geçen zarfı bulup, hangi zarf çeşidi olduğunu yazınız.

“Böyle kibarca derdinizi anlatışınızdan, gönlümdeki öfke gitti.”

6. Sorunun cevabı

7. Soru

Aşağıda bir bölümü alınan metnin yazım yanlışlarını bulup düzeltiniz.

“Müştak bey fakir fakat oldukça zeki genç ve kibar bir deli kanlıdır. Yine aynı mahallede kumru isimli bir kızla görücü usulüyle evlenmek ister. Müştak Beyin amacına ulaşmasına az kalmıştır.”

7. Sorunun cevabı

8. Soru

Aşağıya bir bölümü alınan metinde araçlarla belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini koyunuz.

MAHALLELİ( ) Nedir o( )

EBUL-LAKLAKA: Hani nikahını kıydığım büyük kızdır( ) diye söylemişim ya( )

MAHALLELİ: Öyle ya( )

8. Sorunun cevabı

TEST 1

1. Aşağıdakilerden hangisi klasik kome-
dinin özelliklerinden biri değildir?

- A) İnsanları güldüren, eğlendiren,
eğlendirirken eğiten bir tiyatro
türüdür.
- B) Olayları, toplumu, kişileri ve olgu-
ları eleştirel bir bakış açısıyla ele
alır.
- C) Genellikle güncel sorunlar işlenir.
- D) Kişiler eğitim görmemiş sıradan
insanlardır. Her düzeyden insana
yer verilmiştir.
- E) Dilde ve üslupta soyluluk aranır.

2. Aşağıdakilerden hangisi klasik traje-
dinin özelliklerinden değildir?

- A) Trajedilerde çirkin, kaba saba söz-
lere yer verilmez.
- B) Vurma, kırma, yaralama, öldürme
gibi çirkinlikler sahnede gösteril-
mez.
- C) Manzum ve mensur yazılabilir.
- D) Erdem ve ahlaka değer verilir.
- E) Ciddiyet ve ağırbaşlılık hâkimdir.

3. Aşağıdakilerden hangisi dram türü-
nün özelliklerinden birisi değildir?

- A) Konusunu günlük hayattan alabi-
leceği gibi tarihten de alabilir.
- B) Kahramanları günlük yaşamdan
olabileceği gibi tarihî şahsiyetler
ve soylulardan da olabilir.
- C) Vurma, kırma, yaralama gibi her
türü davranış seyircinin önünde
gerçekleşir.
- D) Erdem ve ahlaka değer verilir.
- E) Acıklı ve komik olaylar oyun için-
de birlikte verilir.

4. "Yabancı bir tiyatro eserinde yer alan;
yer adları, şahıs adları, eserin yazıldığı
topluma ait deyimleri, gelenek ve gö-
renekleriyle yerli hayata uyarlanarak
çevrilmesidir. Uyarlama terimi ile ka-
rıştırılabilir."

Bu cümlede açıklanan tiyatro terimi
aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Adapte
- B) Mizansen
- C) Diksiyon
- D) Muhavere
- E) Feeri

5. I. Tek bir ana olaydan oluşur.
II. Olay yirmi dört saatte geçer.
III. Kişiler tarihten ve mitolojiden alı-
nır.
IV. Olay tek bir mekânda gerçekleşir.
V. Olayların sonu acıklı biter.
Numaralandırılmış cümlelerden han-
gileri üç birlik kuralının dışında kalır?

- A) I-II
- B) I-III
- C) II-V
- D) III-IV
- E) III-V

6. Edebî türlerden her hikâye ve her ro-
manın yapısında yer alan ancak tiyat-
ronun yapısında genellikle yer alma-
yan unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anlatıcı
- B) Mekân
- C) Olay örgüsü
- D) Şahıs kadrosu
- E) Zaman

7. "Şair Evlenmesi" adlı oyunla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tek perdelik komedidir.
- B) Eser Servet-i Fünun Dönemi'nde yazılmıştır.
- C) Yazarı İbrahim Şinasi'dir.
- D) Konusu görücü usulüyle evlenmenin sakıncalarıdır.
- E) 1860'da Tercümân-ı Ahvâl'de tefrika edilmiştir.

8. "Aristophanes, Menandros, Shakespeare, Victor Hugo"

Verilen sanatçılar aşağıdaki türlerden hangilerinin önemli temsilcileridir?

- A) Trajedi-Komedi
- B) Dram-Trajedi
- C) Komedi-Dram
- D) Komedi-Absürt tiyatro
- E) Dram-Epik tiyatro

9. Aşağıdakilerden hangisi tiyatronun özelliklerinden değildir?

- A) Tiyatroda oyuncu, seyirci ve metin olmak üzere üç temel husus bulunur.
- B) Tiyatro eğlendirerek öğreten bir türdür.
- C) Tiyatro diğer edebî türlerden farklı olarak eylemi de içerir.
- D) Tiyatro, evrensel bir sanat dalıdır, yaşamdaki çatışmaları sergiler.
- E) Dış dünyaya ait olaylar anlatma esasına bağlı olarak anlatılır.

10. Aşağıdakilerden hangisi dramı klasik komediden ayıran bir özellik değildir?

- A) Üç birlik kuralına uyma zorunluluğunun olmaması
- B) Hem nazır hem nesirle yazılabilmesi
- C) Oyunun mutlaka beş perdeden oluşması
- D) Acıklı ve güldürücü olayların bir arada verilmesi
- E) Konusunu tarihten ve günlük yaşamdan alması

11. Aşağıdakilerin hangisinde bileşik zarf kullanılmamıştır?

- A) İşler yığılınca bugün çok yoruldu.
- B) Bu akşam niçin çok öfkelisin?
- C) Ona nasıl baktığımı görmüş olmalı.
- D) Akşamki sınav sabahki sınavdan iyi geçti.
- E) Uzak akrabamızı birdenbire görünce çok şaşırdım.

12. "Bazı geceler hiç uyumuyor, en zor işlerini bitirmeye gayret ediyordu."

Bu cümlede yer alan altı çizili zarfın özdeşi aşağıdaki cümlelerin hangisinde kullanılmıştır?

- A) Sabahları pek erken uyanıyorum.
- B) Dertlerimi kimseye çok da açamıyorum.
- C) Gece gündüz çalışıp başarıya ulaştı.
- D) Bunu size en baştan söylemiştim.
- E) Onunla çok güzel günler geçirdi.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, zarf görevinde kullanılmamıştır?

- A) Köyün kenarındaki dere şırıl şırıl akıyordu.
- B) Eski püskü elbisesiyle de güzel görünüyordu.
- C) Baş başa konuşurken aniden babam geldi.
- D) Merdivenleri koşa koşa çıkarken düştüm.
- E) Akıllı uslu davranmayı öğrenecekti bir gün.

15. Aşağıdakilerden hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Fakir fakat oldukça zeki, genç ve kibar bir delikanlıdır.
- B) Hikmet Efendi, sözüne güvenilen, inanılan itibarlı biriydi.
- C) "Boy olarak uzun olanı yani Kumru Hanımı kastetmiştim." der.
- D) Babam daima TBMM'deki tartışmaları izliyordu.
- E) Artık iyice konuşabiliyor, derdini anlatabiliyordu.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yön zarfı kullanılmamıştır?

- A) Yangını gören ev sahipleri hemen aşağıya indiler.
- B) Bu kadar yolu gittikten sonra bir de geri döndüm.
- C) Benimle konuşurken fazla ileriye gitmezsen sevinirim.
- D) Zilin çaldığını duyunca hep beraber yukarı çıktılar.
- E) Duman içeri doluyor, nefes almamız zorlaşıyordu.

16. Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yazımında yanlışı yoktur?

- A) Sabahtan beri böylemi gezdin?
- B) Köpek sahibinin mezarını asla terketmedi.
- C) Tatilden döneli yirmisekiz gün olmuş.
- D) Son günlerde hiç de iyi bir işi olmadı.
- E) Elbisenin dikiminde kullanılan makas ta işe yaramadı.

TEST 2

1. ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Kösem (ağalara):
Asker ocağı da başsız bakılmaya gelmez.
(Ağalar çıkarlarken)
Bektaş Ağa'yla görüşeceklerimiz var.
(Bektaş kalır.)
Aslında Kara Murat'ı değil, seni sadrazam görmek isterdim gönlüm.
Bektaş:
Beni sadrazam olarak düşünmeniz öylesine mutlu kılar ki beni, sultanım, padişah olsam o kadar seviyemem.
Kösem:
Büyük sevinçlere layık bir yürek taşırsın, yüreğim bunun farkındadır, Bektaş. Mührü sonra verdimmişim, seni daha güvenli bir yerde bulundurmak içindir. Bilirsin askerinin başında duran, daha güçlüdür sadrazamlık mührünü taşıyan da çünkü mührü taşıyan da silahı taşıyana dayanmak zorundadır.
Bektaş: (memnu)
Sultanım her zaman en iyi olanı düşünür kendisi için de kulu için de.

1. Turan Oflazoğlu'nun "Kösem Sultan" oyunundan alınan bu metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) Göstermeye dayanır, olaylar oluş şekliyle sahneye yansıtılır.
B) Aksesuarların nelerden oluştuğunu yansıtan ek bilgiler vardır.
C) Konuşmalar, kahramanların konumlarını yansıtır niteliktedir.
D) Askerî gücün siyasi güce yön verdiğini yansıtmaktadır.
E) Osmanlıdaki iktidar çekişmeleri temel çatışmasıdır.

2. Bu metin;
- I. konusu
II. kişilerin ele alınışı
III. kurgusu
IV. dramatik örgüsü
V. kullanılan dil ve anlatım özellikleri dikkate alınırsa metin aşağıdaki tiyatro türlerinin hangisine örnektir?
- A) Komedi (komedy)
B) Vodvil
C) Absürt tiyatro
D) Trajedi (tragedya)
E) Feeri

3. Ankara'dan Abu Dhabi'ye gitmek isteyen bir kişi İnternet'ten uçak bileti alacaktır. Ankara Abu Dhabi arasında doğrudan uçuş olmadığı için aktarma uçuş yapmak zorundadır. Bu uçuş için hatlar sırasıyla Ankara-İstanbul, İstanbul-Birleşik Arap Emirlikleri, Birleşik Arap Emirlikleri-Abu Dhabi şeklindedir. Yani Ankara'dan uçağa binen bir kişi önce İstanbul'a, sonra Birleşik Arap Emirlikleri'ne, daha sonra Abu Dhabi'ye uçacaktır.

Nereden	Nereden	Nereden	Nereden	Nereden
İstanbul	BAE	İstanbul	BAE	Ankara
Nereye	Nereye	Nereye	Nereye	Nereye
BAE	Abu Dhabi	BAE	Abu Dhabi	İstanbul
21 Kasım 2020	20 Kasım 2020	21 Kasım 2020	21 Kasım 2020	20 Kasım 2020
Saat: 23.30	Saat: 00.20	Saat: 22.00	Saat: 16.00	Saat: 20.00
I.	II.	III.	IV.	V.

(Saatler Türkiye ulusal saatine göre dir.)

Ankara'dan Abu Dhabi'ye gitmek isteyen biri, numaralandırılmış biletlerden hangilerini almış olamaz?

- A) I. ve II.   B) II. ve III.
C) III. ve IV.   D) II. ve V.
E) IV. ve V.

4. ve 5. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Hayatları boyunca birbirleri ile anlaşamayan, daima zıt konumda bulunan iki büyük düşünür Hegel ve Schopenhauer paralel evrende bir araya gelir. İkisinin de yüz hatlarından birbirlerine duydukları kin ve kıskançlık belli olmaktadır. Odanın sessizliğini bozan Schopenhauer olur:

Schopenhauer:

- Biliyor musun, her zaman demişimdir: Sen gerçek bir filozof değilsin.

Hegel:

- Beni hep kıskandığın için böyle söyledin.

Schopenhauer:

- Alakası yok. Ben seni felsefede hiçbir zaman dürüst ve ciddi bulmadım. Sen gösterişçinin birisin.

Hegel:

(I) ----

Schopenhauer:

- Yazdıklarından.

Hegel:

- Nasıl yani?

Schopenhauer:

(II) ----

Hegel:

- Saçmalık!

4. Bu diyalogda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilenler getirilmelidir?

A) (I) Nereden anladın?

(II) Beni büyük bir çıkmaza sürüklüyorsun.

B) (I) Bunu nereden çıkarıyorsun?

(II) Senin yazdıklarını aslında sen bile anlamıyordun, biliyor musun?

C) (I) Söylediklerine katılmıyorum.

(II) Bir çıkmazın içinde olduğunu biliyor muydun?

D) (I) Yanılıyor olabilirsin.

(II) Böyle düşünmeye beni sen zorladın.

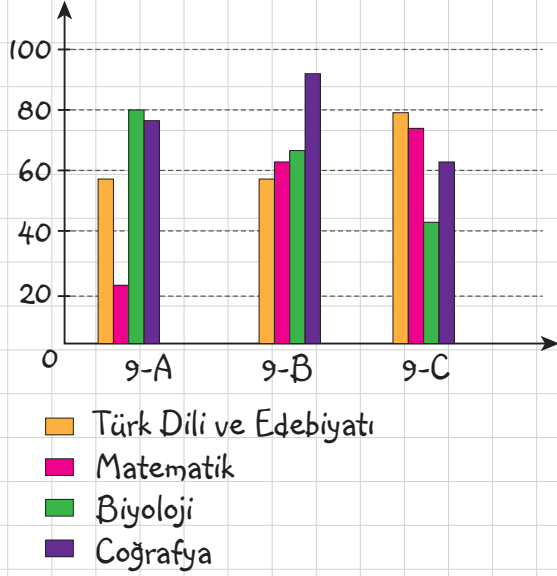
E) (I) Felsefemin gösterişçi olduğunu düşündüğün için mi beni yargılıyorsun?

(II) Aslında sen, sen olarak bunları söylemiyorsun.

5. Metinde geçen zarflar ve türleri ile ilgili yapılan tablonun hangi bölümünde yanlışlık yapılmıştır?

	Zaman zarfı	Durum zarfı	Soru zarfı	Miktar zarfı
A) her zaman	✓			
B) böyle				✓
C) kıskandığın için		✓		
D) hep	✓			
E) nasıl			✓	

6.

Yukarıda 9-A, 9-B ve 9-C sınıflarının derslerindeki not ortalamalarının grafiği gösterilmektedir.

Buna göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yanlıştır?

- Biyoloji dersinde en iyi olan sınıf matematikte en kötüdür.
- Coğrafya dersinde en kötü olan sınıf matematikte en iyidir.
- Türk Dili ve Edebiyatı ve matematik gibi temel derslerde en başarısız sınıf 9-A'dır.
- Türk Dili ve Edebiyatı ve coğrafya gibi sözel derslerde en başarılı sınıf 9-C'dir.
- Coğrafya dersinde en başarılı sınıf 9-B, en başarısız sınıf 9-C'dir.

7. ve 8. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir köy okulunda fiziksel şartlar uygun olmadığı için ve sadece bir öğretmen bulunduğu için 8. sınıfa kadar olan tüm öğrenciler aynı sınıfta eğitim görmektedir. Sınıftaki oturma düzenine göre ilk sırada 1. sınıflar, son sırada 8. sınıflar oturmaktadır. Köy okulunda okuyan Alara, Beren, Civan, Çağrı, Dora, Eren ve Fatoş'un oturduğu yerlere ilişkin şunlar bilinmektedir:

- Alara, Eren'in hemen arkasında oturmaktadır.
- Civan, Beren'in hemen önünde oturmaktadır.
- Çağrı'nın önünde sadece bir sıra bulunmaktadır.
- Dora oturup ders dinlerken Beren'i görebilmektedir.
- 5. sınıfta olan kimse yoktur.

7. Buna göre, aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- Alara, Çağrı'nın hemen arkasında oturmaktadır.
- Dora 4. sınıftadır.
- Beren 7. sınıftadır.
- Civan 1. sınıftadır.
- Dora, Civan'ın hemen arkasında oturmaktadır.

8. 1. ve 8. sınıfa giden öğrenciler sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- Eren - Çağrı
- Beren - Can
- Fatoş - Dora
- Alara - Beren
- Çağrı - Fatoş

9.

[Halk kültüründe muştı (müjde) sevindirici haber anlamındadır. 7 yıldır çocuğu olmayan Yörük Bey'in Ali'ye haber ulaşır: Haberi getirene hediye vermek âdettedir.]

Gelince – Muştumu isterim...

Muştumu isterim.

Emmi – (Ali'ye) Keseni hazırladın mı?

Ali – (Gelince'ye) Muştı senin...

Gelince – Fatman kurtuldu! Oğlun var... Nur topu gibi...

Necati Cumalı'nın Boş Beşik adlı oyunundan yapılan alıntı ve açıklamalarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Ayraç içinde, söylenen sözün muhatapları belirtilmiştir.
- Necati Cumalı, halk kültürünün unsurlarını eserlerinde kullanmaktadır.
- Anadolu'da sevinçli haberi ulaştıran kişi müjdemî (muştumu) isterim diyerek sevinen kişiden armağan alır.
- Halk kültürünün unsurlarından rüya motifine yer verilmiştir.
- Göstermeye dayalı bir metindir, o yüzden anlatıcıya ihtiyaç duyulmaz.

10.

Hacivat: "Hayrola Karagözüm, yanımdan geçersin beni görmezsin. Paracıklarım dersin. Para mı kaybettin?"

Karagöz: "Hiç sorma Hacivat. Haf-talık almıştım, onu kaybettim."

Hacivat: "Bir gören, bir bulan yok mu?"

Karagöz: "Dört gören, beş bulan var. Canımı sıkma, canını yakarım."

Hacivat: "Aman Karagözüm kızma. Para kaybedince ararsın bulamazsan, kadıya gidersin."

Karagöz: "Hi."

Hacivat: "Para kaybettin, aradın bulamadın, ne yaparsın? Kadıya gidersin."

Karagöz: "Demek paramı kadı bulmuş."

Bu tiyatro metni için

- Mizah unsuru yanlış anlaşılmalara dayalıdır.
- Karagöz oyununun giriş (muhavere) bölümünden alınmıştır.
- Geleneksel Türk tiyatrosuna örnek verilecek bir metindir.
- Bir gölge oyunundan alınmış göstermeye bağlı edebî metin örneğidir.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- I ve II
- II ve IV
- II ve III
- I ve III
- I, III ve IV

11. ve 12. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Kendisine ders programı hazırlayan Işıl, programını aşağıdaki gibi yapıyor:

- Matematik dersine hafta içi bir gün ve pazar çalışacaktır.
- Pazartesi yan flüt kursu olduğu için ders çalışmayacaktır.
- Kimya dersine, edebiyat çalıştığı günlerden bir önceki günlerde çalışacaktır.
- Tarih dersine, matematik veya edebiyat çalıştığı günlerde çalışacaktır.
- Her derse haftada iki kez çalışacaktır.
- Kimya dersine cuma ve salı günlerinde çalışacaktır.
- Bir günde bir derse sadece bir kez çalışabilecektir.
- Pazar ve çarşamba günlerinde ikişer derse çalışacaktır.

11. Buna göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Edebiyat dersine matematik dersinden bir sonraki günlerde çalışmıştır.
- B) Perşembe günü tarih ve matematik derslerine çalışmıştır.
- C) Salı günü sadece edebiyat çalışmıştır.
- D) Hafta içi matematik ve tarih derslerine aynı gün çalışmamıştır.
- E) Çarşamba günü matematik ve edebiyat çalışmıştır.

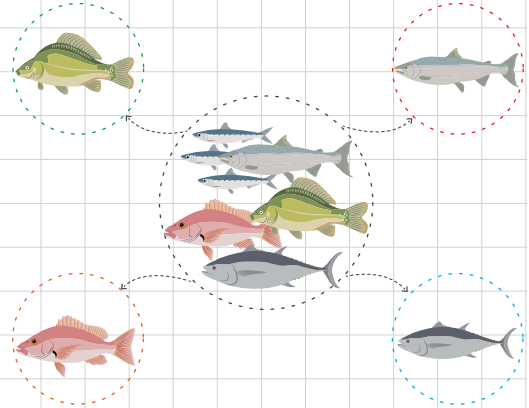
12. Işıl, tarih dersine hangi günler çalışmıştır?

- A) Salı - Perşembe
- B) Cumartesi - Pazar
- C) Çarşamba - Cumartesi
- D) Perşembe - Cuma
- E) Cuma - Pazar

13.

Balıkların çoğu soğukkanlıdır. Birçok balık türünün bmedeni, pullardan oluşan koruyucu bir tabakayla kaplıdır.

Balıklar yüzme keselerini havayla doldurup boşaltarak suyun içinde farklı derinliklerde gezebilirler. Balıkların akciğerleri yoktur. Solungaçlarıyla solunum yaparlar.

Balıklar, yumurtlama yoluyla çoğalır. Dişli balıklar, yumurtalarını döllenmesi ve gelişmesi için denize bırakır. Bırakılan milyonlarca yuntadan yalnızca birkaçının gelişme şansı olur.

Balıkların gelişkin koku alma, görme ve işitme duyuları vardır. Bedenlerindeki "yanal organ" adı verilen özel organları yardımıyla dalgaların ya da başka balıkların neden olduğu titreşimleri algırlar.

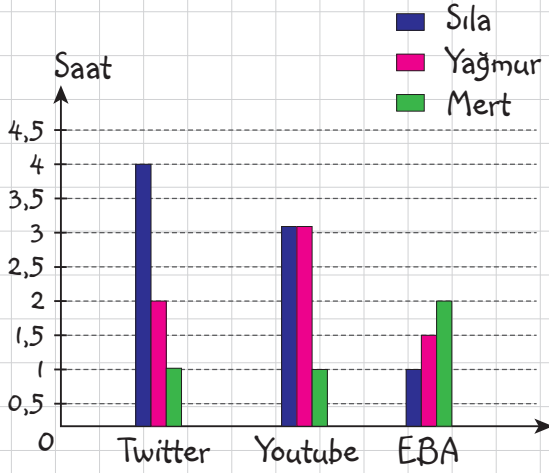
Bu şekilde belirtilen balıkların özellikleri,

- I. Balıklarda iletişim
  - II. Balıkların fiziksel özellikleri
  - III. Balıklarda üreme
  - IV. Balıkların beslenmesi
- hangileri hakkında bilgi içerir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV
- E) I, II ve III

14. 9-A sınıfında Sıla, Yağmur ve Mert'in koçluğunu üstlenen Esin Öğretmen öğrencilerin Twitter, Youtube ve EBA'da geçirdikleri süre hakkında bir araştırma yapmış ve bunu şöyle bir diyagramda Şube Öğretmenler Kurulunda paylaşmıştır:

- Buna göre, öğrencilerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) EBA'yı en çok kullanan öğrenci Twitter'i Youtube'dan daha fazla kullanmaktadır.
- B) Sıla ve Yağmur'un Youtube'da geçirdiği toplam süre, EBA'da geçirdikleri süreden fazladır.
- C) Twitter'i en çok kullanan öğrenci, EBA'yı en az kullanan öğrencidir.
- D) Yağmur'un EBA'yı kullanma süresi Sıla'dan fazla, Mert'ten azdır.
- E) Yağmur'un Twitter'i kullanma süresi ile Mert'in EBA'yı kullanma süresiyle eşittir.

15. ve 16. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Ayten Öğretmen, TÜBİTAK Bilim Fuarı için coğrafya dersinde Arya, Beliz, Canan, Demet, Ebru, Fulya, Gizem, Halit adlı sekiz arkadaştan dörder kişilik iki performans grubu oluşturacaktır. Bu performans gruplarıyla ilgili şunlar bilinmektedir:

- Fulya ile Gizem aynı gruptadır.
- Beliz ile Canan aynı gruptadır.
- Arya, ikinci gruptadır.
- Ebru ve Demet aynı gruptadır.

15. Buna göre, bulunduğu grup kesin olarak bilinen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Beliz   B) Demet
C) Gizem   D) Canan
E) Halit

16. Fulya, Gizem ve Ebru'nun aynı grupta olduğu biliniyorsa diğer grupta aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Arya   B) Halit
C) Beliz   D) Demet
E) Canan

6. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y), 5. (D)

2. **ETKİNLİK:** 1. Aiskhylos ve Sophokles; 2. karakter komedisi, töre komedisi, entrika komedisi; 3. dram; 4. diksiyon; 5. manzum ve mensur.

3. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (D), 5. (Y)

4. **ETKİNLİK:** 1. pekiştirme zarfı; 2. soru; 3. isim; 4. türemiş; 5. üstünlük.

5. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

6. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. Metin modern tiyatro çeşitlerinden komedi türünde yazılmıştır. Metin bu türün aşağıdaki özelliklerini taşımaktadır:

- İnsanları güldüren, eğlendiren, eğlendirirken eğiten bir oyun türüdür.
- Olayları, toplumu, kişileri ve olguları eleştirel bir bakış açısıyla ele almıştır.
- Yazıldığı dönemin güncel bir sorununu işlemiştir.
- Her düzeyden insana yer verilmiştir.
- Üç birlik kuralına uyulmuştur.
- Kaba saba hareketlere ve sözlere yer verilmiş, soylu bir üslup kullanılmamıştır.
- Oyun mutlu sonla bitmiştir.

2. Görücü usulüyle evliliğin yanlışlığı mesaj olarak verilmiştir.

3. a. Olay: Görücü usulüyle yapılan bir evlilikte yapılan yanlışlık ve o yanlışlığın düzeltilmesi

b. Kişiler: Müştak Bey: Genç, kibar ve hakkını arayabilen bir karakter.

Hikmet Efendi: Akıllı, bilgili, güngörmüş kişi

Ebül-Laklaka: Zeki, kurnaz, yüzsüz, rüşvet alabilen mahallenin ileri gelenlerinden din görevlisi.

c. Zaman: Özet metin olduğundan zamanla ilgili çıkarımlarımız oldukça sınırlıdır. Yine de isimlerin özelliklerinden ve geleneksel yapıdan çıkarımlar yapabiliriz. Buna göre Osmanlı Dönemi'ne ait bir zamandan bahsedebiliriz.

d. Mekân: İstanbul'da bir mahalle.

4. Eserde yazıldığı dönemin diline göre sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Günlük konuşma diline yer verilmiş, ayrıca o zamanın konuşma dilinde kullanılan sözcüklere yer verilmiştir. Anlatımı oldukça akıcıdır.

5. Temel Çatışma: Geleneği (görücü usulü evlilik) savunan mahalleli ile modern yaşamı benimseyen Müştak Bey arasında yaşanmıştır. Bu çatışma yanlış bir davranış olan rüşvet verip almayı, bir din görevlisinin rüşvet aldıktan sonra ağız değiştirmesi gibi birçok çatışmayı da beraberinde getirmiştir.

6. Böyle kibarca derdinizi anlatışınızdan: Durum zarfıdır.

7. * Müştak bey: "B" büyük yazılmalıdır.

* kumru: Özel isimdir, baş harfi büyük yazılmalıdır.

* deli kanlıdır: Bitişik yazılmalıdır. (delikanlı)

* Müştak Beyin: "in" eki kesme imiyle ayrılmalıdır. (Müştak Bey'in)

8. MAHALLELİ(;) Nedir o(?)

EBÜL-LAKLAKA: Hani nikâhını kıydığım büyük kızdır(,) diye söylemişim ya(?)

MAHALLELİ: Öyle ya(!)

TEST - 1

1. E / 2. C / 3. D / 4. A / 5. E / 6. A / 7. B / 8. C / 9. E / 10. C / 11. D / 12. E / 13. B /
14. C / 15. C / 16. D

TEST - 2

1. B / 2. D / 3. B / 4. B / 5. B / 6. D / 7. C / 8. C / 9. D / 10. E / 11. D / 12. B /
13. E / 14. A / 15. E / 16. D

ÜNİTE 7: BİYOGRAFI/OTOBİYOGRAFI

Biyografi (Yaşam Öyküsü)
Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)
Monografi
Öz Geçmiş/CV, Portre
Fiiller ve Bunların Metindeki İşlevleri

1. BÖLÜM

BİYOGRAFI (YAŞAM ÖYKÜSÜ)

Biyografi: Kendi alanında haklı bir üne kavuşmuş, edebiyatçı, sanatçı, siyasetçi, bürokrat, asker, gazeteci, iş adamı vb.nin yaşam öyküsünü, eserlerini, başarılarını okuyucuya tanıtmak amacıyla yalın bir dille, tarafsız bir görüşte anlatan inceleme yazılarına **biyografi** (yaşam öyküsü, hayat hikâyesi) denir.

Bazı biyografiler, ansiklopediler ya da özel bir alanla ilgili başvuru kaynakları için hazırlanır. Oldukça kısa hazırlanan bu kaynaklardaki biyografilerde biyografisi verilen kişi hakkında daha çok genel bilgiler verilir. (Kişinin yaşamının önemli kesitleri, belli başlı eserleri, ulusal ve uluslararası ödülleri vb.) Biyografisi verilen kişinin özel yaşamına dair bilgi aktarılmaz. Amaç, okurun bilgiye hızlı ve kesin biçimde ulaşmasını sağlamaktır.

Örnek: Meydan Larousse; Ana Britannica; Aziz Çalışlar, Türk ve Dünya Edebiyatçıları Sözlüğü; Behçet Necatigil, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü vb.

Ünlü kişilerin yaşamı; edebî bir değer taşıyacak şekilde, roman, öykü ya da başka bir türde kaleme alınabilir. Ünlü kişilerin hayatlarını konu alan, bunları roman tarzında işleyen edebî yazılara ..... denir. Bu tür eserlerde alanında ünlü olan kişinin yaşamı edebî bir değer taşıyacak şekilde verilir. Ancak bu tür eserler biyografi değil, romandır.

Örnek: Oğuz Atay'ın "Bir Bilim Adamının Romanı", adlı romanı bunun en güzel örneklerinden bir tanesidir. Bunun dışında Zeynep Oral'ın "Tutkunun Romanı: Leyla Gencer"; Ayşe Kulin'in "Füreya", "Adı Aylin", "Köprü"; Mine Söğüt'ün "Adalet Cimcoz: Bir Yaşam Öyküsü Denemesi"; Gündüz Vassaf'ın "Annem" adlı romanları, biyografik roman türünde verilmiş eserlerden bazılarıdır.

Biyografi Türünde Amaç

Bu eserlerde amaç herhangi bir nedenle toplumda iz bırakan kişinin nasıl bir yaşam sürdüğünü, yaptıklarını, onun hakkında bilinmeyenleri anlatarak onu okuyucuya tanıtmak-

tır. Okurlar da aslında hayranlık ya da sevgi duyduğu kişinin, bilinmeyen yanlarını keşfetmek, onu daha yakından tanımak, merak ettiği ayrıntıları öğrenmek için biyografileri okur.

🔴 Biyografi Türünün Genel Özellikleri

- ✓ Biyografilerde alanında başarı göstermiş, önderlik etmiş kişinin doğumu, yetişmesi, öğrenimi, çalışma hayatı, türlerine göre eserleri, eserlerinin önemi, şekil ve içerik özellikleri, başarıları, ödülleri ve başka özellikleri verilir.
- ✓ Biyografisi verilen kişinin, belli bir okur kitlesi tarafından çeşitli özellikleriyle merak edilen biri olması gerekir.
- ✓ Biyografisi verilen kişinin yaşamının ve yaptıklarının anlatılması yoluyla hem tanıtılması hem de bilinmeyen yanlarının ortaya konması beklenir.
- ✓ Yaşam öyküsü, kişinin kendisi tarafından değil onunla ilgili araştırma yapan, bilgi ve bebelere ulaşan veya onun yaşamına yakından tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alınır.
- ✓ Kişilerin yaşamı ..... bir bakış açısıyla yazılmalı, nesnel bir tutul izlenmeli, gerçekçi bir anlatım kullanılmalıdır. Kısaca biyografi yazarı bir bilim adamı titizliğiyle çalışmalıdır.
- ✓ Siz konusu kişinin doğumu, çocukluğu, gençliği, eğitim durumu, çevresi, kişiliği, arkadaşlık ve akrabalık ilişkileri, aşkları, evliliği ve çocukları, başarıları verilmelidir. Kişinin önemi ve değeri, belirtilmelidir.
- ✓ Kişinin yaşamı anlatılırken önyargılardan uzak durulmalı, aşırılıklardan yani aşırı derecede yüceltmelerden ya da kıyasıya eleştirmelerden kaçınılmalıdır.
- ✓ Kronolojik (dizinsel) zaman izlenmelidir.
- ✓ Açık, sade bir dil kullanılmalıdır.
- ✓ Verilecek bilgiler; belgeler, kanıtlara ve tanıklara dayandırılmalıdır. Bunun için kişi hakkında daha önce yazılmış yazılardan, kitaplardan, yapılmış araştırmalardan, resmî bilgi ve belgelerden, kayıtlardan, günlüklerden, mektup ve benzeri yazışmalardan, onunla yapılmış söyleşilerden, anekdotlardan, o kişinin yaşamında yeri olan insanlarla yapılan görüşmelerden, fotoğraflardan vb. yararlanılabilir. Aslı olmayan, çevreden duyulma bilgilere yer verilmemelidir.
- ✓ Biyografilerde dil, ... işlevde kullanılmalıdır.

Tezkire: Osmanlı Dönemi'nde divan edebiyatında belli bir meslekte tanınmış kişilerin, başta şair olmak üzere, velilerin, hattatların, mimar ve musiki ustalarının hayat ve sanatından söz eden esere **tezkire** denir. Bunların şairlerden bahsedene **şuara tezkiresi** adı verilir. Şuara tezkireleri Türk edebiyatındaki ilk biyografi metinleridir. Bu eserlerde çok sayıda şairden söz edilir. Bu yönleriyle günümüzdeki şiir antolojilerine benzer. Bu eserlerde adı geçen şairlerin hayatlarının, kişiliklerinin, edebî yönlerinin, edebî kişiliklerinin ve eserlerinin yanında yazıldığı çağın edebî ve sosyokültürel ortamı da verilir. Bu nedenle şuara tezkireleri dönemin edebiyat ve kültür ürünleri olarak da kabul görür. Bi-

çim itibarıyla manzum ve mensur iç içe yazılan şuara tezkireleri antoloji ve edebiyat tarihî işlevi gördükleri için son derece önemlidir. 20. yüzyıla birlikte tezkireler yerini antolojilere bırakmıştır. Tezkireler ilk kez İran'da görülmüş oradan Türk edebiyatına geçmiştir. Türk edebiyatında tezkire türünün ilk örneği Ali Şir Nevai'nin "Mecalisü'n-Nefais" adlı Çağatay Türkçesi ile yazdığı eserdir. Anadolu sahasında ise ilk tezkire, Sehi Bey'in yazdığı "Heşt Behişt" (Sekiz Cennet) adlı eserdir. Tezkireler arasında en tanınmış olanlardan birisi "Latifi Tezkeresi"dir. Bunların dışında; Ahdî'nin "Gülşen-i Şu'ara"sı, Âşık Çelebi'nin "Meşai-rü'ş-Şu'ara"sı, Hasan Çelebi'nin "Kınalızade Tezkire"si, Beyanî'nin "Beyanî Tezkiresi" Türk edebiyatının akla ilk gelen tezkirelerinden birkaçıdır.

● Dünya Edebiyatında Biyografi Türü

Dünyada bilinen en eski biyografi metni Yunan tarihçi ve felsefesi Plutarchus'un (Plutarçî) yazdığı "Hayatlar" adlı eserdir. 17. yüzyılda İngiltere'de William Roper'in (Vilyım Rupır), Thomas Moore (Tamıs Moor) hakkında yazdığı ve 18. yüzyılda James Boswell'in Samuel Johnson hakkında yazdığı biyografileri bu türün ilk önemli örnekleri arasında saymak gerekir. 20. yüzyıla dek yazılan biyografilerde, yaşamı anlatılan kişinin hayatının yanı sıra erdemleri, ahlakî özellikleri önemlidir. Modern biyografinin doğduğu 20. yüzyıldan itibaren yaşamı anlatılan kişiye daha nesnel yaklaşılmaya başlandı.

● Türk Edebiyatında Biyografi Türü

Divan edebiyatı sanatçılarının yaptığı tezkirelerle ilk örnekleri verilen biyografi türü Tanzimat Dönemi edebiyatında Batı'nın tesirinde gelişmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde ise daha çok edebî ve siyasi şahıslar hakkında monografik eserler yazılmıştır. Bu dönemde şahıslar hakkında biyografik bilgiler veren ansiklopedi çalışmalarının büyük ağırlık kazandığı görülmektedir. Tanzimat Dönemi'nden günümüze kadar yazılmış önemli biyografik monografi niteliği taşıyan eserlerden bazıları şunlardır:

Tanzimat Dönemi:

Recaizade Mahmut Ekrem, Kudemadan Birkaç Şair;

Beşir Fuat, Victor Hugo;

Muallim Naci, Osmanlı Şairleri;

Servet-i Fünun Dönemi:

Süleyman Nazif, Mehmet Akif;

Cumhuriyet Dönemi:

Kenan Akyüz, Tefik Fikret;

Mehmet Kaplan, Namık Kemal, Hayatı ve Eserleri;

Beşir Ayvazoğlu, Büyük Ağa Tarık Buğra, Yahya Kemal/Eve Dönen Adam;

Olca Öner Toy, Hilat Ziya Uşaklıgil, Romancılığı ve Romanımızdaki Yeri;

Biröl Emil, Mizancı Murad Bey, Hayatı ve Eserleri;

Nurullah Çetin, Behçet Necatigil, Hayatı, Sanatı ve Eserleri;

Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam, İkinci Adam, Menderes'in Dramı;

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Biyografiler yalın bir dille, tarasız bir görüşle ve nesnel bir tutumla yazılır.
2. ( ) Tezkireler, dönemin şairlerinin zamanla unutulup gitmelerini önlemek, hatırlanmalarını sağlamak amacıyla Cumhuriyet Dönemi'nde yazılmış biyografik eserlerdir.
3. ( ) Ansiklopediler ya da özel bir alanla ilgili başvuru kaynakları için hazırlanan biyografiler oldukça kısa hazırlanır ve kişi hakkında daha çok genel bilgiler verilir.
4. ( ) Türk edebiyatında Batılı anlamda biyografiler Tanzimat Dönemi'nde yazılmaya başlanmıştır.
5. ( ) Yaşam öyküsü, kişinin kendisi tarafından kaleme alınır.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Tezkireler biçim bakımından ..... ve ..... iç içe yazılır.
2. Ünlü kişilerin yaşamı; edebî bir değer taşıyacak şekilde, roman, öykü ya da başka bir türde kaleme alınabilir. Ünlü kişilerin hayatlarını konu alan, bunları roman tarzında işleyen edebî yazılara ..... denir.
3. "Tek Adam" adlı monografik eser, ... tarafından yazılmıştır.
4. Türk edebiyatında tezkire türünün ilk örneğini ..... adlı divan sanatçısı yazmıştır. Eserin adı ..... 'tir. Yazar, eserini ..... Türkçesi ile yazmıştır.
5. Kendi alanında haklı bir üne kavuşmuş, edebiyatçı, sanatçı, siyasetçi, bürokrat, asker, gazeteci, iş adamı vb.nin yaşam öyküsünü, eserlerini, başarılarını okuyucuya tanıtmak amacıyla yalın bir dille, tarafsız bir görüşte anlatan inceleme yazılarına ..... denir.

2. BÖLÜM

OTOBİYOGRAFI (ÖZ YAŞAM ÖYKÜSÜ)

Bir kişinin kendi yaşamını kendisinin yazılı olarak anlatmasıdır. Kişinin kendisiyle ilgili vermek istediği bilgilerin yanı sıra belge ve fotoğrafları da içerebilir. Biyografilerde bir kişinin yaşamı başkası tarafından, otobiyografilerde ise kişinin yaşamın kendisi tarafından anlatılır. Doğal olarak da otobiyografilerde ..... tekil şahıs biyografiler de ise ..... tekil şahıs kullanılır.

🔴 Otobiyografi Türünde Amaç

Bu tür metinlerde amaç kişinin diğer insanlar tarafından bilinmeyen yönlerinin, ünlü olduğu alan dışındaki yaşamının tanınmasını, geçmişinin -en doğru kaynaktan- öğrenilmesini, hakkında söylenen ya da bilinenlerin bir kez de bizzat kendisi tarafından aktarılmasını, alanındaki başarısını nerelere borçlu olduğunu ve nasıl kazandığını ifade etmesini sağlar. Kişinin gelecek kuşaklar tarafından tanınmasına fırsat yaratır. Alanının önde gelen kişilerinin öz yaşam öykülerini yazmaları, onların diğer insanlara olumlu örnek olması bakımından son derece önemlidir.

🔴 Otobiyografi Türünün Genel Özellikleri

- ✓ Otobiyografi düşünsel planla yazılmalıdır.
- ✓ Yazar daha çok kendisini öne çıkarmalıdır.
- ✓ Otobiyografilerde objektif olunmalıdır. (Bütün bu iyi niyete rağmen otobiyografiler öznel eserler olarak kabul edilir. Çünkü kişi kendisini anlatmaktadır ve bunu yaparken istese de tarafsız davranamaz.)
- ✓ Otobiyografilerde çoğu zaman sanatçı kendisi ile beraber aile büyüklerinden ve sosyal çevresinden, aile içi durumlarından da söz edebilir.
- ✓ Otobiyografi her ne kadar öznel bir anlayışla kaleme alınsa da gerçekler göz ardı edilmemelidir.

🔴 Dünya Edebiyatında Otobiyografi Türü

İlk otobiyografi metinlerine Antik Yunan Dönemi'nde rastlanmıştır. İlk otobiyografi metnini Aurelius (Aurelyus) yazmıştır. Bu türün gelişimine katkı sağlayan en önemli eserler arasında MS 400'de Augustinus'un (Agustos) "İtirafı", 18. yüzyılda Jean Jacques Rousseau'nun (Jan Jak Russo) "İtirafı", 19. yüzyılda Chateabriand'ın (Şatobirand) "Mezar Ötesi Hatıralar"ını saymak mümkündür. Dostoyevski'nin de "Toplu Eserleri"nde otobiyografik yazılar mevcuttur.

🔴 Türk Edebiyatında Otobiyografi Türü

Otobiyografi türü, edebiyatımızda pek gelişmemiştir ve örneklerine de çok sonraları rastlanmıştır. Nitelik ve nicelik bakımından biyografi metinlerinde ulaşılan seviyeye otobiyografi metinlerinde ulaşılamamış; yazarlarımız sadece kendilerini değil, kendileriyle birlikte dönemlerini de çevrelerini de merkeze alarak anılarını anlatmayı tercih etmişlerdir. Hayat hikâyelerini; anıları, yaşadığı dönem ve çevreleriyle birlikte veren yazarlardan bazıları ve eserleri şunlardır:

- Muallim Naci, Ömer'in Çocukluğu;
- Yusuf Akçura, Ta Kendim Yahut Defter-i Amal'im;
- Nigar Hanım, Hayatımın Hikâyesi;

Halikarnas Balıkcısı, Mavi Sürgün;
Şevket Süreyya Aydemir, Suyu Arayan Adam;
Aziz Nesin, Böyle Gelmiş Böyle Gitmez;
Abidin Dino, Kısa Hayat Öyküm.

Ünlü kişiler, kendi yaşam hikâyelerini edebî bir değer taşıyacak şekilde, roman, öykü ya da başka bir türde kaleme alabilirler. Örneğin, Sait Faik Abasıyanık'ın "Haritada Bir Nokta", "Sabahattin Ali'nin "Bir Delikanlının Hikâyesi", Ömer Seyfettin'in "Ant" adlı hikâyeleri; Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koşuşu" romanı otobiyografik izler taşır.

Monografi: Bir tek kişinin yaşamını, kişiliğini, eserlerini ayrıntılı olarak inceleyen eserlere ise **monografi** denir. Biyografi ve monografilerde kişilerin yaşamı başkaları tarafından kaleme alınır.

Öz Geçmiş/CV: Bir kişinin geçmişindeki eğitim durumlarını, başarılarını, deneyimlerini, ... hayatındaki tecrübelerini net ve açık bir dille anlattıkları özet yazılara **öz geçmiş** denir. Çoğunlukla bir iş görüşmesi için yazılır ve kurum veya işverene sunulur. Öz geçmiş, yazınsal bir değere ve özelliğe sahip değildir, dilekçe gibi günlük yaşamın kullanımsal/işlevsel değere sahip yazı biçimlerinden biridir ve herkes tarafından yazılabilir.

Öz geçmişle öz yaşam öyküsünü (otobiyografi) birbiriyile karıştırmayınız. Öz geçmiş ya da İngilizceden aktarılarak son günlerde sıklıkla kullanılan hâliyle CV, kişinin iş yaşamını, uzmanı olduğu konudaki deneyim ve birimlerini resmî bir dil ve biçimle aktardığı; daha çok iş başvurularında kullanılan metinlerdir. Öz yaşam öyküsüyse resmî bir metin değildir; edebî niteliği olan bir türdür. Öz yaşam öyküsünde sadece resmî bilgilere değil, sözü edilen kişinin yaşantısını belirleyen birçok olaya, o olayların yarattığı duygulara, farklı yaşantı ve kişilerin bıraktığı izlere, yani o kişinin yaşamıyla ilgili duygusal, düşünsel, izlenimsel birçok ayrıntıya dair bilgiye erişilir.

Hâl Tercümesi (Termüme-i Hâl): Osmanlı Dönemi'nde otobiyografi özelliği taşıyan eserlere verilen addır.

Portre: Bir kişinin görünüşü ve karakteristik özellikleriyle okuyucuya tanıtımı amacıyla yazılan edebî yazılardır. Fiziki portre ve ruhsal portre olarak iki türü olduğu söylenebilir. Portrelerde çoğu zaman kişilerin fizikî ve ruhsal özellikleri bir arada verilir. Romanlarda portre bölümlerine daha çok rastlanılabileceği gibi, bağımsız bir edebî tür olarak yazılmış portreler de olduğu görülmektedir. Örneğin, bir romanın farklı bölümlerinde olay kahramanları gerek dış görünüşleriyle gerekse karakter özellikleriyle okuyucuya tanıtılır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Klasik Türk edebiyatında biyografi türündeki yazılara "tercüme-i hâl" adı verilir.
2. ( ) Biyografi ve monografilerde kişilerin yaşamı başkaları tarafından kaleme alınır.
3. ( ) Osmanlı Dönemi'nde otobiyografi özelliği taşıyan eserlere hâl tercümesi denir.
4. ( ) Öz geçmiş, kişinin iş yaşamını, uzmanı olduğu konudaki deneyim ve birikimlerini resmî bir dil ve biçimle aktardığı; daha çok iş başvurularında kullanılan metinlerdir.
5. ( ) Kişinin kendi yaşamını kendisinin yazılı olarak anlattığı metinlere biyografi denir.

4. ETKİNLİK

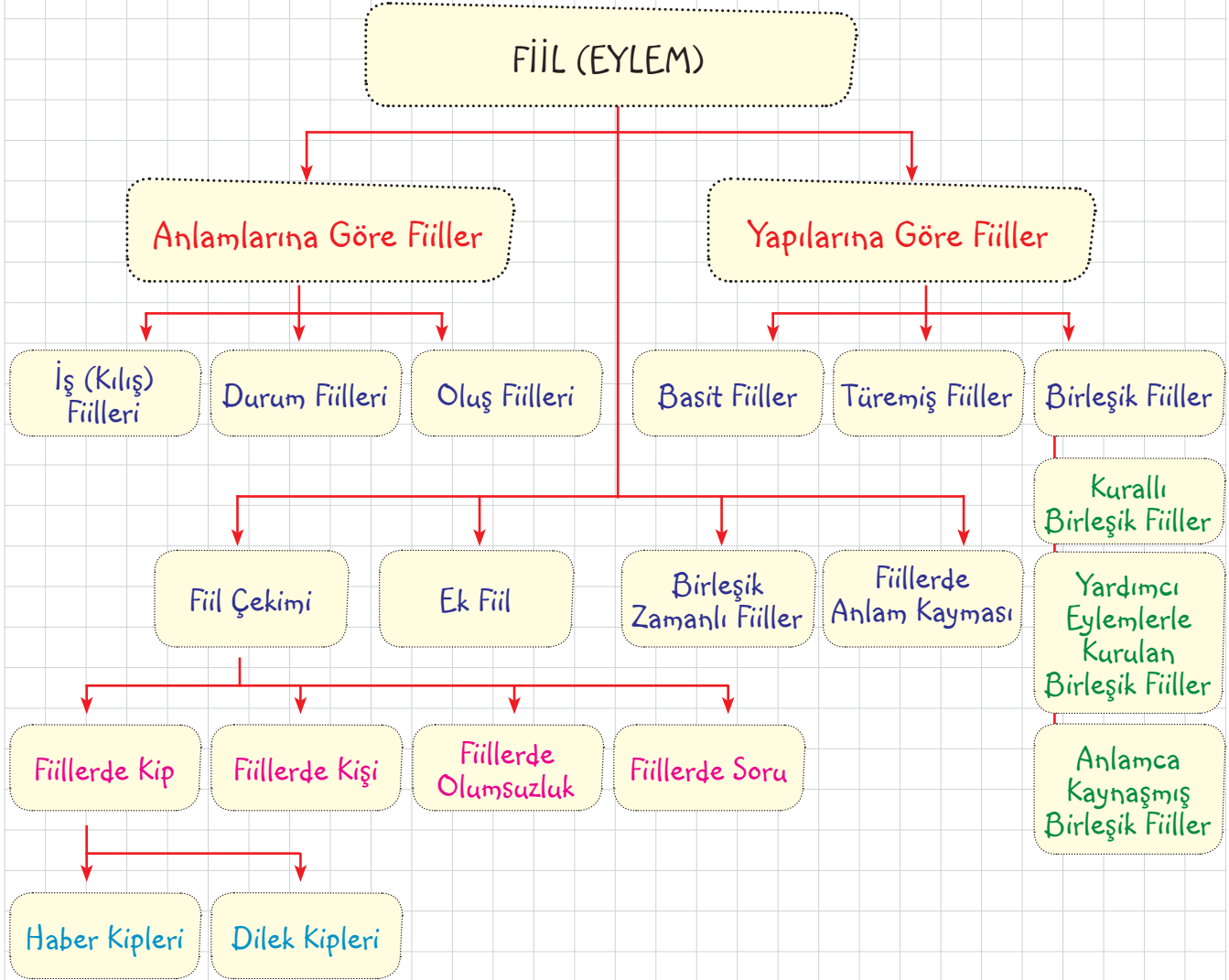
Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Bir tek kişinin yaşamını, kişiliğini, eserlerini ayrıntılı olarak inceleyen eserlere ..... denir.
2. .... türünde yazılan eserlerde bir kişinin yaşamı başkası tarafından, ... türünde yazılmış eserlerde ise kişinin yaşamı kendisi tarafından anlatılır.
3. Bir kişinin geçmişindeki eğitim durumlarını, başarılarını, deneyimlerini, çalışma hayatındaki tecrübelerini net ve açık bir dille anlattıkları özel yazılara ..... denir.
4. Bir kişinin görünüşü ve karakteristik özellikleriyle okuyucuya tanıtımı amacıyla yazılan edebî yazılardır. Bir romanın farklı bölümlerinde de olay kahramanları gerek dış görünüşleriyle gerekse karakter özellikleriyle okuyucuya tanıtılır. Sözü edilen türün adı ..... dir.
5. .... türündeki eserlerde sadece resmî bilgilere değil, sözcü edilen kişinin yaşantısını belirleyen birçok olaya, o olayların yarattığı duygulara da yer verilir.

3. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

FİİL (EYLEM)

Fiil (Eylem): Varlıkların yaptıkları işleri, durumları veya onlarla ilgili oluşları zamana ve şahsa bağlayarak anlatan kelimelerdir.

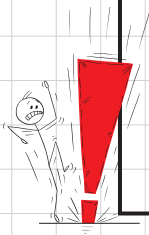
● Anlamlarına Göre Fiiller

Fiillerin iş, oluş ve durumdan ibaret olan temel anlamlarına **eylemde (fiilde) anlam** denir. Bundan dolayı fiiller anlam bakımından üç gruba ayrılır:

1. İş (Kılış) Fiilleri: Bir varlığın kendi iradesiyle yaptığı hareketlerdir. Bu sebeple bu tür fiillerin öznesi gerçek öznedir. Bu gerçek öznenin yaptığı işten bir varlığın etkilenmesi gerekir. Yani fiil nesne alabiliyor olmalıdır. Nesne alabiliyor olması bu fiilin geçişli olması anlamına gelir. Geçişli fiiller "iş" fiilleridir.

Bu tür fiilleri diğerlerinden ayırt edebilmek için fiile "ne, neyi, kimi, nereyi" sorularını sorarız. Fiil bu sorulara bir nesne alabiliyorsa bu fiil, bir iş fiilidir.

Çal(mak), tara(mak), aç(mak), kapat(mak), topla(mak), araştır(mak), iç(mek), çiz(mek), öde(mek), besle(mek), kullan(mak), büyüt(mek), öldür(mek), ısıt(mak), karıştır(mak) vb. fiiller birer iş fiilidir.

Örnek:

"Babamın hafta sonu eve aldığı meyve sularını kardeşimle birlikte sabaha kadar içip bitirdik."

Bu cümlede bitirme eylemi, kişiler tarafından kendi iradeleriyle yapılan bir iştir.

"Bitirdik" eyleminin öznesi "biz" "gerçek özne"dir.

"Bitirdik" eylemine "neyi" bitirdik sorusunu sorduğumuzda "meyve sularını" cevabını alırız. Yani "bitirdik" eylemi nesne almıştır. O hâlde bu fiil, bir iş fiilidir.

"Denizin kenarına çökmüş durmadan denize taş atıyordu."

(nesne) (fiil) (ne?)

"Daha on birinci sınıftayken klasik eserlerin çoğunu okumuştuk."

(nesne) (fiil) (neyi?)

2. Oluş Fiilleri: Nesnesi olmayan fiillerdir. Özne gerçek özne olmasına rağmen öznenin yaptığı işten etkilenen varlık yoktur. Yani nesne almaz. Öznenin fiile doğrudan bir etkisi yoktur. Öznenin kendi iradesi dışında yaptığı eylemlerdir ve bir değişimi ifade eder.

Bu fiillerde eylem kendiliğinden gerçekleşir. İrade dışı eylemlerdir. Paslan(mak), sarar(mak), uza(mak), büyü(mek), sol(mak), acık(mak), yaşlan(mak) vb. fiiller, birer oluş fiilidir.

Örnek:

"Bazı ağaçların yaprakları sararmıştı."

(Sararmak eylemi doğal bir sürecin sonucudur, kendiliğinden gerçekleşir ve irade dışıdır.)

"Daha geçen gün diktığı sarmaşık oldukça uzamıştı."

(Uzamak eylemi doğal bir sürecin sonucudur, kendiliğinden gerçekleşir ve irade dışıdır.)

3. Durum Fiilleri: Nesnesi olmayan fiillerdir. Özne gerçek özne olmasına rağmen öznenin yaptığı işten etkilenen varlık yoktur. Geçişsiz fiillerdir, yani nesne almaz. Eylem öznenin kendi iradesi ile gerçekleşir. .... içinde bulunduğu durumu anlatan eylemlerdir.

Koş(mak), uyu(mak), dinlen(mek), kork(mak), bulun(mak), dur(mak), dur(mak), otur(mak), gel(mek), ağla(mak), dur(mak), yüz(mek), bak(mak), uzan(mak), çık(mak), yürü(mek), vb. fiiller birer iş fiilidir.

Örnek:

“Korna sesleri uzun zaman sonra nihayet sustu.”

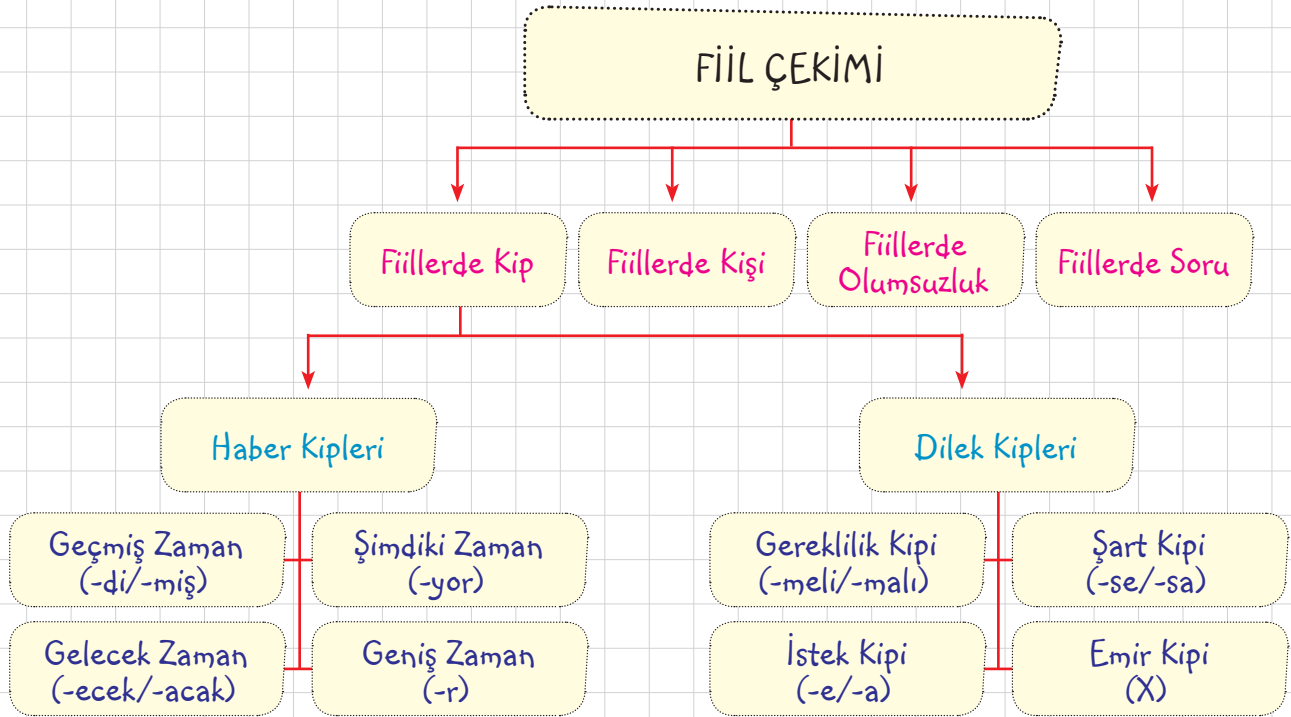
(Susmak eylemi öznenin (korna sesleri) içinde bulunduğu durumu gösterir, nesne almaz yani geçişsiz fiildir.)

“Ahmet gecenin karanlığında yolculuk yapmaktan çok korkuyordu.”

(Korkmak eylemi öznenin (Ahmet) içinde bulunduğu durumu gösterir, nesne almaz yani geçişsiz fiildir.)

Bir cümlede nesne dediğimiz işten etkilenen varlık kullanılmamışsa bile o cümlenin fiili nesne alabiliyorsa iş (kılış) fiilidir.

Fiilde Kip: Eylemler zaman ve anlam özelliklerine göre çeşitli eklerle değişik biçimlerde girer. Bu biçimlerin her birine **kip** denir. Bu kipler ..... ve ..... kipleri olmak üzere ikiye ayrılır:

Çekimli Fiil: Fiillerin kip ve kişi eklerini alarak kullanılmasıdır.

Çekimli Fiil: Fiil kök/gövde + kip eki + kişi eki

Örnek: oku-du-m, oku-du-n, oku-du, oku-duk, oku-du-nuz, oku-du-lar (oku: fiil kökü + “-du” görülen geçmiş zaman kip eki + kişi ekleri)

Takıl-mış-ım, takıl-mış-sın, takıl-mış, takıl-mış-ız, takıl-mış-sınız, takıl-mış-lar (Takıl: fiil gövdesi + “-muş” duyulan geçmiş zaman eki + kişi ekleri)

● Fiil Kiplerinin Çeşitleri

A. Haber Kipleri: Fiilin zamanını bildiren kiplerdir. Fiillerin geçmiş veya geniş bir zamanda yapıldığını ya da içinde bulunulan zamanda yapılmakta olduğunu veya gelecek zamanda yapılacağını haber verir. Haber kiplerinin dört temel zamanı vardır:

1. Geçmiş Zaman
  - a. Görülen Geçmiş Zaman
  - b. Duyulan Geçmiş Zaman
2. Şimdiki Zaman
3. Gelecek Zaman
4. Geniş Zaman

1. Görülen (Bilinen/Tanık Olunan) Geçmiş Zaman (-di'li Geçmiş Zaman, Kesin Geçmiş)

Yapılışı: Eylem tabanlarına (kök ya da gövdelerine) "-di" eki getirilir. Bu ek, ünlü uyumuna ve ünsüz benzeşmesine göre değişerek "-di/-dı, -du/-dü, -tı/-ti, -tu/-tü" olur.

Anlamı: Sözü söyleyen kişi geçmişte yapılan eylemi görendir. Bu yüzden eylemin yapılmış olduğu kesindir. "-di" eki ile yapıldığından -di'li geçmiş zaman kipi de denir.

Çekimi: "Gel-di-m, yaz-dı-n, oku-du, gül-dü-k, iç-ti-niz, kork-tu-lar..." örneklerinde görüldüğü gibi tekil ve çoğul kişi takıları alarak çekimlenir.

Tekil

1. tekil kişi: gel-di-m
2. tekil kişi: gel-di-n
3. tekil kişi: gel-di

Çoğul

1. çoğul kişi: gel-di-k
2. çoğul kişi: gel-di-niz
3. çoğul kişi: gel-di-ler

Örnek:

"Ben yanımdayken bir daha asla öyle hissetmeyeceksin, dedi." (de-di)

"Ben bu âlemde en çok Rayiha'yı sevdim." (sev-di-m)

2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman (-Miş'li Geçmiş Zaman)

Yapılışı: Eylem kök ya da tabanlarına "-miş" eki getirilir. Ünlü uyumlarına göre değişerek "-miş, -mış, -müş, -muş" olur.

Anlamı: -di'li geçmiş zaman kipinde işin yapıldığı kesindir. -miş'li geçmiş zaman kipinde ise bu kesinlik yoktur. Söyleyen kendisi görüp duymamış başkalarından işitmiştir ya da işittiğine inancı kesin değildir.

Çekimi:

Tekil

1. tekil kişi: öğren-miş-im
2. tekil kişi: öğren-miş-sin
3. tekil kişi: öğren-miş

Çoğul

1. çoğul kişi: öğren-miş-iz
2. çoğul kişi: öğren-miş-siniz
3. çoğul kişi: öğren-miş-ler

Örnek:

"Yavru gitmiş, ıssız kalmış otağı." (git-miş)

"Camlar şikest olmuş, meyler dökülmüş" (dök-ül-müş)

“-miş/-miş” duyulan geçmiş zaman kipi cümleye bazen “far-
kında olmama” anlamı katar.

TV izlerken koltukta uyuyakalmışım.

3. Şimdiki Zaman

Yapılışı:

- Eylem tabanlarına -(i)yor eki gelir.
- yor eki ünlü uyumu kurallarına aykırıdır.
- Tabanların sonlarındaki geniş ünlüleri daraltır. (bekle → bekliyor, gitme → gitmi-
yor, yazma → yazmıyor...)

Anlamı: Eylemin şimdi, şu anda yapıldığını gösterir. Söyleyen kişi söylediği işi, söyle-
diği anda yapar. Yani eylemin yapılışı ile söylenişi aynı andadır.

Çekimi:

Tekil

- tekil kişi: gel-i-yor-um
- tekil kişi: gel-i-yor-sun
- tekil kişi: gel-i-yor

Çoğul

- çoğul kişi: gel-i-yor-uz
- çoğul kişi: gel-i-yor-sunuz
- çoğul kişi: gel-i-yor-lar

Örnek:

“Bir işten diğer bir işe koşuyor, durmadan çalışıyorum.” (çalış-ı-yor-um)

“Üniversitenin hazırlık sınıfında okuyorsun.” (oku-yor-sun)

Şimdiki zaman kip eki “-yor” yerine “-makta/-mekte” veya
“-mada/-mede” eklerinden biri kullanılabilir. Bu ekler de cümle-
ye eylemin anlatılan zamanda yapıldığı anlamı katar.

4. Gelecek Zaman

Yapılışı:

- Eylem tabanlarına “-ecek” eki gelir.
- Tabanın sonu ünlü ise “y” kaynaştırma harfini alır.
- “-ecek” eki kimi hecelerden sonra “-acak” olur.

Anlamı: Eylemin gelecekte yapılacağını gösterir. Söz ..... söylenir eylem ..... ger-
çekleşir.

Çekimi:

Tekil

- tekil kişi: gel-eceğ-im
- tekil kişi: gel-ecek-sin
- tekil kişi: gel-ecek

Çoğul

- çoğul kişi: gel-eceğ-iz
- çoğul kişi: gel-ecek-siniz
- çoğul kişi: gel-ecek-ler

Örnek:

"O romanı çok yakında bitireceğim." (bitir-ecek-im)

"Okuyup büyük bir adam olacaksın." (ol-acak-sın)

5. Geniş Zaman

Yapılışı: Fiil kök ve gövdelerine getirilen "-r" ekiyle elde edilir. ("-r" ekinin önüne gelen ünlüler ünlü uyumu kurallarına göre değişir: -ır, -ir, -ur, -ür; -ar, -er)

Anlamı: Eylemin geniş bir zamanda yapıldığını bildirir. Başka bir deyişle eylemin herhangi bir zamanda, belli aralıklarla ya da ..... yapıldığını gösterir.

Çekimi:

Tekil

1. tekil kişi: gel-(i)-r-im

2. tekil kişi: gel-(i)-r-sin

3. tekil kişi: gel-(i)-r

Çoğul

1. çoğul kişi: gel-(i)-r-iz

2. çoğul kişi: gel-(i)-r-siniz

3. çoğul kişi: gel-(i)-r-ler

Örnek:

"Gülerim ağlanacak hâlime." (gül-(e)-r-im)

"Bir gün belki sen de anlarsın." (anla-r-sın)

B. Dilek-Şart Kipleri

Tasarlama kipleri de denir. Belirgin bir zaman anlamı yoktur. Bu kipler fiillere "istek" anlamı katar. Hepsinde belirgin olmayan bir gelecek zaman anlamı vardır. Koşul (şart) kipi, istek kipi, gereklilik kipi ve emir kipi olmak üzere dört gruba ayrılır:

1. Koşul (Şart) Kipi

Yapılışı: Eylem tabanlarına "-sa, -se" getirilerek elde edilir. Bu ek ünlü uyumu kurallarına göre "-sa" ya da "-se" olur.

Anlamı: Bu kip bazen dilek bazen de şart anlamı katar. Eylemin gerçekleşmesinin başka bir eylemin gerçekleşmesine bağlı olduğu anlamı "şart", eylemdeki hareketin gerçekleşmesinin istendiği, niyet edildiği anlamı "dilek" anlamıdır.

Örnek:

"Benim bu ödevimi yapsan." "Bugün biraz dondurma yesek." (yapmanı dilerim, yemeyi dilerim)

"Tanrı onlara bir ceza verse." "Ah sınıfımı bir geçsem." (vermesini dilerim, geçmeyi dilerim)

Örnek: Çok çalışsa unutmayacak." (unutmamasının koşulu çalışmasıdır.)

"Söylediklerimizi yerine getirseydi başına bu olaylar gelmeyecekti." (Başına bu olayların gelmemesinin şartı söylediklerimizi yerine getirmesidir.)

Çekimi:

Tekil

1. tekil kişi: gel-se-m
2. tekil kişi: gel-se-n
3. tekil kişi: gel-se

Çoğul

1. çoğul kişi: gel-se-k
2. çoğul kişi: gel-se-niz
3. çoğul kişi: gel-se-ler

2. İstek Kipi

Yapılışı: Eylem tabanlarına "-e" eki getirilerek elde edilir.

- a) Bu ek büyük ünlü uyumuna göre "e" olur.
- b) Ünlü ile biten gövdelerden sonra araya "y" kaynaştırma ünsüzü getirilir.

Anlamı: İstek kipinin kullanıldığı eylemler cümleye: istek, niyet, arzu, temenni ve dilek anlamları katar.

Çekimi:

Tekil

1. tekil kişi: gel-e-y-im
2. tekil kişi: gel-e-sin
3. tekil kişi: gel-e

Çoğul

1. çoğul kişi: gel-e-lim
2. çoğul kişi: gel-e-siniz
3. çoğul kişi: gel-e-ler

Örnek:

"Ortalığı güzelce bir temizleyeyim." (temizle-(y)-e-(y)-im)

"Dilerim Tanrı'dan başarılı olasın." (ol-a-sın)

3. Gereklilik Kipi

Yapılışı: Eylem tabanlarına "-meli, -malı" eki getirilerek elde edilir. Bu ek büyük ünlü uyumu kuralına göre "-meli, -malı" biçimini alır.

Anlamı: Eylemin yapılmasının, olmasının gerekliliğini hatta bazen zorunlu olduğunu bildirir.

Çekimi:

Tekil

1. tekil kişi: gel-meli-(y)-im
2. tekil kişi: gel-meli-sin
3. tekil kişi: gel-meli

Çoğul

1. çoğul kişi: gel-meli-(y)-iz
2. çoğul kişi: gel-meli-siniz
3. çoğul kişi: gel-meli-ler

Gereklilik kipi cümleye bazen de "olasılık/tahmin" anlamı katar.

Bu sözleri söyleyen sen olmalısın. (olasılık)

4. Emir Kipi

Yapılışı: Bu kipin eki yoktur. Çekimi ____ ekleriyle yapılır.

- a) Sözü söyleyen kişi kendisine emir vermez. Bu sebeple bu kipin birinci kişisi yoktur.
- b) Bütün eylem tabanları, söyleyiş özellikleri ile ikinci kişiye emir olur.

Örnek: Bil, gör, yaz, anlat, gidiver, yardımcı ol, hissettir...

c) Üçüncü kişiye buyurmalar "-sin" ekiyle yapılır. Bu ek, ünlü uyumu kurallarına göre "-sin, -sın, -sun, -sün" olur.

Anlamı:

- Eylemin yapılmasını emretmek için kullanılır.
- Kimi zaman dilek anlamında da kullanıldığı olur.

Örnek: "Zavallıyı üzme, gönlünü yaralama! (emir)

"Ne olur biraz da yardım ediver." (dilek)

c) Dualar da emir kipiyle yapılır.

Örnek:

"Tanrım sevenleri ayırma, koru." "Annemi yuvamıza bağışla!"

ç) Emir kipinin üçüncü kişisi; dilek, umut ve yalvarma anlamlarında kullanılabilir.

Örnek: "Ne olur bugün gelmesinler."

Çekimi:

Tekil

1. tekil kişi: (yok)
2. tekil kişi: gel
3. tekil kişi: gel-sin

Çoğul

1. çoğul kişi: (yok)
2. çoğul kişi: gel-in/gel-iniz
3. çoğul kişi: gel-sinler

Örnek:

"Hanım, yerli kara dağların yıkılmasın."

"Beş kelime dua kıldık kabul olsun."

2. çoğul kişiye "kibar emir" anlamı katmak istenirse "-iz" eki getirilir.

gelin / geliniz
emir kipi   kibar emir

● Fiillerde Kişi (Şahıs)

Eylemlerin (iş, oluş, durum bildiren sözcükler) kimin tarafından yapıldığını bildiren ekler şahıs (kişi) eki denir. Kişi ekleri kip eklerinden sonra gelir ve cümlenin **öznesini** verirler. Aşağıdaki tabloda kişilere göre ekler tablosu verilmiştir:

	I. çeşit	II. çeşit	III. çeşit	IV. çeşit
1. tekil kişi:	-m	-im	-yim	—
2. tekil kişi:	-n	-in	-sın	—
3. tekil kişi:	—	—	—	—
1. çoğul kişi:	-k	-iz	-lim	—
2. çoğul kişi:	-niz	-sınız	-sınız	-in / -iniz
3. çoğul kişi:	-ler	-ler	-ler	-ler

● Fiillerde Olumsuzluk

Türkçemizde kullanılan tek olumsuzluk eki “-ma, -me” ekidir. Fiil kök ya da gövdelerinin peşine getirilerek yapılır.

Örnek:

Oku-ma-dı-m, oku-ma -dı-ñ, oku-ma-dı/oku-ma-dık, oku-ma-dı-nız, oku-ma-dı-lar
Gör-me-miş-im, gör-me-miş-sin, gör-me-miş/gör-me-miş-iz, gör-me-miş-siniz, gör-me-miş-ler

● Fiillerde Soru

Eylemlere getirilen “mı, mi, mu, mü” ekleriyle soru yapılır. Bu ek kendisinden önce gelen eylemden **ayrı** yazılır. Kendisinden sonra gelen ekler “mi”ye bitişik yazılır.

Örnek:

İster mi-sin?, atıyor mu-sun?, soracak-lar mı?, yat-mış mı?, bil-meli mi-(y)miş-im?, gör-müş mü? vb.

● Basit Zamanlı ve Bileşik Zamanlı Fiiller

A. Basit Zamanlı Fiiller

Bir tek fiil kipiyle çekimlenmiş eylemlerdir.

Yapılışı: Eylem kök/gövde + kip eki + kişi eki

Örnek: “Seni herkesten çok o tanıyor.” (tanı-yor)

“Bu konuyu çalışmayacak mısın?” (çalış-ma(y)-acak-mı-sın?)

B. Bileşik Zamanlı Fiiller

Kip ekinden başka ek eylem almış fiillerdir.

Yapılışı: Eylem kök/gövde + kip eki + ek eylem + kişi eki

Örnekler: “Bu kitabı önceden okumuştum.” (oku-muş-tu-m)

“İlkbahar geldiğinde çeşit çeşit kuşlar görürdüm.” (gör-(ü)-r-dü-m)

● Ek-Fiil (Ek-Eylem, İmek Fiili)

Basit zamanlı fiillerden sonra gelerek onları bileşik zamanlı fiil yapan ya da isim soylu sözcüklerden sonra gelerek onları yüklem yapan eklerdir.

Bu eklerin iki görevi vardır:

1. İsim soylu sözcüklerin yüklem olmasını sağlar. İsimler ve isim soylu sözcükler (zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem) ek-fiil olarak cümlede yargı bildirir duruma gelir ve yüklem olurlar.

Örnekler:

“Bu akşam gökyüzü çok güzeldi.” (Güzel kelimesi isim soylu bir sözcüktür. Bu sözcük “-di” ek-fiilini alarak cümlenin yüklemi olmuştur. “-di” ek-fiilin hikâyesidir.)

"Mevsimlerin en güzeli sonbaharmış." (Sonbahar kelimesi isim soylu bir sözcüktür. Bu sözcük "-miş" ek-fiilini alarak cümlenin yüklemi olmuştur. "-miş" ek-fiilin rivayetidir.)

"Seni anneme şikâyet eden benim." (Ben isim soylu bir sözcüktür. Bu sözcük "-im" ek-fiilini alarak cümlenin yüklemi olmuştur. "-im" ek-fiilin geniş zamanıdır.)

"O da benim arkadaşım sa buna asla inanmaz." (Arkadaş sözcüğü "-sa" ek-fiilini alarak şart bildirmiştir. Ancak diğer ek-fiiller gibi yüklem yapmamıştır.)

Dün hava çok soğuktu

isim soylu ek-eylem
sözcük

Yüklem

Annesi eskiden de güzelmiş

isim soylu ek-eylem
sözcük

Yüklem

Türkçede seslenme ünlemi "hey" dir.

isim soylu ek-eylem
sözcük (ünlem)

Yüklem

"dir" ek eylemi cümleye bazen kesinlik bazen de olasılık anlamı katar.

Hazar Denizi Asya'dadır. (kesinlik)

Akşam oldu, bu gelen babamdır. (olasılık)

2. Basit zamanlı fiillerde kip ekinden sonra gelerek birleşik zamanlı fiiller yapar (-dir hariç).

Ek-fiilin dört kipe göre çekimi vardır:

a) Ek-fiilin hikâye bileşik zamanı (Ek-fiilin görülen geçmiş zamanı): "-dı, -di, -du, -dü, -ti, -ti, -tu, -tü"

fiil + kip eki + idi (ek eylem) + kişi eki

b) Ek-fiilin rivayeti (Ek-fiilin duyulan geçmiş zamanı): "-mış, -miş, -muş, -müş,"

fiil + kip eki + imiş (ek eylem) + kişi eki

c) Ek-fiilin şartı (şart kipi): "-sa, -se"

fiil + kip eki + ise (ek eylem) + kişi eki

d) Ek-fiilin geniş zamanı "-dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür, -im, -sin, -iz, -sınız, -ler"

Örnek:

"Çok güzel bir film izliyordum." ("izliyor" sözcüğü şimdiki zaman kip ekini almış basit zamanlı fiildir. Peşine getirilen "-du" eki ek-fiilin hikâyesidir. Bu sözcük artık bütünüyle bileşik zamanlı bir fiil olmuştur.)

“Bu akşam döneceklermiş.” (“Dönecek” sözcüğü gelecek zaman kip ekini almış basit zamanlı fiildir, peşine getirilen “-miş” eki ek-fiilin hikâyesidir. Bu sözcük artık bütünüyle bileşik zamanlı bir fiil olmuştur.)

“Geleceksem gelirim.” (“Gelecek” sözcüğü gelecek zaman kip ekini almış basit zamanlı fiildir, peşine getirilen “-se” eki ek-fiilin şartıdır. Bu sözcük artık bütünüyle bileşik zamanlı bir fiil olmuştur.)

Fiil Kiplerinde Anlam Kayması

Fiillerde bir fiil kipinin yerine başka bir fiil kipinin kullanılmasıdır. Başka bir deyişle belli bir zamana göre çekimlendiği hâlde başka bir zamanı kast etmesidir. Kendi zamanının yerine başka zamanı anlatır. “Şu anda yemek yiyoruz” cümlesinde fiil şimdiki zaman kipiyle çekimlenmiştir. Yani sözü edilen fiil şimdi yapılmaktadır, fiil gerçek zamanındadır ve anlam kayması yoktur. Fakat “Gelecek yıl tatile yurt dışına gidiyoruz.” cümlesinde ise eylem gelecekte yapılacaktır, gelecek zaman kipi olan “-ecek” kipi kullanılmalıdır. Oysaki burada şimdiki zaman kipi olan “-yor” kullanılmıştır. Burada “kipte anlam kayması” vardır.

Örnekler:

Görülen geçmiş zaman kipinin yerine şimdiki zaman kipinin kullanımı:

“Notumu duyar duymaz sınıfın ortasında oynamaya başlıyorum.” (başladım)

Görülen geçmiş zaman kipinin yerine istek kipinin kullanımı:

“Onu bir seveyim, bir seveyim.” (sevim)

Görülen geçmiş zaman kipinin yerine geniş zaman kipinin kullanımı:

“Arabanın arkasından çok koşar fakat yorulup vazgeçer.” (koşar, koştu; vazgeçer, vazgeçti.)

Duyulan geçmiş zaman kipinin yerine geniş zaman kipinin kullanımı:

“Keloğlan koşarak eve gelir.” (gelmiş)

Şimdiki zaman kipinin yerine geniş zaman kipinin kullanımı:

“Babam bu yıl benden çok şey ister.” (istiyor)

Gelecek zaman kipinin yerine geniş zaman kipinin kullanımı:

“Öğretmenim bu habere çok üzülür.” (üzülecek)

Gelecek zaman kipinin yerine şimdiki zaman kipinin kullanımı:

“Birazdan yanına geliyorum.” (geleceğim)

Geniş zaman kipinin yerine şimdiki zaman kipinin kullanımı:

“Doğru babasının yanına koşuyor.” (koşar)

İstek kipinin yerine emir kipinin kullanımı:

“Allah daima yardımcın olsun.” (ola)

Gereklilik kipinin yerine gelecek zaman kipinin kullanımı:

“Bu kadar sağlıklı yaşaması, sigara içmediğinden olacak.” (olmalı)

Emir kipinin yerine istek kipinin kullanımı:

“Haydi hep birlikte söyleyelim.” (söyleyin)

Emir kipinin yerine gereklilik kipinin kullanımı:

“Bana doğruları söylemelisin.” (söyle)

Emir kipinin yerine geniş zaman kipinin kullanımı:

“Bu sabah erkenden kalkarsın.” (kalk)

Emir kipinin yerine gelecek zaman kipinin kullanımı:

“Bu ödevleri yarına kadar okuyacaksın.” (oku)

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) "Çocuğun boyu gittikçe uzuyordu." cümlesinde yüklem oluş fiildir.
2. ( ) "Oturuyordum" fiili şimdiki zamanın rivayet bileşik zamanında çekimlenmiştir.
3. ( ) Ek-fiilin bir görevi de isim ve isim soylu sözcüklerin yüklem olmasını sağlamaktır.
4. ( ) "Haftaya okullar açılıyor." cümlesinde anlam kayması olmamıştır.
5. ( ) Bileşik zamanlı fiiller iki kip ekiyle çekimlenir.

4. Bölüm

YAZMA

Öz Geçmiş/CV Yazma Çalışması

Hazırlık

- ✓ Amacınızı belirleyiniz.
- ✓ Öz geçmişi, belgelere dayanılarak yazılır. Bu nedenle belgelerinizi, isteniyorsa fotoğrafınızı hazırlayınız. Öz geçmişinizde vereceğiniz bilgileri sınırlandırınız.

Planlama

- ✓ Öz geçmişinizin temel bölümlerini belirleyiniz. Bu bölümlerde vereceğiniz bilgileri sıralayınız.

Taslak Metin Oluşturma

- ✓ Öz geçmişinizi yazarken aşağıdaki "Kronolojik Öz Geçmiş Örneği"nden faydalanabilirsiniz.

Metni Düzenleme ve Geliştirme

- ✓ Taslak metninizde verdiğiniz bilgileri anlaşılır ve ikna edici biçimde sunup sunmadığınızı gözden geçiriniz.
- ✓ Verdiğiniz bilgilerin birbirleriyle tutarlı olup olmadığını kontrol ediniz.
- ✓ Yazdığınız öz geçmişi, anlatım yönünden kontrol ederek anlatım bozukluklarınızın olup olmadığını kontrol ediniz varsa düzeltiniz.
- ✓ Metnizi baştan sona kadar dikkatli biçimde okuyunuz. Yazım ve noktalama yanlışlıklarınızı düzeltiniz. Kimi zaman kişi kendi yaptığı hataları göremez, bu yüzden yazınızı bir başka arkadaşınıza kontrol ettirebilirsiniz.
- ✓ Yazınızı biçimsel nitelikler (kağıt düzeni vb.) açısından gözden geçiriniz. Sorun varsa gideriniz.

Yazılan Metni Paylaşma

Yazdığınız öz geçmişinizi ilgili kuruma, kuruluşa elden ya da elektronik posta yoluyla iletiniz.

Öz geçmiş yazarken dikkat etmeniz gerekenler:

- ✓ A4 kağıda yazınız.
- ✓ Öz geçmişiniz en fazla 2 sayfa olmalı (Akademik öz geçmiş daha uzun olabilir.)
- ✓ Uzun paragraflardan kaçınınız. (Öz geçmiş incelemelerine en fazla 1-3 dakika süre ayrılmaktadır.)
- ✓ .....ya da üçüncü tekil kişi ağzıyla yazınız.
- ✓ Öz geçmişinizi bilgisayarda yazınız.
- ✓ Genellikle "Times New Roman" veya "Arial" gibi kolay okunabilen karakterler kullanınız. 11 ya da 12 punto ile yazınız.
- ✓ Kelime ve cümlelerin altını çizmeyiniz. (İnternet adresleri hariç)
- ✓ İmla kurallarına ve noktalamaya dikkat ediniz.
- ✓ Anlaşılır bir dil kullanınız, size ait olmayan ifadeleri kullanmayınız.
- ✓ Özelliklerinizi ve başarılarınızı ön plana çıkarınız.
- ✓ Başvurduğunuz pozisyona uygun bir ön yazı hazırlayınız. Genel başvuru yapıyorsanız, ön yazınızda hangi alanda çalışmak istediğinizi belirtiniz. Ters kronolojik sıra takip ediniz.
- ✓ Gereksiz bilgiler eklemekten kaçınınız.
- ✓ Fotoğraf (isteniyorsa) fotoğrafçıda çekilmiş vesikalık fotoğrafı koymalısınız. Fotoğrafınız takım elbiseli olmalı. Silik, bulanık, arka planı karışık fotoğraflar koymamalısınız.

Öz geçmişler, fonksiyonel öz geçmiş ve kronolojik öz geçmiş olarak iki biçimde yazılır:

Fonksiyonel Öz Geçmiş: Kişinin iş hayatındaki tecrübelerinin özetinin verildiği öz geçmştir. Sahip olunan iş tecrübeleri belli başlıklar altında yazılmalıdır. Bu öz geçmiş türünde, ilgi tecrübelerine ve başarılarına çekilmelidir. Bu tür öz geçmişlerdeki amaç, başvuru sahibinin özellikleriyle başvuru yapılan pozisyon arasında ilgi kurmaktır. Belli bir süre iş yaşamına ara vermiş ya da kariyer yolunu değiştirmek isteyen kişilerin kullanabileceği bir türdür. Aşağıdaki başlıklardan oluşabilir:

- ✓ Kişisel Bilgiler/Profil
- ✓ İş Deneyimi: (Ters kronolojik sıra ile çalıştığınız iş yerlerini ve pozisyonları kısaca listeleyiniz.)
- ✓ Eğitimler/Sertifikalar
- ✓ Eğitim Bilgileri
- ✓ Beceriler/İlgi Alanları/Diğer Bilgiler
- ✓ Referanslar

Kronolojik Öz Geçmiş: Bu tür öz geçmiş, en yaygın kullanılan ve anlaşılması en kolay olan öz geçmştir. Kronolojik öz geçmişte adayların mesleki deneyimi zamana göre sıralı olarak yazılır. Ters kronolojik sıra takip edilir. Okuyan açısından takibi kolaydır. İş yaşamında uzun süreli boşluklar olan kişiler için uygun bir tür değildir. Bu türde bulunabilecek başlıklar aşağıdaki gibidir:

Kronolojik Öz Geçmiş Örneği

Ad-Soyad:

Adres:

Tel:

E-mail:

KARIYER HEDEFİ

.....

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi:

Medeni Durumu:

Askerlik Durumu:

EĞİTİM

Yüksek Lisans:

Lisans:

Lise:

İŞ DENEYİMİ

.....

EĞİTİM VE SEMİNERLER

Staj:

Kurs:

YABANCI DİL

.....

BİLGİSAYAR

.....

İLGİ ALANLARI

.....

REFERANSLAR

.....

7. ETKİNLİK

Yukarıdaki başlıklar doğrultusunda öz geçmişinizi yazınız.

5. Bölüm

Sözlü İletişim

Kendimizi Tanıtma

Aynı ortamı paylaşan ya da yeni tanışan insanların sağlıklı iletişim kurmaları birbirlerini iyi tanımalarına bağlıdır. Herhangi bir nedenle zaman zaman kendimizi, başkalarına tanıtmak durumunda kalabiliriz. Kendinizi tanıtırken samimi olmalı ve yaşadığınızla ilgili gerçeklere bağlı kalmalısınız. Kendinizi tanıttığınız insanlar üzerinde iyi bir izlenim bırakmaya çalışmalısınız. Kendinizi tanıtırken aşağıdaki sıralamayı takip edebilirsiniz:

- ✓ Önce selam veriniz. Adınızı ve soyadınızı söyleyiniz. Doğum tarihinizi ve nerede doğduğunuzu, aslen nereli olduğunuzu söyleyiniz. Kısaca ailenizden bahsediniz.
- ✓ Daha sonra fiziksel özelliklerinizi,
- ✓ Şu anda nerede okuduğunuzu,
- ✓ Hobilerinizi,
- ✓ Ders dışında neler yaptığınızı,
- ✓ Gelecekle ilgili beklentilerinizi,
- ✓ Üniversitede ne okumak istediğinizi ve neden bu bölümü düşündüğünüzü,
- ✓ Bu bölümü kazanmak için nasıl bir hazırlık yaptığınızı,
- ✓ Sizinle ilgili arkadaşlarınızın bilmesini istediğiniz başka özellikleriniz varsa belirtiniz.
- ✓ Dinledikleri için arkadaşlarınıza teşekkür ediniz.

Yakından Tanıdığınız Birini Tanıtma

Tanıtacağınız kişiyi öncelikle sizin iyi tanımanız gerekir. Çünkü bu kişi hakkında ne kadar çok şey bilerseniz onu başkalarına o oranda daha iyi tanıtırsınız. Kişiyi tanıtırken tarafsız olmalı, nesnel bir tutum izlenmeli, gerçekçi bir anlatım kullanmalısınız. Tanıtım yaparken tanıtacağınız kişinin doğumuna, çocukluğuna, gençliğine, eğitim durumuna, çevresine, kişilik özelliklerine, arkadaşlık ve akrabalık ilişkilerine, aşklarına, evliliği ve çocuklarına, başarılarına yer verebilirsiniz. Kişinin sizin için neden önemli ve değerli olduğunu belirtmelisiniz. Kişiyi tanıtırken önyargılardan uzak durmalı, aşırılıklardan yani aşırı derecede yüceltmeden ya da kıyasıya eleştirmelerden kaçınmalısınız.

- ✓ Önce selam veriniz. Tanıtacağınız kişinin adını ve soyadını, yaşını, eğitim durumunu söyleyiniz.
- ✓ Daha sonra tanıttığınız kişiyle yakınlık derecenizden,
- ✓ Kaç yıldır tanıştığınızdan,
- ✓ Tanıttığınız kişinin ailesinden,
- ✓ Tanıttığınız kişinin fiziksel özelliklerinden,

- ✓ Tanıttığınız kişinin çalışma hayatından,
- ✓ Tanıttığınız kişinin hobilerinden,
- ✓ Tanıttığınız kişinin gelecekle ilgili beklentilerinden,
- ✓ Tanıttığınız kişinin sizin için ne ifade ettiğinden söz edebilirsiniz.
- ✓ Dinledikleri için arkadaşlarınıza teşekkür ediniz.

8. ETKİNLİK

Sınıf ortamında yukarıda verilen sıralamayı takip ederek kendinizi ve yakından tanıdığınız birini sözlü olarak tanıtınız. Daha sonra iki anlatım arasındaki farkı değerlendiriniz.

İki Anlatım Arasındaki Farklar:

AÇIK UÇLU SORULAR

AHMET RASİM

Çocukluğu ve Aile Çevresi:

Ahmet Rasim, İstanbul'un Sarıgözel Mahallesi'nde 1865 yılında, küçük ve fakir sayılabilecek bir evde dünyaya geldi. Babası Kıbrıslı Mentешеoğullarından Bahaeddin Efendi, annesi ise Nevbahar Hanım'dır. (...)

Öğrenim Hayatı:

(...) Ahmet Rasim, Darüşşafakadaki öğrencilik yıllarında edebiyata ilgi duyar. Divan şairlerinin eserlerini okur, onlara nazire yazmaya gayret eder. Onun yeni fikirlerle ve Avrupalı edebiyatla tanışması yukarıda sözünü ettiğimiz Çanta dergisi vasıtasıyla gerçekleşir. Manastırlı Rifat'ın çıkardığı bu dergi Namık Kemal'in hayranlarından. Ahmet Rasim, daha Darüşşafakanın ilk sınıflarında, okula gizlice sokulan Çanta dergisindeki yazıları okumaya başlar. Bu derginin önemini ve hizmetini, olgunluk döneminde yazdığı bir yazıda o şöyle ifade ediyor: "Çanta, o zamanın gençliği için mühim bir eser idi. Yeni fikir, yeni hayat unvanları altında bugün bile kemâl-i itibarla telaffuz ettiğimiz sahte, fikir ve hayattan bambaşka olan birtakım davalardan bu mecmuada eser görülmez. (...)

Ahmet Rasim'in, Darüşşafakada daha üst sınıflara geçtikçe edebiyata karşı ilgisi artar. Fuzûlî, Bâki, Nef'i, Nâbi ve Nedim gibi şairlerin eserlerini okur; bu okulun ileri sınıflarında Mebanî'ül-İnşa elinden düşmeyen kitaptır. (...)

Gazeteci Ahmet Rasim'in Doğuşu:

Ahmet Rasim "muhabir" sıfatıyla Türkiye'de ve Türkiye dışında bazı seyahatlerde bulunmuştur. II. Abdülhamid Dönemi'nde Alman İmparatoru Wilhelm'in (Vilhelm) Suriye gezisine Malûmat Gazetesi muhabiri olarak iştirak etmiş; II. Meşrutiyet'ten sonra Soyfa'ya gönderilmiş; Birinci Dünya Savaşı esnasında İstihbarat Cemiyeti, onu Suriye'de

görevlendirmiş, bir aralık da Romanya cephesinde bulunmuştur.

Hemen hemen bütün hayatı boyunca maddi sıkıntı çeken Ahmet Rasim, daha önce belirtilen kısa süreli memuriyetleri dışında vazife kabul etmemiş, hayatını kalemiyle kazanma yolunu tercih etmiştir. İki defa, Maarif Nezareti Encümen-i Teftiş ve Muayene üyeliğine atanmış ama göreve başlamamıştır. Ömrünün son yıllarında maddi sıkıntısı daha da artar. Ahmet Rasim'in yazılarıyla gerçekleştirdiği hizmetleri takdir eden Atatürk, onun İstanbul'dan milletvekili seçilmesini sağlar. (1927)

Ahmet Rasim, 21 Eylül 1932 tarihinde saat 10.30 Heybeliada'daki evinde hayata gözlerini yumar. Heybeliada mezarlığına gömülür. Mezar kitabesinde şunlar yazılıdır: "Türk diline 48 sene kalemiyle hizmet eden muharrir Ahmet Rasim burada yatıyor. Basılmış eserleri yüzü geçer. Onu unutmamak her Türk'e borçtur."

Eserleri:

Eşkâl-i Zaman: 1334 (1918) yılında kitap hâlinde bir araya getirilen bu yazılar, Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlanmışlardır. Eşkâl-i Zaman'daki kalem tecrübeleri, yazıldıkları dönemin siyasi durumyla ilgili politik konu ve şahısları; günlük hayatın akışı içinde dikkati çeken bazı durumları; zamanın kabadayı, külhanbeyi ve züppelerinin tavır, hareket ve konuşmalarını Ahmet Rasim'e has bir anlatma tarzıyla gözler önüne serer. (...)

Gülüp Ağladıklarım: Mütareke döneminde Yenigün, Zaman ve Vakit gazetelerinde yayınladığı yazılarından bir kısmını 1340/1926 yılında bu isim altında bir araya getirir. Kitap bütünüyle Birinci Dünya Savaşı'ndan yorgun çıkan İstanbulluların ruh hâlini aksettirmektedir. (...)

(Şerif AKTAŞ, Ahmet Rasim)

1. – 5. Soruları verilen metne göre cevaplandırınız.

1. Soru:

Okuduğunuz biyografide Ahmet Rasim'in hayatı hangi başlıklar altında verilmiştir?

1. Sorunun Cevabı:

2. Soru:

Okuduğunuz metin, biyografi türünün hangi özelliklerini taşımaktadır? Maddeler hâlinde yazınız.

2. Sorunun Cevabı:

3. Soru:

Okuduğunuz metinde hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır?

3. Sorunun Cevabı:

4. Soru:

Biyografi yazarı, sanatçı hakkında bilgi verirken sanatçıyla ilgili yorum da yapmıştır. Metinden yazarın yorumunu örnekleyen bir cümle yazınız.

4. Sorunun Cevabı:

5. Soru:

Ahmet Rasim eserlerinde genellikle nelerden söz etmiştir?

5. Sorunun Cevabı:

6. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan fiillerin hangi zaman ve kişide çekimlendiğini yazınız.

- Ahmet Rasim'e has bir anlatımla gözler önüne serer.
- Bir aralık Romanya cephesinde bulunmuştur.

6. Sorunun Cevabı:

7. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde fiillerdeki anlam kaymalarını bulunuz. Hangi zaman hangi zamana kaymıştır?

- O gün bir ağlayayım, bir ağlayayım.
- Birazdan okula gidiyorum.

7. Sorunun Cevabı:

TEST 1

1. I. Kişilerin yaşamı başkaları tarafından kaleme alınmalıdır.
II. Yazar, tarafsız olmalı, nesnel bir tutum sergilemelidir.
III. Anlattığı kişiyi aşırı derece yüceltme ya da kıyasıya eleştirme-lerden kaçınılmalıdır.
IV. Kişi hakkında verilecek bilgiler; belgelere, kanıtlara ve tanıklara dayandırılmalıdır.
V. Söz konusu kişinin doğumu, çocukluğu, gençliği, eğitim durumu varsa eserleri verilmelidir.
Özellikleri verilen edebî tür aşağıdakilerden hangisidir?
A) Makale
B) Anı
C) Biyografi
D) Mülakat
E) Fıkra

2. Aşağıda verilen cümlelerden hangisi bir "otobiyografi"den alınmış olamaz?
A) Mahalle mektebi bize usuluğu öğretmek için çalışmıştı.
B) Burada meslek hayatımdan gaye öğretmenlik hayatımdır.
C) Henüz dört, dört buçuk yaşında bir çocuktum, beni okula başlattılar! Niçin, bilmiyorum.
D) Yedi yaşından beri ilk defa medeni denilecek bir öğretmene tesadüf ediyorum.
E) Bütün bunlardan ve baba otoritesinden mahrum kalan büyük şairimiz yaramaz bir çocukluk devri geçirmiştir.

3. "Bizim evi basan selin haberi manşette. Daha göbek bağımın ucu kurumadan evin önünden akan dere taşıdığından bütün zıbınlarımı sel aldı, çıplak doğdum denilebilir. Annem babam memurdu. Annemin dairesinde Facit hesap makinalarıyla DMO damgalı daktilolar arasında büyüdüm. Yandaki bina Tuslog'tu. Birtakım kızgın gençler üç günde bir gelip bağırir çağırır taş-larlardı. 68 kuşağıyla orada tanıştım. Kreş yılları (1964) usluydum. Sabah bir koltuğun üzerine bırakırlar, akşam gelip oradan alırlardı. Utanılacak kadar normaldim. Hiçbir oyuncuğımı kırmadım, zil çalıp kaçmadım." (...)
Bu parça aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?
A) Deneme
B) Biyografi
C) Otobiyografi
D) Sohbet
E) Hikâye

4. "İlk yazısı Hatay'da Yeni Gün Gazetesi'nde çıktı. (1928). Sonra Yirminci Asır, Yeni İnsan, Hisar, Türk Edebiyatı, Yeni Devir, Pınar, Doğuş ve Edebiyat dergilerinde yazılar yazdı. Cemil Meriç, gençlik yıllarında Fransızcadan tercümeyle başladı. Hanore de Balzac ve Victor Hugo'dan yaptığı tercüme-lerle kuvvetli bir mütercim olduğunu gösterdi. Batı medeniyetinin temelini araştırdı. Dil meseleleri üzerinde önemle durdu. Dilin, bir milletin özü olduğunu savundu. Sansüre ve anarşik edebiyata şiddetle karşı çıktı". (...)
Bu parça aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?
A) Sohbet
B) Fıkra
C) Otobiyografi
D) Deneme
E) Biyografi

5. "Hakikat güllerinin ve Tassavvufi İncelikler Bahçesinin Niyaz Sahibi Bülbülü Şeyh Elvan-ı Şiraz Allah sırlarını kutsayıp ruhunu rahatlat-sın. Ulu ataları Şiraz'dan kendileri Türkistan'dandır. Bunlarda Osmanlı sultanlarından Sultan Orhan zamanında yaşamışlardır. Bazı kaynaklar-da geçen Hacı Bayram Veli'nin halifesi dostlarından sayarlar. Adı geçen Şeyh Şirazi, Gülşen-i Raz adlı kitabı Farsçadan Türkçeye çevirmiş ve tasavvuf ilminin sırlarını açık kelimelerle öğretmiştir." (...)

Bu metnin türü aşağıdaki türlerin hangisiyle eşleştirilebilir?

- A) Tezkire – Otobiyografi
- B) Biyografi – Öz geçmiş
- C) Biyografi – Anı
- D) Biyografi – Tezkire
- E) Tezkire – Sohbet

6. "Bir kişinin geçmişindeki eğitim durumlarını, başarılarını, deneyimlerini, çalışma hayatındaki tecrübelerini net ve açık bir dille anlattığı bu yazılar, çoğunlukla bir iş görüşmesi için yazılır ve kurum veya işverene sunulur. Bu metnin edebî bir niteliği yoktur. Metinde sadece resmî bilgilere yer verilir."

Parçada anlatılan metin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Portre
- B) Monografi
- C) Otobiyografi
- D) Öz geçmiş
- E) Biyografi

7. Klasik Türk edebiyatında biyografi türündeki yazılara ... adı verilir.

Bu tanımda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Hâl tercümesi
- B) Fıkra
- C) Otobiyografi
- D) Monografi
- E) Portre

8. Aşağıdakilerden hangisi türü yönüyle ötekilerden farklıdır?

- A) Beşir Fuat, Victor Hugo
- B) Süleyman Nazif, Mehmet Akif
- C) Kenan Akyüz, Tevfik Fikret
- D) Muallim Naci, Ömer'in Çocukluğu
- E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ahmet Hâşim

9. Aşağıdakilerden hangisi öz geçmiş/CV yazarken yapılmamalıdır?

- A) İnternet adresleri hariç kelime ve cümlelerin altı çizilmemelidir.
- B) İmla kurallarına ve noktalamaya dikkat edilmelidir.
- C) Kişinin kendisine ait olmayan bilgiler kullanılmamalıdır.
- D) Eğitim durumundan, başarılarından, deneyimlerden söz edilmelidir.
- E) Daha etkili ve samimi olmak için özel hayattan söz edilmelidir.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir ek-fiil olarak yüklem olmuştur?
- A) Şimdi İstanbul'da olmalıydım.
B) Eve dönünce odanı topla.
C) Sensin kalbimin tek sahibi.
D) İki gözü iki çeşme ağlıyordu.
E) Bizi kimse sevmezdi sokakta.

11. "Acele ile menzil alınmaz."
Bu atasözündeki yüklem kipiyle aşağıdakilerden hangisinin kipi arasında benzerlik yoktur?
- A) Acele giden ecele gider.
B) Acıyan uyumuş, acıkan uyumamış.
C) Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.
D) Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez.
E) İyilik eden iyilik bulur.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemde anlam kayması yoktur?
- A) Yarın tatile gideceğiz.
B) Şimdi herkes benden bilir bunu da.
C) Daima kötüyü düşüneceksin.
D) Akşamları erken yatıyor.
E) Haydi hep birlikte söyleyelim.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde (,) kaldırılırsa bir anlam karışıklığı meydana gelir?
- A) Karagöz ile Hacivat, Orhan Camisinin yapımı sırasında çalışan iki işçidir.
B) Sonradan yaptığı hatadan ötürü çok pişman oldu, onları tanımak istedi.
C) Güzel bir huydu aslında bu, hatasından kimse kolay kolay ders çıkaramaz.
D) Uzun, yorucu bir çalışmaydı ama sonuçları bütün yorgunluğumu aldı.
E) Bu sıradan sahneleri biraz parlatılsam, onlara biraz can verebilirim.

14. Bu hava basan harekete bir de ses tonu ekledim ( )
– Kabul ederseniz hediyem olsun ( ) dedim ( )
– Aa ( ) Olur mu hiç, niçin, ama ( )
Yay ayraçla belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?
- A) (:) (.) (!) (...)
B) (:) (;) (,) (!) (...)
C) (:) (,) (.) (.) (.)
D) (:) (,) (.) (?) (...)
E) (:) (.) (.) (.) (...)

TEST 2

1. ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

2.

Ben de onların arasındaydım ve onların arasında büyüğüm de yoktu. Yalnız bende meçhul bir hastalık vardı, sekiz yaşımdan beri çekiyordum. Ben de o muayene odasının ve nice muayene odalarının önünde senelerce bekledim. Benim yanımda büyüğüm de yoktu. Yalnız başıma demir parmaklıklı kapıdan içeriye girerdim, ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm, camlı kapıların garip bir beyazlıkla gözlerime vuran ve içimde korku ile karışarak yuvarlanan parıltıları arasında o dehlize girerdim ve yalnız başıma bir köşeye ilişirdim, kırmıldamazdım, susardım, beklerdim, korkudan büzülürdüm, rengimin uçtuğunu hissederdim.

	Sıfat Fiil	Geniş Zamanın Hikâyesi	İş (Kılış) Eylemi	Geniş Zamanın Hikâyesi (Olumsuz)
1.	kırmıldamazdım			✓
2.	hissederdim		✓	
3.	uçtuğunu	✓		
4.	bekledim	✓	✓	
5.	girerdim	✓		

Metinden seçilen sözcüklerle ilgili tablonun hangi bölümünde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) 1. B) 2.
C) 3. D) 4.
E) 5.

1. Bu parçayla ilgili olarak

- I. Bir otobiyografik romandan alınmış olabilir.
II. Kahraman bakış açısıyla oluşturulmuştur.
III. Bilinç akışı tekniğinden yararlanılmıştır.

yargılarından hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I ve II
E) II ve III

3. ve 4. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir yumurtacı köyden getirdiği doğal ve taze yumurtaları satmak için bir mahalleye gelmiştir. Mahalledeki 6 site her hafta bu yumurtacıdan yumurta almaktadır. Aracın çıkış noktası A sitesidir. Gideceği siteler ise B, C, D, E, F, G siteleridir.

Bu yumurta aracının gideceği siteler ile ilgili şunlar bilinmektedir:

- Her site arasında 1 km vardır.
- Yumurta arabası 6 km sonra F sitesine ulaşmıştır.
- G sitesi, B sitesinden 2 km öncedir.
- C sitesinden 2 km sonra G sitesine ulaşılmaktadır.
- E sitesi, C sitesinden 1 km sonra gelmektedir.

3. Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi kesinlikle yanlıştır?

- A) Çıkış noktasından hemen sonra G sitesi gelmektedir.
- B) F sitesinden iki 2 km önce, D sitesi gelmektedir.
- C) G sitesi ile F sitesi arasında 3 km vardır.
- D) E sitesinden sonra sırasıyla G, D, B siteleri gelmektedir.
- E) A sitesinden sonraki siteye uğramadan bir sonraki siteye giden E sitesine gitmiştir.

4. D sitesinde duran yumurta aracı 2 km önceki siteye geri dönerse hangi siteye ulaşmış olur?

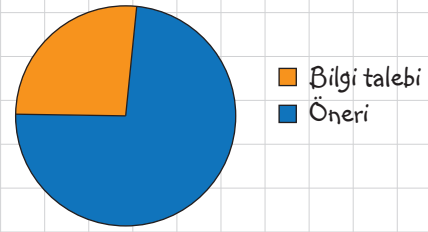
- A) G   B) C
C) B   D) E
E) F

5. AA muhabirinin aldığı bilgiye göre, 500 kişinin görev yaptığı, günlük 40 ile 60 bin arasında çağrının geldiği Beyaz Masa'ya başvuranların yanı sıra Ankara'da halkla ilişkiler faaliyetleriyle 10 milyon kişiyle iletişim kuruldu.

Kış döneminde vatandaşın kentle ilgili taleplerinde yaşanan artış nedeniyle günlük çağrı sayısı 50 binin üzerine çıkarken çağrı merkezi dışında e-postayla da aylık ortalama 700-750 bin arasında başvuru yapılıyor.

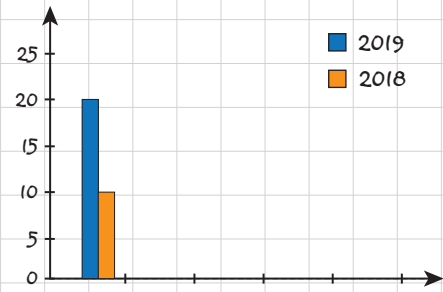
Çağrı ve başvuruların ortalama yüzde 60'ı bilgi talebi içerikliyken yüzde 40'ı soru ve önerileri kapsıyor. Beyaz Masa'ya gelen çağrılar ve yapılan başvurularda 2018'e oranla 2019'un ilk 6 ayında yüzde 20 artış yaşandı.

I.

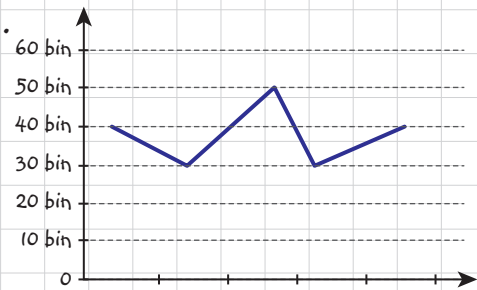

Çağrı Başvurularındaki Yüzdeler Artış Oranı (İlk 6 ay için)

II.

III.

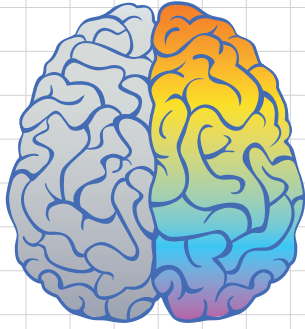
Metindeki bilgiler, numaralandırılmış tablo ya da grafiklerin hangisinde yanlış gösterilmiştir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II
C) Yalnız III   D) I ve II
E) II ve III

6. ve 8. soruları aşağıdaki açıklamalara göre cevaplayınız.

İnsanoğlu, çeşitli yöntemlerle beyin gelişmesi sağlamaktadır. Bu yöntemlerin bir kısmı kendiliğinden gelişen organik yöntemler olduğu gibi bir kısmı da eğitim, egzersiz gibi ek uygulamalardan oluşmaktadır. Beynimizi geliştirerek zekâ potansiyelimizi en iyi şekilde kullanma ihtiyacımız ise hayatımızı ve dünyaya daha yaşanılır kılma arzusundan gelir. Beyin geliştirme ihtiyacımızı sağlıklı karşılamak için beynimizin bölümlerini ve fonksiyonlarını iyi anlamak gerekir.

Beynimizin sağ ve sol olmak üzere iki lobu bulunmaktadır. Bu loblar farklı özellikleri ile kişiyi ve yaşantısını etkiler.

SOL LOP

- Mantıksaldır.
- Matematiksel verilerle ilgilenir.
- Dili iyi kullanır.
- Faydacıdır, sonuçlarla ilgilenir.
- Net sonuçlarla ilgilenir.
- Akademik ve bilimsel konularda başarılıdır.

SAĞ SOP

- Duygusaldır.
- Görsel, sanatsal konularla ilgilenir.
- Niyete bakar, iyi niyet arar.
- Sezgiseldir, sezgilerine güvenir.
- İnsanı insan yapan özellikleri taşır: His, sempati, duygusallık, empati, şefkat.

NLP uzmanları, bu loblardan baskın olan tarafa göre kişinin yeteneklerinin farklı olacağını ve bu yarım küreleri geliştirmek için farklı egzersiz uygulamaları yapılabileceğini belirtiyor.

6. Bu bilgilere göre sağ lobunu geliştirmek isteyen birinin egzersiz olarak hangi etkinlikleri yapması yararlı olur?
- A) Renkli ve sesli zekâ oyunları oynamak-yeni bir dil öğrenmek
  - B) Kuralları olan zekâ ve strateji oyunları oynamak-bulmaca çözmek
  - C) Resim çizmek-sayılarla problem çözmek
  - D) Satranç oynamak-bilim/teknik dergileri okumak
  - E) Enstrüman çalmak-hayal gücü gerektiren oyunlar oynamak

7. Aşağıdaki mesleklerden hangisi sol lobu gelişmiş bir kişi için uygun değildir?
- A) Makine mühendisi
  - B) İç mimar
  - C) Tiyatro oyuncusu
  - D) Cerrah
  - E) Laborant

8. Bu bilgilere göre sol lobunu geliştirmek isteyen birinin egzersiz olarak hangi etkinlikleri yapması yararlı olur?
- A) Herhangi bir müzik aleti çalmak
  - B) Sinema eleştirmenlerini takip etmek
  - C) Doğa yürüyüşleri yapıp kendini dinlemek
  - D) Kelime oyunu yarışmalarını izlemek/yarışmalara katılmak
  - E) Pandemi sürecinde çocuklara masal okumak

9. ve 10. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Davos'tan yeni gelmişti. Yanaklarında mat bir allık vardı. Simsiyah iri gözleri, sanki başka bir cihanda açılmış gibiydi. İçleri derin hayretle dolu, güzel gözler... Ta tepeye kadar uzanıp genişleyen ve insanı fikir dağlarına çıkararak dimdik bir alın yamacı, ince yüz çizgileri üstünde ansızın kalınlaşan kalkık kaşlar... Gözlere o derin hayranlığı vermekte galiba bu mütehayyir kaşların da payı var. Bütün yüzünü kaplayan masum hüzün, içli ve temiz çizgilerinde ansızın değişiyor. Uçurumlarla biten düzlükler gibi. Duygulu dudaklar. Açılmadan konuşan, bükülüşleri beliğ hutbeli dudaklar... Orta boy, orta yapı... İnce ve zarif duruş... Konuşurken aydınlığı yüze vuran bembeyaz dişler...

9. Bu parçayla ilgili olarak
- I. Öznel ifadeler kullanılmıştır.
  - II. Anlatım 3. kişi ağzından yapılmıştır.
  - III. Fiziksel portreyi örneklemektedir.
- yargılarından hangileri doğrudur?
- A) Yalnız I   B) Yalnız II
C) Yalnız III   D) II ve III
E) I, II ve III

10.

a.	gelmişti	Duyulan geçmiş zamanın hikâyesi ile çekimlenmiş bir birleşik zamanlı eylemdir.	
b.	gibiydi	Ek-eylem olarak yüklem olmuş bir edat grubudur.	
c.	uzanıp	Sıfat-fiil eki almış bir eylemsidir.	
d.	açılmadan	Zarf-fiil eki almış bir eylemsidir.	

Parçadan seçilen yukarıdaki sözcüklerin özellikleri ile ilgili doğru (D) yanlış (Y) hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?

	a	b	c	d
A)	Y	D	Y	D
B)	Y	Y	D	Y
C)	D	D	Y	D
D)	Y	D	D	Y
E)	D	Y	Y	D

11. ve 12. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir restoranda Ayla, Buket, Ceyhan, Doruk, Elanur, Ferhat, Gonca, Hilmi, İdil adlı arkadaşlar yemekten sonra yukarıda numaralanmış tatlı türlerinden yemişlerdir. Kimin hangi tatlı türünü yediğiyle ilgili şunlar bilinmektedir:

- Ayla üç numaralı tatlıdan yemiştir.
- Elanur, Buket ve Hilmi aynı tür tatlıdan yemişlerdir.
- Gonca ve İdil aynı tür tatlıdan yemiştir.
- Kızlardan hiçbiri iki numaralı tatlı türünden yememiştir.
- Her tatlı türünden toplam üçer adet sipariş edilmiştir.
- Herkes tek porsiyon tatlı yemiştir.

11. Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Gonca, 3 numaralı tatlıdan yemiştir.
- B) Doruk, 2 numaralı tatlıdan yemiştir.
- C) Ferhat, 2 numaralı tatlıdan yememiştir.
- D) Hilmi, 1 numaralı tatlıdan yemiştir.
- E) İdil, 1 numaralı tatlıdan yememiştir.

12. I. Elanur

II. Buket

III. Gonca

IV. Ferhat

I numaralı tatlıyı yiyen ekipte numaralandırılmış kişilerden hangisi yoktur?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) III ve IV

E) II ve IV

13. ve 14. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Makine elemanı olarak karşımıza çıkan kopilya, titreşimli çalışan makinelerde, somunların kendiliğinden çözülmesini, perno ve ayar bileziklerinin ekseni boyunca çözülmesini emniyete almak amacıyla kullanılan standart makine elemanlarına denir. Sert çelikten yapılmış telin ikiye katlanması ile yapılır. Uçlu diye tabir ettiğimiz civataların ucundaki diş açılmamış yerinde bulunan delikten geçirilerek ucunun bükülmesi sonucu somunun çıkmamasına yarayan makine elemanlarıdır. Yarım daire kesitli tel çubuklardan maşa şeklinde biçimlendirilmişlerdir. Yerine takıldıktan sonra delikten çıkmaları için bükülen tarafta gözlük bırakılır. Diğer uç, delikten çıktktan sonra iki ucu ters yönde bükülür. Maşa biçimli, yay biçimli, koma biçimli olmak üzere üç sınıfa ayrılır.

13. Bu parçaya göre kopilyanın özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak işaretlenmiştir?

	Farklı adlarla anılma	Çeşitlere sahip olma	Titreşimli çalışma
A)	X		
B)		X	
C)			X
D)	X	X	
E)	X	X	X

14. Parçadan seçilmiş sözcüklerle eylemi türlerinde yapılan işaretlemelerin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

		İsim-Fiil	Sıfat-Fiil	Zarf-Fiil
A)	olarak			✓
B)	kendiliğinden		✓	
C)	katlanması	✓		
D)	yarayan		✓	
E)	olmak	✓		

15. ve 16. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Adana'da eğitim veren Pandül Koleji, derslerinde başarılı olan Asude, Buse, Cem, Dora'ya okul bütçesi ölçüsünde kalem, okuma kitabı ve soru bankasından oluşan 6 parça hediye almıştır.

- Her öğrenci en az bir en fazla iki hediye almıştır.
- Buse ile Dora aynı hediyeleri almıştır.
- Cem, kalem ve soru bankası almıştır.
- İki öğrenciye soru bankası hediye edilmiştir.
- En fazla verilen hediye okuma kitabı olmuştur.

15. Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Okuma kitabını iki kişi almıştır.
- B) Yalnız bir öğrenci kalem almıştır.
- C) Asude soru bankası almıştır.
- D) Asude ve Cem aynı hediyeleri almıştır.
- E) Dora kalem alan öğrencidir.

16. I. Asude

II. Buse

III. Dora

Soru bankasını alan ikinci öğrenci hangileridir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

7. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (D), 5. (Y)

2. **ETKİNLİK:** 1. manzum, mensur; 2. biyografik roman; 3. Şevket Süreyya Aydemir; 4. Ali Şir Nevai, Mecalisü'n-Nefais, Çağatay; 5. biyografi

3. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (D), 4. (D), 5. (Y)

4. **ETKİNLİK:** 1. monografi; 2. biyografi, otobiyografi; 3. Öz geçmiş/CV; 4. portre; 5. otobiyografi

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

6. **ETKİNLİK:** 1. kılış; 2. durum; 3. gereklilik, dilek; 4. duyulan geçmiş zaman; 5. koşarsan

7. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

8. **ETKİNLİK:** Başkasını tanıtırken anlatımda üçüncü tekil şahıs, kendimizi tanıtırken birinci tekil şahıs kullanırız. Kendimizi tanıtırken hayatımızla ilgili her şeyi bildiğimizden bir araştırma içine girmezken başkasını tanıtırken onunla ilgili bilgi ve belgelere ulaşırız. Kendimizi tanıtırken istesek de objektif olamayız. Başkasını tanıtırken kişilerin yaşamını tarafsız bir bakış açısıyla anlatmalıyız. Yani nesnel bir tutum izlemeliyiz.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. Biyografide "Ahmet Rasim'in Hayatı Çocukluğu ve Aile Çevresi, Öğrenim Hayatı, Gazeteci Ahmet Rasim'in Doğuşu, Eserleri" başlıkları altında verilmiştir.

2. a) Biyografide edebiyat alanında başarı göstermiş olan Ahmet Rasim'in doğumuna, yetişmesine, öğrenim ve çalışma hayatına, eserlerine, eserlerinin önemine ve içerik özelliklerine, başarılarına vb. değinilmiştir.

b) Biyografisi verilen kişinin yaşamının ve yaptıklarının anlatılması yoluyla hem onun tanıtılması hem de bilinmeyen yanlarının ortaya konması amaçlanmıştır.

c) Biyografi Ahmet Rasim'in yaşam öyküsü, kişinin kendisi tarafından değil, onunla ilgili araştırma yapan, bilgi ve belgelere ulaşan Şerif Aktaş tarafından kaleme alınmıştır.

d) Ahmet Rasim'in yaşam öyküsü tarafsız bir bakış açısıyla yazılmış, nesnel bir tutul izlenmiş, gerçekçi bir anlatım kullanılmıştır. Biyografide açık, sade bir dil kullanılmıştır.

e) Ahmet Rasim'in edebiyatımız açısından önemi ve değeri belirtilmiştir. Kişinin yaşamı anlatılırken önyargılardan uzak durulmuş, aşırılıklardan yani aşırı derecede yüceltmeler veya kıyasıya eleştirilerden kaçınılmıştır.

f) Ahmet Rasim'in yaşam öyküsü verilirken kronolojik (dizinsel) zaman izlenilmiştir; dil, göndergesel işlevde kullanılmıştır.

3. Metinde öyküleyici, öğretici ve açıklayıcı anlatım kullanılmıştır.

4. "Onu unutmamak her Türk'e borçtur."

5. Ahmet Rasim eserlerinde genellikle yaşadığı dönemin siyasi durumuyla ilgili politik konu ve şahıslara, günlük hayatın akışı içinde dikkati çeken bazı durumlara, İstanbul halkının ruhsal durumlarına yer vermiştir.

6. a) Geçer, fiili geniş zamanda, 3. tekil şahısta çekimlenmiştir.

b) Bulunmuştur, fiili duyulan geçmiş zamanın hikâye bileşiminde çekimlenmiştir.

7. a) İstek kipi görülen geçmiş zamana kaymıştır.

b) Şimdiki zaman kipi gelecek zamana kaymıştır.

TEST - 1

1. C / 2. E / 3. C / 4. E / 5. D / 6. D / 7. A / 8. D / 9. E / 10. C / 11. B / 12. A / 13.
C / 14. A

TEST - 2

1. C / 2. D / 3. A / 4. D / 5. D / 6. E / 7. C / 8. D / 9. E / 10. C / 11. C / 12. D / 13.
D / 14. B / 15. B / 16. A

ÜNİTE 8: MEKTUP / E-POSTA

- Mektup Kelimesinin Kökeni
- Elektronik Mektuplar (E-Posta)
- Dilekçe Yazmanın Kuralları
- Tutanak Yazmanın Kuralları
- Açık Oturumun Genel Özellikleri

1. BÖLÜM

MEKTUP

Mektup Kelimesinin Kökeni

Mektup sözcüğü, dilimize Arapçadan girmiştir. Yazmak anlamındaki “ketb” sözcüğünden türetilmiştir ve “yazılan şey” demektir. Halk dilinde (âşık edebiyatında) “name”, “muhabbetname”, “kağıt”, “gönül dili”, “gam yükü”, “çile bohçası” sözcükleri de “mektup türü” karşılığında kullanılmıştır.

Mektup Nedir?

Yazının bulunmasıyla birlikte, uzak mesafelerdeki kişi veya kurumların birbirleriyle haberleşmek için kullandığı yazılı metin türüne mektup denir. Mektup bir iletişim aracıdır. Mektuplar insanlar arasında duygu ve düşünce paylaşımı yapabilmek, bir haberi iletmek,

bir şeyi sormak, bir şeyi istemek zaman zaman da toplumlar arası sorunlara çözüm üretebilmek için yazılır. Mektup, ulaşımın zor olduğu dönemlerde insanlar arasında etkili bir iletişim aracı olarak kullanılmıştır.

Mektup Türünün Özellikleri

- ✓ Doğal ve samimi bir dille yazılır.
- ✓ Yazarın karakterini yansıtır.
- ✓ Yazarın yaşadığı dönem hakkında bilgi verici olmasından dolayı tarihî belge niteliği taşır.
- ✓ Her konuda yazılabilir.
- ✓ Hikâye, roman ve şiir gibi türlerde mektup bir anlatım biçimi/teknigi olarak kullanılabilir.
- ✓ Mektuplarda; mektubun özelliğine, türüne, ele aldığı konuya göre farklı anlatım teknikleri (betimleyici, öyküleyici, söyleşmeye bağlı, emredici ya da kanıtlayıcı anlatım vb.) kullanılabilir.
- ✓ Özel mektuplar, edebî mektuplar, resmî mektuplar ve iş mektupları gibi türleri vardır.

Dünya Edebiyatında Mektup Türünün Gelişimi

Bilinen en eski mektup örnekleri Mısır firavunlarının milattan önce yazdıkları diplomatik mektuplar ve Hitit krallarının Boğazköy arşivinde bulunan örnekleridir. Mektup, XV. yüzyıla kadar bir _____ aracı olarak görülmüş; XVIII. yüzyıldan sonra edebî bir tür olarak kabul edilmiştir. Dünya edebiyatında Voltaire (Volter), Mme de Sevigne (Mim Dö Sevig), Rousseau (Russo) mektup türünde örnekler vermiş önemli yazarlardır.

Türk Edebiyatında Mektup Türünün Gelişimi

Türk edebiyatında mektup türünün başlangıcı tam olarak bilinmemekle birlikte, Uygur prenslerinin yazdığı mektupların ilk örnekleri olduğu düşünülmektedir. Türkler, İslamiyet'in kabulünden önce "mektup" kelimesi yerine "betik/bitik" sözcüğünü kullanmışlardır. İslamiyet'in kabulünden sonra bu sözcük yerini "mektup" sözcüğüne bırakmıştır.

Divan edebiyatında mektup türü inşa (düzyazı) içinde değerlendirilmiş, Tanzimat dönemine kadar mektup "inşa" başlığı altında yer almıştır. İnşa secili (düzyazıda yapılan uyak) düzyazı demektir. Divan edebiyatında sıkı kurallara bağlı olarak yazılan özel veya resmî mektuplardan başka nesirlerin de toplandığı kitaplara "münşeât" yalnızca mektupların toplandığı eserlere ise "mektûbât" adı verilmiştir. Bu dönemde düzyazı ve mektup yazanlara da "münşi" denmiştir. 16. yüzyılda Fuzulî'nin Nişancı Celalzade Mustafa Çelebi'ye yazdığı "Şikâyetname" adlı eseri mektup türünün en güzel örneklerindedir. Fuzulî'nin kendisine bağlanan maaşı alamamasıyla ilgili şikâyetlerini dile getirdiği mektup, şu dizeyle başlar "Selâm verdim rüşvet değildir deyü almadılar."

Halk edebiyatında da ozanların yazdıkları mensur, manzum mektuplar bulunmaktadır. Türk edebiyatında mektup türü 2. Mahmut Devri'ndeki posta teşkilatının kuruluşuna kadar sanatçılar arasında pek ilgi görmemiş, bu nedenle zayıf kalmıştır. Mektubun gelişimi Tanzimat Dönemi'yle birlikte olmuştur. Bu dönemde haberleşme aracı olmaktan sıyrılan mektup, resmî ve özel mektuplar olarak gelişir ve öykü/roman türünde de bir anlatım tekniği olarak kullanılmaya başlar. Şinasi'nin annesine yazdığı mektup bu türün ilk örneklerindedir. Yine bu dönemde Namık Kemal ve Abdülhak Hâmid'in mektupları edebiyatımız için olduğu kadar yaşadıkları dönemin ruhunu ve dilini anlamak açısından da önemlidir.

Servet-i Fünûn Dönemi sanatçılarından Halit Ziya Uşaklıgil, Tefik Fikret gibi önemli isimlerin mektupları farklı kaynaklarda yer almıştır. Ancak bu dönem sanatçıları mektuplarını kitap olarak yayımlamamışlardır.

Cumhuriyet Dönemi'nde bazı yazar ve şairlerin mektupları kendisi veya bir yakını tarafından kitaplaştırılmıştır. Türk edebiyatında mektup türünde verilmiş örneklerden bazıları şunlardır:

Kitap Olarak Basılanlar:

- ✓ Feridun Bey, Mecmuâ-yı Münşeât
- ✓ Muallim Naci, Mektuplarım
- ✓ Abdülhak Hamit, Abdülhak Hamit Tarhan'ın Mektupları
- ✓ Ahmet Mithat, Muallim Naci; Muhaberât ve Muhaverât (iki şairin birbirine yazdığı mektuplar)
- ✓ Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mapushaneden Mektuplar, Piraye'ye Mektuplar
- ✓ Sabahattin Ali, Canım Aliye Ruhum Filiz
- ✓ Orhan Veli, Yalnız Seni Arıyorum
- ✓ Cemil Meriç, Jurnal 2. Cilt (Lamia Hanım'a yazdığı mektuplar)

Gerek bizim edebiyatımızda gerekse dünya edebiyatında hikâye, roman ve şiir gibi türlerde mektubun bir anlatım biçimi/teknîği olarak da kullanıldığı görülmektedir. Goethe'nin "Genç Werther'in Acıları", Dostoyevski'nin "İnsancıklar" ve Balzac'ın "Vadideki Zambak" adlı romanları dünya edebiyatında anlatım biçimi/teknîği olarak da kullanılan en tanınmış eserlerdir.

Türk Edebiyatında Anlatım Tekniği Olarak Mektuptan Yararlanılmış Bazı Eserler (Hikâye, Roman, Şiir, Deneme vb.)

- ✓ Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mutallaka (ilk mektup şeklindeki roman örneği)
- ✓ Halide Edip Adivar, Handan (roman)
- ✓ Reşat Nuri Güntekin, Bir Kadın Düşmanı (roman); Sönmüş Yıldızlar (hikâye)
- ✓ Nurullah Ataç, Okuruma Mektuplar (deneme)
- ✓ Cenap Şehabettin, Hac Yolunda (gezi yazısı), Avrupa Mektupları (gezi yazısı), Suriye Mektupları (gezi yazısı); Evrak-ı Eyyam (eleştiri)
- ✓ Ahmet Rasim, Romanya Mektupları (gezi yazısı), Şehir Mektupları (fıkra, söyleşi)

- ✓ Falih Rifki Atay, Londra Konferansı Mektupları (gezi yazısı)
- ✓ Namık Kemal, İrfan Paşa'ya Mektup (eleştiri)
- ✓ Ali Canip Yöntem, Millî Edibiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münakaşalarım (eleştiri)
- ✓ Yakup Kadri, Bir Serencam (hikâye); Milli Savaş Hikâyeleri, Okun Ucundan (mensur şiirler)
- ✓ Ömer Seyfettin, Aşk ve Ayak Parmakları (hikâye)
- ✓ Sait Faik Abasıyanık, Sevgiliye Mektup (hikâye-mektup-düzyazı)
- ✓ Ahmet Hamdi Tanpınar, Antalyalı Genç Kıza Mektup (poetik mektup)
- ✓ Orhan Seyfi Orhon, Sevgiliye Mektup (şiir)
- ✓ Aziz Nesin, Atatürk'e Mektup (şiir)
- ✓ Kemalettin Kamu, İzmir Yollarında Son Mektup (şiir)

Mektup Türleri

Mektuplar işledikleri konulara ve yazılış amaçlarına göre üç grupta ele alınır:

1. Özel Mektuplar

Kişilerin bilgi almak, duygu ve düşüncelerini paylaşmak, haber vermek, herhangi bir konuda danışmak vb. sebeplerle; akrabalarına, arkadaşlarına, dostlarına yazdıkları mektuplardır. Bu mektuplar içten, yalın anlatımlara sahiptir. Konu sınırlaması yoktur. Teşekkür, özür, kutlama, çağrı, başsağlığı gibi pek çok konuda yazılabilir. Gönderen ve alıcı arasındaki ilişkiye göre üslubu değişir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur. Gönderici mektup yazdığı kişiye uygun bir ..... kullanır. Hitap cümlesinden sonra giriş bölümünde kendinden bahseder. Esas konuya gelişme bölümünde değinilir. Sonuç bölümünde ise iyi dilekler, sevgi, selamlar iletilir. Mektup kağıdının sol üst köşesine mektubun yazıldığı tarih ve yer; sağ alt köşesine ad, soyad, imza; sol alt köşesine de adres yazılır. Bu mektupların gizliliği vardır. Başkaları tarafından okunmamalıdır.

2. Edebî Mektuplar

Edebiyatçıların ya da diğer sanat dallarındaki sanatçıların birbirlerine sanatsal bir üslupla yazdığı mektuplardır. Bu mektuplar özel mektup niteliği taşıyalar da sanatsal bir üslup taşımaları bakımından özel mektuptan ayrılır. Dolayısıyla özel mektuplardaki içten anlatım, edebî mektuplarda yerini daha ciddi bir üsluba bırakır. Bu mektuplar yazıldıkları dönemin fikir, sanat, edebiyat hayatına ışık tutar. Özel mektuplardaki gizlilik bunlarda yoktur. Hatta herkesin okuması ve bu mektuplardan yararlanması amaçlanır. Bazen dergilerde, gazetelerde yayımlanır bazen de yazarın kendisi ya da bir araştırmacı tarafından kitap hâline getirilir.

Özel Mektuplarla Edebî Mektupların Karşılaştırması

Benzer Yönler

- ✓ Her iki mektup da bir hitapla başlar.
- ✓ Gönderici ve alıcı arasındaki ilişkiye göre hitap şekilleri değişir.
- ✓ İkisi de giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç kısımdan oluşur.
- ✓ Yazılı iletişim türüdür.
- ✓ İkisinde de ad, soyad ve tarih aynı yerlere yazılır.

Farklı Yönler

- ✓ Özel mektuplar ..... kaygı içermediklerinden edebî mektuba göre daha samimi olur.
- ✓ Özel mektuplarda daha çok kişisel konular ele alınır, edebî mektuplarda ise fikir, sanat ve edebiyat öne çıkan konulardır.
- ✓ Özel mektuplarda günlük konuşma dili kullanılırken edebî mektuplar daha edebî bir dille kaleme alınır.
- ✓ Edebî mektuplar; gazetelerde, dergilerde veya kitap olarak yayımlanır ve okunması bakımından herkese açıktır. Oysa özel mektuplar özel hayatı içerdiğinden gönderici ve alıcı arasında kalır.
- ✓ Edebî mektuplar edebiyat ve sanat dünyasında tanınmış kişiler tarafından yazılırken özel mektuplar eş, dost, arkadaş, aile arasında yazılır.

İş Mektubu

Özel veya tüzel kişilerin iş kurumlarına ya da iş kurumlarının bu kişilere yazmış olduğu, konusu iş olan mektuplardır. Bu mektuplar satış, şikâyet, sipariş, alacak, başvuru, tavsiye gibi konularda yazılabilir.

Resmî Mektup

Resmî kurumlar ve tüzel kişilikli kuruluşların birbirlerine yazdıkları üslubu ciddi yazılarla, vatandaşların başvuru niteliğindeki yazılarına verilmiş ciddi cevaplara **resmî mektup** denir. Bu mektuplar kısa ve öz biçimde, net bir anlatımla ve bilgisayar çıktısı veya daktiloyle yazılırlar. Bu mektuplar daha üst bir makama yazılıyorsa "arz ederim", alt makama yazılıyorsa "....." kalıplarıyla sonlandırılır.

Açık Mektup

Herhangi bir görüşü açıklamak ya da bir tezi savunmak amacıyla halka ya da devlet yetkililerine hitap edilen, bir kişi veya bir kurum tarafından yazılmış, dergi, gazete gibi ortamlarda yayımlanmış mektuplardır. Bu mektuplarda halka mâl olmuş önemli konular ele alınır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

- ( ) Namık Kemal ve Abdülhak Hâmid gibi edebiyatımızın usta sanatçılarının mektupları, edebiyatımız için olduğu kadar; yaşadıkları dönemin tarihî ruhunu ve dilini anlamak açısından da önemlidir.
- ( ) Edebî mektuplar halk tarafından okunacağı için bu türde yazılmış mektuplarda günlük konuşma dili tercih edilir.
- ( ) Fuzulî'nin 16. yüzyılda yazdığı "Şikâyetname" adlı eser, mektup türünde yazılmıştır.
- ( ) Mektubun asıl konusuna, mektubun giriş bölümünde değinilir.
- ( ) Mektup kağıdının sağ üst köşesine yazıldığı yer ve tarih yazılır; sağ alt köşesine ad, soyad yazılıp imza atılır.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

- Resmî mektuplar kendinden üst bir kişi ya da kuruma yazılırken mektup ..... kalıbıyla sonlandırılır.
- Satış, şikâyet, başvuru, tavsiye gibi konularda yazılan mektuplara ..... denir.
- Edebiyatımızda mektup şeklindeki ilk roman örneği ..... dır.
- "Yazılı şey, yazı" anlamına gelen mektup kelimesi dilimize .....'dan geçmiştir.
- Dünya edebiyatında mektup türünün en eski örnekleri ..... ve .....'nın mektuplarıdır.

2. BÖLÜM

ELEKTRONİK MEKTUPLAR (E-POSTA)

Günümüzde iletişim yollarının çeşitlenmesi ve teknolojinin getirdiği olanaklarla mektup tercih edilen bir haberleşme aracı olmaktan çıkmıştır. Telefon, cep telefonu ve sonrasında Genel Ağ kullanımının giderek yaygınlaşması bunda başlıca etkindir. Ancak elektronik postalar/ileteler yoluyla ve cep telefonlarındaki yazılı bilgi ve mesaj gönderme seçenekleri sayesinde mektup yüzyılımızda da farklı bir biçimde yaşamaya devam etmektedir. Günümüzde iletişim özelliğini kaybeden mektup, edebî bir tür olarak da ortadan kalkmıştır.

Elektronik Ağ üzerinden insanlar arasında bilgi akışı sağlamaya yarayan mektup türüne ..... denir. Kişisel e-posta göndericisi olabilmek için kişinin şahsına ait bir e-posta adresine, kurumsal e-posta gönderebilmek içinse kurum adına açılmış bir e-posta adresine ihtiyaç vardır. Elektronik posta adresinde kullanılacak "kullanıcı adı" belirlenirken mümkünse adresin adınız ve soyadınızdan oluşmasına dikkat ediniz. Çünkü ad ve soyad yerine takma adlardan oluşan e-posta adresleri alıcıda ciddi bir intiba bırakmamaktadır.

E-postaların, elektronik ortamda gönderilen mektup olduğunu unutmayınız. Bundan dolayı e-posta oluştururken mektup yazımında uyulan kurallara (hitap cümlesi ile başlamak, alıcının konumuna uygun dil ve ifade biçimleri kullanmak sonunda iyi dilekle bitirmek vb.), imla ve noktalamaya dikkat ediniz.

🔴 E-posta Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?

- ✅ **Konu Başlığı:** İletinin konusunun ne olduğu bir iki sözcükle yazılmalıdır.
- ✅ **Hitap:** Mektupta olduğu gibi, e-postalar da uygun bir hitapla başlamalıdır.
- ✅ **Bitiş:** E-postanın sonunda bitiş sözcüklerine yer verilmeli, e-posta iyi dilekle bitirilmelidir.
- ✅ **Alıcı:** E-posta'nın kime ya da kimlere gönderildiği dikkatli bir biçimde belirtilmelidir.

E-posta bir gruba gönderilecekse adresler arasına virgül konularak alıcı sayısı artırılır. Ancak bu durumda kişilerin e-posta adresleri "to" (kime) alanına değil "Bcc" alanına yazılmalıdır. "Bcc" İngilizce açılımı "Blind Carbon Copy" dir. (görünmeyen aynen kopya). Bu şekilde, alıcıların birbirlerinin e-posta/ileti adreslerini görmesi engellenmiş olur. Her e-posta/ileti adres sisteminin bu özelliği mevcuttur.

Örnek: Kurum kodu ve sistem adresi şu şekilde oluşturulur: balsaglik@balsaglik.com

balsaglik	@	balsaglik	.	com	.	tr
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
kullanıcı adı	adres işareti (et)	sistem adresi	nokta	site uzantısı (gov, com vb.)	nokta	ülke kısaltması

E-posta adresi küçük harflerle yazılır ve içerisinde "ç, ğ, ı, ö, ş, ü" harfleri kullanılmaz.

E-posta; gönderici, alıcı, konu başlığını içerir.

Kişisel bilgilerin sahiplerinin istediği dışında ilgisiz ve yetkisiz tarafların eline geçmesi, kişisel bilgi sahibini rahatsız edecek veya onlara zarar verecek şekilde yasa dışı olarak kullanılması ve kişi mahremiyetinin ihlali tehlikesini de doğurmaktadır. Dolayısı ile gelişen bilişim teknolojileri bilgi güvenliği olgusunu da beraberinde önce ihtiyaç sonra zorunluluk hâline getirmiştir. Kişisel bilgiler; ad, soyad, adres, telefon numarası, e-posta adresi gibi kullanıcıyı tamamlamaya yönelik her türlü diğer bilgiyi ifade etmektedir. Tüm bu bilgileri korumak için internet web tarayıcınızın "do not track" (izlememe) seçeneğini aktif hâle getirmek, işlem yapmak istediğiniz web sayfalarının kullanım politikası ve gizlilik sözleşmelerini okumak, güvenli bir şifre seçmek, e-posta adresini güncellemek, anti virüs yazılımını açık ve güncel tutmak, işletim sistemini güncel tutmak, paylaşılan bilgisayarlar kullanırken dikkatli olmak gerekir. Hesap bilgileri kimseyle paylaşılmamalıdır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Genel Ağ kullanımının giderek yaygınlaşması sonucunda, elektronik postalar sayesinde mektup, yüzyılımızda farklı bir biçimde yaşamaya devam etmektedir.
2. ( ) E-posta adreslerinde tercihe göre harfler büyük veya küçük olabilir.
3. ( ) Elektronik posta adresinde kullanacak "kullanıcı adı" belirlenirken mümkünse adresin takma adlardan oluşması gerekir.
4. ( ) E-posta tek kişiye değil de bir gruba gönderilecekse adresler arasına virgül konularak alıcı sayısı arttırılabilir.
5. ( ) Paylaşılan bilgisayarlar kullanırken kişisel bilgilerin güvenlik altına alınması gerekir.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Elektronik posta adresi: Kullanıcı adı, @, nokta, site uzantısı, nokta, ...ndan oluşur.
2. Mektupta olduğu gibi, e-postalar da uygun bir ..... başlamalıdır.

3. Elektronik Ağ üzerinden insanlar arasında bilgi akışı sağlamaya yarayan mektup türüne ..... denir.
4. E-posta adresi içerisinde "....., ..., ..., ..., ..., ..." harfleri kullanılmaz.
5. E-posta bir gruba gönderilecekse kişilerin e-posta adresleri "to" (kime) alanına değil ..... alanına yazılmalıdır.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) "öde(mek), besle(mek), büyüt(mek), öldür(mek)" sözcükleri iş (kılış) fiilleridir.
2. ( ) Haber kipleri fiilin zamanını bildiren kiplerdir. Görülen geçmiş, duyulan geçmiş, şimdiki zaman, gelecek zaman ve geniş zaman olmak üzere beşe ayrılır.
3. ( ) "Sararmak, yaşlanmak, eskimek" örneklerinde olduğu gibi öznenin kendi iradesi dışında yaptığı eylemler durum eylemleridir.
4. ( ) "İstemiyor musun" sözcüğü, şimdiki zamanın olumsuz soru biçiminde çekimlenmiş basit zamanlı bir fiildir.
5. ( ) "Koruyordum, bakacaktım, bilmezsem, tanımazdım, alıyormuşsunuz" sözcükleri sırasıyla şimdiki zamanın hikâyesi, gelecek zamanın hikâyesi, geniş zamanın şartı, geniş zamanın hikâyesi, şimdiki zamanın rivayeti ile çekimlenmiş birleşik zamanlı eylemlerdir.

6. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. "Sıkıntıdan ne yapacağımızı şaşırdık." cümlesinde yüklem anlamına göre ..... fiildir.
2. "Bütün gün boş boş oturuyor." cümlesinde yüklem anlamına göre ..... fiildir.
3. "Biraz ders çalışmalısın." cümlesinde yüklem ..... kipiyle çekimlenmiştir. Bu kip ..... kiplerinin içinde yer alır.
4. "Keloğlan anasını üzünce çok ağlar." cümlesinde fiil kipinde anlam kayması yapılarak geniş zaman kipi ..... kipi yerine kullanılmıştır.
5. "Koş-" fiilinin geniş zamanın şart birleşiminde, olumlu 2. tekil şahıstaki çekimi ..... şeklinde yapılır.

4. BÖLÜM

YAZMA

Özel Mektup Yazma Aşamaları

1) **Hazırlık:** Yazılacak mektubun konusunun, amacının ve hedef kitlesinin (kişi, kurum vb.) belirlendiği aşamadır.

2) **Planlama:** Yazılacak mektubun giriş, gelişme ve sonuç bölümünde neler anlatılacağı planlandığı aşamadır. Mektupta bahsedilecek konular bir liste hâline getirilmeli bunlar önem sırasına göre sıralanmalıdır.

3) **Taslak Metin Oluşturma:** Özel mektuplar tarih, hitap, mektup metni, nezaket, saygı ifadeleri ve imza olmak üzere beş kısımdan oluşur. Mektup yazarken önce sağ üst köşeye tarih düşülmeli; hitaptan sonra virgül konmalı plan doğrultusunda metin yazılmaya başlanmalı; giriş, gelişme, sonuç bölümlerine yer verilmelidir. Sonra "Sevgilerimle, saygılarımla, hürmetler vb." nezaket, saygı ifadeleri ile mektup bitirilmeli mektubun sonuna kişi adı soyadı yazarak imzalanmalıdır. Mektubun giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde şunlara değinilmelidir.

a) **Giriş Bölümü:** Bu bölümde mektubu yazma nedeni kısaca açıklanmalıdır. Giriş bölümünde basmakalıp ifadelerden (Bizi soracak olursan, ben iyiyim, senin de iyi olmanı diliyorum vb.) kaçınılmalıdır. Çünkü bunlar ilgi çekmez ve okur üzerinde hiçbir etki bırakmaz.

b) **Gelişme Bölümü:** Mektubun konusunun detaylarla anlatıldığı en uzun bölümdür. Bu bölümde farklı konulardan söz edilebilir ancak üzerinde durulan esaslara göre paragraflara yer verilmelidir.

c) **Sonuç Bölümü:** İyi dilekler, sevgi ve saygı ifadeleri ile mektup bitirilir. Bu bölümde de giriş bölümünde olduğu gibi basmakalıp ifadelerden (Mektubumu sonlandırırken... vb.) kaçınılmalıdır.

4) **Taslak Metni Geliştirme ve Düzeltme:** Yazılan taslak mektup yazıldıktan sonra mutlaka birkaç kez okunmalıdır. İçerik açısından gözden geçirilen tutarlılık, cümle ve paragraflar arası ilişki, başlık, kelime tercihleri, anlatım bozuklukları, açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık açısından değerlendirilmelidir. Ayrıca biçim özellikleri açısından da gözden geçirilmeli; yazım, noktalama, sayfa düzeni, okunaklılık vb. açıdan da değerlendirilmelidir. taslak mektup dil bilgisi ve üslup yönünden düzeltilerek geliştirilmeli ve son hâli verilmelidir.

5) **Yazılan Metni Paylaşma:** Mektup, yazıldıktan sonra, postaya verilmek üzere, bir zarfa konur. Zarfın sol üst köşesine, gönderen kendi açık adresini, ortasına da gönderdiği kişinin açık adresini yazar. Kendi adresini yazmasının nedeni ise alıcısının bulunmaması hâlinde mektubun geri gelmesini sağlamak içindir.

Mektup Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?

- Resmî bir makama mektup yazılıyorsa çizgisiz bir kağıt ve renksiz bir zarf kullanılmalıdır. Ancak özel mektuplarda renkli, desenli kağıt ve zarf kullanılabilir.
- Mektup, yazılan kişiye/kuruma göre bir üslupla kaleme alınmalıdır. Özel mektuplarda günlük konuşma dili tercih edilmeli, samimi olunmalı; iş mektuplarında ise dil ve üslupta resmî olunmalıdır.
- Mektubun özelliğine, türüne, ele aldığı konuya göre farklı anlatım teknikleri kullanılabilir.
- Mektuplar mutlaka bir hitapla başlamalıdır.

Özel Mektup Örneği

Ankara, 27.11.2017

Sevgili Arkadaşım,

Giriş

.....
.....
.....
.....
.....

Gelişme

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sonuç

.....
.....
.....
.....
.....

Sevgilerimle
İmza
Ad-Soyad

7. ETKİNLİK

Yukarıda özel mektup yazma aşamalarına uyarak bir yakınınıza özel mektup yazınız.

8. ETKİNLİK

Mektup yazma geleneği üzerine düşünce ve izlenimlerinizi anlatan bir yazı yazınız.

E-posta Yazma Aşamaları

Elektronik posta aşağıdaki unsurların doldurulmasıyla oluşturulur.

From (Gönderen veya Kimden): İletiyi gönderenin e-posta adresinin yazıldığı alandır.

To (Kime): E-postanın kime/kimlere yollanacağı alandır.

Subject (Konu): E-postayı açıklayan başlıktır. İletilerin filtrelenmesine yardımcı olur.

Body (Mesaj Gövdesi): Mesajın yazıldığı alana denir.

CC (Carbon Copy/Karbon Kopya): Gönderilen kişiye ek olarak iletinin başka kişilere de gönderilmesini sağlar.

BCC (Blind Carbon Copy/Gizli Karbon Kopya): Buraya yazılan alıcılar iletide görünmez. Özel hayat mahremiyeti sebebiyle birçok kişiye gönderilen, resmî olmayan iletiler için bu alanın kullanılması uygun olur.

Reply (Yanıtlamak): Belli bir kişiden gelen iletiyi yanıtlamak için kullanılır.

Attachment (Ek): E-postanın yanında gönderilen dosyalardır. (PDF, JPEG, Word, Poverpoint, RAR vb.)

Elektronik Mektup Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?

- Konu ile ilgili olmayan kimseye e-posta gönderilmemelidir.
- Kullanıcıların konu bölümüne göre e-postaları okuyup okumama kararı verildiği unutulmamalıdır.
- Konusu olmayan e-posta görgü kurallarına göre gönderilmemelidir.
- Konu iletiyi özetleyen kelimelerden oluşmalıdır.
- Gönderilen e-posta çok önemliyse programdan "çok önemli" diye işaretlenmeli ve konu kısmına önem derecesi belirtilmelidir. Örnek: [(İletişim Eğitimi Hk. (Acil))]
- Daha önce gönderilen bir e-posta düzeltip tekrar gönderilecekse konu bölümüne "düzeltme" veya "revize" diye belirtilmelidir.
- E-postalar kısa, net ve açık olmalıdır.

- ✓ Yazı fontları ve büyüklükleri standart olmalıdır.
- ✓ E-posta, selamlama ile başlamalı, iyi dilek ifadeleri ile sonlandırılmalıdır.
- ✓ Adınız, soyadınız ve unvanınız e-posta'da yer almalıdır.

9. ETKİNLİK

Yukarıda verilen açıklamalar doğrultusunda bir elektronik mektup yazınız.

Dilekçe

Bir isteği, resmî bir makama bildirmek amacıyla yazılmış altında istekte bulunan kişinin imzası bulunan yazılara **dilekçe** denir. Dilekçeler resmî ya da iş mektubu içinde değerlendirilmektedir.

Dilekçe Yazmanın Kuralları

- ✓ Sağ üst köşeye tarih atılmalı.
- ✓ Hangi kuruma verilecekse o kuruma hitap edilmeli. Gerekirse ili, açık adresi belirtilmelidir.
- ✓ Dilekçe metni yazılmalı.
- ✓ Dilekçenin metin kısmında konuyla ilgili belgelerden söz edilmişse sol alt köşedeki "ekler" bölümünde bu belgelerin tek tek adları yazılarak belirtilmelidir.
- ✓ Dileğini, şikâyetini bildiren kişi kendi iletişim adresini, telefon numarasını sol alt köşeye, eklerin üstüne yazmalıdır.
- ✓ Sağ alt köşeye dilekçeyi yazan kişi adını yazarak imzalamalıdır.

Dilekçe Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?

- ✓ Dilekçeler çizgisiz bir kağıda yazılmalıdır.
- ✓ Tarih; gün, ay, yıl biçiminde yazılmalıdır.
- ✓ Anlatım açık, net, dolaysız olmalıdır.
- ✓ Yazım kurallarına dikkat edilmeli ve elle yazılıyorsa okunaklı olmalıdır.
- ✓ Kağıdın sağ, sol üst ve alt kenarlarından boşluklar bırakılmalı; kullanılacak kağıt yazılacak metnin uzunluğu, kısalığına (yarım ya da tam dosya kağıdı) göre ayarlanmalıdır.
- ✓ İmzalanmayan dilekçeler işleme konulmaz. Bunun için dilekçeler mutlaka imzalanmalıdır.
- ✓ Tarihsiz dilekçeler de yine kişiye sıkıntılar yaşatabilir.
- ✓ Makam adından sonra normal paragraf boşluğundan biraz daha fazla boşluk bırakılmalıdır.
- ✓ Ek belgeler şu şekilde verilmelidir:

Ek 1: 1 adet nüfus cüzdanı fotokopisi

Ek 2: 1 adet diploma örneği vb.

Dilekçe Örneği

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına,
Ankara

Fakültenizin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 31137 no'lu öğrencisiyim. 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı'nda Bahar Dönemi'nde yapılan Türk Dili adlı dersin ara sınavına rahatsızlığımdan dolayı katılamadım.

Türk Dili dersinin mazeret sınavına girmek istiyorum. Durumu bilgilerinize sunar, gereğini saygılarımla arz ederim.

28.11.2018

İmza

Ad-Sodaydı

Ek: Sağlık Raporu

Adres:

10. ETKİNLİK

Yukarıda verilen açıklamalar ve örnek doğrultusunda bir dilekçe yazınız.

Tutanak

Meclis, kurul, mahkeme vb. yerlerde söylenen sözlerin ..... yazıya geçirilmesine veya belgelenmesi gereken bir durumu tespit edenler tarafından imzalanan belgeye **tutanak** adı verilir.

Tutanak Yazmanın Kuralları

- ✓ Tutanaklar, tarih ve saatle başlamalı, yine tarih ve saatle bitmelidir.
- ✓ Tutanaklarda mümkünse 2 şahit (2 yoksa 1 de olur), tutanağı tutan kişi ve amirin imzalarıyla beraber 4 imza olmalıdır.
- ✓ Tutanak kâğıdı temiz olmalı, yazılarda silinti veya kazıntı olmamalıdır.
- ✓ Tutanaklarda kâğıdın sadece bir yüzüne yazı yazılmalıdır. Eğer birden fazla sayfaya yazılacaksa, üst tarafa sayfa numaraları yazılmalı. Her sayfa tutanağı tutan kişi veya kişilerce paraflanmalıdır.

- ✓ Tutanaklar, aynı kalemle ve aynı kişi tarafından yazılmalıdır. (Daktilo veya bilgisayarla da hazırlanabilir.)
- ✓ Tutanak kağıdının boş kalan kısımlarına sonradan yazı eklenmemesi için ..... çekilmelidir.
- ✓ Tutanaklar 3 nüsha hâlinde düzenlenmeli, 3 nüshada da ıslak imzalar olmalıdır.

Tutanak Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?

- ✓ Tutanakta bahsi geçen olay ya da durum "tespit edilme" biçiminde yazılmalıdır.
- ✓ Olayın ya da işlemin gerçekleşme tarihi, olayın gerçekleştiği yere ait adres bilgisi, ilgililerin açık kimlik bilgileri, TC numaraları, adres ve telefon bilgileri, imzaları eksiksiz olmalıdır.
- ✓ Olaya ya da duruma ait tüm bilgiler; detaylı bir şekilde, akıcı bir üslupla imla kurallarına uyularak yazılmalıdır.
- ✓ Başlıkla paragraf arasında boşluk bırakılmamalıdır. Paragraf boşluğu da bırakılmamalıdır.

Tutanak Örneği

TUTANAKTIR

.../.../2018 tarihinde ..... Lisesi
 ..... sınıfı öğrencilerinden ..... numaralı, ...
 ..... adlı öğrencinin saat 11.05 sularında 3. tene-
 füste okulun öğrenci merdiveninden kantin katına inerken ayağı takılmış
 ve düşerek dizinin yaralandığı tespit edilmiş, ilk müdahale tarafımızca ya-
 pılmıştır. Daha sonra ailesine haber verilerek adı geçen öğrenci ailesiyle
 birlikte hastaneye gönderilmiştir. İş bu tutanak ilgili kişilerce düzenlenip
 imza altına alındı. .../.../2017 saat 11.15 .....

İmza	İmza	İmza
.....	.....	.....
Şahit Öğrenci	Şahit Öğrenci	Nöbetçi Öğretmen
		İmza
		.....
		Okul Müdürü

II. ETKİNLİK

Yukarıda verilen açıklamalar ve örnek doğrultusunda bir tutanak yazınız.

5. BÖLÜM

SÖZLÜ İLETİŞİM

AÇIK OTURUM

Geniş halk kitlelerini ilgilendiren ve önceden belirlenen bir konunun bir ..... yönetiminde dinleyiciler önünde konuyla ilgili farklı düşüncelere sahip uzmanları tarafından tartışıldığı konuşmalara "açık oturum" denir.

Açık Oturumun Amacı: Konuyla ilgili bir sonuca ulaşmak değil; problemlere "yeni bakış açıları" getirmek, konuyla ilgili farklı özelliklerin anlaşılmasını sağlamak, dinleyenleri ayrıntılı olarak bilgilendirmektir.

Açık Oturumda Süre: Yönetcinin inisiyatifinde olsa da konunun seyrine, güncelliğine kamuoyunun ilgisine göre bir saat ile üç saat arasında değişir.

Açık Oturumda Konuşmacı Sayısı: Açık oturumda bir başkan ve 3-5 konuşmacı bulunur.

Açık Oturumun Genel Özellikleri

- ✓ Açık oturum, başkanın konuyu ana hatlarıyla dinleyicilere açmasıyla başlar.
- ✓ Başkanın belirlediği sıraya göre söz alan konuşmacılar belli bir süreyle sınırlı olan konuşmalarını yaparlar. Her konuşmacı sırayla 2-3 tur konuşur.
- ✓ Her konuşmacı konuyu bir yönüyle ele alır. Konuşmacılar, bildiği ve inandığı düşünceleri savunur. Görüşlerinin haklılığını, doğruluğunu, yararlı olduğunu öner sürer. Bunları kendisine verilen süre içerisinde yapmak zorundadır. Bu süre içinde temel görüşlerini açıkça ve kanıtlarla ortaya koymalı, karşı fikirleri yumuşak ifadelerle tenkit etmelidir.
- ✓ Başkan konuşmaları not alır, zaman zaman konuyu özetler, gerektiğinde kısa bir değerlendirme yapar. Yakın ve zıt görüşleri gruplandırarak konunun açılımını ve yönlendirilmesini sağlar. Kısır tartışmaları, çatışmaları önler. Başkan tartışma boyunca ..... olmak durumundadır. Konuşmacılara verilen süreyi dengeli bir şekilde ayarlar. Tartışma kurallarının dışına çıkılmasını engeller.
- ✓ Başkan zaman zaman dinleyicilerin görüşlerine yer verebileceği gibi dinleyenlerin konuşmacılara soru sormasına da izin verebilir. Bazen de dinleyicilerden çeşitli kanallarla gelen soruları düzenler ve dinleyiciler adına konuşmacılara bu soruları yöneltir.
- ✓ Konuşmacılar konuya hazırlıklı olarak gelirler. Gerektiğinde kullanmak üzere belge ve dokümanlarını yanlarında bulundurlar.
- ✓ Son olarak oturum başkanı konuşmacıların tezlerini özetleyerek ve bazı sonuçlar çıkararak oturumu kapatır.

- ✓ Sürenin yetmediği durumlarda konuyla ilgili bir açık oturum daha yapılabileceklerinin sözünü verebilir.
- ✓ Açık oturum günümüzde belli bir dinleyici kitlesinin karşısında yapıldığı gibi radyo ve televizyonlarda da yapılmaktadır.

12. ETKİNLİK

Televizyonda yayınlanan bir açık oturumu izleyiniz. İzlediğiniz bu açık oturumu değerlendiriniz.

AÇIK UÇLU SORULAR

İzmir, 13.4.1941

Sevgili Ziyacığım,

İzmir'de ne arıyorum diye hayret etme. Sadece askerliğimi yapıyorum. Herhâlde sen beni Ankara'da zannediyordun. On iki marttan beri hazırlık kıtasındayım. Haftaya Ankara'ya Yedek Subay Okuluna gidiyorum. Şimdilik askerî disiplinden şikâyetim yok. Burada kiminle beraber olduğumu tahmin et bakalım? Aklına gelmez diye derhâl söyleyeyim: Kenan Hulusi'yle beraber... Hulusi habire hikâye yazıyor. Hâlbuki ben, bir türlü kalemi elime alamıyorum. Ancak sana gönderdiğim şiiri tamamlayabildim. Bu şiiri Muhtar'a verirsin, mümkünse bir sayfede çıkmasını rica edersin. Yücel Mecmuası, İzmir'de iyi satış yapıyor. Bizim hazırlık kıtasındaki çocuklar da mecmuayı çok beğeniyorlar. Muhtar'a bu müjdeyi verebilirsin, selamlarımla beraber.

Kıtada temas ettiğim çocukların çoğu bizi tanıyor, hatta şiirlerimizden ezbere mısralar okuyacak kadar. Tabii bu durum, hepimizin hesabına çok hoşuma gitti. Şiir ve hikâye meraklıları da yok değil. Özetle, askerlikte sıkılmıyorum. Yedek Subay'da, daha birçok arkadaşımız da bize "Oktay, Orhan vs." katılacakları için oradaki hayatımızın daha enteresan olacağı muhakkak. Siyasi vaziyet de pek iç açıcı olmamakla beraber hadiselerin seyrini sükûnetle takip etmek lazım. Belki seni de tekrar göreceğimizi ve kucaklayacağımızı ümit ediyorum. Şarkılarımızın yarım kalmasına, Tanrı elbette ki müsaade etmez. Şevket'e selam söyle. Onun da, senin vaziyetinde olduğunu sanırım. Güzel şiirler yazma işimize, her şeye rağmen devam etmek lazım.

Hasretle gözlerinden öper, seni Allah'a emanet ederim Ziya'cığım.

İmza
Cahit Sıtkı Tarancı

1. - 4. soruları verilen metne göre cevaplayınız.

1. Soru:

İçerik açısından incelendiğinde metinde mektup türünün hangi özellikleri görülmektedir? Maddeler hâlinde yazınız.

1. Sorunun cevabı:

2. Soru:

Biçimsel açıdan incelendiğinde metinde mektup türünün hangi özellikleri görülmektedir? Maddeler hâlinde yazınız.

2. Sorunun cevabı:

3. Soru:

Verilen metin mektup çeşitlerinden hangisinin içinde değerlendirilmelidir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

3. Sorunun cevabı:

4. Soru:

Bu mektupta kullanılan anlatım biçimlerini ve tekniklerini belirleyiniz.

4. Sorunun cevabı:

5. Soru:

Özel mektuplarla edebî mektupları karşılaştırarak arasındaki farklılıkların neler olduğunu yazınız.

5. Sorunun cevabı:

6. Soru:

Bazı edebî türlerde anlatım tekniği olarak mektuptan yararlanılmıştır. Bu edebî türlerden üç tanesini yazınız.

- a)
- b)
- c)

6. Sorunun cevabı:

7. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan fiilleri bu-
lularak bu fiillerin cümledeki işlevini belirle-
yiniz.

- a) İzmir'de seni arıyorum.
- b) Durmadan sana bakıyorum.
- c) Oğlum ben görmeyeli ne kadar büyümüş.

7. Sorunun cevabı:

8. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde geçen fiilleri bularak
bu fiillerin hangi kip, zaman ve kişide çe-
kimlendiğini yazınız.

- a) Sadece askerliğimi yapıyorum.
- b) Ödevlerini zamanında yapmalıydın.

8. Sorunun cevabı:

9. Soru:

Aşağıdaki cümlelerin olumlu mu olumsuz
mu olduğunu yazınız.

- a) Seni sevmez miyim hiç?
- b) Ne gece geleyim ne de gündüz.

9. Sorunun cevabı:

TEST 1

1. Aşağıdakilerden hangisi mektup türünün özelliklerinden biri değildir?

- A) Doğal ve samimi bir dille yazılır.
- B) Yazarın karakterini yansıtır.
- C) Olay çevresinde oluşan edebî metinlerdendir.
- D) Yazarın yaşadığı dönem hakkında bilgi verir.
- E) Konu sınırlaması yoktur, her konuda yazılabilir.

2. Elektronik Ağ üzerinden insanlar arasında bilgi akışı sağlamaya yarayan mektup türüne ---- denir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Özel Mektup
- B) Resmî Mektup
- C) Edebî Mektup
- D) Blog
- E) Elektronik Mektup

3. Aşağıda verilenlerden hangisi edebî mektupla özel mektup arasındaki farklardan birisi değildir?

- A) Özel mektuplar günlük konuşma diliyle edebî mektuplar daha edebî bir dille kaleme alınır.
- B) Özel mektuplar herkes tarafından okunabilirken edebî mektuplar, gönderici ve alıcı arasında kalır.
- C) Özel mektuplar eş, dost, aile arasında yazılırken edebî mektuplar edebiyat ve sanat dünyasında tanınmış kişiler tarafından yazılır.
- D) Özel mektuplar, samimi bir üslupla yazılırken edebî mektuplar sanatsal kaygı içerir.
- E) Özel mektuplarda daha çok kişisel konular ele alınırken edebî mektuplarda ise fikir, sanat ve edebiyat öne çıkan konulardır.

4. "Resmî kurumlar ve tüzel kişilikli kuruluşların birbirlerine yazdıkları üslubu ciddi yazılarla, vatandaşların başvuru niteliğindeki yazılarına verilmiş ciddi cevaplara ---- denir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Açık mektup
- B) Edebî mektup
- C) Özel mektup
- D) Elektronik mektup
- E) Resmî mektup

5. "Cumhuriyet Dönemi'nde bazı yazar ve şairlerin mektupları kendisi veya bir yakını tarafından kitaplaştırılmıştır."

Aşağıda verilenlerden hangisi sözü edilen bu eserlerden biri değildir?

- A) Cemil Meriç, Bu Ülke
- B) Orhan Veli Kanık, Yalnız Seni Arıyorum
- C) Sabahattin Ali, Canım Aliye Ruhum Filiz
- D) Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya'ya Mektuplar
- E) Nazım Hikmet, Piraye'ye Mektuplar

6. Fuzulî'nin "Şikâyetname" adlı eseriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Fuzulî bu eserinde kendisine bağlanan maaşı alamamasıyla ilgili şikâyetlerini dile getirmiştir.
- B) Eser mektup türünde kaleme alınmıştır.
- C) Eser divan edebiyatı geleneği içinde değerlendirilir.
- D) Fuzulî bu eserini bir yakınına yazdığı için eser özel mektup türünün içinde yer alır.
- E) Eser düzyazı biçiminde kaleme alınmıştır.

7. Aşağıdakilerden hangisi e-posta yazarken uyulması gereken kurallardan biri değildir?

- A) Yazılacak iletinin mutlaka bir başlığı olmalıdır.
- B) E-posta adresi büyük harflerle yazılmalıdır.
- C) E-posta iyi dileklerle bitirilmelidir.
- D) E-posta uygun bir hitapla başlamalıdır.
- E) Yazılacak olan metin giriş, gelişme, sonuç olacak şekilde yapılandırılmalıdır.

8. "Gerek bizim edebiyatımızda gerekse dünya edebiyatında hikâye, roman ve şiir gibi türlerde mektubun bir anlatım biçimi/teknigi olarak da kullanıldığı görülmektedir."

Aşağıda verilenlerden hangisi sözü edilen teknikle yazılmış eserlerden biri değildir?

- A) Balzac, Vadideki Zambak
- B) Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mutallaka
- C) Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya'ya Mektuplar
- D) Halide Edip Adivar, Handan
- E) Dostoyevski, İnsancıklar

9. Aşağıdakilerden hangisi e-postanın unsurlarından biri değildir?

- A) İyi dilekler
- B) Kime
- C) Konu
- D) Mesaj gövdesi
- E) Gönderen

10. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi gereklilik kipinde çekimlenmemiştir?

- A) Bu kitabı bir an önce okumalısın.
- B) Seni görmeliydim bunca aradan sonra.
- C) Gökte bulayım yerde ararken yıllarca seni.
- D) Anlamalılar bu işin sonu asla iyi bitmez.
- E) Bugün ben geleceğim o da gelmeli.

11. Aşağıdaki dizelerin hangisinde fiil, farklı kipte çekimlenmiştir?

- A) Dere birazdan denizle birleşecek.
- B) Daima insanlara karşı saygılı olmalısın.
- C) Bahçenin o küçük fidanları büyümüş.
- D) Bir gün atar tüm eşyalarını ve çıkar gider.
- E) Bütün gün elinden düşmüyor ders kitapları.

12. "Ağlasam sesimi duyar mısınız, Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?
Bilmezdim şarkların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Yukarıdaki dizelerde kaç çekimli fiil bulunmaktadır?

- A) 2
- B) 3
- C) 4
- D) 5
- E) 6

13. I. Yaşar Kemal romanın kahramanını anlatıyor.

II. Yıllarca, onun zihninde oluşturduğu hayalî hikâyeleri dinledim.

III. Akşamın bu saatinde gökyüzü kararlı.

IV. Oldukça uzun süren hastalıktan iyice sararmış, erimiş.

V. Bu yıl boyun çok uzamış.

Numaralandırılmış cümlelerden hangisinin yüklemi iş (kılış) bildirmektedir?

- A) I ve IV
- B) II ve III
- C) I ve II
- D) II ve V
- E) IV ve V

14. I. Her gün mutlaka gelip beni görmelisin.

II. Hep birlikte yürüyelim arkadaşlar.

III. Okusa belki bir baltaya sap olacak.

IV. Dünya dönüyor sen ne dersin de.

V. Ufuklara bakacaksın öylece...

Numaralandırılmış cümlelerde aşağıdaki fiil kiplerinden hangisi yoktur?

- A) Gereklilik kipi
- B) Duyulan geçmiş zaman
- C) İstek kipi
- D) Şimdiki zaman
- E) Gelecek zaman

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil kiplerinde anlam kayması olmamıştır?

- A) Müziği duyunca oynamaya başlıyor.
- B) Çok çalışır dîdir fakat yorulup vazgeçer.
- C) Hoca söylene söylene eve geliyor.
- D) Yüzyıllarca bu türküler böyle söylendi.
- E) Kesinlikle kardeşim yarın gelip benden hesap sorar.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?

- A) Yıllar sonra epeşki bir elma yemek nasip oldu.
- B) Bu ülkede Nuran Hanım kadar hoşgörülü bir insan daha var mıdır?
- C) Onunla görüşmiyeli yıllar olmuştur.
- D) Bu mahallenin yıllar önce iyikötü bir havası vardı.
- E) O Ankaralı'dan uzun yıllar çok yardım gördüm.

16. Sayı sıfatları ( ) asıl sayı sıfatları ( ) sıra sayı sıfatları ( ) kesir sayı sıfatları ve üleştirme sayı sıfatları olmak üzere dörde ayrılır ( )

Ayrıca belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (;) (,) (,) (.)
- B) (;) (,) (;) (.)
- C) (,) (,) (,) (.)
- D) (;) (;) (,) (...)
- E) (.) (;) (;) (...)

TEST 2

1. ve 2. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Bir süpermarketteki motivasyon amaçlı ödüllendirme sisteminde her bir çalışanın 100 puanı vardır. Aşağıdaki ödül ve ceza listesine göre ay sonunda 100 puanı koruyan veya 100 puanın üzerinde bir puana ulaşan her bir çalışana 600 lira prim verilir.

No	Ödül-ceza gerektiren durum	Ödül Puanı	Ceza Puanı
1	Mesai saatlerine uymamak		-5
2	Görev listesini eksiksiz tamamlamak	+10	
3	Çalışma ekibiyle uyumsuz çalışmak		-10
4	İşlerde özgün çözümler üretmek	+20	
5	Ekip arkadaşları arasında motivasyon artırıcı tutumlar	+15	
6	Üslendiği görevleri geciktirmek		-5

Bu süpermarkette çalışan Aysun, Toygun, Aysel, Esin ve Coşkun'un durumları ile ilgili şunlar bilinmektedir:

- Toygun, 1 numaralı durumla ilgili bir defa ceza puanı almıştır.
- Aysel, 6 numaralı durumu 2 kez yaşamış, 4 numaralı durumla ilgili bir kez ödül puanı almıştır.
- Coşkun, toplam 25 ödül puanı ve 25 ceza puanı almıştır.
- Aysun, bir kez ceza puanı almış ve ay sonunu 90 puan ile tamamlamıştır.
- Esin, 2 numaralı durum ve 5 numaralı durum ile ilgili birer kez ödül puanı almış ancak bunun yanında tüm ceza puanlarını birer kez almıştır.

1. Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Aysun 3 numaralı durumdan dolayı ceza puanı almıştır.
 B) Coşkun ile Esin'in ay sonundaki puanları eşittir.
 C) Çalışanlardan iki tanesi ay sonunda prim almaya hak kazanmıştır.
 D) Toygun ve Esin'in ay sonundaki puanlarının farkı 10'dur.
 E) Toygun'un ay sonundaki puanı Aysun'un puanından fazladır.

2. Puan sıralaması yapıldığında en çok puandan en az puana doğru sıralama aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Esin
Aysun
Coşkun
Toygun
Aysel
- B) Coşkun
Aysel
Toygun
Esin
Aysun
- C) Aysun
Coşkun
Toygun
Aysel
Esin
- D) Aysel
Esin
Coşkun
Toygun
Aysun
- E) Toygun
Coşkun
Aysel
Aysun
Esin

3. ve 4. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Bukalemunlar gün ışığında yapraklı bir dalda otururken etraflarındaki çalılıkların gölgesine benzer şekilde siyah ve uçuk kahverengi lekelerle yeşil olurlar. Akşam yaklaşırken ışıklar sönükleşmeye başladığı zaman, bukalemunun rengi grimsi yeşile döner ve daha sonra sarı lekeli donuk sarımsı kahverengiye dönüşür. Karanlıkta ise bukalemun tamamen siyah olur. Bütün bu renk değişimleri on beşer dakika içinde gerçekleşir. Bukalemun sadece bulunduğu yere uymak için rengini değiştirmez. Eğer kızmışsa, üzerinde diğer hayvanlara uyarı olacak şekilde koyu turuncu benekler ve koyu kırmızı lekeler de oluşur.

3. I. Ortama uyum sağlayabilmek
II. Avını kolayca yakalayabilmek
III. Kızdığını ifade edebilmek

Parçaya göre yukarıdakilerden hangileri bukalemunun renklerini değiştirme amaçlarından biri olamaz?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II
C) Yalnız III   D) I ve II
E) II ve III

4. a) yaklaş → zarf-fiil eki almış bir eylemsidir.

b) on beşer dakika → ifadesindeki altı çizili bölüm üleştirme sıfatıdır

c) değiştirmez → geniş zamanın olumsuzu ile çekimlenmiş bir durum eylemidir.

d) daha sonra → ifadesi parçada üstünlük zarfı olarak kullanılmıştır.

Parçadan seçilen yukarıdaki söz/söz grupları ile ilgili doğru (D) - yanlış (Y) hangisinde sırasıyla verilmiştir?

	a	b	c	d
A)	Y	Y	D	D
B)	Y	D	Y	D
C)	D	Y	D	Y
D)	Y	D	D	Y
E)	D	D	Y	Y

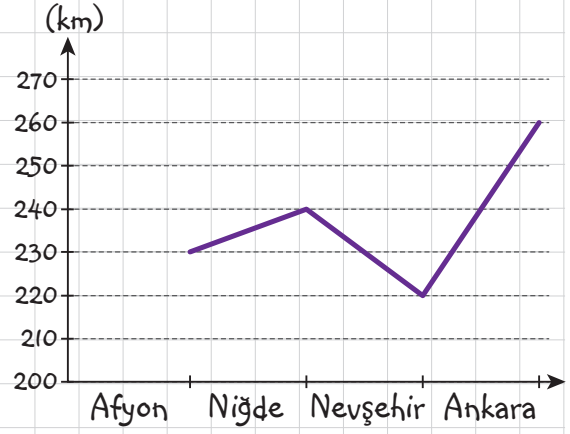
5. Mersin'de 2040 yılına kadar 4 ayrı metro hattı (Silifke-Mut-Tarsus-Mezitli) yapılacaktır. Bu planla ilgili şunlar bilinmektedir:

- Mezitli hattından sonra bir metro hattı daha yapılacaktır.
- Silifke ve Tarsus metro hatları arasında bir metro hattı projesi bitirilecektir ve Silifke daha önce yapılacaktır.

Buna göre bu metro hatlarının yapım yılları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

	2024	2030	2035	2040
A)	Silifke	Mut	Tarsus	Mezitli
B)	Tarsus	Silifke	Mezitli	Mut
C)	Mut	Silifke	Mezitli	Tarsus
D)	Tarsus	Mezitli	Mut	Silifke
E)	Mut	Tarsus	Silifke	Mezitli

6.

- I. Afyon'dan Konya'ya giden bir kişi, Konya'dan Niğde'ye giden birisinden daha az yol alır.
- II. Niğde, grafikteki şehirler arasında Konya'ya en yakın olanıdır.
- III. Ankara, grafikteki şehirler arasında Konya'ya en uzak olanıdır.
- IV. İllerin, Konya'ya en yakından en uzağa göre sıralanması için grafiğin eksen kısmında Afyon ile Nevşehir'in yer değiştirmesi gerekir.

Bu grafikteki hareketle numaralanmış yargılardan hangileri söylenemez?

- A) I ve II   B) I ve III
C) II ve IV   D) III ve IV
E) I ve IV

7. - 8. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Küçük Prens adlı kitabın kahramanları şunlardır:

Pilot (kitabın yazarı):

Altı yaşındayken resim yapmasına izin verilmeyen, uçağı bozulduğu için çölde kalan pilottur. Bekleyiş esnasında tanıştığı Küçük Prens onun dostu olur.

Küçük Prens:

Gezegende yalnız başına yaşayan ve bir çiçeği olan, çeşitli gezegenleri dolaşan ve Dünya'da da yazarımızla karşılaşan hikâyenin önemli kahramanıdır.

Kral:

Gezegende yalnız yaşayan ve her şeye hükmettiğini zanneden birisidir.

Kendini Beğenmiş Adam:

Küçük Prens'in gezdigi bir gezegende tanıştığı, adının özelliğini taşıyan biridir.

İş Adamı:

Sürekli hesap yapan, bu işi çok önemseyen, yıllardır yaptığı hesabın başından ayrılmamış (2 kez hariç) birisidir.

Bekçi:

Gezegendeki fenerleri gece-gündüz durumuna göre yakıp söndürme görevini üstlenmiş birisidir.

Kâşif:

Masa başından kalkmadan kâşiflerden duyduğu coğrafi olaylarla ilgili değerlendirmeler yapan kişidir.

Satıcı:

İnsanlara zaman kazanmaları için susuzluk giderici haplar satan kişidir.

Demiryolu Makasçısı:

İnsanları taşıyan trenleri, bazen sağa bazen de sola gönderme görevini üstlenen kişidir.

Diğer Canlılar:

Çiçek, yılan, gül, tilki.

7. Buna göre Küçük Prens adlı kitapla ilgili,

I. Düşsel öğeler içerir.

II. Toplumun farklı kesimlerini yansıtır.

III. Yazarın yaşamından izler taşır.

IV. Sürükleyici bir üsluba sahiptir.

V. Öyküleme anlatım biçiminden yararlanılmıştır.

VI. Bilimsel nitelikli nesnel bilgiler içerir.

yargılarından hangilerine ulaşamaz?

A) I ve II

B) III ve IV

C) II ve V

D) V ve VI

E) IV ve VI

8. Metinde geçen sözcükler ve türleri ile ilgili yapılan tablonun hangi bölümünde yanlışlık yapılmıştır?

	Sıfat-fiil	İsim-fiil	Niteleme sıfatı	Miktar zarfı
A) bozulduğu	✓			
B) bekleyiş		✓		
C) yalnız			✓	
D) kâşiflerden	✓			
E) çok				✓

9. - 10. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Çeşitli sembollerden oluşan bir kodlama sisteminde A, K, O, P, T harfleri aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

A	K	O	P	T
▲♥▲	♥▲	▲♥	♥▲▲	♥▲▲▲

9. Buna göre aşağıdaki beş harfli kelimelerden hangisi

♥▲▲♥▲♥▲▲♥▲▲♥▲▲♥
şeklinde kodlanır?

- A) TAKAT   B) KAPAK
C) TOPAK   D) TOKAT
E) PATAK

10. "KOTA" kelimesinin yazımı aşağıdakilerin hangisidir?

- A) ▲♥▲♥▲▲♥♥▲▲
B) ♥▲▲♥▲♥♥▲▲▲♥▲
C) ♥▲▲♥♥▲▲▲♥▲▲
D) ▲♥♥▲▲♥▲▲▲♥
E) ♥▲▲♥▲♥▲▲▲♥

11. Aşağıdaki bazı kelimelerin anlamları ve kelimelerin bu anlamda kullandıkları cümleler verilmiştir. Bu kelimeleri cümlelerin içinden bularak bulmacanın satırlarına yazınız.

	Anlamı	Cümle
1.	Bir dileye bildirmek için resmî makamlara sunulan, imzalı ve adresli, pullu veya pulatsız yazılardır.	Sınav kâğıdının incelenmesi için bölüme dilekçe yazdım.
2.	Bir haber vermek, haber almak, bir şey sormak, istemek, bir duyguyu ya da düşünceyi paylaşmak gibi amaçlarla kişi ve kurumların yazdıkları yazı	Dünyada mektup türünün ilk örneklerine Mısır'da rastlanmıştır.
3.	İçine mektup veya başka kâğıtlar konan kâğıttan kese.	Kenarları ezik, bir çift altın kahve fincanı zarfını elinde evirir çevirirdi.

1.							
2.							
3.							

Buna göre bulmacanın dördüncü sütununda yer alan harfler aşağıdakilerden hangisidir?

A)

i
E
A

B)

D
M
Z

C)

L
K
R

D)

E
T
F

E)

Ç
U
R

12. - 14. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

	1. Sıra	2. Sıra	3. Sıra	4. Sıra
Üst Raf		Yılanların Öcü		
Alt Raf	Ağrı Dağı Efsanesi			Hanımın Çiftliği

Demet'in kitaplığında, iki rafta dörder kitap bulunmaktadır. Bu kitaplar "Yılanların Öcü", "Ağrı Dağı Efsanesi", "Çıkırıklar Durunca", "Sarı Traktör", "Kürk Mantolu Madonna", "Hanımın Çiftliği", "Savaş ve Barış", "Babalar ve Oğullar" kitaplarıdır.

Bu kitaplardan bazılarının durduğu yerler yukarıda gösterilmiştir. Tüm kitapların yerlerine ilişkin diğer bilgiler şunlardır:

- Hanımın Çiftliği ve Kürk Mantolu Madonna aynı raftadır.
- Sarı Traktör üst raftadır.
- Yılanların Öcü ve Kürk Mantolu Madonna aynı sıradadır.
- Çıkırıklar Durunca kitabı 1. sıradadır.
- Yılanların Öcü ve Sarı Traktör yan yana değildir.

12. Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi üst raftaki kitaplardan biri kesinlikle olamaz?

- A) Çıkırıklar Durunca
- B) Yılanların Öcü
- C) Kürk Mantolu Madonna
- D) Sarı Traktör
- E) Babalar ve Oğullar

13. Bu bilgilere göre Savaş ve Barış kitabı üçüncü sırada üst rafta ise alt rafta aşağıdaki kitaplardan hangisi vardır?

- A) Çıkırıklar Durunca
- B) Sarı Traktör
- C) Kürk Mantolu Madonna
- D) Babalar ve Oğullar
- E) Yılanların Öcü

14. Bu bilgilere göre aşağıdaki kitaplardan hangileri kesinlikle aynı rafta olmaz?

- A) Çıkırıklar Durunca - Sarı Traktör
- B) Ağrı Dağı Efsanesi - Savaş ve Barış
- C) Yılanların Öcü - Çıkırıklar Durunca
- D) Hanımın Çiftliği - Babalar ve Oğullar
- E) Babalar ve Oğullar - Savaş ve Barış

15. ve 16. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Spiker:

(I).....

M Chung:

- Bu sadece kelimelerle oynamaktır. Kendimize grup dersek klüplerde çalıp turnelere çıkabiliriz. Demezsek müzelerde çalarız.

Spiker:

(II).....

M Chung:

- İşe olumsuz tarafından bakarsak şahsen benim için dokuzdan beşe bir işe ayak uydurabilmem anlamına geliyor. Grubun en yaşlısı benim, dolayısıyla ne yapmak istediğimi anlayacak birkaç yılım oldu. Hâliyle yapmak istediğiniz şeyler ve arzu ettiğinizden daha fazla uzlaşmanızı gerektirecek şeyler ortaya çıkıyor. Neubauten benim uzlaşma arzuma karşılık geliyor.

15. Bu diyalogda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) (I) Einstürzende Neubauten'i bir grup olarak adlandırır mıydınız?
(II) Grup hangi gerekçelerle oluşturuldu?
- B) (I) Einstürzende Neubauten'i grup kategorisinde değerlendirmek mümkün mü?
(II) Grubun oluşmasına etki eden olay nedir?
- C) (I) Einstürzende Neubauten'a adını verirken nelere dikkat ettiniz?
(II) Grubun size sağlamış olduğu katıklardan söz eder misiniz?
- D) (I) Einstürzende Neubauten'i bir grup olarak addetmek mümkün mü?
(II) Grubun oluşumunda ne tür katıklar sundunuz?
- E) (I) Einstürzende Neubauten grubu hakkında neler söyleyebilirsiniz?
(II) Grubun oluşma aşamasında nelerle karşılaştınız?

16. a) en / fazla / daha → sözcükleri

parçada miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

b) sadece / için → sözcükleri

parçada bağlaç görevinde kullanılmıştır.

c) benim / kendimize → sözcükleri

ri sırasıyla kişi ve dönüşlülük zamiri görevinde kullanılmıştır.

Parçadan seçilen yukarıdaki sözcüklerin türleri ile ilgili doğru (D) - yanlış (Y) aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

	a	b	c
A)	Y	D	D
B)	D	Y	Y
C)	Y	D	Y
D)	Y	Y	D
E)	D	Y	D

8. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (D), 4. (Y), 5. (D)

2. **ETKİNLİK:** 1. arz ederim; 2. iş mektupları; 3. Mutallaka; 4. Arapça; 5. Mısır firavunları ve Hitit kralları

3. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (Y), 3. (Y), 4. (D), 5. (D)

4. **ETKİNLİK:** 1. sistem adresi, ülke kısaltması; 2. hitap-la; 3. e-posta (elektronik posta); 4. "ç, ğ, ı, ö, ş, ü"; 5. "Bcc"

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (D), 5. (D)

6. **ETKİNLİK:** 1. iş (kılış); 2. basit, bileşik; 3. duyulan geçmiş zamanın olumsuz sorusu; 4. gelecek zaman kipinin yerine, şimdiki zaman; 5. ek-fiil (ek eylem)

7, 8, 9, 10, 11, 12. **ETKİNLİKLER:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. a) Mektup, sanatçının başka bir sanatçı arkadaşına duygu ve düşüncelerini paylaşmak amacıyla yazılmıştır.

b) Doğal ve samimi bir dille yazılmıştır.

c) Mektup, yazarın karakterini yansıtmaktadır.

d) Mektup, yazarın yaşadığı dönemin sanat dünyası, siyasi ve sosyal yapısı hakkında bilgi vermektedir. Bundan dolayı belge niteliği taşımaktadır.

e) Mektup şairin arkadaşına kendi hayatıyla ilgili gelişmeleri haber vermek ve bir konuda rica etmek konusunda kaleme alınmıştır.

2. a) Sağ üst köşeye mektubun yazıldığı yer ve tarih yazılmıştır.

b) Mektup hitap ifadesiyle başlamıştır.

c) Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine uyularak mektup metnine yer verilmiştir.

d) Mektubun sonunda nezaket ve saygı ifadelerine yer verilmiştir.

e) Ad soyad yazılarak imzalanmıştır.

3. Yukarıdaki mektup edebî mektup içinde değerlendirilmelidir. Gerekçeleri:

a) Mektubun yazarı bir şairdir ve başka bir şair arkadaşına yazmıştır.

b) Sanatsal bir üslup taşımaktadır.

c) Mektup yazıldığı dönemin, fikir, sanat, edebiyat hayatına ışık tutmaktadır.

d) Üçüncü şahısların okumasında sakınca yoktur.

4. Bu mektupta öyküleyici, söyleşmeye bağlı ve emredici anlatım kullanılmıştır.

5. a) Özel mektuplar sanatsal kaygı içermediklerinden edebî mektuba göre daha samimi olur.

b) Özel mektuplarda daha çok kişisel konular ele alınır, edebî mektuplarda ise fikir, sanat ve edebiyat öne çıkan konulardır.

c) Özel mektuplarda günlük konuşma dili kullanılırken edebî mektuplarda daha edebî bir dil kullanılır.

d) Edebî mektuplar; gazetelerde, dergilerde veya kitap olarak yayımlanır ve okunması bakımından herkese açıktır. Oysa özel mektuplar özel hayatı içerdiğinden gönderici ve alıcı arasında kalır.

e) Edebî mektuplar edebiyat ve sanat dünyasında tanınmış kişiler tarafından yazılırken özel mektuplar eş, dost, arkadaş, aile arasında yazılır.

6. Bazı edebî türlerde anlatım tekniği olarak mektuptan yararlanılmıştır. Bu edebî türlerden bazıları roman, hikâye, şiir, gezi yazısı vb. dir.

7. a) Arıyorum fiili cümlede yüklemün gösterdiği işi yapma niteliği taşıdığını, yapanın dışında bir nesneye (seni) yöneldiğini anlatmaktadır. Dolayısıyla iş (kılış) fiilidir.

b) Bakıyorum fiili herhangi bir oluş ve kılış değil, takınılan bir tavrı göstermektedir. Dolayısıyla durum fiilidir.

c) Büyümüş fiili cümlede herhangi bir etki altında olmaksızın bir varlıkta kendiliğinden oluşan değişikliği anlatmaktadır. Dolayısıyla oluş fiilidir.

8.

a) Yapıyorum: haber kipleri, şimdiki zaman 1. tekil kişi

b) Yapmalıydın: dilek kipleri, gereklilik kipi 2. tekil kişi

9.

a) Biçimce olumsuz, anlamca olumlu bir cümledir.

b) Biçimce olumlu, anlamca olumsuz bir cümledir.

TEST - 1

1. C / 2. E / 3. B / 4. E / 5. A / 6. D / 7. B / 8. C / 9. A / 10. C / 11. B / 12. C / 13. C / 14. B / 15. D / 16. A / 17. B

TEST - 2

1. B / 2. D / 3. B / 4. E / 5. C / 6. C / 7. E / 8. D / 9. D / 10. C / 11. D / 12. C / 13. D / 14. E / 15. A / 16. E

ÜNİTE 9: GÜNLÜK / BLOG

Günlük (Günce)
Günlük Türünün Özellikleri
Blog (İnternet Günlükleri)
Fiil (Eylem)
Fiilde Çatı

1. BÖLÜM

GÜNLÜK (GÜNCE)

Yaşanan olayların, izlenimlerin, duygu ve düşüncelerin günü gününe yazıldığı öğretici metinlere **günlük** denir. Günlüğün Cumhuriyet'ten önceki karşılığı "**ruzname**"dir. Bununla birlikte bu sözcük yerine "**vekayiname, muhtıra**" sözcükleri de kullanılmıştır. Yabancı kaynaklarda ise günlük kelimesinin karşılığı "**diary**" ve "**journal**"dir. Edebiyatımızda "günlük" terimini ilk kez Falih Rıfkı Atay kullanmıştır. Nurullah Ataç ise bu sözcük yerine "günce" sözcüğünü kullanmayı tercih etmiştir.

Günlük yazarı duygu, düşünce ve gözlemlerini içinden geldiği gibi yazar. Bu nedenle günlüklerde içten bir anlatım gözlenir. Yaşananlar sıcağı sıcağına kaleme alınır. Günlüğün yazıldığı tarih ve yazıldığı yer belirtilir. Ancak düzenli olmayan ve yazıldığı gün belli olmayan günlükler de vardır. Günlüklerin çok büyük bir bölümü yayımlanmak amacıyla yazılmaz, hatta bazıları kişilerin bireysel tercihi olarak sadece kendini rahatlatma gayesiyle bile ya-

zılmış olabilir. Düşünceler, duygu ve gözlemler ..... kaleme alındığından günlük metinlerine yazan kişinin kişiliği, hayata bakış açısı, görüşleri, ruhsal durumu da yansır.

🔴 **Günlük Türünün Özellikleri**

- ✓ Günlükler kısa yazılardır ve yaşanan olaylar günü gününe aktarılır.
- ✓ Yazarın yaşadığı dönemden ve kişisel hayatından, kişiliğinden, görüşlerinden, ruhsal durumundan izler taşır.
- ✓ Okuyucu düşünülerek yazılmadığından öznedir.
- ✓ Öğretmeye bağlı, gerçekçi anlatım türlerinin içinde değerlendirilir.
- ✓ Gezi yazısı, hatıra, roman gibi türlerde günlüklerden faydalanılabilir.
- ✓ Konu kısıtlaması yoktur.
- ✓ Herkesin anlayacağı konuşma diline yakın bir dille yazılır.
- ✓ Günlüklerin akışında olaylar ve kişiler ayrıntılı anlatıldığından tarihî belge niteliği taşır. Bu nedenle tarihçilere özellikle de edebiyat tarihçilerine kaynaklık eder.
- ✓ Günlüklerde öyküleyici, betimleyici, açıklayıcı anlatım biçimlerinden ve ..... tekniğinden yararlanılır.
- ✓ İnanıdırıcı, içten ve samimidir.

🔴 **Günlük Türleri**

- ✓ **İçe Dönük Günlükler:** Olayların tamamen yazar üzerinden anlatıldığı günlüklerdir. Öyle ki yazarın en gizli sırları bile kaleme alınır.
- ✓ **Dışa Dönük Günlükler:** Bu tür günlüklerde yazarlar, kendi içsel yaşamları yerine çevrelerinde gelişen olayları ve olaylarda aktif rol alan insanları aktarırlar. Dönemin sanat ve siyaset adamlarından, yazarlarından bahsedilen bu günlükler tarihî belge niteliği de taşımaktadır. Bunların yanı sıra edebî ve sanatsal eserlerin oluşum süreçlerinin anlatıldığı günlükler de vardır. Bu türde yazılan günlüklerde yazarlar eserlerini yazarken, ressamın tablolarını oluştururken çektiği sıkıntıları, nasıl bir ruh hâlinde olduklarını ve çalışma şekillerini anlatırlar.

Seyahate çıkan kimselerin tuttuğu günlüklere "**seyahat günlüğü**" adı verilir. Bu türü gezi yazısından ayıran özelliği ise yazarın mekânlara değil, ... odaklanmasıdır.

Gerek dünya edebiyatında gerekse Türk edebiyatında günlük şeklinde düzenlenen roman, hikâye, tiyatro ve şiirler de vardır.

Türk ve Dünya Edebiyatında Günlük Türünden Yararlanılarak Yazılmış Edebî Eserlerden Bazıları:

- ✓ Jean Paul Sartre, Bulantı (roman)
- ✓ Andre Gide, Kadınlar Okulu (roman); Kalpazanlar (roman)
- ✓ Gogol, Bir Delinin Hatıra Defteri (oyun)
- ✓ Ayfer Tunç, Suzan Defter (hikâye)

- ✓ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yaban (roman)
- ✓ Ömer Seyfettin, Niçin Zengin Olamamış? (hikâye)
- ✓ Nazım Hikmet, Saat 21-22 Şiirleri (şiir)

Günlüğün en çok karıştırıldığı anlatım türü anıdır. Anıyla günlükü ayıran en keskin fark; anının olayların üzerinden zaman geçtikten sonra kaleme alınması, günlük türünün ise günü gününe tutulmasıdır. Günlük, günü gününe saptanan olaylar, düşünceler, duygularla oluşur. Anı ise üstünden uzun yıllar geçmiş olayları dile getirir. Onun için gerçeğe uygunluk bakımından günlükler daha inandırıcıdır. Ayrıca anılar üst düzeyde bulunmuş kişilerce yazılır. Çünkü bu kişilerin anıları merak edilir, bu anılar bir döneme ışık tutar. Günlükler ise herkes tarafından yazılabilir. Günlükte de anıda da yazarlar kendi iç dünyalarından hareket ederek dış dünyayı anlatmaya çalışırlar. Her iki türde de yazarlar kendilerini tanımak ve tanıtmak isterler.

● Dünya Edebiyatında Günlük Türünün Gelişimi

Batı'da günlüğe benzeyen ancak günümüzdeki günlük türünden çok farklı ilk örnekler eski Yunan ve Roma Dönemi'ne aittir. Bunlar yapılmış işlerin unutulmaması için her gün not tutmak ya da yılın belli zamanlarında oluşan gökyüzü hareketlerini gün gününe kaydetmek suretiyle oluşturulmuş birtakım belgelerdir. Rönesans'tan sonra yazılan günlükler, siyasi ve toplumsal olaylar açısından önem taşımaya başlamış; 19. yüzyılın ortalarına doğru günlük sayısında bir artış yaşanmıştır. Bu tarihten sonra günlüklerin edebî değeri artmış ve içerik bakımından zenginleşmiş yazarlarının iç dünyasını yoğun duygularla yansıtmaya başlamıştır. 19. yüzyılda yazılan güncelerin Fransız Henri Frederic Amiel'in Çok Özel Günce'si, Alman Friedrich Habel'in Kalbimin Not Defteri ve Dünya, Yaşam ve Kitaplar Üzerine Ama Esas Olarak Kendim Üzerine Düşünceler en önemlileridir. 19. yüzyılda Goethe, Stendhal, Walter Scott, Hugo, Baudelaire, Tolstoy, Puşkin, Kafka, Dostoyevski gibi sanatçılar da günlük türünde eserler vermişlerdir. Max Fricsh, Thomas Mann, Brecht 20. yüzyılın önemli günlük yazarlarıdır.

● Türk Edebiyatında Günlük Türünün Gelişimi

Türk Edebiyatında Batı'dakine benzer günlükler Tanzimat'la birlikte verilmeye başlanmış olsa da edebiyatımızda daha önce yazılmış yer yer günlük havası taşıyan eserler vardır: Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran ve Mısır Seferi'ni anlatan Haydar Çelebi'nin "Ruzname"si, 3. Selim'in sır katibinin yazdığı Ahmet Efendi'nin "Ruzname"si, Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"si ve 28 Mehmet Çelebi'nin yazdığı "Paris Sefaretname"si bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Batılı anlamda ilk günlük örneği, Direktör Ali Bey'in 1898 tarihinde yazdığı "Seyahat Jurnalı"dir. Bu eser "seyahat günlüğü" niteliğinde kaleme alınmıştır. Batılı anlamda ilk özel günlük örneğini ise, Şair Nigar Hanım, Servet-i Fünun Dönemi'nde yazmıştır. "Hayatımın Hikâyesi" adlı bu eser, yazarın ölümünden sonra 1959 yılında basılmıştır. Lütfi Simav'ın "Osmanlı Sarayı'nın Son Günleri", Ömer Seyfettin'in "Ruznameler"i, Ahmet Refik'in "Kafkas Yollarında", İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın günlükleri bu türün diğer önemli örnekleridir.

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk günlük yazarı Salah Bırsel'in "Kuşları Örtünmek, nezleli Karga, Bay Sessizlik, Aynalar Günlüğü, Yaşlılık Günlüğü" adlı eserleri çağdaş edebiyatımızın bu türde yazılmış önemli eserleridir. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk günlük yazarı Salah Bırsel olsa da edebiyatımızda günlüğe gerçek kimliğini veren Nurullah Ataç olmuştur. Nurullah Ataç'ın bir gazetede yazdığı günlükler çok dikkat etmiş, edebiyatımızda bundan sonra günlükler önem kazanmaya başlamıştır.

Türk Edebiyatından Günlük Türünde Yazılmış Eserlerden Bazıları:

- ✓ Nurullah Ataç; Avusturya Günlüğü, Günce, Uçuş Günlüğü, Gazi Günlüğü
- ✓ Nuri Pakdil, Batı Notları
- ✓ Orhan Burian, Günlük
- ✓ Tomris Uyar; Sesler Yüzler Sokaklar, Gündökümleri, Günlerin Tortusu
- ✓ Cemil Meriç, Jurnal
- ✓ Oğuz Atay, Günlük
- ✓ Cemal Süreya, Günler
- ✓ Cahit Zarifoğlu, Yaşamak
- ✓ İlhan Berk, El Yazılarına Vuruyor Güneş
- ✓ Hilmi Yavuz, Geçmiş Yaz Defterleri
- ✓ Adalet Ağaoğlu, Damla Damla Günler
- ✓ Oktay Akbal; Anılarda Görmek, Geçmişin Kuşları, Yeryüzü Korkusu
- ✓ Fethi Naci, Roman ve Yaşam Eleştiri Günlüğü

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Günlükler, olayların üzerinden zaman geçtikten sonra kaleme alınır.
2. ( ) Batı'da günlüğe benzeyen ancak günümüzdeki günlük türünden çok farklı ilk örnekler eski Yunan ve Roma Dönemi'ne aittir.
3. ( ) Roman, hikâye, tiyatro ve şiirler gibi edebî türlerde günlük türünden yararlanılmıştır.
4. ( ) Batılı anlamda ilk günlük örneği; Direktör Ali Bey'in "Seyahat Jurnalı"dir.
5. ( ) Türk edebiyatında Batı'dakine benzer günlükler Cumhuriyet Dönemi'nde verilmeye başlanmıştır.

2. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Şair Nigar Hanım'ın ..... Dönemi'nde yazdığı ..... adlı eser Batılı anlamda ilk özel günlük örneği kabul edilir.
2. Yazarın en gizil sırlarının bile kaleme alındığı günlük türüne ..... denir.
3. "Kuşları Örtünmek, Nezeleli Karga, Bay Sessizlik, Aynalar Günlüğü, Yaşlılık Günlüğü" adlı günlükleri çağdaş edebiyatımıza kazandıran sanatçımız .....'dır.
4. Günlüğün en çok karıştırıldığı anlatım türü ..... dır. Oysa günlükler günü gününe tutulurken ..... olayların üzerinden zaman geçtikten sonra kaleme alınır.
5. Cumhuriyet'ten önce "günlük" sözcüğü yerine " ..... ", " ..... " ve "muhtıra" sözcükleri kullanılmıştır.

2. BÖLÜM

BLOG (İNTERNET GÜNLÜKLERİ)

Kişilerin yazı, resim, video, yorum, eleştiri gibi içerikler paylaşmak üzere açtıkları web sayfalarına "blog" denir. Blog sözcüğü "web" ve "log" kelimelerinin "weblog" şeklinde birleştirilmesiyle oluşturulmuştur, bu sözcük de kısaltılarak "blog" şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu işle uğraşanlara da ..... denmiştir.

Bloglar, teknolojinin ve Genel Ağ'ın zaman içerisinde gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmış, sonrasında pratikliğinden dolayı tercih sebebi olmuştur. Siyaset, ekonomi, kültür, edebiyat, eğitim vb. alanlarda kullanımı yaygınlaşmıştır.

Bloglar için, günlüklerin Genel Ağ ortamına taşınmış hâlidir denilebilir. Şahsi bloglar günlük amaçlı kullanılır. Bloggerlar, bloglarında; yaşadıklarını, kişisel duygularını takipçileriyle paylaşmak amacıyla yazarlar. Blogda yayımlanan her neyse sıralama güncelden eskiye şekilde ilerler. Blog sahibinin tercihiyle göre paylaşımlar yorumlara açık olabilir. Böylelikle yazar ve okuyucu arasında iletişim sağlayabilir.

İlk blog 1991 yılında oluşturulsa da kitlelerce tanınması 1997 yılında olmuştur.

Her blog sayfası belli tasarım özelliklerine, içeriklere, dil kullanımına, görsellere sahiptir. Bloglar ne kadar özgün olursa o kadar çok ilgi çeker.

Blog Türünün Başlıca Özellikleri

- ✓ Blogların en önemli özelliği ..... olmasıdır.
- ✓ Blog içerik ve tasarımı kişiye göre değişebilir, öznedir.
- ✓ Bloglarda gönderiler en yeniden başlayarak eskiye doğru sıralanır.
- ✓ Takipçiyle blogger arasında sürekli bir etkileşim söz konusudur.

- ✓ Anlatım blog türüne göre değişir. Kişisel bloglar sohbet havasında kurumsal bloglar daha resmîdir.

Blogların belli bölümleri vardır. Bunlar:

- ✓ **Gönderi (metnin iletisi):** Yazarın sayfasında bulundurduğu görsel, hareketli resim (gif), herhangi bir içeriktir.
- ✓ **Hakkında kısmı:** Blog sahibinin kısaca kendini tanıttığı bölümdür. Bazı bloglarda bulunmayabilir.
- ✓ **Arşiv kısmı:** Geçmişte paylaşılan içeriklerin bulunduğu bölümdür.
- ✓ **Yorum bölümü:** Takipçilerin gönderilerine yorum yaptıkları bölümdür.

🔴 Blog Türleri

- ✓ **Kişisel:** Genel Ağ üzerinden oluşturulan bireysel sayfalardır. Blog sahibi sayfayı daha çok günlük gibi kullanır. Yazma deneyimi gerektirmeyen sayfalardır. Bu tür bloglarda kişiler başından geçen olayları takipçileriyle paylaşırlar. Günümüzde Ağ kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte çoğalmaktadır.
- ✓ **Temasal:** Belirli bir alanda uzman kişilerce oluşturulan bloglardır. Eğitim, politika, fotoğraf, yemek, tasarım, ekonomi vb. birçok alan, konu edinilebilir.
- ✓ **Topluluk:** Üyelik sistemiyle yürütülen, üyelerin yazdıkları gönderilerden oluşan bloglardır.
- ✓ **Şirket (Kurumsal):** Şirketlerin, kendileriyle ilgili haber ve duyuruları halkla paylaştıkları bloglardır.
- ✓ **Haber:** Genel ya da belli bir konu üzerinde güncel haberlerin paylaşıldığı bloglardır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Kişilerin yazı, resim, video, yorum, eleştiri gibi içerikler paylaşmak üzere açtıkları web sayfalarına blog denir.
2. ( ) İlk blog 1991 yılında oluşturulmuştur.
3. ( ) Belirli bir alanda uzman kişilerce oluşturulan blog türüne kişisel blog adı verilir.
4. ( ) Bloglarda gönderiler eskiden başlayarak yeniye doğru sıralanır.
5. ( ) Bloglarda geçmişte paylaşılan içeriklerin bulunduğu bölüme arşiv bölümü denir.

4. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Eğitim, politika, fotoğraf, yemek, tasarım, ekonomi vb. birçok alanın konu edildiği belirli bir alanda uzman kişilerce oluşturulan bloglara ..... denir.
2. Günümüzde insanlar kağıdı kalemi ellerine alıp bir şeyler yazmaktansa, bilgisayar tuşlarını kullanarak yazmaktan daha çok haz alıyor. Bu nedenle günümüzde şahsi bloglar ..... amaçlı kullanılmaktadır.
3. Blog yazarlarına ..... denmiştir.
4. .... bloglar sohbet havasında yazılırken ..... bloglar daha resmîdir.
5. Blogların en önemli özelliği ..... olmasıdır.

3. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

FiİL (EYLEM)

Yapısına Göre Fiiller

Yapılarına göre fiiller basit, türemiş ve bileşik olmak üzere üçe ayrılır:

A. Basit Fiiller: Yapım eki almamış, yalnızca fiil çekim eklerinden birini almış fiillerdir.

Örnek:

"Onu yıllar önce bir konserde görmüştüm." (Gör- fiil kökü sadece zaman, kip ve şahıs eki almıştır.)

"Sınıfta kalınca yanıldığını anladı." (Anla- fiil kökü sadece kip eki almıştır.)

"Klasik seriyi yıllar önce okumuştum." (Oku- fiil kökü sadece zaman, kip ve şahıs eki almıştır.)

"Ona etkili bir mektup yazacağım." (Yaz- fiil kökü sadece zaman, kip ve şahıs eki almıştır.)

B. Türemiş Fiiller: Fiil veya isim köklerine getirilen yapım ekleriyle türetilen yeni fiillerdir.

Örnek:

"Yeni eserinde kendi yaşadıklarını anlatacaktı." (Anla- fiil köküne "-t" yapım eki getirilerek türetilmiştir.)

"Yeni bir kitaba başlamıştı." (Baş isim köküne "-la" yapım eki getirilerek türetilmiştir.)

"Yeni yazdığı şiir kitabını tanıtıyordu." (Tanı- fiil köküne "-t" yapım eki getirilerek türetilmiştir.)

"O makama layık olanı atamalıydı." (At- fiil köküne "-a" yapım eki getirilerek türetilmiştir.)

C. Bileşik Fiiller: Ad soyundan bir kelime ya da bir fiille biçim veya anlam bakımından kaynaşmış bütünleşen fiillerdir. Yapı özelliği bakımından üçe ayrılır:

1. Yardımcı Fiillerle Elde Edilen Bileşik Fiiller: İsim soylu sözcüklerle yardımcı fiillerin birleşmesinden oluşan fiillerdir. Etmek, eylemek, olmak, kılmak, buyurmak... yardımcı fiillerdir.

Formül:

isim soylu sözcük + etmek
kılmak
eylemek
olmak
edilmek

Örnek:

"Senin düşüncelerini kabul etmiyorum."

"Bütün dileklerim kabul oldu."

"Şu güzel akşamımız zehroldu."

"Belki bir gün seni affederim."

"**etmek**" ve "**olmak**" fiilleri, tek başlarına bir anlam kazanmışsa yardımcı fiil değil; fiil durumundadır.

Bu sene meyveler erken oldu.

Sizce bu ev ne kadar eder.

Yardımcı fiille kurulmuş birleşik fiillerin oluşumunda bir ses olayı (ünlü düşmesi / ünsüz türemesi) gerçekleşmişse bitişik, gerçekleşmemişse ayrı yazılır.

kahır + olmak > kahrolmak

sabır + etmek > sabretmek

Ünlü düşmesi var → bitişik

af + etmek > affetmek

hal + olmak > hallolmak

Ünsüz türemesi var → bitişik

viran olmak

naz eylemek

namaz kılmak

azat edilmek

Ses olayı yok → ayrı

2. Kurallı Bileşik Fiiller: İki fiilin hem anlamca hem de biçimce birleşmesiyle oluşan birleşik fiildir. Kurallı birleşik fiillerde ikinci fiil anlamından uzaklaşarak birinci fiilin anlamına "yeterlik, tezlik, yaklaşma, sürerlik" anlamlarından birini katar. Bu tür bileşik fiiler daima ..... yazılırlar. Kurallı bileşik fiiller dörde ayrılır.

a) Yeterlik Fiili: Fiil kök veya tabanlarında büyük ünlü uyumuna göre "-e, -a" ünlüsü ile birlikte "-bilmek" fiilinin getirilmesiyle oluşur. Cümleye bir işi yapmaya gücü yetme, başarabilme veya olasılık anlamı katar. Soru olarak kullanıldığı bazı durumlarda ise "rica" anlamı katar.

Formül: fiil + ebilmek

Örnek:

"Artık küçük kardeşime bakabiliyorum." (Bakmaya yeterliyim, bunu başarabiliyorum.)

"Bir gece ansızın gelebilirim." (ihtimal)

"Ben de sizinle gelebilir miyim." (Rica)

b) Tezlik Fiili: Fiil kök ve tabanlarına "-ı, -i, -u, -ü" ünlülerinden biriyle birlikte "-vermek" fiili getirilerek yapılır. Cümleye; aniden, birden, apansız, kolaylık ve önemsemeyiş anlamları katar.

Formül: fiil + ivermek

Örnek:

"Ekranlarda karşımıza çıkıverdi." (Ansızın)

"Ayağı takılınca düşüverdi." (Birden)

"Kitabın düzenlenmesini iki saatte yapıverdik." (Kolaylık)

"Yaşlanınca onu bir kenara atıvermişler." (Önemsemeyiş)

c) Yaklaşma Fiili: Fiil kök veya tabanlarına getirilen "-e, -a" ünlülerinden biriyle birlikte "yazmak" fiile getirilerek yapılır. Cümleye yaklaşma anlamı getirir. Burada eylem henüz gerçekleşmemiş, gerçekleşmesine yaklaşılmıştır. Olumsuzu yoktur.

Formül: fiil + eyazmak

Örnek:

"Gözleri kararınca kafasını duvara vurayazdı."

"Önüne bakmayınca çukura düşeyazdı."

d) Sürerlilik Fiili: Fiil kök veya tabanlarına getirilen "-e, -a" ünlülerinden biriyle birlikte "durmak, kalmak, gelmek" fiillerinden biri getirilerek yapılır. Başlamayla bitme arasındaki geçen süreyi bildirir. Eylemin kesintiye uğramadan devam ettiğini ve bittiğini gösterir. Olumsuzu yoktur.

Formül: fiil +
-e kalmak
-e durmak
-e gelmek

Örnek:

"Annesinin ardından öylece bakakaldı."

"Bu gelenek o günden beri süregelmiştir."

"İrmağın kenarına oturadurdu."

3. Anlamca Kaynaşmış Bileşik Fiiller (Deyimleşmiş Bileşik Fiiller): En az iki sözcüğün kimi zaman birincisinin, kimi zaman ikincisinin, kimi zaman da her ikisinin birden ..... anlamından uzaklaşarak kaynaşmasıyla oluşan fiillerdir. Deyimler anlamca kaynaşmış birleşik fiiller grubuna girdiğinden bu adla da anılırlar.

Örnek:

"Adresi bulana kadar dizlerime kara sular ind."

"Asla kulak asmadım senin sözlerine."

"Zaman zaman kendisini deliliğe veriyor."

Son zamanlarda burnundan kıl aldrmıyor."

FIİLDE ÇATI

Eylemlerin nesne ve özne ile olan ilişkisine **fiilde çatı** denir. Fiil çatılarını nesnelere ve öznelerine göre olmak üzere ikiye ayırırız:

A. Öznesine Göre Fiil Çatıları (Özne-Yüklem İlişkisi)

Bu fiil çatılarında özne ve fiil arasındaki ilişki göz önüne alınır. Bu ilişkinin durumuna göre çatı türleri gerçekleşir. Öznesine göre fiil çatıları dört grupta toplanır:

- ✓ Etken Fiil Çatısı
- ✓ Edilgen Fiil Çatısı
- ✓ Dönüslü Fiil Çatısı
- ✓ İşteş Fiil Çatısı

1. Etken Fiil Çatısı: Bu cümlelerde eylemin bildirdiği işi yapan gerçek öznedir. Özneler, eylemlerin anlattığı işi, oluş ve kılışı yapıyorlarsa bu tür fiillere etken çatılı fiiller denir. Bu çatılı eylemlerde özne eylemin belirttiği işte aktif rol oynar.

Gerçek Özne: Yüklem bildirdiği işi yapan, yerine getiren ya da üstlenen kişi veya varlığa **gerçek özne** denir.

Gizli özne de bir gerçek özne çeşididir.

Örnek:

"Annesi üç kızına da müzik aleti çalmayı öğretti." (Öğretme işini yapan kim sorusuna cevap annedir. Yani anne cümlenin bildirdiği eylemi yapan kişidir. İşte bu tür cümlelerin fiillerinin çatısı öznesine göre etkendir.)

"Öğretmen öğrencileri çağırdı." (Çağırma işini kim yaptı? Öğretmen)

"Ben gidiyorum." (Gitme işini kim yaptı? Ben)

"Çocuk uyuyacak." (Uyuma işini kim yapacak? Çocuk)

"Sakin sakın koltuğuna oturur." (Oturma işini kim yapıyor? O)

"Kapı duvara çarpıyor." (Ne çarpıyor ya da çarpan ne? Kapı)

Yukarıdaki cümlelerde görüldüğü üzere yüklem bildirdiği işi yapan öznenin kendisidir.

2. Edilgen Fiil Çatısı: Etken çatılı fiillere "-l, -n" edilgenlik ekleri getirilerek türetilen fiillerdir. Bu fiilin yüklem olduğu cümlelerde özne işi yapan değil yapılan işten etkilenen kişi veya varlıktır. Bu tür cümlelerde özne "gerçek özne" değil "sözde özne"dir.

Sözde Özne: Cümlede işin kim ya da kimler tarafından yapıldığı belli olmadığında, yapılan işten etkilenen nesnenin üstlenmiş olduğu geçici görevdir.

Örnek:

"Kadın gördüğü o şirin çocuğu sevdi." (Bu cümlede sevme işini yapan kim sorusuna cevap kadın çıkar. Bu durumda işi yapan öznenin kendisi olduğu için fiil etkendir. Oysaki cümleyi: "Çocuk sevildi." biçiminde değiştirdiğimizde sevmek sözcüğünün peşine "-l" edilgenlik ekini getirmiş oluruz. İşte bu cümleye "kim sevildi" sorusunu sorduğumuzda çıkan cevap "çocuk" olur. Oysaki çocuk kendi kendisini sevmemiştir, onu seven başkalarıdır. Yani eylemi yapan çocuk değildir fakat özne çocuktur. Burada özne "sözde özne"dir.

"Adam nihayet işten atıldı." (Atılan kim? Adam, fakat adam kendi kendisini atamaz onu atan başkalarıdır. Yani özne sözde öznedir.)

"Bina bir güzel onarıldı." (Onarılan ne? Bina, fakat bina kendi kendisini onaramaz. Onu onaran başkalarıdır. Yani özne sözde öznedir.)

"Kuruma yeni memurlar atandı." (Atanan kim? Yeni memurlar, fakat memurlar kendi kendilerini atayamaz onu atayan başkalarıdır. Yani özne sözde öznedir.)

"Bahçenin bütün ürünleri toplandı." (Toplanan ne? Ürünler, fakat ürünler kendi kendilerini toplayamaz onları toplayan başkalarıdır. Yani özne sözde öznedir.)

Edilgen çatılı eylemlerin özneleri, yüklemde belirtilen işi "kendi kendilerine" yapamaz.

3. Dönüştürme Fiil Çatısı: Etken çatılı fiillere "-l" ve "-n" ekleri getirilerek türetilen fiillerdir. Bu tür fiil çatılarında iş, yapan kişi ya da varlığa geri döner. Bu tür cümlelerde öznenin eylemi kendi kendine yapması söz konusudur. Özne hem işi yapan hem de işten etkilenendir. Yani özne eylemin belirttiği işte hem aktif hem pasif durumdadır.

Örnekler:

"Gelin aynanın karşısında bir güzel süslendi." (Süslenen kim? Gelin. Süslenme işinden etkilenen kim? Yine gelin. Görüldüğü gibi işi yapan da o işten etkilenen de öznenin kendisidir.)

"Dolandırılan yaşlı kadın dövünüyordu."

"İnciler takındı."

"Banyodan sonra kurulanıp giyindi."

4. İşteş Fiil Çatıları: Etken çatılı fiillere "-ş" işteşlik eki getirilerek türetilir. Birden çok gerçek özne vardır. Eylemin belirttiği iş ya birlikte ya da karşılıklı yapılır.

Örnek:

"Kuşlar ötüştü." (Ötme işini birden fazla varlık aynı anda birlikte/karşılıklı yapmıştır.)

"Öğrenciler kaçıştı." (Kaçma işini birden fazla öğrenci aynı anda birlikte yapmıştır.)

"Kadınlar ağlaştı." (Ağlama işini birden fazla kadın aynı anda birlikte/karşılıklı yapmıştır.)

"Kelebekler uçuştu." (Uçma işini birden fazla varlık aynı anda birlikte yapmıştır.)

Bazı eylemler işteş çatı eki "-ş" almadıkları hâlde işteş (aynı işi yapan) anlamı taşırlar.

- ✓ savaşmak
- ✓ barışmak
- ✓ güreşmek

B. Nesnelere Göre Fiil Çatıları (Nesne-Yüklem İlişkisi)

Fiillerin nesne alıp almadıklarıyla ilgilidir. Geçişli, geçişsiz, oldurgan ve ettirgen olmak üzere dört gruba ayrılır.

1. Geçişli Fiiller

Nesne alabilen fiillere **geçişli fiil** denir.

- ✓ Nesnenin çeşidinin önemi yoktur. Belirtili ya da belirtisiz nesne olabilir.
- ✓ Bu eylemlerin başına "onu" getirilebilir.
- ✓ Nesneyi bulabilmek için fiile "ne, neyi, kimi, nereyi" soruları sorulur, cümleden çıkan cevap nesneyi verir.
- ✓ Geçişli fiile sahip olan cümlelerde nesnenin bulunması şart değildir. Bir cümlede nesne yoksa bile nesne alıp almadığına bakılır cümleye bir nesne yerleştirilebiliyorsa fiil geçişlidir. Asıl olan, o fiilin nesne alabiliyor olmasıdır.
- ✓ Geçişli fiiller, anlamına göre ..... fiilleridir.

Örnek:

"Öğretmen öğrencileri sevindirdi." (Kimi sevindirdi? Öğrencileri)

Nesne

"Kardeşlerine bağlamayı öğretti." (Neyi öğretti? Bağlamayı)

Nesne

"Ormana bol miktarda fidan dikecekler." (Ne dikecekler? Fidan)

Nesne

"Durmadan denize taş atıyormuş." (Ne atıyormuş? Taş)

Nesne

"Apar topar ucuz pahalı demeden sattık." (Ne sattık? Evi, arabayı, eşyaları vb.)

"Bir sıçrayışta geçti." (Neyi geçti? Duvarı, dereyi, tümseği vb.)

2. Geçişsiz Fiiller

Öznenin yaptığı işten etkilenen başka bir varlığın olmadığı fiillerdir. Yani nesne almayan fiillerdir.

- ✓ Bu eylemlerin başına "onu" getirilemez.
- ✓ Bu fiiller "ne, neyi, kimi, nereyi" sorularına cevap vermeyen fiillerdir.
- ✓ Geçişsiz fiiller, anlamına göre ..... fiilleridir.

Örnek:

"Kuşlar gökyüzünde sürüler hâlinde uçar." (Bu cümlede fiile "ne uçarlar, neyi uçarlar, kimi uçarlar" sorularından hangisi sorulursa sorulsun cevap çıkmaz. Yani nesne almaz. Bu yüzden bu fiile geçişsiz fiil denir.)

Bu cümlelerdeki fiiller nesne almadığından geçişsizdir:

"Daldan üç elma düşmüş."

"Fatma kahkahalarla gülüyordu."

"Sabahtan akşama kadar yağmur yağdı."

"Güneşten gözlerim kamaşıyor."

Geçişsiz fiillerin bir kısmı nesne görevinde kendi eylem adlarıyla birlikte kullanılır. Yani aslında geçişsiz olan eylemlerin cümlelerindeki nesnelere kendi köklerinden türetilmiştir. Bu nedenle bu fiiller nesne alırlar.

Örnek:

"Bir koşuş koştu."

"Bunca yaş yaşamış."

"Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar."

3. Oldurgan Fiiller

Geçişsiz fillere “-r, -t, -tır” eklerinden birinin getirilmesiyle yapılan fiillerdir. Bu eklerden birini alan geçişsiz fiil, geçişli hâle gelir. Buna geçişsiz fillerin eklerle çatı değiştirmesi de denir.

Örnek: Üşümek fiili nesne almadığından geçişsizdir; üşümek fiilinin peşine “-t” eki getirildiğinde üçü-t-mek biçimine dönüşür ve fiil, geçişli hâle getirilmiş olur.

Yatmak fiili nesne almadığından geçişsizdir; yatmak fiilinin peşine “-(i)r” eki getirildiğinde fiil, yat-(i)r-mak biçimine dönüşür ve geçişli hâle getirilmiş olur.

Ötmek fiili nesne almadığından geçişsizdir; ötmek fiilinin peşine “-tir” eki getirildiğinde fiil, öt-tür-mek biçimine dönüşür ve geçişli hâle getirilmiş olur.

Dalmak fiili nesne almadığından geçişsizdir; dalmak fiilinin peşine “-dir” eki getirildiğinde fiil, dal-dır-mak biçimine dönüşür ve geçişli hâle getirilmiş olur.

4. Ettirgen Fiiller

Geçişli fiillerin “-r, -t, -tır” eklerinden birini alarak geçişlilik derecelerinin arttırılmasıdır. Bu tür cümlelerde özne, eylemi gerçekleştiren değil, eylemin gerçekleştirilmesini sağlayan kişi ya da varlıktır.

Örnek:

“Annem pazardan meyve ve sebze aldı.”

“Annem pazardan kardeşime meyve ve sebze aldırdı.”

Yukarıdaki cümlelerin birincisinde sebze alan annemdir, meyve ve sebze ise nesnedir. Yani bu cümlelerin fiili geçişlidir. İkinci cümlede ise eylemi yapan kardeşim; eylemi yaptıran ise annemdir. Bu cümlede “-dır” ekiyle geçişli bir fiilin geçişlilik derecesi arttırılarak ettirgen fiil yapılmıştır.

Bu cümlelerdeki fiilleri “-dir, -t, -r” ekleri alarak ettirgen hâle getirilmiştir:

“Kardeşim saçlarını kesti.” / “Kardeşim saçlarını kestirdi.” (Kesen berber, kestiren kardeşim)

“Uyumadan önce bir bardak süt içti.” / “Uyumadan önce bir bardak süt içirdi.” (Özne içme eylemini yapan değil yaptırandır)

“Yeni inşaata başladı.” / “Yeni inşaatı başlattı.” (Özne başlama eylemini yapan değil başlatandır.)

Ettirgen çatılı eylemlerde “işi başkasına yaptıрма” anlamı vardır.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğruysa "D" yanlışsa "Y" yazınız.

1. ( ) Artık eskisi gibi yazamadığımdan onu gözden çıkarıvermişler. "çıkartıvermişler" kurallı bileşik fiili cümleye "önemsemeyiş" anlamı katmıştır.
2. ( ) Edilgen çatılı fiilin yüklem olduğu cümlelerde özne işi yapan değil, yapılan işten etkilenen kişi veya varlıktır. Bu tür cümlelerde özne, "gerçek özne" değil "sözde özne"dir.
3. ( ) Dönüştürme fiilleri etken çatılı fiillere "-l", "-n" edilgenlik ekleri getirilerek türetilen fiillerdir. Bu fiilin yüklem olduğu cümlelerde özne işi yapan değil, yapılan işten etkilenen kişi veya varlıktır.
4. ( ) "Taşdı" fiili öznesine göre edilgen, nesnesine göre ise geçişsizdir.
5. ( ) Yeterlik fiilinin olumsuzu "-a, -ma, -e, -me" olumsuzluk eki getirilerek yapılır. "bilmek" fiili kullanılmaz. Ancak ihtimal (olasılık) bildiren durumlarda "bilmek" fiili kullanılır.

6. ETKİNLİK

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun ifadeyi yazınız.

1. Edilgen çatılı fiiller, etken çatılı fiillere "....., ..." edilgenlik ekleri getirilerek türetilen fiillerdir.
2. "Bakmak" fiilinin peşine "-tır" eki getirilerek "baktırmak" biçimine dönüştürülmüştür. Fiilin bu biçimine nesnesine göre ..... denir.
3. Yaklaşma fiili, fiil kök ve tabanlarına getirilen "-e, -a" ünlülerinden biriyle ..... fiili getirilerek yapılır.
4. Yüklemi edilgen çatılı fiilden oluşan cümlelerde özne "gerçek özne" değil .....'dir.
5. En az iki sözcüğün kimi zaman birincisinin, kimi zaman ikincisinin, kimi zaman da her ikisinin birden gerçek anlamından uzaklaşarak kaynaşmasıyla oluşan fiillere ..... denir.

4. BÖLÜM

YAZMA

Günlük Yazma

- ✓ Yaşadığımız önemli olayları, izlenimlerinizi, duygu ve düşüncelerinizi yazmak üzere bir defter tutunuz.
- ✓ Bu deftere yaşadığınız önemli olayları, izlenimlerinizi, duygu ve düşüncelerinizi günü gününe kısaca yazınız ve mutlaka yazıldığı günün tarihini atınız.
- ✓ Olayları, duygu ve düşüncelerinizi içinizden geldiği gibi yazınız.
- ✓ Duygu ve düşüncelerinizi yazarken samimi ve inandırıcı olunuz.
- ✓ Günlük yazarken gözlem yapmak çok önemlidir. Gözlem yapmak çevredeki her şeyi dikkatli bir şekilde incelemek demektir. Günlüklerinizde gözlemlerinizi sonucunda vardığınız sonuçlara ve olayların sizde bıraktığı izlenimlere yer veriniz.
- ✓ Günlüklerinizde yaşadığınız dönemin önemli olaylarından, bu olayların sizde bıraktığı intibalardan da bahsedebilirsiniz.
- ✓ Her türlü konudan bahsedebilirsiniz. Çünkü günlüklerde konu kısıtlaması yoktur.
- ✓ Herkesin anlayacağı konuşma diline yakın bir dil kullanınız.

Günlüklerinizde öyküleyici, betimleyici, açıklayıcı anlatım biçimlerinden ve iç konuşma tekniğinden yararlanabilirsiniz.

7. ETKİNLİK

Yukarıdaki açıklamaları dikkate alarak günlükleriniz yazınız.

Blog Oluşturma

Başta günlükleriniz olmak üzere diğer yazılı ve görsel üretimlerinizi blogda paylaşmak üzere bir blog açınız.

- ✓ Genel Ağ'da ücretsiz blog açmanızı sağlayan onlarca site mevcuttur. Bunlardan birini kullanarak blog sitenizi kurabilirsiniz.
- ✓ Blog ismine karar veriniz. (Blogunuzun ismi yazdığınız konuyla alakalı olmalıdır. Arama sonuçlarında başlık olarak blogunuzun ismi görüneceğinden ziyaretçiler başlığı okuduğunda sitenin içeriği hakkında fikir sahibi olmalıdır.)
- ✓ Blog tasarımını ve şablon seçimini yapınız.
- ✓ Blogger Kumanda Paneli ve Ayarlar:

a) Okuyucuların kolayca yorum yazmasını sağlamak için yorum konumunu "gömülü" seçiniz.

b) "Kimler yorum yapabilir?" seçeneğini "herkes" olarak işaretlerseniz yazınızı okuyan herkes anonim bir isimle veya kendi yazacağı bir isimle yorum yapabilir. "Yorum de-

netleme"yi açarsanız yapılan yorumlar yayınlanmadan önce sizin onayınızdan geçer. Siz de saçma spam yorumları bunu kullanarak engelleyebilirsiniz

c) Diğer önemli ayar ise arama tercihlerindeki "arama açıklaması"dır. Arama açıklaması: Blog sitenizi Genel Ağ'da arattığınızda blog başlığının altında çıkan ve blog siteniz hakkında bilgi veren açıklamadır. Bu kısma sitenizin konusunu yazınız. Blog içeriğiniz hakkında bilgi veriniz.

8. ETKİNLİK

Yukarıdaki açıklamaları dikkate alarak kendinize bir blog oluşturunuz. Başta günlükleriniz olmak üzere diğer yazılı ve görsel üretimlerinizi bu blogda paylaşınız.

5. BÖLÜM

Sözlü İletişim

9. ETKİNLİK

Kitabınızın 2. Ünitesi (Hikâye Ünitesi) "Sözlü İletişim" bölümünde "Sunu Hazırlamanın Temel İlkeleri" başlığı altında bir sununun nasıl hazırlanacağını öğrenmiştiniz. Bu bilgiler doğrultusunda farklı günlüklerden/bloglardan seçtiğiniz metinlerden bir sunu hazırlayınız.

AÇIK UÇLU SORULAR

HACİVAT'IN GÜNLÜĞÜ

27 Şubat 1982

Dolmuşta yanımda yaşlı bir kadın oturdu. Arkasından otomobile atlayan adam:

- Manton yerlerde sürünüyor.
- Ben kendim sürünüyorum, mantom sürünmesin mi?

Ağzı kalabalık bir kadındı. Araba kazası geçirdiğini, ayaklarının bu yüzden sakat kaldığını çakçaka ile anlattı.

Ben, Dil Kurumu durağına gelince dolmuştan nasıl çıkacağımı düşünüyordum. Kadın inmezse benim çıkmam çok zor olacaktı. Bir gün önce de ayağı sakat bir adam vardı dolmuşta. Tam kadının oturduğu yerde. Ben de ikinci sırada aynı yerdeydim. İnmek için iyiden iyiye cambazlık yapmak zorunda kalmıştım. Kızılay'a geldiğimiz vakit dolmuş şoförü kadına nereye gideceğini sordu.

- Çankaya'ya.
- Ver paranı.
- Benden para alma, yoksulum ben.
- Buraya kadar geldin (Büyük pastanenin önünden binmişti), artık in de yeri boşuna kapatma.
- Bari elli kuruş vereyim, yok param.

Ben bir an kadının inmesiyle, Dil Kurumu durağında benim de sıkıntı çekmeyeceğimi düşündüm ve şoförün, kadını indirmek istemesini çok yerinde buldum. (Evet, evet sevindim)

Nedir, o anda Hans Fallada'nın Küçük Adam Ne Oldu Sana'sındaki Karla'nın sözleri geçti kafamdan: Ama ben onları hırpalamak istemiyordum Onlardan hoşlanmak, onları

sevmek istiyorum. Bir canavar olmak istemiyorum.

Bu kez, biraz önceki canavarlığımı kendime bağışlatmak için çıkardım, kadının dolmuş parasını verdim. Benim bu davranışım, en arkada oturan bir başka kadını da coşturdu. O da yaşlı kadına bir iki buçukluk tosladı.

Bununla dönüş parası yaparsın.

Ey gelecekteki okur, bu sözlerimde bir sahtecilik sezdiyse memnun olurum. Evet, var burada bir sahtecilik. Çünkü arka sıradaki kadın, kesesine benden sonra mı, benden önce mi davrandı, kesin olarak bilmediğim hâlde önceliği kendime mâl ettim.

Ama bu, iyilikseverliğin, budalalık gibi bulaşıcı olduğunu söylememe engel olmaz sanırım.

Salah BİRSEL

1. - 4. soruları verilen metne göre cevaplayınız.

1. Soru:

Okuduğunuz metin, günlük türünün hangi özelliklerini taşımaktadır? Maddeler hâlinde yazınız.

1. Sorunun cevabı:

2. Soru:

Metinde anlatım kaçınıcı kişi ağzından yazılmıştır? Sebebiyle birlikte açıklayınız.

2. Sorunun cevabı:

3. Soru:

Metinde hangi anlatım biçimleri ve tekniklerinden yararlanılmıştır?

3. Sorunun cevabı:

4. Soru:

Okuduğunuz günlüğün türü nedir? Gerekçesiyle açıklayınız.

4. Sorunun cevabı:

5. Soru:

Blog nedir? Blogun başlıca özellikleri nelerdir?

5. Sorunun cevabı:

6. Soru:

Kullanım amaçlarına göre kaç çeşit blog vardır? Adlarını yazınız.

6. Sorunun cevabı:

7. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde geçen fiilleri bulup yapısı bakımından çeşidini yazınız.

- Ey gelecekteki okur, bu sözlerimde bir sahtecilik sezdiyse memnun olurum.
- Manton yerlerde sürünüyor.
- Dolmuşta yanıma yaşlı bir kadın oturdu.

7. Sorunun cevabı:

8. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde geçen fiillerin öznesine göre fiil çatılarını belirleyiniz.

- Manton yerlerde sürünüyor.
- Ben kendim sürünüyorum.
- Ama ben onları hırpalamak istemiyordum.

8. Sorunun cevabı:

9. Soru:

Aşağıdaki cümlelerde geçen fiillerin nesnesine göre fiil çatılarını belirleyiniz.

- Ben, Dil Kurumu durağına gelince dolmuştan nasıl çıkacağımı düşünüyordum.
- Dolmuşta yanıma yaşlı bir kadın oturdu.
- Elindeki paketleri düşürdü.

9. Sorunun cevabı:

TEST 1

1. Aşağıdakilerden hangisi blog türünün başlıca özelliklerinden biri değildir?
- A) Blogların en önemli özelliği güncel olmasıdır.
- B) Blogların içerik ve tasarımı kişiye göre değişebilir.
- C) Bloglarda gönderiler en yeniden başlayarak eskiye doğru sıralanır.
- D) Anlatım blog türüne göre değişir. Kişisel bloglar sohbet havasında iken kurumsal bloglar daha resmîdir.
- E) Takipçiyle blogger arasında bir etkileşim söz konusu değildir.

2. I. Bugün yaşadığımız sıkıntılı bir olayın derin üzüntüsü içindeyim
II. Aldığım günden beri dikkatle kulmadığım arabama çarpıp kaçtılar.
III. Düşünüyorum da Allah'tan ben arabanın içinde değildim. Yoksa hâlim nice olurdu.
IV. Düşünüyorum da iki yıl önce bu arabayı aldığımda çok mutlu olmuşum ve arkadaşlarıma bir şehir turu attirmiştim.
V. Şu an birikimlerimi topluyorum. Sanırım arabamı tamir ettirmeye yetmeyecek, yeni çareler aramam gerekecek.
- Numaralandırılmış cümlelerden hangisi bir "günlük"ten alınmış olamaz?
- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Aşağıdakilerden hangisi günlüğün özelliklerinden biri değildir?
- A) Günlükler kısa yazılardır ve yaşanan olaylar günü gününe aktarılır.
- B) Konu kısıtlamasına gidilir, olaylar ayrıntılarıyla verilmeyebilir.
- C) Günlüklerde, öyküleyici, betimleyici, açıklayıcı anlatım biçimlerinden ve iç konuşma tekniğinden yararlanılır.
- D) Okuyucu düşünülerek yazılmadığından özeldir.
- E) Yazarın görüşlerinden, ruhsal durumundan izler taşır.

4. "Duygusuz. Yola çıktığımdan beri duygusuz, her şeyin önünde ve her yerde. Her şey yabancı, her şey ilgimin dışında. Az önce balkona çıkıp apak çevreye bakarken yeniden anladım bunu. Kar burada her şeyi örttü. Olduğum yerden hiç bir şey görünmüyor ne bir ağaç ne bir ev, hiçbir şey. Her yer apak. Göz yorucu bir aklık."
- Bu parçada aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?
- A) Roman
B) Hikâye
C) Günlük
D) Gezi yazısı
E) Anı

5. "Bugün öğleye kadar evde uyudum. Sonra sokağa çıktım. Arkadaşlardan dış tabibi Şevki Bey'le Cafer, Ömer'i ziyarete gelmişlerdi. Fakülteye götürdüğümüzü söyledim. Doğru Ömer'in odasına girdim. Bitap yatıyordu. Elini elime aldım. Ter içindeydi. Burnunun delikleri kararmış gibiydi. Nefesi de intizamsızdı. Hizmetçi kadınlara sordum. Gece çok sayıklamış, "Burası hastane değil, tımarhane... Ben Canip'e gideceğim" demiş. Dalgındı, "Ömer! Ömer!" diye seslendim. Gayet fersiz gözlerle bana baktı."

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Aradan geçtikten sonra kaleme alınmıştır.
- B) Duygular sıcaklığına aktarılmıştır.
- C) Öyküleyici anlatım tekniği kullanılmıştır.
- D) Yazarın yaşamından bir kesit aktarılmıştır.
- E) Betimlemelere yer verilmiştir.

6. Aşağıdakilerden hangisi blogun bölümlerinden biri değildir?

- A) Arşiv
- B) Yorum
- C) Profil
- D) Gönderi
- E) Alıcı

7. Aşağıdakilerin hangisinde türemiş fiil kullanılmamıştır?

- A) Koridora yeni bir paspas almamış.
- B) Durmadan çevresindekileri aşağılıyordu.
- C) Mahalledeki kötü alışkanlıkları olan kişilere takılıyormuş.
- D) Yeni bir konuya daha başlamıştım.
- E) Zorda kalınca balkondan aşağı atladılar.

8. Aşağıdakilerden hangisinin yüklemi birleşik fiil değildir?

- A) Nihayet o da seninle birlikte gelebildi.
- B) Her sabah annesinin ardından bakakalırdı.
- C) Beni aniden karşısında görünce çılgına döndü.
- D) Emrediyor, sağa sola söz söylüyor; isteklerinin ardı arkası kesilmiyordu.
- E) Sevmeyi öğrenmek için fazla bir çabaya gerek bile yok.

9. Aşağıdakilerden hangisinin yüklemi birleşik zamanlı bir fiil değildir?

- A) Çevresinde olan biteni görmezmiş.
- B) Verilen ödevleri artık zamanında yapacağım.
- C) O gün sen de bizimle gelip olanları görmeliydin.
- D) O dizileri sözden önce izlemiştim.
- E) Bunu bana asla yapmayacaktın.

10. "Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?
Bilmezdim şarkların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Verilen dizeler için aşağıdakilerden
hangisi söylenemez?
- A) Şart kipi ile çekimlenmiş fiil vardır.
B) Geniş zaman olumlu soru biçiminde çekimlenmiş fiil vardır.
C) Şiirde yer alan fiillerin hepsi haber kipinde çekimlenmiştir.
D) Bileşik zamanlı fiil vardır.
E) Yeterlik fiili elde edilmiş kurallı bileşik fiil vardır.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öznesine göre farklı bir fiil çatısı kullanılmıştır?
- A) Suçlular mahkemede bir bir aklıyor.
B) Tarihî binalar teker teker onarılıyor.
C) Yaramaz öğrenciler sık sık azarlanıyor.
D) Sınavı kazanan öğretmenler nihayet atanıyor.
E) Eline geçirdiği bir keseyle saatlerdir keseleniyor.

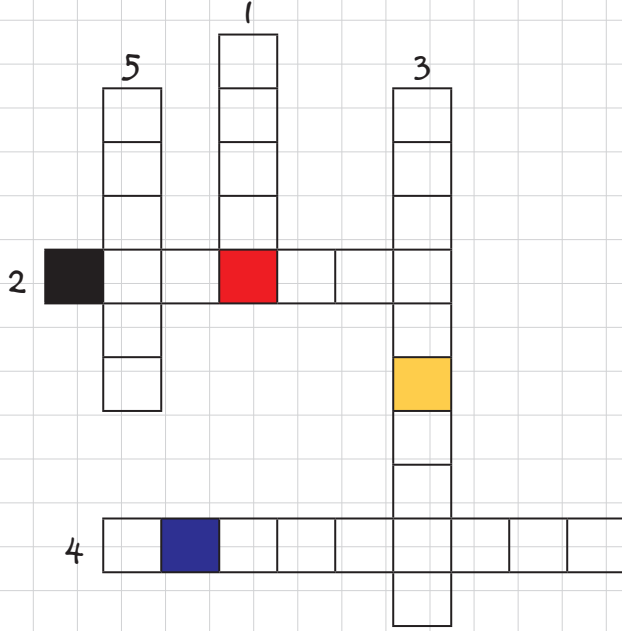
12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde neshesine göre farklı bir fiil çatısı kullanılmıştır?
- A) Ödevlerini daima geciktiriyor.
B) Her zaman kendisini sevdireyor.
C) Daima kendisine baktırır.
D) Her ortamda bizi güldürür.
E) Kadın uzun süredir uyumayan bebeğini uyuttu.

13. Bir şeyi bildiğin zaman ( ) onu bildiğini göstermeye çalış ( ) Bir şeyi bilmiyorsan ( ) onu bilmediğin kabul et ( ) İşte bu bilgidir ( )
Bu parçada ayrıçlarla belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?
- A) (,) (;) (.) (,) (.)
B) (;) (;) (.) (.) (?)
C) (,) (.) (;) (.) (...)
D) (,) (.) (,) (.) (.)
E) (;) (.) (,) (.) (.)

14. "Handan, hamamdan geçtik
Gün ışığında hissemize razıydık;
Saadetinden geçtik,
Ümidine razıydık;
Hiçbirini bulamadık;
Kendimize hüznü icadettik,
Avunamadık
Yoksa biz...
Bu dünyadan değil miydik?
Bu dizelerde aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanan bir yazım yanlışı vardır?
- A) "-de" ekinin yazımı
B) "mi"nin yazımı
C) Birleşik sözcüğün yanlış yazımı
D) Dünya sözcüğünün yanlış yazımı
E) Sözcüğün yanlış yazımı

TEST 2

1. ve 2. soruları aşağıdaki bulmaca ve açıklamalarına göre cevaplayınız.

1. Yalnız ve kendine özgü nitelikler taşıyan, orijinal, ibdani.
2. Günü gününe tutulan hatıralardır, tarih atılarak yazılır.
3. Seçilmiş bir konuşmacı grubu tarafından güncel, siyasal, sosyal ve bilimsel konuların herkesin izleyebileceği bir biçimde tartışıldığı toplantı.
4. Bilimsel alanlarda özel bir konu veya sorun üzerine yorulan inceleme yazısı.
5. Web siteleri için ilgi çekici ve özgün içerik üreten kişilerdir.

1. Bulmacadaki renklerin gösterdiği harflerden aşağıdaki sözcüklerden hangisi oluşur?

A)	R	A	F
B)	T	O	N
C)	K	Ö	Z
D)	F	I	R
E)	M	U	T

2. Bulmacanın 2. sorusunun cevabı için Falih Rifki Atay aşağıdaki terimlerden hangisini kullanmayı tercih etmiştir?

- A) Anı
- B) Eleştiri
- C) Mektup
- D) Günce
- E) Yaşam Öyküsü

3. ve 4. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

(I) Her hastalığın genel belirtileri vardır. (II) Yavaş yavaş gelişen halsizlik, hapsirik, burun tıkanıklığı, boğaz ağrısı, balgamlı ya da kesik kesik öksürme, soğuk algınlığının belirtileridir. (III) Soğuk algınlığı ayakta ve hafif olarak atlatılır. (IV) Grip belirtileri aniden ortaya çıkar. (V) Hasta sabah evden çıkarken iyidir; 3-6 saat içinde birden üşüme, aşırı halsizlik, yorgunluk, ateş yükselmesi ortaya çıkar. (VI) Yagın vücut ve baş ağrısı özellikle göğüste baskı, ağrı hisseder. (VII) Yorgunluk tahammül edilmez boyutlara ulaşır, tabloya kuru karakterde bir öksürük eşlik edebilir.

3. Bu parçaya göre,

- I. Boğaz ağrısı
  - II. Burun tıkanıklığı
  - III. Ateş yükselmesi
  - IV. Kesik kesik öksürme
- Hangileri soğuk algınlığının belirtilerinden değildir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II
C) Yalnız III   D) II ve III
E) I ve IV

4. Bu parça iki paragrafa ayrılmak istenirse ikinci paragraf hangi cümle ile başlar?

- A) II   B) III
C) IV   D) V
E) VI

5. Uşak valiliği tarafından şiir, resim ve kompozisyon olmak üzere üç ayrı dalda düzenlenen yarışmaların bu yıl on üçüncüsü yapılacaktır. Bu yıl düzenlenecek şiir ve kompozisyon yarışmalarının konusu "Dünyanın En Büyük Kanyonu" olarak belirlenmiştir ve resim yarışmasında konu sınırlaması yoktur. Bu yarışmalardan herhangi birinden daha önce ödül alan, bir daha başvuru yapamayacaktır. Şiir ve resim için 1 Mayıs 2019, kompozisyon için 14 Haziran 2019 son başvuru tarihleridir. Yarışmada birincilere tablet, ikincilere bisiklet, üçüncülere ise kol saati verilecektir.

Bu yarışmalara katılmak isteyen kişilerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- Buğra daha önce yarışmada altın madalya kazanmıştır.
- Şehir dışında bulunan Belgin, Uşak'a 3 Haziran 2019'da dönmüştür.
- Gülse "Dünyanın En Büyük Kanyonu" konusunu ele alacaktır.
- Ecem ise konu sınırlaması olan yarışmalara katılma kararı almıştır.

Bu metne göre,

- I. Ecem sadece şiir ve kompozisyon yarışmasına başvurabilir.
- II. Gülse; şiir, resim ve kompozisyon yarışmalarından herhangi birine başvurabilir.
- III. Buğra, sadece resim yarışmasına başvurabilir.

yargılarından hangilerine ulaşamaz?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II
C) Yalnız III   D) I ve II
E) II ve III

6 ve 7. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Feraye, hafta içi hangi gün hangi dersten kaç soru çözeceğini hafta sonu rehber öğretmeniyle belirlemektedir. Belirlenen konu ve soru sayılarını renkli kağıtlara yazıp çalışma masasının üzerindeki panoya asmaktadır. Bu haftalık soru sayılarının yazdığı kağıtlar rüzgârdan uçunca karışmıştır. Hepsini tekrar sırasıyla panoya asması gerekmektedir. Kağıtlar aşağıdaki gibidir:

Tarih 100 Soru	TDE 200 Soru	Matematik 250 Soru
Coğrafya 150 Soru	Biyoloji 200 Soru	

Ödevlerle ve kağıtlarla ilgili şunlar bilinmektedir:

- Aynı renk kağıtlar yan yana asılmaktadır.
- En çok soruyu okuldan erken çıktığı çarşamba günü çözmektedir.
- En az soruyu yüzme kursunun olduğu cuma günü çözmektedir.
- Haftanın ilk iki günü çözdüğü soru sayısı eşittir.

6. Buna göre kağıtların sıralanışı hangi seçenekte doğru verilmiştir?

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma
A)	TDE 200 Soru	Tarih 100 Soru	Matematik 250 Soru	Coğrafya 150 Soru	Biyoloji 200 Soru
B)	Biyoloji 200 Soru	Coğrafya 150 Soru	TDE 200 Soru	Matematik 250 Soru	Tarih 100 Soru
C)	Tarih 100 Soru	Matematik 250 Soru	TDE 200 Soru	Coğrafya 150 Soru	Biyoloji 200 Soru
D)	TDE 200 Soru	Biyoloji 200 Soru	Matematik 250 Soru	Coğrafya 150 Soru	Tarih 100 Soru
E)	Coğrafya 150 Soru	TDE 200 Soru	Tarih 100 Soru	Biyoloji 200 Soru	Matematik 250 Soru

7. Perşembe günü rahatsızlanan Feraye programı aksayınca perşembe ve cuma günlerinde çözmesi gerekenleri cuma ve cumartesi günlerine aktaracaktır. Cuma günü programını sabit tutup perşembeyi cumartesi gününe aktaran Feraye'nin bu iki gün için olan programı aşağıdakilerden hangisidir?

	Cuma	Cumartesi
A)	Matematik 250 Soru	Biyoloji 200 Soru
B)	Biyoloji 200 Soru	Coğrafya 150 Soru
C)	TDE 200 Soru	Tarih 100 Soru
D)	Biyoloji 200 Soru	Tarih 100 Soru
E)	Tarih 100 Soru	Coğrafya 150 Soru

8. ve 9. Soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Vatandaş olarak cebinizde taşıdığınız para aslında bir borç senedir, Merkez Bankasının (MB) size olan borcudur. MB'nin bastığı paralar bu yüzden bilançosunun pasifinde, borçlar kısmında yer alır. Teorik olarak siz paranızı MB'ye götürüp karşılığı olan altın ya da diğer menkul değerleri talep edebilirsiniz. Dolayısıyla dolaşımdaki paranın MB'de bir karşılığı vardır. Televizyonlar da ekonomi tartışmalarında sıkça duyduğumuz "karşılıksız para basmak" sözünün kaynağı bu noktadır.

8. Bu parçaya göre paranın özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak işaretlenmiştir?

	Merkez Bankasında karşılığı olma	Borç senedi niteliği taşıma	Merkez Bankası tarafından basılma
A)		X	
B)	X		X
C)	X	X	
D)			X
E)	X	X	X

9. Parçadan seçilen sözcükler çatılarına göre incelenmiştir.

	Geçişsiz Çatı	Edilgen Çatı	Çeçişli Çatı	Çatı Özelliği Aranmaz
1.	noktadır			✓
2.	yer alır	✓		
3.	takip edebilirsiniz		✓	
4.	borcudur			✓
5.	karşılığı vardır	✓		

Tablonun hangi bölümünde çatı özelliklerinin incelemesinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) 1. B) 2.
C) 3. D) 4.
E) 5.

10 ve 11. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

26 Eylül 1819'da İtalya'nın Parma şehrinde doğan Callisto Guatelli 1830'da bir müzik okulunda öğrenciydi. Francesco Hisericght'ten kontrabas ve Antanio de Cesari'den şan dersleri alan Guatelli 1838'de okulunu bitirip tiyatrolarda koro şefliği yapmaya başlamıştır. (1) Fakat 1846'da İstanbul gazetelerinde haberleri çıkmışından 1840'ın başlarında geldiği tahmin edilmektedir. 18 Aralık (2) Çırağan Sarayı'nda padişah ve maiyeti huzurunda bir solo piyano ile verilen bu resital için kendisine 5.000 kuruş ödemiştir. Padişah'ın dikkatini çeken ve beğenilen Guatelli kaymakam rütbesiyle 1856'da Muzika-i Hümayun'un başına tayin edilmiştir. (3) Hem Batı hem Doğu müzikleri etrafında ince zevkleri olan Abdülhamit Han'ın Batı müziği hakkındaki ilk görüşlerinin Guatelli tarafından telkin edildiğini bu meyanda söyleyebiliriz.

10. I. Callisto Guatelli, o sıralarda şehzade olan Sultan ikinci Abdülhamit'e de müzik dersleri vermiştir.
II. 1846'da Sultan Abdülmecit huzurunda bir piyano resitali vermiştir.
III. Guatelli Paşa'nın İstanbul'a tam olarak ne zaman geldiği bilinmemektedir.

Bu parçanın anlamlı bir bütün oluşturabilmesi için parçada 1, 2 ve 3 ile belirtilen yerlere I, II ve III numaralı cümleler aşağıdakilerin hangisinde verilen sırayla getirilmelidir?

	1	2	3
A)	I	III	II
B)	III	III	I
C)	II	I	III
D)	III	I	II
E)	II	III	I

11. a) öğrenciydi => sözcüğü ek eylem olarak yüklem olmuş isim soylu bir sözcüktür.

b) başlamıştır => sözcüğü öznesine göre edilgen, nesnesine göre geçissiz çatılı bir eylemdir.

c) tahmin edilmektedir => birleşik yapılı bir eylemdir ve öznesine göre edilgen çatılıdır.

d) söyleyebiliriz => yeterlilik eylemiyle kurulmuş geçişli özelliğe sahip bir birleşik eylemdir.

Parçadan seçilen sözcüklerin özellikleri ile ilgili doğru (D) yanlış (Y) aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

	a	b	c	d
A)	D	Y	D	D
B)	Y	D	Y	D
C)	Y	Y	D	D
D)	D	D	Y	Y
E)	D	Y	D	Y

12. - 14. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Ülkü bir moda tasarım şirketinde çalışmaktadır. Giyim tarzı kombine etmek için elinde şu malzemeler vardır;

- Kahverengi ve mavi etek,
- Gök mavisi, gri ve beyaz bluz,
- Kırmızı, siyah, kahverengi, mavi çorap,
- Siyah ve kahverengi ayakkabı.

Aşağıdaki kurallar doğrultusunda tasarımlar oluşturulmuştur:

- Mavi etek ile kırmızı ve kahverengi çorapları kullanmaz.
- Gri ile kahverengi renkleri bir arada kullanmaz.
- Siyah ile kahverengi renkleri bir arada kullanmaz.
- Etek, çorap ve bluzdan birer tanesi ile kombin oluşturur.

12. Ülkü'nün siyah ayakkabı kullanarak oluşturduğu tasarıma uygun olmayan malzeme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kırmızı çorap
- B) Mavi etek
- C) Beyaz bluz
- D) Mavi çorap
- E) Gök mavisi bluz

13. Ülkü kahverengi etek ve beyaz bluz ile
I. Siyah ayakkabı
II. Siyah çorap
III. Kırmızı çorap
gibi malzemelerden hangilerini kombin edemez?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I II III

14. Ülkü aşağıdaki hangi iki renk ile kombin oluşturmaz?

- A) Beyaz ve mavi
- B) Mavi ve kırmızı
- C) Gri ve mavi
- D) Beyaz ve siyah
- E) Kırmızı ve beyaz

15. Gönüllerdeyiz adlı şiir dinletisinde seslendirilen ilk dört şiiri hakkında şunlar bilinmektedir.

- İstanbul'u Dinliyorum, Vazgeçemiyorum şiirinden önce okunmuştur.
- Sevgilerde şiirinden önce ve sonra şiir okunmuştur.
- İstanbul'u Dinliyorum okunurken sadece bir şiir okunmuştur.
- Vazgeçemiyorum adlı şiir, Leyla ile Mecnun'dan sonra okunmuştur.

Bu bilgilere göre şiirlerin okunuş sırası aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III	IV
A)	Vazgeçemiyorum	İstanbul'u Dinliyorum	Leyla ile Mecnun	Sevgilerde
B)	Sevgilerde	Leyla ile Mecnun	Vazgeçemiyorum	İstanbul'u Dinliyorum
C)	Leyla ile Mecnun	İstanbul'u Dinliyorum	Sevgilerde	Vazgeçemiyorum
D)	Leyla ile Mecnun	Vazgeçemiyorum	İstanbul'u Dinliyorum	Sevgilerde
E)	Vazgeçemiyorum	Sevgilerde	İstanbul'u Dinliyorum	Leyla ile Mecnun

16. Gemi Manevraları

Bir gemide bulunması gereken demirler:

- Göz demiri
- Yedek göz demiri
- Akıntı demiri
- Tonoz demiri
- Flika demiri

Bir gemide bulunması gereken demirin boyutları ve ağırlığı geminin tipine bağlı olarak belirlenir. Bu konuda genel kural şu şekildedir:

Geminin Boyu (m)	Göz Demiri (kg)
90	1775
115	2625
150	4062

Bu tablodaki bilgilerden hareketle aşağıda numaralanmış konulardan hangileri hakkında bilgi edinilmez?

- Göz demirinin türleri
  - Gemi manevralarının uygulanması
  - Göz demiri ağırlığına göre gemi boyları
  - Gemide, göz demiri dışında bulunması gereken demir türleri
- A) I ve II   B) I ve III
C) II ve IV   D) III ve IV
E) I ve IV

9. ÜNİTE CEVAP ANAHTARI

1. **ETKİNLİK:** 1. (Y), 2. (D), 3. (D), 4. (D), 5. (Y)

2. **ETKİNLİK:** 1. Servet-i Fünun, hayatımın hikâyesi; 2. içe dönük günlükler; 3. Salah Bîr-sel; 4. anı, anılar; 5. ruzname, vekayiname

3. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y), 5. (D)

4. **ETKİNLİK:** 1. temasal blog; 2. günlük; 3. blogger; 4. kişisel, kurumsal; 5. güncel

5. **ETKİNLİK:** 1. (D), 2. (D), 3. (Y), 4. (Y), 5. (D)

6. **ETKİNLİK:** 1. "-l, -n"; 2. oldurgan fiil çatısı; 3. yazmak; 4. sözde özne; 5. anlamca kay-naşmış bileşik fiiller

7. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

8. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

9. **ETKİNLİK:** Öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

AÇIK UÇLU SORULARIN CEVAPLARI

1. a) Metinde o günkü yaşananlar tarih belirtilerek günü gününe oldukça kısa yazılmıştır.

b) Metin yazarın yaşadığı dönemden ve kişisel hayatından, kişiliğinden, görüşlerinden, ruhsal durumundan izler taşımaktadır.

c) Metin öznel ve samimi bir dille yazılmıştır.

d) Herkesin anlayacağı konuşma diline yakın bir dil kullanılmıştır.

2. Metinde anlatım birinci kişi ağızdan yazılmıştır. Çünkü yazar, hem olayları yaşayan hem de anlatıcıdır.

3. Metinde öyküleyici, betimleyici anlatım biçimlerinden ve iç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır.

4. Okuduğumuz günlük dışı dönük günlükler içerisinde değerlendirilir. Çünkü yazar gündelik sıkıntılarını öykü tekniği kullanarak anlatmaktadır. Bu tür günlüklerde yazar alaycı bir tavırla kendi zaman dilimi içindeki tutum ve davranışlarını anlatmaktadır.

5. Kişilerin yazı, resim, video, yorum, eleştiri gibi içerikler paylaşmak üzere açtıkları web sayfalarına "blog" denir. Blogların en önemli özelliği güncel olmasıdır. Blog içerik ve tasarımı kişiye göre değişebilir, öznel ve betimleyici anlatım biçimlerinden ve iç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır. Takipçiyle blogger arasında sürekli bir etkileşim söz konusudur.

6. Kişisel, temasal, topluluk, şirket (kurumsal) ve haber olmak üzere beş çeşit blog vardır.

7. a) memnun olurum: Yardımcı fiille yapılmış birleşik fiildir.

b) sürünüyor: Türemiş fiildir.

c) oturdu: Basit fiildir.

8. a) Edilgen fiil çatısı

b) Dönüştürücü fiil çatısı

c) Etken fiil çatısı

9. a) Geçişli fiil çatısı

b) Geçişsiz fiil çatısı

c) Oldurgan fiil çatısı

TEST - 1

1. E / 2. D / 3. B / 4. C / 5. A / 6. E / 7. A / 8. E / 9. B / 10. C / 11. E / 12. B / 13. D / 14. C

TEST - 2

1. B / 2. D / 3. C / 4. C / 5. C / 6. D / 7. E / 8. E / 9. E / 10. B / 11. A / 12. A / 13. C / 14. B / 15. C / 16. A

ETKİNLİK YANITLARI

Etkinlik yanıtları sayfanızın başlangıç noktasından sonuna doğru sıralı olarak verilmiştir.

S. 5	Şinasi / sanat	S. 101	içerik
S. 11	duygular	S. 102	ses tonu
S. 12	taşı / yaratıcılık / fayda	S. 103	takma addır./ eşit
S. 13	estetik	S. 104	kapalı
S. 15	estetik	S. 105	aynı olmaması
S. 16	gerçek / dildir.	S. 106	farklı
S. 17	insandır / heyecan / kurgulanır.	S. 107	Zengin / ünlü
S. 18	evrensel	S. 108	ünsüz / kavuştak
S. 21	ses / şekil	S. 110	lir / epope / yergi
S. 25	plan	S. 111	fabllar
S. 26	tartışmacı / somutlaşmış / uzman	S. 112	günlük dilde
S. 27	gereksiz	S. 114	gerçek
S. 30	dil	S. 115	fabllarda
S. 31	gönderge / kodlama	S. 117	hayali / güzel / mecaz
S. 48	kısadır	S. 118	eleştirmek
S. 49	merak	S. 119	atasözü
S. 51	gerçek hayattan	S. 120	adın / sıfat tamlaması
S. 52	(ben) / kamera	S. 123	kaç / kaçınıcı / kaçar? / kaçta kaç?
S. 54	Maupassant / merak / Çehov	S. 124	yaklaşık
S. 55	psikolojik / düşüktür	S. 125	güçlendirilmiş / yinelenmesi
S. 59	"kıssa"	S. 128	küçük
S. 64	zihnimizde	S. 131	bitişik
S. 65	kime veya neye ait	S. 133	belirsizlik
S. 68	eş görevli	S. 134	uğramazsa
S. 69	Hitap	S. 135	yer
S. 70	tamamlanmamış	S. 137	uyar
S. 73	konuşma çizgisi	S. 140	kısa çizgi (-)
S. 75	aynı	S. 141	yazıyla
S. 76	köşeli ayraç	S. 143	aşınma
S. 80	Teknolojik	S. 146	yapı
S. 81	sade ve okunaklı	S. 147	Sunu
S. 99	mısra	S. 164	kadınlara
S. 100	divan / Halk	S. 165	evrensel / anonim

S. 166	mutlu sonla	S. 256	irticalen
S. 167	tekerlemeleri	S. 257	bağlı kalınmadan / dekor ve kostüm
S. 168	olağanüstü	S. 258	aksesuar
S. 169	hayalidir / Billur Köşk	S. 259	iğneleyici
S. 171	öğretici	S. 260	tek kişinin / uzun sözler
S. 173	belirsizdir	S. 262	zarf tümleci
S. 175	yüklem	S. 264	isimleşir
S. 180	noktalama işareti	S. 266	zarf tümlecini / pekiştirme sıfatı
S. 182	sonra	S. 284	biyografik roman
S. 185	ayrı	S. 285	tarafsız / göndergesel
S. 186	cümlenin	S. 287	birinci / üçüncü
S. 187	söyleyiş	S. 289	çalışma
S. 188	yansıma sözcükler	S. 292	Öznenin
S. 191	psikolojik	S. 293	haber / dilek
S. 193	konuşan kişiye	S. 295	önce / sonra
S. 209	ruhsal	S. 296	sürekli
S. 211	kurmaca	S. 297	kişi
S. 212	Serim / düğüm / çözüm	S. 303	Birinci
S. 214	merak	S. 322	iletişim
S. 215	olay örgüsü / çatışmadır	S. 324	hitap
S. 216	gerçekçi	S. 235	sanatsal / rica ederim
S. 217	kurmaca	S. 326	e – posta
S. 218	kamera	S. 334	olduğu gibi
S. 220	olayın içinde	S. 335	çizgi
S. 221	kahraman / birinci	S. 336	başkan / tarafsız
S. 222	ilahî	S. 354	günü gününe / iç konuşma / kişisel hayatına
S. 223	gereksiz ayrıntılardan	S. 357	blogger / güncel
S. 224	alaya almak	S. 361	bitişik
S. 226	İnsan (kişi)	S. 362	gerçek
S. 227	yalnız ve tek başına	S. 364	iş (kılış)
S. 231	tamlananın / tamlamanın	S. 365	durum
S. 234	anlatıcıya / üçüncü		
S. 236	prova		
S. 253	yazılı		
S. 254	soylu		
S. 255	gülünç		